

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KİTÂB-I GÜZÎDE-İ ‘İLM-İ TİBB
MUHAMMED BİN MAHMÛD-I ŞİRVANÎ
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melek BALCI

**Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Eski Türk Dili**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Paki KÜÇÜKER

OCAK– 2021

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KİTÂB-I GÜZÎDE-İ ‘İLM-İ TİBB
MUHAMMED BİN MAHMÛD-I ŞİRVÂNÎ
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melek BALCI

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Eski Türk Dili

“Bu tez sınavı 15/01/2021 tarihinde online olarak yapılmış olup aşağıda isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. Paki KÜÇÜKER	Başarılı
Doç. Dr. İlhan UÇAR	Başarılı
Doç. Dr. Sibel MURAD	Başarılı

 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU	Sayfa : 1/1
Öğrencinin		
Adı Soyadı	:	Melek BALCI
Öğrenci Numarası	:	Y176011003
Enstitü Anabilim Dalı	:	Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı	:	Eski Türk Dili
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	Kitâb-ı Güzîde-i İlm-i Tıbb Muhammed Bin Mahmûd-ı Şîrvânî (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)
Benzerlik Oranı	:	%16
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,		
☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.		
		15/01/2021
☐ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere sbtezler@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.		
Bilgilerinize arz ederim.		
		15/01/2021
Uygundur		
Danışman Unvanı / Adı-Soyadı: Doç. Dr. Paki KÜÇÜKER Tarih: 15.01.2021 İmza:		
☐ KABUL EDİLMİŞTİR ☐ REDDEDİLMİŞTİR EYK Tarih ve No:		Enstitü Birim Sorumlusu Onay

ÖN SÖZ

Ele aldığımız çalışma, Muhammed bin Mahmûd-ı Şîrvânî tarafından XV. yüzyılda Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış ve elimizdeki nüshası İngiltere’de The British Library Oriental and India Office Collections 15049 numarada kayıtlı bulunan Kitâb-ı Güzîde-i İlm-i Tıbb adlı çalışmadır.

Eski Anadolu Türkçesi döneminde edebi eserlerin yanı sıra Türkçe olarak yazılan tıp eserleri Türk dili ve tıp tarihi bakımından oldukça önemlidir. Bu eserler Türkçenin bilim dili olarak gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Türk milleti tıp ve sağlık konusundaki ilgilerini her dönem canlı tutmuştur. Bu ilgilerini çeşitli tıp ve sağlık alanlarında eser vererek ortaya koymuşlardır. Kitâb-ı Güzîde-i İlm-i Tıbb adlı eser de bu yönüyle metnin yazıldığı devrin dili, coğrafyası, beslenme kültürü vs. açısından zengin söz varlığına sahiptir. Bu nedenle XV. yüzyıl Türk tıp dilinin özelliklerini yansıtmayı, ilgili dönemde Türkçenin durumunu, hangi dillerden etkilendiğini göstermesi açısından önemlidir.

Çalışmamız; giriş, inceleme, metin ve dizinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde eserin yazarı, eserin özellikleri, nüshaları, yazarın diğer eserleri, çalışmanın yöntemi ve amacı hakkında bilgi verilmiştir. İnceleme bölümünde eserin dil özellikleri belirtilmiştir. Metin okunup çeviri yazı alfabesine aktarıldıktan sonra metnin dizini çıkarılmış ve metinde geçen kelimelerin anlamları birçok sözlükten yararlanılarak verilmiştir.

Tezin hazırlanmasında fikirleriyle bana yol gösteren, ilgisini ve desteğini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. İlhan UÇAR’a, her daim yanımda olup bana hem ablalık hem hocalık yapan Yasemin YILDIZ’a, sevgili arkadaşım Sefanur AKYILDIZ’a, lisans eğitimimden bugüne kadar ilmî ve insani her türlü desteğini gördüğüm, üzerimde çok emeği bulunan çok kıymetli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Paki KÜÇÜKER’e teşekkürlerimi sunarım.

Melek BALCI

15.01.2021

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: YAZIM ÖZELLİKLERİ	27
1.1. Ünlülerin Yazılışı	27
1.1.1. a Ünlüsünün Yazılışı	27
1.1.2. e Ünlüsünün Yazılışı:	27
1.1.3. ı /i Ünlüsünün Yazılışı	28
1.1.4. o,u,ö,ü Ünlülerinin Yazılışı	28
1.2. Ünsüzlerin Yazılışı	29
1.2.1. b ve p Ünsüzlerinin Yazılışı	29
1.2.2. d ve t Ünsüzlerinin Yazılışı	29
1.2.3. c ve ç Ünsüzlerinin Yazılışı	29
1.2.4. k ve g Ünsüzlerinin Yazılışı	29
1.2.5. η Ünsüzünün Yazılışı	30
1.2.6. s ve ş Ünsüzlerinin Yazılışı	30
1.3. kim Bağlacının Yazımı	30
1.4. ki Bağlacının Yazımı	30
1.5. dağı Bağlacının Yazımı	30
1.6. için Edatının Yazımı	30
1.7. -dur/-dür Ek-fiilinin Yazımı	31

1.8. Ek-fiilin Yazımı	31
1.9. ile Edat ve Bağlacının Yazımı	31
1.10. Arapça ve Farsça Kelimelerin Yazımı	31
BÖLÜM 2: DİL BİLGİSİ	32
2.1. Ses Bilgisi	32
2.1.1. Ünlüler	32
2.1.1.1. Kök Hecedeki e, è, i	32
2.1.1.2. Ünlü Uyumları	32
2.1.1.3. Yuvarlaklaşma	37
2.1.1.4. Düzleşme	39
2.1.1.5. Daralma	40
2.1.1.6. Genişleme	40
2.1.1.7. Ünlü Düşmesi	41
2.1.2. Ünsüzler	41
2.1.2.1. Kelime Başı Ünsüzleri	41
2.1.2.2. Kelime İçi ve Kelime Sonu Ünsüzleri	42
2.1.2.3. Tonlulaşma	47
2.1.2.4. Ünsüz Türemesi	47
2.1.2.5. Ünsüz İkizleşmesi	48
2.1.2.6. Ünsüz Uyumu	48
2.1.2.7. Hece Yitimi	48
2.2. Biçim Bilgisi	49
2.2.1. Kelime Yapımı	49
2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler	49
2.2.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler	50

2.2.1.3. İsimden Fiil Yapan Ekler	51
2.2.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler	52
2.2.2. İsimler	54
2.2.2.1. İsim Çekimi	54
2.2.3. Sıfatlar	57
2.2.3.1. Niteleme Sıfatları	57
2.2.3.2. Belirtme Sıfatları	57
2.2.4. Zamirler	59
2.2.4.1. Şahıs Zamirleri	59
2.2.4.2. İşaret Zamirleri	59
2.2.4.3. Dönüşlülük Zamiri	59
2.2.4.4. Belirsizlik Zamirleri	59
2.2.5. Zarflar	60
2.2.5.1. Yer-Yön Zarfları	60
2.2.5.2. Zaman Zarfları	60
2.2.5.3. Durum Zarfları	60
2.2.5.4. Miktar Zarfları	60
2.2.5.5. Soru Zarfları	61
2.2.6. Edatlar	61
2.2.6.1. Çekim Edatları	61
2.2.6.2. Kuvvetlendirme Edatları	61
2.2.7. Bağlaçlar	61
2.2.8. Fiiller	62
2.2.8.1. Şahıs Ekleri	62
2.2.8.2. Fiil Çekimleri	63

2.2.9. Ek Fiil	66
2.2.10. Fiilimsiler	66
2.2.10.1. Zarf-Fiiller (Gerundium)	66
2.2.10.2. Sıfat-Fiiller (Partisip)	67
2.2.10.3. İsim-Fiiller	68
BÖLÜM 3: METİN	69
BÖLÜM 4: DİZİN	124
SONUÇ	445
KAYNAKÇA	447
ÖZ GEÇMİŞ	458

KISALTMALAR

T. : Türkçe

Ar. : Arapça

bk : Bakınız

Far. : Farsça

Gr. : Grekçe

İt. : İtalyanca

krş. : Karşılaştırınız

Lat. : Latince

s. : Sayfa

öl. : Ölüm tarihi

TDK : Türk Dil Kurumu

Kullanılan çeviri yazı (transkripsiyon) işaretleri

ا / آ	a,e	ط	ṭ
ب	b	ظ	ẓ
پ	p	ع	‘
ت / ة	t	غ	ġ
ث	s	ف	f
ج	c	ق	q
چ	ç	ك / گ	k,g,ŋ
ح	ḥ	ك	ŋ
خ	ḫ	ل / ل	l
د	d	م	m
ذ	ẓ	ن	n
ر	r	و	v
ز	z	ه / ه	h, e
ژ	j	ی	y
س	s		
ش	š		
ص	ṣ		
ض	ẓ		

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☒	Doktora	☐
Tezin Başlığı: Kitâb-ı Güzîde-i İlm-i Tıbb Muhammed Bin Mahmûd-ı Şîrvânî (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)			
Tezin Yazarı: Melek BALCI		Danışman: Doç.Dr. Paki KÜÇÜKER	
Kabul Tarihi: 15.01.2021		Sayfa Sayısı: viii(ön kısım)+ 458(tez)	
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı		Bilim Dalı: Eski Türk Dili	
Türkler tarih boyunca başta tıp olmak üzere birçok alanda eser vermiştir. Bu eserler Türk dili, Türk edebiyatı, Türk tarihi ve Türk kültürü bakımından araştırmacılara yol göstermiştir. Özellikle 14. yüzyılda bilimsel eserlere bir yöneliş başlamıştır. Bu eserlerin bir kısmı telif bir kısmı da çeviri eserlerdir. Eski Anadolu Türkçesi döneminden başlayarak her alanda yüzlerce Türkçe eserin ortaya konması, Türk dilini bir konuşma ve edebiyat dili olmanın yanı sıra bilim dili olmaya doğru taşımıştır. Muhammed bin Mahmûd-ı Şîrvânî'nin 15.yüzyılda kaleme aldığı Kitâb-ı Güzîde-i İlm-i Tıbb adlı eseri bir tıp metnidir. Şîrvânî'nin Çelebi Mehmet'e sunduğu Sultâniyye'nin altı nüshası vardır. Çalıştığımız eser en eski tarihli olanı Kitâb-ı Güzîde-i İlm-i Tıbb'dır. Şîrvânî, ilim tahsili için Mısır'a gittiği zaman oradaki tıp ilmi üzerinde yazılmış önemli kitaplardan istifade ederek eserini yazmıştır. Eser, İngiltere'de The British Library Oriental and India Office Collections 15049 numarada kayıtlıdır. Tıp tarihi bakımından büyük öneme sahip olan eser, hastalıkların tedavisinde kullanılan merhem, macun ve terkiplerin yapılış yöntemlerini ihtiva etmektedir. Merhem, macun ve terkiplerin ana unsurunu oluşturan çeşitli bitkiler insanlık için her dönem vazgeçilmez olmuştur. Eser, 15. yüzyıl tıp bilimini günümüze yansıtması, dönemin dil özelliklerini aktarması ve zengin sözcük hazinesi nedeniyle oldukça önemlidir. Eser giriş, inceleme, metin ve dizin olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Muhammed bin Mahmûd-ı Şîrvânî ve eserleri hakkında bilgi verilmiş, çalışmanın yöntemi ve amacı açıklanmıştır. İnceleme bölümünde eserin imla, fonetik ve morfolojik özellikleri incelenmiştir. Metnin çeviri yazısı yapıldıktan sonra Cibakaya adlı dizin programıyla gramatikal dizini hazırlanmış ve dizinde geçen kelimelerin sözlük anlamları verilmiştir.			
Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, Şîrvânî, Kitâb-ı Güzîde-i İlm-i Tıbb, Tıp Tarihi			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	☒	Ph.D.	☐
Title of Thesis: Kitâb-ı Güzîde-i İlmi Tıbb Muhammed Bin Mahmûd-ı Şîrvânî (İntroduction-Research-Text-İndex)			
Author of Thesis: Melek BALCI		Supervisor: Assoc. Prof. Paki KÜÇÜKER	
Accepted Date: 15.01.2021		Number of Pages: viii(pre. text)+458 (main body)	
Department: Turkish Language and Literature		Subfield: Old Turkish Language	
During the history Turks made many important inventions and one of the most important areas of them is medicine. These works had a crucial importance for Turkish language, literature, history and culture. Especially there was an orientation to scientific works in 14. century. Some of these works were copies and some of them were translations. From the period of Old Anatolian Turkish, hundreds of works of different areas were written in Turkish and that was the main reason that Turkish language progressed in speaking manner as well as in literature. Work named Kitâb-ı Güzîde İlmi Tıbb which was written by Muhammed bin Mahmûd-ı Şîrvânî in 15. century is a medicine book. There are six copies of Sultâniyye that was offered to Çelebi Mehmet by Şîrvânî. The work that was researched is the oldest example of Kitâb-ı Güzîde İlmi Tıbb. While visiting Egypt for the scientific research Şîrvânî used some of the most important works about medicine, written in that period. This work is registered in England in the British Library Oriental and India Office Collections with number 15019. This work, which has great importance for the history of the medicine, also contains methods of making ointment, paste and compounds for treatment. The plants, which are the main elements for ointment, paste and compound have always been indispensable for the mankind. The book is also important because it shows the reflection of 15. century to nowadays, some characteristics of the language of that period and also the great treasury of vocable. The work is formed of four chapters: introduction, analysis, text and directories. In the introduction chapter are given information about life and work of Muhammed bin Mahmud-ı Şîrvânî and also the methodology and purpose of the work are explained. In the analysis chapter were examined spelling, phonetic and morphology. After the transcript was made, the grammatical sequence was prepared in Cibakaya programme and also words that are in the sequence are given in their dictionary meaning.			
Keywords: Old Anatolian Turkish, Şîrvânî, Kitâb-ı Güzîde-i İlmi Tıbb, History of Medicine			

GİRİŞ

İnsanlık varoluşundan beri birtakım hastalıklarla mücadele içerisinde. Bu hastalıklara karşı önlem alabilmek, onlardan korunabilmek ve kurtulabilmek için ilk olarak tabiata başvurmuştur. Tabiatıta bulunan çeşitli hayvanlar, madenler, sular, taşlar ve bitkiler insanlığa hastalıklarını tedavi etmesi için yardımcı olmuştur. Böylece tabiatın iyileştirici öğelerinden biri olan bitkilerin de işlevleri, faydaları ve zararları tarih boyunca araştırılmıştır. İncelemeler ve deneylerden sonra başta botanik, tıp tarihi, eczacılık ve halk hekimliği olmak üzere birçok bilim alanına hizmet edilmiştir (Balcı, 2020: 51).

Hastalığa sebep olan etkenler, insanın ortaya çıkışından önce de yeryüzünde mevcuttu. Ortaya çıkarılmış fosiller hastalıkların milyonlarca yıldır dünyada olduğuna kanıttır. Tıbbın tarihi insanlığın mazisiyle aynı zamanlara tekabül eder. Tıp, insanlığın kendisine şifa bulabilmesi için öncelikle başvurduğu doğal içgüdüsünün gereği ortaya çıkmıştır. İnsanın hasta organını sarması ve yarası üzerine düşünmesiyle yeryüzünün en eski mesleklerinden biri olan hekimlik var olmuştur (Bayat, 2010: 32).

İnsanoğlu kendini ifade edebilmenin yolunu yazı ile bulunca önce taşlara, kil tabletlere, mağara duvarlarına, derilere sonra da kâğıda bilgi ve birikimini yansıtmıştır. Beden sağlığının önemini kavradıktan sonra tıp ilmine dair bilgileri gelecek nesle aktarmayı amaç edinmiştir. Geçmişten günümüze ulaşan nice tıp eseri, içerisinde günümüz insanına şifa olabilecek birçok bilgiyi ihtiva etmektedir. Yüzyıllar öncesine ait bilgilerin günümüze sıhhatli bir şekilde taşınması disiplinli çalışmalar sonucu olacaktır.

Tarihi bütünüyle idrak edebilmemiz için yaşanan zamanın gereklerini yerine getirdikten sonra mazideki hataları kritik ederek geleceği inşa etmeliyiz. İnsan mesleğinin becerilerini geliştirmek istiyorsa mesleki tarihini öğrenmek için çaba göstermelidir. Araştırmacı bu sorumluluğu taşımalı, bulunduğu noktaya nasıl erişildiği ve geçmişin birikiminin nasıl değerlendirilebileceği üzerine düşünmelidir. Bu nedenle, her bilim dalının tarihi o dalın araştırma konularından birini oluşturur (Bayat, 2010: 24).

14. ve 15. yüzyıllar Türk tıp metinleri açısından önemli bir dönemdir. Bu dönem eserlerini kapsayacak akademik çalışmalar Türk dilinin zengin söz varlığını gözler önüne serecektir. Üzerinde çalıştığımız Muhammed bin Mahmûd-ı Şîrvânî'ye ait Kitâb-

1 Güzîde-i İlm-i Tıbb adlı eser, Türk tıbbının Eski Anadolu Türkçesiyle önemli eserlerini verdiği 15. yüzyılda kaleme alınmıştır.

Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerinden Muhammed bin Mahmûd-ı Şîrvânî'ye ait Kitâb-ı Güzîde-i İlm-i Tıbb adlı eseri çeviri yazı alfabesine aktararak ses bilgisi, şekil bilgisi, söz dizimi ve söz varlığı açısından incelemek, dizin ve sözlüğünü hazırlamaktır.

Araştırmanın Önemi

Eski Anadolu Türkçesi döneminde edebi eserlerin yanı sıra Türkçe olarak yazılan tıp eserleri Türk tıp tarihi bakımından oldukça önemlidir. Türkçenin bilim dili olarak gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Bu eserler üzerinde ne kadar çok çalışılırsa geçmişin birikimi günümüzü o kadar çok aydınlatacaktır. Üzerinde çalıştığımız eser, 15. yüzyıla ait bir tıp metnidir. Şîrvânî'nin kaleme aldığı Kitâb-ı Güzîde-i İlm-i Tıbb adlı eser, tıp tarihi bakımından önemli bir kaynak niteliğindedir. Söz varlığı açısından zengin olan eserin günümüz alfabesine aktararak sözlüğünün hazırlanması büyük önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 15. yüzyıla ait bir tıp metni olan Kitâb-ı Güzîde-i İlm-i Tıbb adlı eseri çeviri yazı alfabesine aktarmak, eserin dil hususiyetlerini belirleyerek dönem özellikleri ışığında değerlendirmek, sözlüğünü ve dizinini hazırlayıp söz varlığını ortaya koymaktır.

Kapsam

Muhammed bin Mahmûd-ı Şîrvânî'nin Türkçe eserlerinden biri olan Sultâniyye, Osmanlı sultanı Çelebi Mehmet'e (öl. 1421) takdim edilmiştir. Sultâniyye'nin bilinen altı nüshası vardır. Bunlar Süleymaniye Kütüphanesi'nde Serez 2756'da, Bosna-Hersek Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü R1585/1'de, Köprülü Yazma Eserler Kütüphanesi Hafız Ahmed Paşa Koleksiyonu 34 Ha 184/2'de, Süleymaniye

Kütüphanesi Şehit Ali Paşa Koleksiyonu 2074/1’de ve Manisa İl Halk Kütüphanesi Eski Eserler Bölümü 1848/4’dedir.

Sultâniyye’nin çalışmamıza kaynaklık eden ve en eski tarihli nüshası Kitâb-ı Güzîde-i ‘İlm-i Tıbb adlı eserdir. İngiltere’de The British Library Oriental and India Office Collections 15049 numarada kayıtlıdır. Bir ön söz ve 14 babdan oluşan eser, her sayfası 15 satır olmak üzere harekeli nesihle yazılı 41 varaktan oluşur. Her bab fasıllara ayrılarak, bab ve fasıl başlıkları önce Arapça olarak verilmiş sonrasında Türkçeleri ile devam edilmiştir.

Yöntem

Çalışmamız, Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, üzerinde çalıştığımız eserin müellifi olan Muhammed bin Mahmûd-ı Şîrvânî ve eserleri, çalışılan eserin konusu ve nüshaları üzerinde durulmuş, dönemin önemli tıp yazmaları hakkında kısa bilgiler verilerek incelenen eserin bu eserler içerisindeki yeri ve önemi gösterilmiştir.

İnceleme bölümü yazım özellikleri, ses ve şekil bilgisi bölümlerinden meydana gelmektedir.

Metin bölümü eserin çeviri yazı alfabesine aktarımından oluşmaktadır.

Metin bölümü oluşturulduktan sonra, dizinin hazırlanmasına geçilmiş, dizin hazırlanırken hata oranını en aza indirebilmek için özel bilgisayar programları kullanılmıştır.

Dizin bölümünde, metinde geçen bütün kelimeler gramer özellikleri göz önünde bulundurularak anlamlarıyla birlikte verilmiştir. Dizinde sözcüğün anlamı verilmeden önce hangi dile ait olduğu kısaltmalarla işaretlenmiştir. Bazen bir kelimenin kökeni yazılırken birkaç kısaltmaya yer almıştır. Bunun sebebi kelimenin değişik sözlüklerde, farklı kökenli olarak geçmesinden veya bir dilden başka bir dile geçtiğini göstermek içindir. Kökeni bilinmeyen sözcüklerde bu bilinmezliği göstermek için soru işareti (?) kullanılmıştır. Madde başı kelimelerin metinde farklı biçimleri varsa (bk.) kısaltması ile,

farklı dillerden alınmış şekilleri ya da eş anlamlıları varsa (krş.) kısaltması ile diğer madde başlarına göndermeler yapılmıştır.

Madde başı durumundaki kelimelerin karşılıklarına kelimenin metindeki anlamı yazılmış, daha sonra metnin hangi sayfa ve satırında geçtiğini gösteren numaraları verilmiştir. Metinde kullanılan bitki adlarının madde başlarında Latince karşılıkları da verilmiştir.

Dizinde önce sözcüklerin eksiz kullanıldıkları sayfa ve satırlar verilmiştir:

göz : Görme organı.

g. (18a/6), (23b/8), (6b/14) [3]

Yukarıdaki sıralamadan madde başı sözcüğün metnin üç yerinde eksiz olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu sıralamadan sonra yalın haliyle beraber yapılmış kelime grupları gösterilmiştir:

g.+kabağı (6b/15) [1]

g.+kararmak (23b/11) [1]

g.+nürin (18a/4) [1]

g.+perdeleri (33b/13) [1]

g.+tonuğı (39b/7) [1]

g.+tonığına (37b/6) [1]

g.+yaşarmağına (40b/12) [1]

Yukarıdaki sıralamada madde başı sözcüğün eksiz olarak yedi yerde kelime grubu oluşturduğu görülmektedir.

Daha sonra sözcüğün üzerine gelen ekler gösterilmiştir:

g.+den (23b/9) [1]

g.+e (28b/12) [1]

g.+i (6a/13) [1]

g.+in (15a/14), (18b/14) [2]

g.+ine (15a/13), (15a/14) [2]

g.+ini (15a/5) [1]

g.+inün (39b/8) [1]

g.+ler (31b/5) [1]

g.+lerine (15b/7) [1]

g.+ün (15a/13), (16b/11) [2]

g.+ünî (15a/8) [1]

[24]

Madde başının sıralanmasının ardından metindeki toplam kullanım sayısı köşeli parantezle gösterilmiştir. Yukarıdaki örnekte göz sözcüğünün metinde toplam yirmi dört kez kullanıldığı görülmektedir.

Çalışma sonunda yararlanılan kaynakların yer aldığı bibliyografya vardır.

14. ve 15. YÜZYILLARDA ANADOLU'DA YAZILMIŞ TIP ESERLERİ

Edviye-i Müfrede

İshak bin Murad tarafından 1390 yılında Gerede'de yazılan eser, tarihi bilinen ilk Türkçe tıp eseridir. Eserde hastalıklara karşı iyi gelen bitkiler hakkında bilgi verilir. Eser dört bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm tek başına ilaç olarak kullanılan bitki, yiyecek, içecek ve diğer maddeler ile ilgili konuları; ikinci bölüm hastalıkların nedenleri, özellikleri ve tedavileriyle ilgili bilgileri; üçüncü bölüm cima için yapılan ilaçları; dördüncü bölüm ise Arapça-Farsça-Türkçe terimler sözlüğünü ihtiva etmektedir (Argunşah, 2009). Eser, Mustafa Canpolat ve Zafer Önler tarafından yayımlanmıştır (Canpolat, Önler 2007: 9-11). Eser üzerinde Mustafa Argunşah'ın tanıtma yazısı bulunmaktadır (Argunşah, 2009).

Tuhfe-i Mübârizî

Hekim Bereket tarafından kaleme alınan eserin Konya İzzet Koyunoğlu kütüphanesinde ve Paris Biblotique Nationel’de birer nüshası bulunmaktadır. İbn-i Sinâ’nın Kanun adlı kitabı esas alınarak yazılan eser, önce Lübâbü’n-Nühab adıyla Arapça olarak yazılmıştır. Hekim Bereket daha sonra eserini Farsçaya ve ardından da Türkçeye çevirmiştir. Eserin ön sözünde belirtildiğine göre Hekim Bereket eserini İbn-i Sinâ’nın Kanun kitabındaki bazı bölümlerden seçmeler yaparak tertip etmiş ve bitkiler, ilaç hazırlama, tedavi üzerine kendi tecrübelerini eklemiştir. Ayrıca eserine her bölümün daha iyi anlaşılabilmesi için daireler çizmiştir (Erdağı, 2000: 1). Hekim Bereket’in 13. yy hekimlerinden olup eserlerinin 13. yüzyıla dâhil edilmesi gerektiğini ifade edenlerin yanı sıra (Canpolat, Önler 2007: 9), (Bayat, 2010: 232); 14. yüzyıl hekimlerinden olduğunu ifade edenler de vardır (Özçelik, 2001: 2), (Şehsuvaroğlu, 1984: 27). Eser üzerinde Binnur Erdağı tarafından doktora çalışması yapılmıştır (Erdağı, 2000).

Kitâb-ı Hülâsâ der ‘İlm-i Tıbb

Hekim Bereket’in Aydınoğlu Umur Bey adına ithaf ettiği eseridir. Türkçe kaleme alınan eserin Paris ve Konya olmak üzere iki nüshası mevcuttur. Mensur olan eser 27 bölümden meydana gelmektedir (Doğru 2015: 9-10). Eserde yer alan organ ve hastalık adları Türkçedir. Ancak eserde bitki adları, macun ve tedavilerde kullanılan ilaçların Arapça ve Farsça olduğu görülür. Yabancı kelimelere oldukça fazla yer veren eser, Eski Anadolu Türkçesi dil ve imla özelliklerini taşımaktadır (Doğru 2015: 369-370). Kitâb-ı der Hülâsâ ‘İlm-i Tıbb adlı eser üzerine iki yüksek lisans çalışması mevcuttur (Demir 2010, Doğru 2015).

Hâzâ Kitâb-ı Hulâsa-i Tıbb

Abbasî Halifesi Me’mun’un hastalanması üzerine Ebu Tahir bin Muhammed Arabî başkanlığında toplanan hekimlerin Farsça yazdıkları Hulâsa-i Tıbb adlı eser, Cerrâh Mes’ûd tarafından Hazâ Kitâb-ı Hulâsa-i Tıbb adıyla Türkçeye tercüme edilmiştir. 15.

yüzyılın ikinci yarısına ait bir cerrâhnâme olan eserde dönemin şartlarıyla açık beyin ameliyatı yapılması ve bunun ayrıntılı bir şekilde anlatılması tıp tarihi açısından büyük bir önem teşkil eder (Uçar 2009: 3). Eser üzerinde İlhan Uçar’ın bir doktora çalışması mevcuttur (Uçar, 2009).

Tercüme-i Müfredât-ı İbn-i Baytâr

Ortaçağın en büyük botanikçisi ve eczacısı İbn-i Baytâr'ın Câmi'ü'l-Müfredâtü'l-Edviye ve'l-Ağdiye adlı eserinin Aydınoğlu Umur Bey [öl. 1348] adına Türkçeye tercümesidir. (Bayat, 2010: 285). Eserin tespit edilen 17 nüshası bilinmektedir. Eserde pek çok bitki adı olmasının yanı sıra çeşitli gıdalar, hayvanlar ve taşlar da yer almaktadır. Bilgili ve tecrübeli bir yazar olan İbn-i Baytâr, eserine malzeme toplayabilmek için üç kıtayı dolaşmıştır. Pek çok malzeme elde ettikten sonra bu malzemeleri tüm özellikleriyle eserinde ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Adlarının Arapça, Farsça ve Grekçe karşılıklarını yazdıktan sonra bir karışıklığa mahal vermemek için hareke kullanmıştır. Eser üzerinde Yasemin Yıldız tarafından bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır (Yıldız, 2016).

Tıbb-ı Nebevî

Eser, Germiyanlı hekim ve şair Ahmedî Dâî tarafından yazılmış bir Tıbb-ı Nebevî tercümesi olup II. Murad'ın vezirlerinden Timurtaşpaşazade Gazi Umur Bey adına Türkçeye çevrilmiştir (Şehsuvaroğlu, 1984: 62). Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerini bütünüyle yansıtan eser, dilbilgisi ve sözlük çalışmalarında önemli bir yere sahiptir (Çağırın 1992: 394). Eser üzerinde Önder Çağırın bir doktora çalışması yapmıştır (Çağırın, 1992).

Mecmûatü'l-Fevâ'id

Hekim Beşir Çelebi tarafından 1436 yılında Karamanoğlu İbrahim Bey adına ithaf edilmiştir. Otuz bölümden meydana gelen eser, iç hastalıkları üzerine yazılmıştır (Süveren-Uzel, 1988: 138). Eserin son bölümünde ilaç adları, alfabetik düzende yer alır. Eserin bilinen tek nüshası Paris Milli Kütüphanesindedir (Doğan, 2009: 12-13).

Kitâbü'l-Mühimmât

On farklı tıp kitabından tercüme yoluyla yazılan eser, iki ana bölümden meydana gelmektedir. Yazarı belli olmayan eserde bazı hastalıkların teşhis ve tedavisinin anlatılması dönem eserlerine nazaran dikkat çekicidir. Pek çok hekim ve kitap adının yer aldığı eser, sözcüklerin ve terimlerin Türkçelerine ve yazıldığı dönemde rağbet

gören yabancı dillerdeki karşılıklarına yer vermesi nedeniyle önemlidir (Özçelik, 2001: 13). Kitâbü'l-Mühimmât Sadettin Özçelik tarafından yayımlanmıştır (Özçelik, 2001).

Mücerreb-nâme

Şerefeddin Sabuncuoğlu'nun 1468 yılında kaleme aldığı son eseridir. Sabuncuoğlu Mücerreb-nâme'de tecrübe ettiği ilaçların yapılarına yer vermektedir. Sabuncuoğlu'nun seksen beş yaşında yazdığı eser, Türk tıbbının ilk deneysel kitabı olarak değerlendirilmektedir (Küçüker, 2010: 6). Eserde yer alan insanlar ve hayvanlar üzerindeki ilaç denemeleri dikkat çekicidir. (Acar 2015: 38) Eserde göz hastalıklarına faydalı olan ilaçlar; toz, sürme ve basit ilaçlar olmak üzere detaylı bir şekilde anlatılmıştır (Keskinbora 2013: 17). On yedi babdan oluşan eser, tıp alanında gerekli hap, şurup, merhem, macun, ilaç, yakı vb. hazırlanış şekillerine göre düzenlenmiştir (Doğan, 2010: 318). Eser üzerinde Kenan Süveren'in bir yüksek lisans çalışması mevcuttur. Mücerreb-nâme, İlter Uzel ve Kenan Süveren tarafından yayımlanmıştır (Uzel, Süveren, 1999). Uzel-Süveren'in yaptığı çalışmanın hatalı olması üzerine eser daha sonra Peki Küçüker tarafından yeniden okunarak yayımlanmıştır (Küçüker, 2010).

Hazâinü's-Saadât

Eşref bin Muhammed tarafından 1460 yılında yazılmıştır. Yazarın hayatı hakkında bilgi olmadığı için başka bir eserinin olup olmadığı tespit edilememiştir. Hazâinü's-Saadât'ın bilinen tek nüshası vardır (Köktekin, 2007: 14-15). Eser, koruyucu hekimliğe dair bilgilere yer vermesinin yanı sıra organlar üzerine ayrılmış bir bölümü de ihtiva etmektedir (Acıduman 2012: 104). Eski Anadolu Türkçesi döneminin dil özelliklerini yansıtan eserde Arap/Fars ve Uygur imlasının karışık kullanıldığı görülür (İlhan, 1998: 20-31). Eşref bin Mumammed'in Hazâinü's-Saadât'ı Bedi N. Şehsuvaroğlu tarafından yayımlanmıştır (Şehsuvaroğlu, 1961). Eser üzerinde Nadir İlhan tarafından bir doktora tezi yapılmıştır (İlhan, 1998).

Tabî'atnâme

Tutmacı tarafından 14. yüzyılda kaleme alınmıştır. Aydınoglu Umur Bey adına Farsçadan Türkçeye çevrilmiştir. Tabî'atnâme, 372 beyitten oluşan manzum bir eserdir. Koruyucu hekimlikle ilgili olan eser mesnevi tarzında kaleme alınmıştır. Eserde ekmek,

yemek, su, meyve, meyve suları, çiçekler, kokulara mahsus özellikler hakkında detaylı bilgi verilir. Ayrıca eser uyumak, ok atmak, yay çekmek, hamama gitmek, müzik dinlemek ve müzik aletlerinin özelliklerinin insana etkisi gibi konuları da içermektedir (Bayat, 2010: 285). Eserin, İsmail Hikmet Ertaylan'ın çalıştığı İstanbul nüshası ile birlikte Konya ve Paris olmak üzere üç nüshası bulunmaktadır (Karasoy 2009: 17-22). Tabiatnâme, Yakup Karasoy tarafından yayımlanmıştır (Karasoy, 2009). Eser üzerinde Özen Yaylagül'ün tanıtma yazısı bulunmaktadır (Yaylagül, 2010).

Cerrâhiyyetü'l-Hâniyye

Sabuncuoğlu Şerefeddin tarafından 1465 yılında kaleme alınmıştır. Ebu'l-Kâsım Zehrâvî'nin Tasrîf isimli ansiklopedik eserinin tercümesidir. Resimli ilk Türkçe tıp kitabı olması nedeniyle dikkat çekicidir. Sabuncuoğlu'nun dünya çapında tanınmış bu eserinde cerrahi alet ve cihazların çizimi ile jinekolojik görseller yer almaktadır (Acar 2015: 38). Eser içerdiği resim ve minyatürler sebebiyle Sabuncuoğlu'nu tıbbî resimlemede öncü yapmıştır (Uzel, 2004: 89). Eserin bilinen üç nüshası vardır (Kurt, 2012). Eser, tedavi işlemleri sırasında kullanılan araç gereçler hakkında bilgi vermesi nedeniyle söz varlığı açısından diğer tıp metinlerinden farklılık göstermektedir (Önler, 2017: 1320). Cerrâhiyyetü'l-Hâniyye, İlter Uzel tarafından yayımlanmıştır (Uzel, 1992). Eser üzerinde Ümit Emrah Kurt'un bir doktora çalışması mevcuttur (Kurt, 2012).

Terceme-i Akribâdîn

15. yüzyılın önemli cerrah ve hekimlerinden biri olan Sabuncuoğlu Şerefeddin tarafından 1454 yılında kaleme alınmıştır. Eser, Cürcânî lakabıyla bilinen büyük İslâm hekimi Zeyneddin Ebu'l-Fazl İsmail bin Hüseyin Cürcânî'nin Zahîre-i Harzemşâhî adlı Farsça eserinin Akribâdîn kısmının Türkçeye tercümesidir. Çeşitli ilaç terkiplerinin yapılış aşamalarını ve sürelerini belli bir düzende veren eser, farmakolojik bir tıp metni niteliğine sahiptir. Eserin terim sözlüğü olarak hazırlanmış olan İstılah Lügati adlı bölümü Şaban Doğan tarafından çalışılmıştır. (Doğan, 2009a). Eserin bilinen üç nüshası vardır (Doğan, 2009b). Kitâb-ı Akribâdîn ile Edviye-i Müfrede adlı eserlerin tıp alanındaki ilk terim sözlüklerinden oldukları ifade edilir (Doğan, 2009a: 252). Eser üzerinde Şaban Doğan'ın doktora çalışması mevcuttur (Doğan, 2009b).

Kâmilü's-Sinâ'a Tercümesi

Aydinoğlu Umur Bey adına tercüme edilen eser, Ali bin Abbas'ın aynı adlı eserinin sağlık ve hastalıklarla ilgili kısımlarından meydana gelmektedir. Mütercimi belli değildir. Terim çeşitliliği ve söz varlığı bakımından zengin olan eser, tıp tarihi ve halkbilimi ile ilgili önemli bilgilere yer verir (Çelik, 2014). Ali bin Abbas'ın eseri Kâmilü's-Sinâ'ati't-Tıbbiyye'nin tespit edilen üç çevirisi vardır (Böler, 2014: 17). Eser üzerinde Anıl Çelik'in yüksek lisans çalışması vardır (Çelik, 2014). Eser, Tuncay Böler tarafından yayımlanmıştır (Böler, 2014).

Müntahâb-ı Şifâ

Hacı Paşa adıyla bilinen Celalüddin Hızır tarafından yazılmıştır. Hacı Paşa'nın 14. yüzyılın sonu ile 15. yüzyılın başında yaşaması nedeniyle eserin bu aralıkta yazıldığı düşünülür. Tıp alanında yazdığı birçok eseri içinde en ünlüsü “Şifâ” adıyla bilinen Şifâü'l-Eskâm ve Devâü'l-Âlâm adlı eseridir. Hacı Paşa, Arapça yazmış olduğu Kitâbü's-Sa'ade ve'l-İkbâl alâ Arba'a Akvâl adlı eserini Aydınoğlu'nun isteği ile kısaltarak Türkçe'ye Müntahâb-ı Şifâ adıyla çevirmiştir (Önler, 1990a). Eser üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm teorik ve pratik tıp bilgileri; ikinci bölüm yiyecek, içecek ve ilaçlar; üçüncü bölüm ise hastalıkların teşhis ve tedavisi üzerinedir (Bayat, 2010: 286). Hacı Paşa daha sonra bu eserini daha da basitleştirip kısaltarak, Türkçe'ye Teshîl adıyla çevirmiştir (Önler, 1998: 159). Müntahâb-ı Şifâ üzerinde Zafer Önler bir doktora çalışması hazırlamış ve bu çalışma daha sonra iki cilt kitap olarak yayımlanmıştır (Önler, 1990a – Önler, 1999).

Teshîl

Hacı Paşa'nın uzun ve öğrenilmesi güç olan Müntahâb-ı Şifâ adlı eserinin bazı teorik ve zor kısımlarını çıkartarak 1467 yılında özet halinde kaleme aldığı eseridir (Gözlü, 2008: 7). Cep kitabı özelliğini taşıyan eserde tıbbî bilgiler, bazı değişikliklerle daha yüzeysel anlatılmıştır. Sabuncuoğlu Şerefeddîn'in öğrencisi Muhiddîn Mehî tarafından Müfid (Nazmü't-Teshil) adıyla manzum hale getirilmiştir (Bayat, 2010: 286). Teshîl üzerine Zikri Turan'ın bir doktora çalışması mevcuttur (Turan, 1992). Müfid (Nazmü't-Teshil) üzerinde Emel Kaya Gözlü bir doktora çalışması yapmıştır (Gözlü, 2008).

Tervîhu'l-Ervâh

Asıl adı Taceddîn İbrâhim olan Germiyanlı şair Ahmedî'nin [öl. 1413] Yıldırım Bayezid'in oğlu Emîr Süleyman [1403-10] adına mesnevi tarzında yazdığı 10082 beyitlik manzum eseridir (Bayat, 2010: 287). Manzum olarak kaleme alınan ilk tıp kitabı olması sebebiyle dikkat çekicidir (Özer, 1995: 1). Eser üzerinde Osman Özer, bir doktora çalışması yapmıştır (Özer, 1995).

Kitâbü'l-Müntahab fi't-Tıbb

823/1420 yılında Çelebî Mehmed dönemi hekimlerinden Abdulvehhab bin Yusuf ibni Ahmed el-Mârdânî tarafından kaleme alınan eser, kendisinden önceki tanınmış Arapça ve Farsça tıp kitaplarından seçilmiş alıntılarının tercümeleriyle meydana getirilmiştir (Bayat, 2010: 248). Birtakım organ adlarının ilk kez bu eserde geçtiği belirlenmiştir (Güven, 2008:113). Eserdeki çocuk hekimliğine dair bilgiler üzerine bir çalışma yapılmıştır (Yurdakök, 2003). Osmanlı sarayına takdim edilen ilk tıp kitabı olarak bilinen eser, Ali Haydar Bayat tarafından yayımlanmıştır (Bayat, 2005). Eser üzerinde Sadettin Özçelik'in bir tanıtma yazısı bulunmaktadır (Özçelik, 2007).

Miftâhu'n-Nûr ve Hazâinü's-Sürûr

Sinoplu Mü'mîn bin Mukbîl tarafından 15. yüzyılda kaleme alınmıştır. Yazarın İslam bilginlerinin eserlerindeki bilgilere ve şahsi gözlemlerine dayanarak yazdığı göz hastalıklarıyla ilgili eseridir. Baş kemiklerinin ve beynin yapısıyla ilgili bölümlerin bulunması nedeniyle kısmi bir anatomi eseri olarak görülür (Acıduman 2012:104). Sade bir dil kullanılan eser, yedi bölümden oluşmaktadır. İlk iki bölüm başın yapısı ve hastalıkları; üçüncü bölüm göz hastalıkları; dördüncü bölüm göz kapağı hastalıkları; beşinci bölüm konjunktiva hastalıkları; altıncı bölüm kornea hastalıkları; yedinci bölüm ise kristalen hastalıkları ve tedavileri üzerinedir (Bayat, 2010: 289). Eser üzerinde Mehmet Ünal Şahin'in bir doktora çalışması mevcuttur (Şahin, 1994).

Zâhire-i Murâdiyye

Sinoplu Mü'mîn bin Mukbîl'in 1437 yılında II. Murad adına kaleme aldığı önemli bir eseridir. Eser üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm beyin, baş ağrıları, göz ağrıları, gözün kapakları ve tabakaları, kulak hastalıkları ve tedavileri; ikinci bölüm karaciğer,

dalak, bağırsak, genital organlar, vücut ağırları, cerrahi vakalar, cüzam ve veba gibi bulaşıcı hastalıklar ve tedavileri; üçüncü bölüm ise kan alma, hacamat gibi genel tedavi yöntemleri ve koruyucu hekimlik üzerinedir (Bayat, 2010: 289). Eser üzerinde Hüseyin Demir yüksek lisans çalışması mevcuttur (Demir, 2002).

Yâdigâr-ı İbn-i Şerîf

İbn Şerîf 'in Timurtaşoğlu Umur bey [öl. 1461] adına kaleme aldığı eseridir. Klasik İslam tıp kitabı sisteminde ele alınmıştır. Eserde hava, mevsimler, meskenler, giyecekler, yiyecekler, sular, diyet gibi koruyucu hekimlik bilgileri yer almaktadır. Ayrıca eserde baştan ayağa hastalıklar ve tedavileri ile ortopedik ve cerrahi girişimler sistemli bir şekilde verilmiştir. Bu özelliği nedeniyle Yâdigâr'ın hekimlerin başvurduğu ilk tıp kitaplarından olması ve Osmanlı tıp medreselerinde ders kitabı olarak okutulması son derece önemlidir (Bayat, 2010: 290). Döneminde herkesin anlayacağı ve yararlanacağı bir tıp kitabı yazmış olan İbn-i Şerîf, kitabını hazırlarken İbn-i Sina ve İbn-i Baytar'ın eserlerinden istifade etmiştir. Bitki adlarıyla ilgili zengin bir kaynak niteliğine sahip olan eserin İstanbul, Paris ve British Museum'da olmak üzere üç nüshası tespit edilmiştir (Önler 1990b: 59). Eser üzerinde Paki Küçük'ün bir doktora çalışması mevcuttur (Küçük, 1994).

Maddetü'l-Hayât

Fatih Sultan Mehmet'in hocası Akşemseddin tarafından 15. yüzyılda yazılmıştır. Eser tıp terimleri, eczacılık botanik ve farmakoloji alanında zengin malzeme içermektedir (Aktürk, 2012: 1). Akşemseddin, tıp tarihinde mikroptan bahseden ilk bilim insanı olması nedeniyle dikkat çekicidir (Süslü, 2015: 14). Eserin dört nüshası tespit edilmiştir. Eser üzerinde Engin Aktürk bir yüksek lisans çalışması yapmıştır (Aktürk 2012).

Bâhnâme

Eser, Ali bin İshâk tarafından II. Murad adına kaleme alınmıştır. Osmanlı Devleti'nde yazılan Türkçe telif bâhnâmelerinin ilki ve en kapsamlısı olarak bilinmektedir. Bâhnâme, büyük oranda Tifâşî'nin Kitâbu Rucû'î's-Şeyh ile's-Sıbâh adlı eserinden istifade edilerek oluşturulmuştur. Eserin 25 bâbı erkekler ve 15 bâbı kadınlar hakkında cinsel konuları içermektedir (Bayat, 2010: 289).

MUHAMMED BİN MAHMÛD-I ŞİRVÂNÎ

Hayatı

15. yüzyılın Türk dili ve Türk tıp tarihi bakımından en önemli isimlerinden birisi olan Muhammed bin Mahmûd-ı Şîrvânî'nin hayatı hakkında elde edilen bilgiler kendi eserlerinden tespit edilenlerden ibarettir. Nerede ve ne zaman doğduğu hakkında bilgi mevcut değildir. İsminden dolayı Şîrvan'da doğduğu veya Anadolu'ya yerleşen Şîrvanlı bir aileye mensup olduğu tahmin edilmekle beraber, Anadolu'ya ne zaman geldiği kesin olarak bilinmemektedir.

Muhammed bin Mahmûd-ı Şîrvânî, Menteşe oğlu İlyas Bey'e (1402-1421) İlyâsiyye; Germiyan oğlu Yakub Bey'e (1402-1429) Yakûbiyye; Osmanlı hükümdarı Çelebi Mehmed'e (1402-21) Sultâniyye; II. Murad'a (1421-1451) Tuhfe-i Murâdî; Osmanlı devlet adamlarından Timurtaş oğlu Umur Bey'e (öl. 1461) Cevhernâme adlı eserlerini takdim etmiştir. Neredeyse devrinin bütün önemli zatlarına bir eserini takdim ettiği halde, bu isimler arasında Fatih'in (1451-1481) bulunmayışı ve son eseri Mürşid'in yazılış tarihi (1438) göz önüne alındığında Şîrvânî'nin tahminen 1375-1450 arasında yaşadığı söylenebilir. Eserlerinin 15. yüzyıl başında dönemin bilimsel zihniyetini mükemmel bir şekilde yansıtmaları ve günümüzde hemen hemen herkesin anlayabileceği sade bir Türkçe ile yazılmış olması Şîrvânî'yi ön plana çıkarmaktadır (Bayat, 2010: 284). Bu nedenle Şîrvânî'nin tıp dilinin Türkçeleşmesi konusunda büyük katkıları olmuştur.

Şîrvânî'nin hayatıyla ilgili bazı bilgiler, Cevhernâme ve Tuhfe-i Murâdî adlı eserlerinin ön sözlerinden elde edilmiştir. Cevhernâme'de dünyevi ve uhrevi ilimlerin tahsilinden sonra Anadolu'da tıp ilmi üzerinde çalıştığını, cevherlerin iyilerini ve kötülerini, saf ve sahtelerini bildiğini ve sahtelerini saflarından ayırdığını; Tuhfe-i Murâdî'nin ön sözünde ise, II. Murad'ın eskiden beri duacıları olduğunu, onun nimetiyle beslenmiş hizmetkârlar olduğunu ve hükümdarın lütuf ve ihsanından memnun kaldığını söyler. Şîrvânî'nin hangi ilimlerin uzmanı olduğu ve ne tür bir işle iştigal ettiği tam olarak bilinmemekle beraber Mustafa Argunşah, Babinger'in hiçbir kaynak göstermeden onun hekimliğinin yanında II. Murad tarafından mütercim olarak görevlendirildiğini belirtir (Argunşah, 2009).

Şirvânî, çalışmamızın temelini oluşturan Kitâb-ı Güzîde-i ‘İlm-i Tıbb adlı eserinin 2a, 2b ve 3a sayfalarında peygamberimizin hadisi üzerine ilim tahsili için Mısır’a gittiğini ve orada tıp ilmi üzerinde yazılmış önemli kitaplardan yararlandığını ve bu doğrultuda Kitâb-ı Güzîde-i ‘İlm-i Tıbb’ı yazdığını ifade eder:

“... (2a) nitekim peygâmbere-i ‘âlem buyurur ki **el-‘ilm-i ‘ulemân ‘ilmi’l-ebdân ve ‘ilmi’l-edyân** ya’nî ‘ilmî ki vâcibdür ol ‘ilme sa’y etmek ve aña ihtimâm görsetmek ve anı hâşıl etmek ol iki ‘ilmdür biri ‘ilm-i ebdândur kim aña ‘ilm-i tıbb dâirler ve biri ‘ilm-i edyândur kim aña ‘ilm-i şerî‘at dâirler ... (2b) men dahı hadîs mücebince bilâd-ı mısra geçdüm ve bu fenne meşgûl oldum ve mu‘teber kitâbların işitdüm **kânûn** şeyh ibni ‘alî sinâ ve **hâvî** muhammed bin zekeriyyâ ve **mîe** mesîhî bigi ve hem bîmâristânlarâ çok mülâzemet êtdüm ve elümden geldükçe dahı mu‘âlece êtdüm ve cün yine rûm memleketine geçdüm ... (3a) ol dergâhuñ hizmetine erişmek ve hem anuñ devleti birle devletlenmek pes yazdum ....”

Tıp alanında verdiği Türkçe ve Arapça telif eserleriyle 15. yüzyılın dikkat çeken hekimlerinden biri olan Şirvânî, aynı zamanda Arapçadan yemek tarifleriyle ilgili Kitâbu’t-Tabih adlı eseri çevirmesi, onun Arapçaya ne denli hâkim olduğunu da gösterir. Bu bakımdan Şirvânî, dinî, tıp, itriyyat, mukavviyat, değerli taşlar ve yemek gibi çeşitli konulara hâkim velut bir bilim insanıdır.

Türkçe Eserleri

İlyasiyye: Menteşeoğullarından İlyas Bey (öl.1421) adına yazdığı için esere İlyasiyye adını vermiştir. Eseri, önce Arapça kaleme almasına rağmen İlyas Bey’in isteği üzerine Türkçeye çevirmiştir. Adını kaynaklardan öğrendiğimiz bu eser, bir ön söz ve on bölümden oluşan bir tıp kitabıdır. Eserin bugüne kadar bir nüshası bulunamamıştır. Fuat Köprülü, eserin 14. yüzyılın sonlarında yazıldığını belirtse de Ali Haydar Bayat, İlyas Bey’in Osmanlı tabiiyetine girmesinden önce, yani 1403-1414 yılları arasında yazılmış olması gerektiğini ifade etmektedir (Bayat, 2010).

Cevhernâme: Timurtaş oğlu Umur Bey’e (öl. 1461) takdim edilen eser, Şîrvânî’nin kıymetli taşlarla ilgili ilk eseridir. Tîfâşî’nin (öl. 651/1253) kıymetli taşlar konusundaki Ezhâru’l-Efkâr fî Cevâhîrû’l-Ahcâr adlı Arapça eserinin Türkçe çevirisidir. Hicri 831 (1428) yılında yazılan eser, yirmi beş babdan oluşmaktadır. Her babda bir değerli taşın yapısı, nitelikleri ve faydalı oldukları alanlar anlatılmıştır.

Eserin nüshaları, Leipzig Senato Kütüphanesi K. 231 ve Viyana Kraliyet Kütüphanesi, no. 1448’de kayıtlıdır. Leipzig nüshası Murat Aktürk tarafından lisans tezi olarak hazırlanmıştır (Aktürk, 1988).

Tuhfe-i Murâdî: Osmanlı hükümdarı II. Murad’a (1421-1451) ithaf edilen eser, Şîrvânî’nin kıymetli taşlarla ilgili ikinci eseridir.

Şîrvânî’nin, Tîfâşî’nin Ezhâru’l-Efkâr isimli kitabından yola çıkarak yazdığı Cevhernâme isimli eserinin ilaveler yapılmış ve genişletilmiş şeklidir. Tuhfe-i Murâdî, bir ön söz ve otuz iki babdan oluşmaktadır. Her bab kendi arasında çeşitli fasıllara ayrılmıştır. Eser, ön sözünde de belirtildiği gibi, Tîgâşî’nin Ezhâru’l-efkâr isimli eserinin düzeni örnek alınarak yazılmış olan Cevher-nâme’deki yirmi beş babın muhtevası genişletilmiş, örnekler çoğaltılmış ve yeni fasıllar ilave edilmiştir. Eser Mustafa Argunşah tarafından yayımlanmıştır (Argunşah, 1999).

Kitab-ı Tabîh Tercümesi: Bağdadî’nin 623/1226’da derleyip kaleme aldığı Kitâbü’t-Tabîh, 13. yüzyılın ilk yarısında Abbasi mutfağı konusunda bilgiler veren önemli bir kaynaktır. Şîrvânî’nin yemek tariflerine dair Arapçadan tercüme ettiği bu eseri bilim dünyasına tanıtan Günay Kut’tur (Kut, 1984).

Eserin başı ve sonu eksik tek nüshası bulunmaktadır. Bu yüzden adı belli değildir. Nüsha, Milet Kütüphanesi Ali Emirî Yazmaları Müteferrik 143 (eski kayıt 126) numarada kayıtlıdır. Eser üzerinde Mustafa Argunşah ile Müjgan Çakır birlikte yaptıkları bir çalışma vardır (Argunşah ve Çakır, 2005).

Mürşid: Muhammed bin Mahmud-ı Şîrvânî tarafından 1438 yılında yazılmıştır. Türk tıp tarihinde yazılmış en hacimli göz anatomisi kitabı olarak görülür (Argunşah, 1999: 22; Acıduman, 2012: 104). Eser üç bölümden oluşmaktadır. Eserin bilinen iki nüshası

vardır: Manisa nüshası ve Topkapı Sarayı nüshası. Ali Haydar Bayat ve Necdet Okumuş tarafından yayımlanmıştır (Bayat ve Okumuş, 2004).

Sultâniyye Yazılış tarihi kesin olarak bilinmeyen eser, Sultan Çelebi Mehmed'e (1413-21) sunulmuştur. Koruyucu hekimlikle ilgili olan eser, sade bir Türkçe ile kaleme alınmıştır.

Sultâniyye'den ilk defa Sedat Kumbaracılar bahsetmiştir (Kumbaracılar, 1949). Kumbaracılar, bu eseri 1949 yılında tanıtmasına rağmen tıp tarihçileri bu esere uzun bir süre ilgi göstermemişlerdir. Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki iki nüshasından ilk defa 1984 yılında yayımlanan İslami Tıp Eserlerinin Katalogu'nda bahsedilmiştir (Argunşah, 1990: 488).

Zengin bir söz varlığına sahip olan eserde çeşitli mizaçlardaki kişilerin nasıl beslenmesi gerektiği konusunda detaylı bilgiler verilmektedir. Mevsimlere göre beslenme ve giyinme, gıdaların tasnifi, yemek zamanı, suların kalitesi, suyun ne zaman ve nasıl içileceğine dair bilgiler eserde ele alınmaktadır. Ayrıca eser, hareket ve durgunluğun fayda ve zararları, göz ve kulak sağlığının korunması, uykunun bedene tesirleri, kusmanın, müşhillerin, hamamın ve cinsel ilişkinin fayda ve zararları, macunlar, sağlığı korumak için kaçınılması gerekenler gibi sıhhi konulara dair pratik bilgileri ve nasihatleri ihtiva etmektedir. Sultâniyye, Şirvânî'nin diğer eserleri gibi dönemin Türkçesini yansıtmaması ve yeme-içme, giyim-kuşam gibi sosyal hayatın bazı safhalarını aktarması nedeniyle değerli bir eserdir (Bayat, 2010: 288). On dört bölümden oluşan ve fihristi bulunmayan eserin Arapça karşılıklarında verilen bölüm başlıkları şöyledir: 1) Yiyeceklerin tedbiri, 2) Faydalı ve zararlı sular, 3) Hareketin fayda ve zararları, 4) Göz sağlığı, 5) Kulak sağlığı, 6) Uykunun bedene etkisi, 7) Kusmanın fayda ve zararları, 8) İshal ve kabızlığın fayda ve zararları, 9) Hamamın fayda ve zararları, 10) Cinsel ilişkinin tedbiri, 11) Cinsel gücü arttırıcılar, 12) Dört mevsim, 13) Yiyeceklerin tabiatı, 14) Müshil şaraplar ve lavmanlar (Harmancı ve Akpınar, 2006: 240-250).

Sultâniyye'nin bilinen altı nüshası şunlardır:

Süleymaniye Kütüphanesi'nde Serez, No. 2756: Harekeli nesihle 88 yaprak, 214×150 (120×90) mm, 11 satır. İstinsahı 1512'de Mehmet Beğ bin Ahmed Paşa Camii tarafından tamamlanmıştır.

Bosna-Hersek Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü, No. R1585/1: Nestalikle 42 yaprak, 13 satır. İstinsah tarihi ve müstensihi bilinmemektedir.

Köprülü Yazma Eserler Kütüphanesi Hafız Ahmed Paşa Koleksiyonu, No. 34 Ha 184/2: Harekeli Nesihle 32 yaprak, 207×140 (140×93) mm, 15 satır. İstinsah tarihi ve müstensihi bilinmemektedir.

Süleymaniye Kütüphanesi Şehit Ali Paşa Koleksiyonu, No. 2074/1 46: Nesihle 46 yaprak, 203×140 (142×93) mm, 13 satır, Eksiktir.

Manisa İl Halk Kütüphanesi Eski Eserler Bölümü, No. 1848/4: Harekesiz sülüsle 31 yaprak, 205×115 (148×95) mm, 19 satır, Eksiktir.

Sultâniyye'nin çalışmamıza kaynaklık eden ve en eski tarihli nüshası Kitâb-ı Güzîde-i 'İlm-i Tıbb adlı eserdir. İngiltere'de The British Library Oriental and India Office Collections 15049 numarada kayıtlıdır.

Sultâniyye'nin iki nüshası üzerinde Ferhat Kurban bir yüksek lisans çalışması yapmıştır (Kurban, 1990). Bu nüshalar, Süleymaniye Kütüphanesi'nde Serez Bölümü 2756'da yer alan nüsha ile Süleymaniye Kütüphanesi Şehit Ali Paşa Koleksiyonu 2074/1 46'da bulunan nüshadır.

Eserin bilinen altı nüshası üzerinde Mihrican Aynacı'nın bir doktora çalışması mevcuttur (Aynacı, 2014). Öte yandan Doç. Dr. Paki Küçüker kaleme aldığı bir makalesinde Şîrvânî'nin Sultâniyye adlı eseriyle Kitâb-ı Güzîde adlı eserinin birbirleriyle büyük ölçüde paralellik gösterdiğini ifade etmiştir (Küçüker, 2010).

Arapça Eserleri

İlyasiyye: Menteşeoğullarından İlyas Bey (öl.1421) adına yazdığı için esere İlyasiyye adını vermiştir. Eseri önce Arapça kaleme almasına rağmen İlyas Bey'in isteği üzerine Türkçeye çevirmiştir. Adını kaynaklardan öğrendiğimiz bu eser, bir ön söz ve on bölümden oluşan bir tıp kitabıdır. Eserin bugüne kadar bir nüshası bulunamamıştır.

Yakubiyye: Şîrvânî'nin bu eseri, sağlık, yiyecek, içecek, giyecek, spor, ilaçlar gibi muhtelif konuları ihtiva etmektedir. Germiyan oğlu Yakub Bey'e (1402-1429) ithaf edilmiştir.

Ravzatu'l-Itr: Eczacılıkla ilgili bu eserde; ilaçlar, içecekler ve güzel kokular anlatılır. Şîrvânî, Ravzatu'l-Itr'ı Velîyüddin isimli birine ithaf etmiştir. (?)

el-Faslu'l-âşir fî marifeti'l-evzân ve'l mekayil: Beş varaklık bir risaledir. Ölçüler ile ölçü ve tartı aletlerinden bahsetmektedir.

Risaletün mine'el-tıb fî beyânî mebtela bihi mine'l-kulunc (Kulunc Risalesi): Kulunc hastalığının ve bu hastalığın tedavi yöntemlerinin anlatıldığı eserdir. Bir ön söz ve bir babdan oluşan eser 1434 yılında Bursa'da yazılmıştır.

Miftahu'n-necât limâ yenfetihu bihi ebvâbu'l-birri ve's-seâdât: Kuran'ın anlamıyla ilgili olan eser 42 babdan oluşmaktadır.

Muhammed bin Mahmud-ı Şîrvânî'ye Atfedilen Eserler

Çeşitli kaynaklarda Muhammed bin Mahmud-ı Şîrvânî'nin olduğu ileri sürülen fakat araştırmalar sonucu ona ait olmadığı ispat edilen eserler şunlardır:

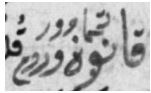
1. Kemâliyye
2. Târih-i İbn Kesir Tercümesi
3. Haridatü'l-Acaib ve Feridetü'l-Garaib Tercümesi
4. Baznâme Tercümesi
5. Murâdnâme (Argunşah, 2012).

KİTÂB-I GÜZÎDE-İ ‘İLM-İ TİBB

Sultâniyye’nin çalışmamıza kaynaklık eden ve en eski tarihli nüshası Kitâb-ı Güzîde-i ‘İlm-i Tıbb adlı eserdir. İngiltere’de The British Library Oriental and India Office Collections 15049 numarada kayıtlıdır.

Bir ön söz ve 14 babdan oluşan eser, her sayfası 15 satır olmak üzere harekeli nesihle yazılı 41 varaktan oluşur. Her bab fasıllara ayrılarak, bab ve fasıl başlıkları önce Arapça olarak verilmiş sonrasında Türkçeleri ile devam edilmiştir. Yazmanın ilk sayfasında yazan ve eserin adı olarak bilinen Kitâb-ı Güzîde-i ‘İlm-i Tıbb ibâresi aslında eserin adı değildir (Küçükler, 2010a: 175). Eserin adı ve yazılış sebebi yazmanın 3a numaralı sayfasında şöyle geçmektedir:

“... ol dergâhuñ hizmetine erişmek ve hem anuñ devleti birle devletlenmek pes yazdum men dañı vesîle ve tuhfê icün ol hâzret-i keyvân rifâta bu muhtaşar-ı müfîd kim kâfîdür tedbîr ebdân-ı şahîhaya ve vâfî cemî‘ ağrâzlarına ve hem müştamil leţâyif-i celîleye ve muhtevî-ârâ-yı cemîleye ve kıldum bu muhtaşarı anuñ adına ve hem adını *tembihâ-yı kanundur?* kodum ki tâ bu kitâbumuz anuñla devletlene ve çok zamân anuñ eyü adı birle kıla...”

3a numaralı sayfada eserin adının yazıldığı yer, tam olarak okunamamakla birlikte tarafımızca “*tembihâ-yı kanundur?*” olarak okunabilmiştir. Mihrican Aynacı, Sultâniyye’nin nüshaları hakkında bilgi verirken İngiltere nüshasında eserin adının diğer nüshalardan farklı olduğunu ve “*tembihâ-yı kanundur?*” olarak okuduğumuz yeri “*Qānūn urdum, tercümedür*” olarak okumuş ve eserde yer alan Arapça başlıklar nedeniyle eserin tercüme olabileceğini ifade etmiştir (Aynacı, 2014: 13). Daha önce bahsettiğimiz gibi Muhammed bin Mahmud-ı Şîrvânî, peygamberimizin hadisi üzerine ilim tahsili için Mısır’a gitmiş, orada tıp ilmi üzerinde yazılmış önemli kitaplardan yararlanmış ve bu doğrultuda Kitâb-ı Güzîde-i ‘İlm-i Tıbb’ı yazmıştır. Şîrvânî’nin Arapçaya ne denli hâkim olduğunu düşünürsek eserinde Arapça başlıklara yer vermesi doğal bir durumdur. Bu bir eseri tercüme niteliğinde göstermek için yeterli değildir.

Eser, insan sağlığı için önemli her alana değinmiştir: Kulak, göz, diş, ağız, sa, yeme-içme, uyku düzeni, sağlıklı beden için hareket etmenin önemi, kusmanın ahvali, hamam adabı gibi. İnsan hastalıklardan korunabilmesi ve kendisini zinde tutabilmesi için bedenine sıhhatli olabilecek durumların öğüt çerçevesinde verildiği bu esere “*tembihā-yı anun*”dur? (Uyulması gereken kural, yasa) adının verilmesi bizce daha uygundur.

Elimizdeki yazmada řirvānī’nin eseri ile Hacı Paşa’nın Teshīl adlı eseri birlikte ciltlenmiştir. Yazmanın baş kısmında bir fihrist vardır ve fihristin başında da “fihrist-i kitāb-ı ‘ilm-i tıbb-ı gzīde” ibaresi yer almaktadır. Bu fihrist içerisinde Hacı Paşa’nın Teshīl adlı eseri için ayrı bir başlık aılmamış, eser aynı fihristin içerisine dāhil edilmiştir. Dolayısıyla da şimdiye kadar řirvānī’ye ait bir eser adı olarak bilinen Kitāb-ı Gzīde aslında eserin adı değil, yazmayı kaleme alan kişinin sonradan iki eseri birleştirerek tıp ilmine ait seçkin bir eser anlamında (Kitāb-ı Gzīde-i ‘İlm-i Tıbb) sonradan verdiği bir isimdir (Küçüker, 2010a: 175-176).

Eserin ikinci varağında bulunan ve yazar adının hemen üzerine yazılmış olan “892 hicretinde bu eseri yazdum” ibaresi yazmanın milādī 1487 yılında istinsah edildiğini düşündürse de eserle birlikte ciltlenen ve kendisinden sonraki sayfalarda yazılı bulunan Teshīl adlı eserin sonuna düşülen 848 (1434) yılı kafa karıştırmaktadır. Eserin diğer bölümlerinde istinsah tarihiyle ilgili başka bir ibarenin bulunmaması konuyla ilgili fazla yorum yapılamamasına sebep olmaktadır (Küçüker, 2010a: 176).

“Tıp ilminin seçkin kitabı” anlamına gelen Kitāb-ı Gzīde-i ‘İlm-i Tıbb, adından da anlaşılacağı üzere bir tıp metnidir. Yazar, esere Allah’a hamd ve peygambere salat ve selāmla başlar. Sonrasında tıp ilminden, önemli hekimler ve kitaplarından bahseder ve eserinin yazılış sebebini açıklar. Bu girişin ardından insanın yaratılışından bahsettiği bir n söz sonrasında bablar ile esere devam eder.

İncelediğimiz eser on dört babdan (bölümden) oluşmuştur. Her bab fasıllara ayrılarak, bab ve fasıl başlıkları önce Arapça olarak verilmiş sonrasında Türkçeleri ile devam edilmiştir. Eserde yer alan bab ve fasıl başlıkları şu şekildedir:

1. bab: “el-bābu’l-evvel fī beyāni tedbīri’l-me’klāt vefiyye sittete fuşl” (4b/15)

1. **bab 1. fasıl:** bu faşılde beyān eder aşhāb-ı tena‘‘um ve aşhāb-ı (5a/2) rāhata ve demeviyyü mizāclu ve mu‘tedil mizāclu ve mertūb mizāclu kişilerün yeyecegin (5a/3)

1. **bab 2. fasıl:** bu faşl beyān eder iş (5b/11) işleyen ve ta‘ab gören ve pëklik eden ve hamāllık eden kişilerün yeyecegin (5b/12)

1. **bab 3. fasıl:** bu faşılde dürlü dürlü mizāclaruñ hālin ve yemegin beyān eder (6a/11)

1. **bab 4. fasıl:** bu faşıl anı bildürür kim kankı ta‘āmı evvel yemek ve kankısın şonra ve kankısın (8b/5) bile yemek gerek ve hem kankısınuñ yemeği yëgdür kankısından (8b/6)

1. **bab 5. fasıl:** bu faşılde beyān olunur kim her dürlü ta‘āmı (9a/14) ne vaktde yemek gerek (9b/1)

1. **bab 6. fasıl:** bu faşılde ol nesneleri bildürür kim hāfız-ı şıhhate vācibdür andan ictināb etmek (10b/6)

2. **bab:** “el-bābu’s-şānī fī beyāni tedbiri’l-miyā ve fīhi fuşlān” (11b/5)

bu bābda şuları bildürür ve eyüsin yatlusın secer ve bu iki faşl üzerinedür(11b/6)

2. **bab 1. fasıl:** bu faşl beyān eder ki kankısı kankısından yëgdür ve kankısı kankısından yatlıdur(11b/7)

2. **bab 2. fasıl:** bu faşıl beyān eder kim şuyı nice icmek gerek ve ne vaktde icmek gerek(12b/1)

3. **bab:** “el-bābu’s-şālişü fī beyāni tedbiri’l-hareket ve’s-sükün ve fīhi selase fuşül”(13a/12)

bu bāb hareketün ve sükūnūn nef'in ve zarrın bildürür ve bu bābda üç faşıl vardır(13a/13)

3. bab 1. fasıl: bu faşılta bedenün harekete muhtāc olduğın bildürür (13a/14)

3. bab 2. fasıl: bu faşılta hareketün menfa'atlerin bildürür (13b/14)

3. bab 3. fasıl: bu faşıl anı bildürür kim her bir 'uzvun(14a/7) bir dürlü hareketi vardır ki aña mahşūşdur ve hem fāyidelenür (14a/8)

4. bab: “el-bābu'r-rābī'u fī tedbīri şihḥati'l-‘ayni ve cilāihā” (15a/4)

bu bābda beyān olınur kim ḥāfız-ı şihḥat gözini nicesi saklaya ve hem nūrın nicesi ri'āyet éde (15a/5)

5. bab: “el-bābu'l-ḥāmis fī tedbīri hıfzı şihḥati'l-üzni mine's-sem' ve ğayri” (15b/9)

bu faşıl kulağın işitmekligin nice saklamak gerek anı beyān éder (15b/10)

6. bab: “el-bābu's-sādisu fī beyāni tedbīri'n-nevm ve'l-yakāza ve fīhi fuşlān (16a/6)

6. bab 1. fasıl: bu faşılta beyān éder kim uyğū bedene ne dürlü 'amel éder (16a/7)

6. bab 2. fasıl: bu faşılta uyğunun kankı nev'ı eyü ve kankı nev'ı yatlu olduğın beyān éder (16b/2)

6. bab 3. fasıl: bu faşılta uyımamağın ḥālin beyān éder (17b/5)

7. bab: “el-bābu's-sābī'u fī beyāni tedbīri'l-kay' ve fīhi fuşlān” (17b/13)

bu bābda kuşmağın aḥvālin beyān éder ve bu iki faşıl üzerinedür (17b/14)

7. bab 1. fasıl: bu faşılta kuşmağın fāyidesin ve zararın beyān éder (18a/1)

7. bab 2. fasıl: “el-faşlu’s-sānī fī beyāni tadbīri’l-ḳay”

8. bab: “el-bābu’s-sāmin fī beyāni tadbīr-i teleyyūni’l-baṭn ve ḳabza ve fīhi fuṣlān (19a/3)”

bu bābda ḳabz etmegün ve ic yürütmegün fāyidesin ve mazarratın beyān eder(19a/4) ve bu bāb iki faşıl üzerindedür (19a/5)

8. bab 1. fasıl: bu faşıl otı icmek ve hem için mu’tedil yürütmegün menfa’atın bildirür(19a/6)

8. bab 2. fasıl: bu faşılta ic dutmağın fāyidesin ve ziyānın beyān eder (20a/8)

9. bab: “el-bābu’t-tāsi’ fī beyāni tadbīri’d-duḥūl fi’l-ḥammām ve fīhi erba’atu fuṣūl” (20a/14)

bu bābda ḥammāmuḡ menāfi’in ve mazārın bildirür ve hem eyüsin ve yatlusın beyān eder ve bu(20a/14) dört faşıl üzerinedür (20b/1)

9. bab 1. fasıl: bu faşılta ḥammāmuḡ eyüsin ve yatlusın beyān eder (20b/2)

9. bab 2. fasıl: bu faşılta ḥammāma girmegün fāyidelerin beyān eder (21a/2)

9. bab 3. fasıl: bu faşılta beyān eder kim ḥammāmda ne ṭarīḳa etmek gerek ve hem ne resme girüb çıḳmak gerek ve hem ne bir (21b/12) resme oturmak gerek (21b/13)

9. bab 4. fasıl: “el-faşlu’r-rābi’u fī beyāni menāfi’i’l-iḡtisal bi’l-māi’l-halvet ve’l-miyāhu’l-kebīriyyet” (23a/2)

10. bab: “el-bābu’l-‘aşıru fī beyāni tadbīri’l-cimā” (23a/10)

bu bābda cimā’uḡ tadbīrin beyān eder ve bu iki faşıldur (23a/10)

10. bab 1. fasıl: bu faşıl da cimā‘uñ menāfi‘in (23a/11) ve maẓārrın ve hem eyüsin ve yatlusın beyān eder (23a/12)

10. bab 2. fasıl: bu faşıl beyān eder cimā‘uñ ẓanķısı eyü ve ẓanķısı yatlıdur (24b/3)

11. bab: “el-bābu’l-ḥādi’l-‘āşir fī beyāni tedbīri muḳavviyāt(25a/5) el-cimā‘ ve fīhi erba‘ātu fuşūl” (25a/6)

bu bābda cimā‘uñ muḳavviyātın bildürür ve bu dört faşıl üzerinedür (25a/7)

11. bab 1. fasıl: bu faşıl da beyān eder ol nesneyi kim anı işitmegile cimā‘a ẓuvvet (25a/8)

11. bab 2. fasıl: bu faşıl da beyān eder (25b/2) ol nesneler kim cimā‘a ẓuvvet vërür yemeklerden ve icmeklerden (25b/2)

11. bab 3. fasıl: bu faşıl da ol yağları bildürür kim cimā‘a ẓuvvet vërürler (25b/12)

11. bab 4. fasıl: bu faşıl da beyān eder ol nesneleri kim cimā‘a lezzet vërürler (26b/10)

12. bab: “el-bābu’s-şānī ‘aşr fī beyāni tedbīri’l-fuşūli’l-erba‘a” (27a/11)

bu bābda dört faşılın beyānı eder bu dört faşıl üzerinedür (27a/12)

12. bab 1. fasıl: bu faşıl da yaz tedbīrin beyān eder (27a/13)

12. bab 2. fasıl: bu faşıl beyān eder güzde ne dürlü tedbīr etmek gerek (27b/8)

12. bab 3. fasıl: “Müellif, metinde on ikinci babın üçüncü faslını göstermemiştir”

12. bab 4. fasıl: bu faşıl kışın tedbirlerin beyān eder (28a/11)

13. bab: el-bābu's-sālīsü ve'l-ʿāşiru(29a/1) fī beyāni'l-ağdiye bāsırha ve fīhi selase ve ʿişrūn fuşlān (29a/2)

bu bābda ekşer yemeklerüñ tabīʿatın bildürür ve bu yigirmi üç faşıldur (29a/3)

13. bab 1. fasıl: bu faşılta mülaṭṭıf gızālar beyān eder (29a/4)

13. bab 2. fasıl: bu faşılta ğalīz taʿāmları beyān eder (30a/3)

13. bab 3. fasıl: bu faşılta ol taʿāmları beyān eder (30a/13)

13. bab 4. fasıl: bu faşılta hārr raṭb gızālaruñ hālin beyān eder (31a/14)

13. bab 5. fasıl: bu faşılta hārr yābis yemekleri beyān eder (32a/6)

13. bab 6. fasıl: bu faşılta beyān eder ol nesneler kim muʿtedildür bu iki(32b/8) faşıl arasında (32b/9)

13. bab 7. fasıl: bu faşılta bārid raṭb gızāları beyān eder (33a/7)

13. bab 8. fasıl: bu faşılta bārid ve yābis gızāları beyān eder (33b/8)

13. bab 9. fasıl: bu faşılta beyān eder ol nesneler kim muʿtedildür (34a/8)

14. bab: “el-bābu'r-rābiʿu ʿaşr fī beyāni'l-eşrebe ve'l-ḥubūb(34a/11) ve'l-ḥuḳn ve ğayri zalik ve fīhi tisʿa fuşūl” (34a/12)

bu bābda müşhil şarāblaruñ(34a/12) ve ḥabblaruñ ve ḥuḳnelerüñ hālin beyān eder ve bu dokuz faşıl üzredür (34a/13)

14. bab 1. fasıl: bu faşılta şerbetlerüñ bişmekligin beyān eder (34a/15)

14. bab 2. fasıl: bu fasılda sikengübîn bişürmegi ve hem fāyidesin dahı beyān eder (36b/11)

14. bab 3. fasıl: bu fasılda ishāl edenı ve ishāl etmeyeni beyān eder (37b/5)

14. bab 4. fasıl: hıķne kim nāfi'dür bēl ağrısından ve aşāğa bağırsuķlardan ve kıluncdan şan'atı oldur kim (38a/15)

14. bab 5. fasıl: bu fasılda cevārişleri beyān eder (39a/8)

14. bab 6. fasıl: "Müellif, metinde on dördüncü babın altıncı faslını göstermemiştir"

14. bab 7. fasıl: ma'cūnu'n-necāh (40a/13)

14. bab 8. fasıl: bu fasıl sakalı ve başı boyamağ icün beyān eder (41a/5)

14. bab 9. fasıl: devāyı ki dişleri berk eder (41b/2)

BÖLÜM 1: YAZIM ÖZELLİKLERİ

1.1.Ünlülerin Yazılışı

1.1.1. a Ünlüsünün Yazılışı:

Kelime başında: Ön ses /a/ ünlüsü bazen üstünlü elif (أ), bazen de medli elif (آ) ile yazılmıştır:

acı (أَجَى) (6b/4), acılık (أَجَلٌ) (17b/14), akarşu (أَقْرَصُو) (15a/12), andan (أَنْدَنْ) (4a/5), artuk (أَرْثُ) (5a/9), aşşısı (أَصْصَى) (18a/4), av (أَوْ) (28b/10), adı (أَدِ) (3a/7), ağızuñ (أَغْزُكْ) (38a/4), at (أَتْ) (14a/14)

Kelime içinde: İç seste /a/ ünlüsünü göstermek için elif (ا) ve üstün kullanılmıştır:

baş (بَاشَنْ) (23b/11), kan (قَانٌ) (13b/3), balık (بَالِئٌ) (7a/3), toprak (طُپْرَاقٌ) (12a/1), başlar (بِشَلَرٌ) (16a/15), katarlar (قَتَلَرٌ) (37b/2), yaramaz (يَرَمَزُ) (7a/8)

Kelime sonunda: Son seste /a/ ünlüsünü göstermek için genellikle güzel he (ه) ve nadiren de elif (ا) kullanılmıştır:

yazda (يَاْزْدَه) (21a/4), kışda (قِشْدَه) (28a/13), kulağa (قُلاْغَه) (16a/4), sırça (سِرْجَه) (35a/2), kara (قَارَا) (28b/2), kaba (قَابَا) (15b/13)

1.1.2. e Ünlüsünün Yazılışı:

Kelime başında: Ön ses /e/ ünlüsü elif (ا) ile yazılmıştır:

elem (أَلَمْ) (7b/9), elekden (أَلَكَنْ) (5a/6), eliyle (أَلَيْلَه) (41b/11), eti (أَتَى) (5a/10), eyler (أَيْلَرُ) (11a/1), eyü (أَيُّو) (3a/7)

Kelime içinde: İç seste /e/ ünlüsü çoğunlukla üstünle gösterilmiştir:

beden (بَدَنْ) (7b/5), memleketine (مَمْلَكَتَيْه) (2b/9), etmek (أَتَمَكْ) (5a/4), keşkek (كَشَكْكَ) (6a/1)

Kelime sonunda: Son seste /e/ ünlüsünü göstermek için güzel he (ه) kullanılmıştır:

bögrülce (بُكْرُلْجَه) (31b/11), päre (پَارَه) (26b/5), birle (بِرْلَه) (8a/8), eleye (أَلَيْه) (15b/4), kerdeme (كَرْدَمَه) (18b/2), nesne (نَسْنَه) (6a/7)

1.1.3. ı/i Ünlülerinin Yazılışı:

Kelime başında: Ön seste ı/i ünlüsü çoğunlukla elifin altına esre koyularak (إ) zaman zaman da esreli elif-ye (إِ) ile gösterilmiştir:

ısıtma (إِسْتَمَه) (6b/14), ırak (إِرَاقُ) (12a/5), igde (إِكَدَه) (33b/15), ince (إِنْجَه) (15a/10), iligi (إِيلِكِي) (39a/4), iş (إِشْنُ) (5b/12)

Kelime ortasında: İç seste ı/i ünlüsü bazen esre ile bazen de esreli ye (يِ) ile gösterilmiştir:

kızıl (قِرْلُ) (26a/9), giciyük (كَجِيلُكُ) (6b/6), dükelisin (دُكَلِيسِنْ) (16a/15), semiz (سَمِيزُ) (17a/9), yemiş (يَمِيشُ) (12b/15)

Kelime sonunda: Son seste ı/i ünlüsü bazen esre ile bazen de esreli ye (يِ) ile gösterilmiştir:

altı (أَلْتِ) (23a/13), anları (أَنْلَرِي) (8a/5), yigirmi (يِكْرِمُ) (26b/3), eski (أَسْكِي) (20b/4), süci (سُجِي) (6b/8), issi (إِسِي) (7a/2)

Ünlülerden sonra -y- bağlama ünsüzü üzerine gelen -(y)ı/-(y)i belirtme durumu eki bazı yerlerde hemze ile (ء) gösterilmiştir:

nesneyi (نَسْنَهْء) (25a/8), māddeyi (مَادْدَهْ) (14b/1), ma'deyi (مَعْدَهْ) (18a/6)

1.1.4. o, ö, u, ü Ünlülerinin Yazılışı:

Kelime başında: Bu ünlüler ön seste ötreli elif-vav (أُ) ya da ötreli elif (اُ) ile gösterilmiştir:

on (أُونُ) (12a/1), otuz (أُتْزُ) (39a/10), öykene (أُيْكَنَه) (31a/12), öyni (أُويْنِي) (10a/3), uyuz (أُيْزُ) (23b/12), üç (أُوجُ) (4a/9), üzüm (أُزُمُ) (29a/14)

Kelime ortasında: İç seste bu ünlüleri göstermek için ötre ya da ötreli vav (ؤ) kullanılmıştır:

boyun (بُيْنُ) (33a/12), koruk (قُرُقُ) (33b/14), şulurak (صُولُرُقُ) (27a/8), köpük (كُپُكُ) (8a/7), gökcek (كُوكْجَكُ) (30b/6), bulgur (بُلْغُورُ) (38b/9), öksürük (أُكْسÜRÜKُ) (28a/13), ülüsinden (أُلُوسِنْدِنْ) (35a/8)

Kelime sonunda: Son seste bu ünlüleri göstermek için ötreli vav (و) kullanılmıştır:

yaku (يُكُو) (26b/15), eyü (أَيُو) (3a/7), uyku (أَيُكُو) (6b/13), kendü (كَنْدُو) (8b/13)

1.2. Ünsüzlerin Yazılışı

1.2.1. b ve p Ünsüzlerinin Yazılışı:

Metinde b ve p ünsüzlerinin be (ب) ya da pe (پ) ile yazılışı oldukça düzensizdir. be (ب) yerine pe (پ), pe (پ) yerine be (ب) ile yazıldığı görülmektedir:

kapda (قَدَّه) (36b/9), kabda (قَدَّه) (37a/4), isbanah (إِسْبَنْح) (33b/5), ispānāh (إِسْبَانَاخ) (19a/11), turb (تُرْب) (18b/2), turpı (تُرْپِي) (18b/10)

Zarf-fiil eki -(u)p/-(ü)p'ün ünsüzü ise bir örneğin dışında her zaman be (ب) ile yazılmıştır; metinde pe (پ) ile yazılan bir örnek vardır:

olupdur (أَلْبُنْ) (22a/12), cıkub (جُقُب) (13a/1), uyiub (أُوْيُيُبْ) (17b/11), edüb (إِدْب) (11a/6), girüb (كِرْب) (22b/12)

1.2.2. d ve t Ünsüzlerinin Yazılışı:

Metinde d ve t ünsüzlerinin yazılışı oldukça düzensizdir. Bu ünsüzlerin birbiri yerine sık sık kullanıldığı görülmektedir:

datlu (دَتْلُو) (18b/2) - tatlu (طَتْلُو) (6a/14), dorak (دُرُقْ) (18b/7) - torak (طُرُقْ) (29b/9), duzlu (دُزْلُو) (27b/3) - tuzlu (طُزْلُو) (15a/7), daşlu (دَشْلُو) (31a/5) - taş (طَاشْ) (40a/3)

1.2.3. c ve ç Ünsüzlerinin Yazılışı:

Metinde kelime başı, ortası ve sonunda c (ج) ve ç (چ) kullanımı oldukça düzensizdir. c yerine ç; ç yerine c yazılan çok fazla örnek mevcuttur:

çıka (جَقَّه) (22a/19) - cıkça (جَقَّه) (20a/1), açar (أَجْرْ) (14a/5) - acar (أَجْرْ) (31a/11), sırça (سِرْجَه) (35a/2) - sırca (سِرْجَه) (41b/3), nohūdça (نُخُودَجَه) (26a/2) - nohūdca (نُخُودَجَه) (37b/10), içeler (إِجْلَرْ) (37b/11) - iceler (إِجْلَرْ) (12a/12), çok (جُوقْ) (3b/8)

1.2.4. k ve g Ünsüzlerinin Yazılışı:

Bu ünsüzler için metinde kef (ك) kullanılmıştır:

erük (أُرْكُ) (11b/1), gevdesi (كودسى) (6a/14), yègrek (يَكْرَكُ) (9a/10), gerek (كَرَكُ) (9a/12)

1.2.5 ɳ Ünsüzünün Yazılışı:

Bu ünsüz için kef (ك) kullanılmıştır:

eɳ (أَكُ) (36/5), beɳiz (بَكْزُ) (20a/9), geɳez (كَكْزُ) (18b/6), siɳer (سَكْزُ) (9b/4)

1.2.6 s ve ş Ünsüzlerinin Yazılışı:

Metinde genellikle ince ünlülü kelimelerde sin (س) kullanılırken, kalın ünlülü kelimelerde sad (ص) kullanılmaktadır:

söğüt (سُكْتُ) (20a/4), sekirden (سَكِرْدَنْ) (23a/8), şarardur (صَرَرْدُرُ) (17a/13), kuşa (قُصَه) (18a/13)

Ancak zaman zaman sad (ص) yerine sin (س), sin (س) yerine sad'ın (ص) kullanıldığı da görülmektedir:

şuşalık (صُوصَلِيقُ) (35b/4) - susalık (سُوسَلِيقُ) (35a/12), aşşısı (أَصْصِي) (35a/12) - aşşısı (أَصْصِي) (35b/6)

1.3. kim Bağlacının Yazımı:

Bu bağlaç, “كَمْ” biçiminde kullanılmıştır:

kim (كَمْ) (35b/13)

1.4. ki Bağlacının Yazımı:

“كِه” biçiminde ve kendisinden önceki kelimeden ayrı yazılmıştır:

oldur ki (أَلْدُرْ كِه) (12a/6), teferrüc etmek ki (تَفَرَّجْ اَتْمَكِي كِي) (15a/13)

1.5. daɣı Bağlacının Yazımı:

Bu bağlaç metnimizde kendinden önceki kelimeden ayrı olarak “daɣı” biçiminde kullanılmıştır:

hem daɣı (هَمْ دَخِي) (2a/2), biz daɣı (بِزْ دَخِي) (34b/4)

1.6. için Edatının Yazımı:

Metinde için edatı “يُجُونُ” biçiminde kullanılmıştır:

tuḥfe icün (تُحَفِّه يَجُونُ) (3a/3), tedbîr icün (تَدْبِيرُ يَجُونُ) (16a/11)

1.7. -dur/-dür Ek-fiilinin Yazımı:

-dur/-dür biçiminde ekleşmiş olarak kullanımları mevcuttur ve bu ek-fiil bazen kelimeye bitişik bazen de kelimedden ayrı yazılmıştır. Ayrıca metinde bu ek-fiilin “durur” biçiminde kullanımı da bulunmaktadır:

aşḥābdururlar (أَصْحَابُ دُرُرْلَرُ) (1b/15), sıvıkdur (سَوِْقُدُرُ) (3b/1), yokdur (يُقُ دُرُ) (5a/8), demişlerdür (دِمِشْلَرْدُرُ) (18a/9)

1.8. Ek-fiilin Yazımı:

Metinde eklendiği kelimeyle birleşik yazılan ek fiil, ünsüzle biten kelimelere gelmiş ve hareke ile gösterilmiştir:

yaşiken (يَشِكَنُ) (41a/5), varımış (وَرِمِشَنُ) (10a/11), varısa (وَرِسَه) (30a/10)

1.9. ile Edat ve Bağlacının Yazımı:

Metnimizde “ile” edat ve bağlacı, bazen ayrı bazen de eklendiği kelime ile birleşik yazılmaktadır. İlk ünlüsü bazen harf ya da hareke ile gösterilirken, bazen de herhangi bir şekilde gösterilmemektedir. Ünlüyle sonlanan kelimelerde araya -y- koruyucu ünsüzü girmekte ve bu ünsüz ye (ي) harfi ile yazılmaktadır:

südile (سُدِيلَه) (3a/15), şuyıla (صُوِيلَه) (18b/5), sirkeyile (سِرْكِيْلَه) (38a/12), ma‘dede durmak ile (مَعْدَدَ دُرْمَقِ اِيلَه) (8b/13)

1.10. Arapça ve Farsça Kelimelerin Yazımı:

Metinde Arapça ve Farsça kelimeler genellikle kendi dillerindeki özgün imlâlarıyla yazılmıştır; ancak doğru yazımı hemzeli (ء) ve ayınlı (ع) olan kelimelerin hemzelerinin ve ayınlarının uzun bir ünlüden sonra ye (ي)’ye dönüştüğü, kelime sonundaki hemzelerin de düştüğü görülmektedir:

dāyimā (دَائِمًا) (6a/14) ~ (<Ar. dā’imā دائما)

māyil (مَائِلٌ) (5b/6) ~ (<Ar. mā’il مائل)

zāyil (زَايِلْ) (23b/14) ~ (<Ar. zā'il زَائِلْ)

fāyide (فَايِدَه) (19b/3) ~ (<Ar. fā'ide فَائِدَه)

Arapça ve Farsça kelimelerin ünlülerinin bazen yazılmadığı, yani kısaldığı örnekler de vardır:

kitabda (كِتَابْدَه) (3a/8) ~ kitābda (كِتَابْدَه) (4b/13)

beğayet (بَغَايَتْ) (26a/1) ~ beğāyet (بَغَايَتْ) (26a/10)

BÖLÜM 2: DİL BİLGİSİ

2.1. Ses Bilgisi

2.1.1. Ünlüler

Metnimizde a, e, ı, i, o, ö, u, ü ve e ile i arasındaki è ünlüsü bulunmaktadır.

2.1.1.1 Kök Hecedeki e, è, i:

Metnin harekeli bir metin olması sebebiyle kapalı è ünlüsü net olarak tespit edilebilmektedir. Bu sesi göstermek için bazen sadece ye (ي) ünlüsü kullanılmış, bazen sadece esre kullanılmış, bazen de hem esre hem ye (ي) ünlüsü birlikte kullanılmıştır. Metnimizde, bu ses (kapalı e) ‘è’ ile gösterilmiştir:

bêş (بِشْ) (15b/1), bēzile (بِيزْلَه) (35b/13), édüb (اِدْبُ) (25b/13), dērler (دِرْلَرْ) (33a/2), yēdi (يَدِي) (40a/1), yēmek (يَمَكْ) (9b/14)

2.1.1.2. Ünlü Uyumları

a) Kalınlık-İncelik Uyumu:

Kalınlık-incelik uyumunun hemen hemen tam olduğu metnimizde, “ken” ekinin Türkiye Türkçesinde de olduğu gibi uyum dışına çıktığı görülmektedir:

yaşıken (يَشْكَنْ) (41a/5)

Günümüzde uyuma girmeyen ki aitlik ekinin dahi uyuma girdiği görülmektedir. Bu durum Eski Anadolu Türkçesinin genel özelliklerindendir:

andağı (أَنْدَغْ) (14a/3), başdağı (بَاشْدَغْ) (18a/8), yanındağı (يَانِنْدَغِي) (8b/13), fâşıladağı (فَاصِلْدَغِي) (32a/2)

b) Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu:

Türkçenin diğer tarihî dönemlerinde de görüldüğü gibi düzlük-yuvarlaklık uyumu metnimizde de sağlam değildir. Eski Türkçe Döneminde düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olup bu aykırılığını devam ettiren örnekler de yer almaktadır:

ķavun (قَاوُنْ) (18b/3) (<ķağun) (DLT)

Çatı eklerinin bağlayıcı ünlülerinin hem düz, hem de yuvarlak şekilleri kullanılmıştır:

düzilür (دُزِلُورْ) (29b/5), zıkr olundu (ذِكْرُ أُولُنْدِي) (6b/3), ögüdülmüş (أَكْدُلْمِشْ) (32a/7)

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olarak kelime kök ve gövdelerinde görülen yuvarlaklıklar:

1. Eski Türkçeden Beri Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Olarak Yuvarlak Ünlülü Olup, Yuvarlaklığını Koruyan Kelimeler:

yaķu (يَقُو) (27a/8), altun (أَلْتُونْ) (15b/5), eyü (أَيُو) (9b/4), kendü (كَنْدُو) (8b/13)

2. Dudak Ünsüzleri Nedeniyle:

Türkçede dudak ünsüzlerinin etkisi ile bazı kelimelerde yuvarlaklaşma görülmektedir. Bu yuvarlaklaşmanın örnekleri hem Eski Anadolu Türkçesi hem de Osmanlı Türkçesi metinlerinde görülür. Metnimizdeki örneği şudur:

demür (دَمُرْ) (38b/2) (<temir) (KTG)

3. -ğ/-g Ünsüzlerinin Düşmesi Nedeniyle:

Eski Türkçe döneminde birden fazla heceli kelimelerin sonundaki -ğ/-g'ler düşerken kendinden önceki vokali yuvarlaklaştırmışlardır. Eski Anadolu Türkçesi devresinde meydana gelen ve Osmanlı Türkçesi devresinde de varlığını devam ettiren bu yuvarlaklaşmanın metnimizdeki örnekleri şunlardır:

ayru (اَيُرُو) (15b/4) (<adırg) (DLT), şaru (صَرُو) (6b/5) (<şarığ) (ETG)

Metnimizde kelime sonu ünsüzleri düştüğü halde ünlüleri yuvarlaklaşmayan örnek de bulunmaktadır:

arı (أَرَى) (20b/7) (<arığ) (KB), katı (قَتَى) (12b/13) (<katığ) (DLT)

Yukarıda sıraladığımız sebepler dışında da metnimizde düzlük-yuvarlaklık uyumundan çıkan kelimeler bulunmaktadır:

giciyük (كَجِيُكْ) (6b/6), kekük (كَكُوكْ) (32b/6)

Eklerde Görülen Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Yapılar

1. Eski Türkçe Döneminde de Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler:

Fiilden İsim Yapma Eki -uğ/-ük:

şovuk (صُوقْ) (19a/8), artuk (أَرْتُقْ) (22a/5), öksürük (أَكْسُرُكْ) (28a/13)

Ettirgenlik Eki -dur/-dür:

bildürür (بِلْدُرُرْ) (8b/5), indürür (إِنْدُرُرْ) (41a/1), bulandurur (بُلْدُرُرْ) (14b/6), kandurur (قَنْدُرُرْ) (35a/12)

Ettirgenlik Eki -ur/-ür:

bişüre (بِشُرَهْ) (18b/7), gecüreler (كَجُرَلَرْ) (15b/5)

Yön Gösterme Eki -aru/-erü:

yokaru (يُقَرُو) (14a/12),

Geniş Zaman Eki -(u)r/-(ü)r:

bildürür (بِلْدُرُرْ) (8b/5), koparur (قُپَرُرْ) (36b/14), kılur (قُلُرْ) (10a/1)

Sıfat-Fiil Eki -duğ/-dük:

başladuğdan (بِشَلْدُقْدَنْ) (16b/12), olduğdan (أَلْدُقْدَنْ) (6a/3), bildükden (بِلْدُقْدَنْ) (5a/13), yèdükce (يَدُقْجَهْ) (28a/5)

Ek-fiil -dur/-dür (<durur):

yaramazdur (يَرْمَزْدُر) (28a/6), yavuzdur (يَوُزْدُر) (17a/13), mücerrebdür (مُجَرَّبْدُر) (15b/9), yègrekdür (يَكْرَكْدُر) (12b/1)

2. Dudak Ünsüzleri Nedeniyle Metnimizde Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler:

1. Tekil Şahıs İyelik Eki -(u)m/-(ü)m:

elümden (أَلْمَدْنُ) (2b/8)

1. Çoğul Şahıs İyelik Eki -(u)muz/-(ü)müz:

kitābumuz (كِتَابُنَا) (3a/6)

Görülen Geçmiş Zaman 1. Tekil Şahıs Eki -dum/-düm:

yazdum (يَزْدُوْمُ) (3a/2), kıldum (قَلْدُمُ) (3a/5), gecdüm (كَجْدُمُ) (2b/6), işitdüm (إِشْتَدُمُ) (2b/7)

-p zarf-fiil ekinin bağlama ünlüsü Eski Türkçe Döneminde düzlük yuvarlaklık uyumuna girerken Osmanlı Türkçesinde yalnızca yuvarlak ünlüdür ve eke dâhildir. Bu durum bazı kelimelerin uyum dışına çıkmasına sebep olmuştur:

girüb (كِرُبُ) (21b/12), yëyüb (يَيْبُ) (17b/9), tırub (طُرُبُ) (25a/2), yatub (يَاتُبُ) (25a/3)

Metnimizde -p zarf-fiil ekinin bağlama ünlüsünün dar ünlüyle gösterildiği kelime de mevcuttur:

ılıdıb (إِلْدِبُ) (39a/7)

3. -ğ/-g Ünsüzlerinin Düşmesi Sonucu Yuvarlaklaşan Ekler:

Sıfat Eki -lu/-lü (<-lğ/-lig):

yağlu (يَعْلُو) (39a/13), daşlu (دَاشْلُو) (31a/5), kirlü (كِرْلُو) (20b/8), 'illetlü (عِلْتَلُو) (7b/10)

Fiilden İsim Yapım Eki -(y)ucı/-(y)üci:

Osmanlı Türkçesi Döneminde hem yuvarlak hem de düz ünlülü şekilleri kullanılan -ıcı/-ici, -ucı/-üci fiilden isim yapım ekinin ilk ünlüsü, metnimizde sadece düz ünlüdür:

olıcı (أُولَجِي) (8b/15), eyleyici (أَيْلَجِي) (28b/15), issidici (إِسْدَجِي) (28b/14)

4. Benzeşme Sonucu Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler

İsimden İsim Yapım Eki -suz/-süz:

datsuz (دَتْسُزْ) (11a/4), hazımsuz (هَضِمْسُزْ) (8a/13), cekürdeksüz (جَكْرُدَكْسُزْ) (36b/4)

İsimden İsim Yapım Eki -cuḳ/cük:

azcuḳ (أَزْجُقْ) (17b/3), oḡlancuḳlara (أَغْلَنْجُقْلَرَه) (23a/5)

İlgi Eki -(n)uḡ/-(n)üḡ:

anuḡ (أَنْكْ) (1b/10), kökinüḡ (كُوكِنْكْ) (37a/10), kişinüḡ (كِشْنُكْ) (17a/8), bedenüḡ (بَدْنُكْ) (3b/6)

Kelime Kök ve Gövdelerindeki Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Düzlükler:

1. Eski Türkçe Döneminden Beri Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Olarak Düz Ünlülü Olan Kelimeler:

ḳurıdur (قُرْدُرْ) (11a/1), yüritmek (يُورْتَمَكْ) (19a/7)

Ancak, “ḳuru” [(قُرُوْ) (21b/4)] örneğinde olduğu gibi, ilk hecedeki yuvarlak ünlünün etkisiyle birkaç yerde, yuvarlaklaşıp uyuma girme eğilimi görülmektedir.

Eklerdeki Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Düzlükler:

1. Eski Türkçeden beri düz ünlülü olan aşağıdaki ekler düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olarak sürekli düz ünlülüdür:

a. 3. Tekil Şahıs İyelik Eki -ı/-i, -sı/-si:

yüzi (يُوزْ) (6a/13), gözi (كُوزْ) (6a/13), uykusu (أَيْقُوسَى) (6a/13), nicesi (نَجْسَى) (15a/5)

b. Aitlik Eki -ḡı/-ḡi, -ḳı/-ḳi:

başdaḡı (بَشْدَغْ) (18a/8), icindeki (اِجْنَدَكِي) (16a/2), üstündeki (أُسْتُنْدَكِي) (41a/5)

c. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki -mıḡ/-mıḡ:

olmıḡ (أَلْمِشْ) (33a/9), yonmıḡ (يُنْمِشْ) (15b/1), gitmiḡ (كِتْمِشْ) (3b/13), ḳalmıḡ (قَلْمِشْ) (9b/5)

d. Öğrenilen Geçmiş Zaman Sıfat-Fiil Eki -mıḡ/-mıḡ:

ķavrułmıř (فُورُلمِشْ) bākıllā (6a/3), gōyünmiř (كُوينمِشْ) sıh (27a/6), ögüdölmiř (أكْدُلِمِشْ) buĝdāyuŋ (32a/7)

2. Osmanlı Türkçesi ve Eski Anadolu Türkçesi Dönemlerinden Önce Kullanılmayan (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı) Sürekli Düz Ünlü Ekler:

Zarf-Fiil Eki -ıcaķ/-icek: susayıcak (سُوسَايِچُكْ) (12a/13), yaticak (يَاتِچُكْ) (17a/1), giricek (كِرِچِكْ) (22a/3)

3. Osmanlı Türkçesi Döneminde Yuvarlak Ünlü Olup Metinde -Bazen- Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Girerek Ünlüsü Düzleşen Ekler:

Fiilden İsim Yapım Eki -(y)ucı/-(y)üci:

Osmanlı Türkçesi Döneminde hem yuvarlak hem de düz ünlü şekilleri kullanılan -ıcı/-ici, -ucı/-üci fiilden isim yapım ekinin ilk ünlüsü, metnimizde sadece düz ünlüdür:

olıcı (أُولِجِي) (8b/15), eyleyici (أَيْلِجِي) (28b/15), issidici (إِسْدِجِي) (28b/14)

2.1.1.3. Yuvarlaklaşma:

Yuvarlaklaşma eğiliminin oldukça net olarak görüldüğü Osmanlı Türkçesinde, bu yuvarlaklaşmaların çeşitli sebepleri bulunmaktadır:

1. Dudak Ünsüzleri Nedeniyle: Kelime kök ve gövdelerindeki b, p, m, v dudak ünsüzlerinin yanlarında bulunan dar ı/i ünlülerinin metnimizde yuvarlak şekilleri görülmektedir:

demür (دُمُرْ) (38b/2) (<temir) (KTG)

2. -ĝ/-g Ünsüzlerinin Düşmesi Nedeniyle: Eski Türkçedeki kelime sonu -ĝ/-g ünsüzleri düşerken kendinden önceki ünlüyü yuvarlaklaştırmıştır:

şaru (صُرُو) (6b/5) (<şarıĝ) (ETG)

țaru (طُرْ) (33b/9) (<țarıĝ) (ETG)

Kelime sonu ünsüzleri düştüğü halde ünlüleri yuvarlaklaşmayan kelimeler de bulunmaktadır:

acı (أَجَى) (6b/4), katı (قَتَى) (12b/13), kici (كَجَى) (24a/5)

3. Benzeşme Nedeniyle: Metnimizde, Eski Türkçe Döneminde düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olarak düz ünlülü olan ancak Eski Anadolu Türkçesi Döneminde uyuma girerek düz ünlüleri yuvarlaklaşan ve Osmanlı Türkçesi Döneminde de bu yuvarlaklığı koruyan kelimeler vardır:

İlk hecesinde yuvarlak ünlü bulunan bazı kelimelerin, ikinci hecesindeki düz-dar ünlü, ilk hecedeki yuvarlak ünlünün etkisiyle birkaç yerde yuvarlaklaşıp uyuma girme eğilimi göstermektedir:

ķuru (قُرُو) (38b/10) (<ķırı) (KB), şovuk (صُوقُ) (19b/11) (<şogık) (KB)

Eklerde Görülen Yuvarlaklıklar

Dudak ünsüzlerinin etkisiyle ünlüleri yuvarlaklaşan ekler:

1. Tekil ve Çoğul Şahıs İyelik Eki -(u)m/-(ü)m, -(u)muz/-(ü)müz:

elümden (أَلْمَدَنُ) (2b/8), kitābumuz (كِتَابُنَا) (3a/6), dedüğümüz (دِدُكُمُ) (4b/10)

Görülen Geçmiş Zaman 1. Tekil Şahıs Eki -dum/-düm:

yazdum (يَزْدُوْمُ) (3a/2), kıldum (قَلْدُمُ) (3a/5), gecdüm (كَجْدُمُ) (2b/6), işitdüm (إِشْتَدُمُ) (2b/7)

-p zarf-fiil ekinin bağlama ünlüsü Eski Türkçe Döneminde düzlük yuvarlaklık uyumuna girerken Osmanlı Türkçesinde yalnızca yuvarlak ünlüdür ve eke dâhildir. Bu durum bazı kelimelerin uyum dışına çıkmasına sebep olmuştur:

girüb (كِرُبُ) (21b/12), yeyüb (يَيْبُ) (17b/9), tırub (طُرُبُ) (25a/2), yatub (يَاتُبُ) (25a/3)

Metnimizde -p zarf-fiil ekinin bağlama ünlüsünün dar ünlüyle gösterildiği kelime de mevcuttur.

ılıdıb (إِلْدِبُ) (39a/7)

2. -ğ/-g Ünsüzlerinin Düşmesi Sonucu Yuvarlaklaşan Ekler:

Sıfat Eki -lu/-lü (<-lığ/-lig):

yağlu (يَعْلُو) (39a/13), daşlu (دَشْلُو) (31a/5), kirlü (كِرْلُو) (20b/8), 'illetlü (عِلَّتْلُو) (7b/10)

Fiilden İsim Yapım Eki -(y)ucı/-(y)üci:

Osmanlı Türkçesi Döneminde hem yuvarlak hem de düz ünlülü şekilleri kullanılan -ıcı/-ici, -ucı/-üci fiilden isim yapım ekinin ilk ünlüsü, metnimizde sadece düz ünlülüdür:

olıcı (أُولِجِي) (8b/15), eyleyici (أَيْلِجِي) (28b/15), issidici (إِسْدِجِي) (28b/14)

3. Benzeşme Sonucu Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler

İsimden İsim Yapım Eki -suz/-süz:

datsuz (دَتْسُزْ) (11a/4), hazımsuz (هَضِمْسُزْ) (8a/13), cekürdeksüz (جَكْرُدَكْسُزْ) (36b/4)

İsimden İsim Yapım Eki -cuğ/cük:

azcuğ (أَزْجُغْ) (17b/3), oğlancuğlara (أُغْلَانْجُغْلَرَه) (23a/5)

İlgi Eki -(n)uğ/-(n)üğ:

anuğ (أَنْكُ) (1b/10), kökinüğ (كُوكِنْكُ) (37a/10), kişininüğ (كِشِنْكُ) (17a/8), bedenüğ (بَدِنْكُ) (3b/6)

Fiilden Fiil Yapan Çatı Eklerinin Koruyucu Ünlüsü:

Metnimizde çatı eklerinin koruyucu ünlülerinin hem düz, hem de yuvarlak biçimleri bulunmaktadır:

dökilür (دُكْلُرْ) (10a/6), düzilür (دُزْلُرْ) (29b/5), zıkr olundu (زِكْرُ أُولُنْدِي) (6b/3), ögüdülmiş (أُكْدُلْمِشْ) (32a/7), dögülmiş (دُكْلْمِشْ) (22a/6)

2.1.1.4. Düzleşme:

Kelime Kök ve Gövdelerinde:

a) Eski Türkçe “üçün” kelimesinde ilk hecedeki ü ünlüsü, ç’nin etkisiyle daralmış ve düzleşmiştir: tuhfe icün (تُحْفَه يَجُونُ) (3a/3)

b) Eski Türkçede yuvarlak ünlülü olan “tüp” kelimesinin ünlüsü daralarak düzleşmiştir: cügündür dibi (جُكُونْدُر دِيبِي) (39a/3)

Ünlüsü Düzleşen Ekler:

a) İsim Yapım Eki -lık/-lik: Metnimizde düz ünlülü olan bu ek, bazen düzlük yuvarlaklık uyumuna girerek yuvarlaklaşmıştır:

yatlulukda (يَتْلُوْلُقْ) (9a/8), kuşlık (قُشْلُقْ) (16b/6), kuşluk (قُشْلُقْ) (17b/3), eyülikde (أَيُولُكْ) (31a/13)

b) Fiilden Fiil Yapan Çatı Eklerinin Koruyucu Ünlüsü: Metnimizde çatı eklerinin koruyucu ünlülerinin hem düz, hem de yuvarlak biçimleri bulunmaktadır:

olunur (أُولُورْ) (15a/5), olundu (أُولُنْدَى) (4a/3), dökülür (دُكُلُورْ) (10a/6), düzilür (دُزِلُورْ) (29b/5), öğüdülmüş (أُكْدُلْمِشْ) (32a/7), dögülmüş (دُكُلْمِشْ) (22a/6)

Osmanlı Türkçesi Döneminde Yuvarlak Ünlülü Olup Metnimizde -Bazen- Ünlüsü Düzleşen Ekler:

a) Fiilden İsim Yapım Eki -(y)ucı/-(y)üci:

Osmanlı Türkçesi Döneminde hem yuvarlak hem de düz ünlülü şekilleri kullanılan -ıcı/-ici, -ucı/-üci fiilden isim yapım ekinin ilk ünlüsü, metnimizde sadece düz ünlülüdür:

olıcı (أُولُجَى) (8b/15), eyleyici (أَيُلُجَى) (28b/15), issidici (إِسْدِجَى) (28b/14)

b) Ettirgenlik Eki -ur/-ür: Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlülü olan bu ekin, metnimizde sadece bir örnekte düz ünlülü kullanımına rastlanmıştır:

sinjirür (سِنْجُرُورْ) (9a/14)

2.1.1.5. Daralma:

Eski Türkçedeki ilk hecesi geniş-düz ünlülü “yana” kelimesinin ünlülerinin daraldığı görülmektedir:

yine (يِنَهْ) (2b/9), (<yana) (ETG)

2.1.1.6. Genişleme:

Eski Türkçedeki “ıgaç” kelimesinin, kelime başı ünlüsü genişlemiş, kelime “ağaç” şekline dönüşmüştür:

ağac (أَغَاچْ) (5b/9)

2.1.1.7. Ünlü Düşmesi:

ağzı (أَغْز) (6b/13) (ağ-ı-zı), gögse (كُوكْسَه) (31a/12) (gög-ü-se), karnı (قَرْن) (6b/15) (kar-ı-nı)

2.1.2. Ünsüzler

2.1.2.1. Kelime Başı Ünsüzleri

2.1.2.1.1. b- ünsüzü

b- > v-

Eski Türkçe kelime başı b ünsüzü, şu kelimelerde v ünsüzüne dönüşmüştür:

varısa (وَرِسَه) (30a/10) (<bar), varmak (وَرَمَقْ) (4b/12) (<bar-), vërse (وَرَسَا) (34b/3) (<ber-)

b- > Ø

Eski Türkçe bol- “olmak” eyleminin kelime başı b- sesi düşmüştür:

olmaz (أَلْمَزْ) (2b/5)

2.1.2.1.2. k- ünsüzü

k- > g-:

Kelime başı k ünsüzünün genellikle tonlulaştığı kabul edilmektedir:

gündüz (كُنْدُزْ) (17a/13), göñül (كُوكُلْ) (36a/9), gözi (كُوز) (6a/13), gördüm (كُردُمْ) (2a/3)

k- =k-

Metinden alınan aşağıdaki kelimelerde bugünkü biçimlerine bakarak kelime başı k ünsüzünün korunduğu kabul edilebilir:

kişi (كِشِي) (6a/15), kendüden (كَنْدُدا) (24a/15), keser (كَسَرْ) (16a/9)

2.1.2.1.3. t- ünsüzü

t- > d-, t- = t-, t- ~ d, t- > d-

t- > d-: Bu değişim, genellikle ince ünlü kelimelerde meydana gelmiştir:

demür (دُمُرُ) (38b/2) (<temir) (ETG), dürlü (دُرْلُو) (4a/5) (<türlüg) (EUTS), dil (دِل) (38/1) (<til) (DLT), delinmedük (دَلِنْمَدُكْ) (15b/2) (<tel-) (DLT)

Art ünlü kelimelerde ise bu bakımdan karışıklık vardır.

t- = t-: Aşağıdaki örneklerde “t” korunmuştur:

talak (طَلَقْ) (5b/15) (DLT), tamar (طَمَرُ) (18a/8) (<tamır) (DLT), tonuğı (طُنْغِي) (39b/7), toğanuğ (طُوْغُنْكَ) (30b/13), tırub (طُرُبْ) (25a/2)

t-> d- : Art ünlü bazı kelimelerde de t->d- değişimi olmuştur:

dağı (دَاغِي) (25a/2) (<tağı) (ETG)

t- ~ d- : Aşağıdaki örneklerde t- ~ d- nöbetleşmesi görölmektedir:

dura (دُرَه) (37b/11) ~ tırub (طُرُبْ) (25a/2),

daşlu (دَشْلُو) (31a/5) ~ taş (طَاشْ) (37a/15),

datlu (دَتْلُو) (11a/7) ~ tatlu (طَتْلُو) (11a/2),

duzlu (دُرْلُو) (11a/4) ~ tuzlu (طُرْلُو) (15a/7)

2.1.2.2.Kelime İçi ve Kelime Sonu Ünsüzleri

2.1.2.2.1. -b ünsüzü

-b >∅:

Metinde Eski Türkçedeki “sub” kelimesinin yalın biçiminde -b sesinin –v sesi üzerinden düştüğü bir örnek bulunmaktadır:

şu (صُو) (7a/4) (<sub) (ETG)

2.1.2.2.2. -d- ünsüzü

-d- > -y-:

Eski Türkçenin kelime içi “d”leri y sesine dönüşmüştür:

ayak (أَيْقُ) (10b/10) (<adak) (ETG)

ayru (أَيْرُو) (15b/4) (<adruk) (ETG)

eyü (أَيُو) (3a/7) (<edgü) (KB)

uyıya (أُويِيَه) (6b/9) (<udı-) (ETG)

2.1.2.2.3. -ğ-, -g-, -ġ-, -g ünsüzleri

-ğ- > -v-:

şovuk (صُوقُ) (16b/7) (<şoġı-) (DLT)

ğ, g > Ø

Eski Anadolu Türkçesi Döneminde düşen çok heceli kelimelerin ve eklerin sonundaki -ğ/-g'lerin metnimizdeki bazı örnekleri şunlardır:

a) Çok Heceli Kelimelerin Sonunda:

ayru (أَيْرُو) (15b/4) (<adruk) (ETG)

arı (أَرِي) (20b/7) (<arıġ) (KB)

katı (قَتِي) (12b/13) (<katıġ) (DLT)

şaru (صَرُو) (6b/5) (<şarıġ) (ETG)

taru (طَرُ) (33b/9) (<tarıġ) (ETG)

b) Eklerin Sonunda:

Sıfat Eki -lıġ/-lig:

dürlü (دُرْلُو) (4a/5) (<lig)

tatlu (طَتْلُو) (6a/14) (<lıġ)

daşlu (دَشْلُو) (31a/5) (<lıġ)

kirlü (كِرْلُو) (20b/8) (<lig)

Belirtme Hâli Eki: Metnimizde Eski Türkçenin -(ı)ğ/-(i)g belirtme hâl eki ünsüzü düşmüş, ekin koruyucu ünlüsü ek durumuna geçmiştir:

şuyı (صُوي) (18b/8) (<şu-y-ıg)

başı (بَاشِي) (6b/5) (baş-ıg)

bêli (بِيلِي) (39b/7) (bêl-ig)

sirkeyi (سِرْكِي) (11b/3) sirke-y-ig)

c) Ek veya Hece Başında:

Aşağıdaki eklerin başındaki ğ-/g- ünsüzü düşmüştür.

Yönelme Hâl Eki -a/-e < -ğa/-ge:

aşına (أَشْنَه) (6b/8), buğına (بُغْنَه) (16a/2), ağrısına (أَغْرَسْنَه) (23a/9), yerine (يَرْنَه) (3b/13)

İsimden Geçişli Fiil Türetme Eki -ar/-er < -gar/-ger:

karara (قَرَرَه) (6b/14)

Yön Gösterme Eki -aru/-erü < -garu/-gerü:

yoğaru (يُغَرُو) (14a/12), (<yoğgaru)

icerü (إِجْرُو) (21b/14), (<içgerü)

Sıfat-Fiil Eki -an/-an < -ğan/-gen:

kalın (قَلْنُ) yemişlerden (5b/1)

duran (دُرْنُ) kişiye (8a/7)

gelen (كَلْنُ) nesneleri (15a/13)

giren (كِرْنُ) kişiye (21b/13)

Zarf-fiil Eki -ınca/-ince < -gınça/-ginçe:

olınca (أُولْنَجَه) (26b/11)

kalınca (قَلْنَجَه) (36a/1)

geline (كَلْنَجَه) (37a/4)

gecmeyince (كَجَمَيْنَجَا) (12b/8)

2.1.2.2.4. -k-, -k-, -k-, -k ünsüzleri

-k->-h-:

Bu değişimin görüldüğü örnekler şunlardır:

dahı (دَحَى) (2a/15) (<takı) (ETG)

aḥşam (أَحْشَم) (10a/3), uyḥu (أَيْحُو) (16a/7), toḥlı (طَحْلَى) (31b/7)

-k->-h-:

uvaḥ (أَوْح) (40b/6)

-k-, -k > -ğ-, -g

a) Aslı uzun ünlü ile kurulmuş tek heceli kelimelerin sonundaki tonsuz k ünsüzü, ünlü ile başlayan bir ekten önce tonlularak ğ ünsüzüne dönüşür:

ağıyla (أَغِيْلَه) (34b/11) ‘akıyla’ (beyazıyla)

b) İki ve daha çok heceli kelimelerin sonundaki -k ve -k ünsüzleri, kelime ünlüyle başlayan bir ek aldığında tonlularak -ğ ve -g’ye dönüşürler:

kulağa (قُلَاغَه) (16a/4)

yabrağı (يَبْرَغ) (19b/8)

köpügi (كُيْجِي) (34b/13)

yürece (يُورَكَا) (35b/11)

yemege (يَمَكَا) (9b/7)

-k-, -k > Ø

Kelime sonunda bulunan -k/-k ünsüzleri, kelime son sesinde -k/-k ünsüzü bulunduran -cuk/-cük, -cak/-cek küçültme eklerinden birini aldığında düşer:

ılıcak (إِلْيَاقُ) (41a/14) (<ılık)

2.1.2.2.5. -l- ünsüzü

-l-> Ø

getüre (كُتْرَه) (9a/6) (<keltür-) (EUTS)

Eski Türkçenin “ol” zamir ve sıfatı, metnimizde de “ol” biçimindedir:

ol (أُولُ) (3b/11)

oldur (أُولُورُ) (12a/5)

2.1.2.2.6. -p ünsüzü

-p > -b

Tek heceli bazı kelimelerin sonundaki tonsuz p ünsüzü, ünlü ile başlayan bir ekten önce tonlulaşarak b ünsüzüne dönüşür:

dibi (دِيبِ) (39a/3)

kabı (قَابِ) (37a/10)

2.1.2.2.7. -t ünsüzü

-t > -d

a) Tek heceli kelimelerin sonundaki tonsuz t ünsüzü, ünlü ile başlayan bir ek aldığında tonlulaşarak d ünsüzüne dönüşmektedir:

südi (سُدِ) (26a/7) ‘süti’

ıadı (طَادِ) (6a/14) ‘ıatı’

b) İki ve daha çok heceli kelimelerin sonundaki -t ünsüzü, kelime ünlüyle başlayan bir ek aldığında tonlulaşarak -d’ye dönüşür:

eydür (أَيْدُر) (18a/10)

yumşadalar (يُمَشَدَلَر) (19a/10)

kurıdur (قُرْدُر) (22b/8)

yüridür (يُرْدُر) (14b/15)

2.1.2.3. Tonlulaşma:

2.1.2.3.1. Aslî Uzun Ünlüler Nedeniyle Tonlulaşma:

Aslî uzun ünlü ile kurulmuş tek heceli kelimelerin sonundaki tonsuz p, t, k, k, ve ç ünsüzleri, ünlü ile başlayan bir ekten önce tonlulaşarak b, d, ğ, g ve c ünsüzlerine dönüşürler:

sacı (سَاج) (41a/7)

südi (سُدِي) (26a/7)

ıadı (طَادِي) (6a/14)

dibi (دِيبي) (39a/3)

kabı (قَابِي) (37a/10)

2.1.2.3.2. Ünlüler Arası Durumda Tonlulaşma:

t > d: İki ve daha çok heceli kelimelerin sonundaki -t ünsüzü, kelime ünlüyle başlayan bir ek aldığıında tonlulaşarak -d'ye dönüşür:

yumşadalar (يُمَشَدَلَر) (19a/10)

kurıdur (قُرْدُر) (22b/8)

yüridür (يُرْدُر) (14b/15)

2.1.2.4. Ünsüz Türemesi:

2.1.2.4.1. -y- Türemesi:

Türkçenin yapısı gereği, ünlüyle biten bir köke, yine ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde araya -y- yardımcı ünsüzü girmektedir:

eleye (أَلَيْهَ) (15b/4)

şuyı (صُوي) (18b/8)

“ile” edat ve bağlacı ünlü ile biten kök ve gövdelere geldiğinde araya -y- yardımcı ünsüzü girer:

zeyt yağıyla (يَغْيَلْهَ) (39b/2)

dorağ otıyla (أُوتَيْلْهَ) (18b/7)

eliyle (أَلَيْلْهَ) (41b/11)

2.1.2.5. Ünsüz İkizleşmesi:

Eski Türkçede bulunan kelime içi “s” ünsüzü birkaç örnekte, bazı seslerin düşmesi ya da değişmesi sonucu ikizleşmiştir:

issi (إِسِي) (7a/2) ‘sıcak’(<isig) (ETG)

2.1.2.6. Ünsüz Uyumu:

Tonsuz ünsüzle biten kök ve gövdelere gelen eklerin başındaki tonlu ünsüzler bu dönemde ve metnimizde bazı eklerin kalıplaşmış şekilleri sebebiyle uyuma girmemektedirler:

bardağdan (بَرْدَقَنْ) (13a/4)

şovukda (صُوقْدَه) (24a/14)

elekden (أَلَكَنْ) (5a/6)

bögrekde (بُكَرْكَدَه) (29b/15)

2.1.2.7. Hece Yitimi:

Bu ses olayına metnimizdeki tek örnek, ek-fiil olarak kullanılan durur’un -dur/-dür şeklinde ekleşmiş biçimidir:

yaramazdur (يَرْمَزْدُر) (28a/6)

yavuzdur (يَوُزُذُر) (17a/13)

mücerrebdür (مُجَرَّبْدُر) (15b/9)

yègrekdür (يَكْرَكْدُر) (12b/1)

2.2. Biçim Bilgisi

2.2.1. Kelime Yapımı

2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler:

2.2.1.1.1. -lu/-lü (<-lğ-lig): İsimlerden isim türeten en işlek ektir. Metnimizde yuvarlak şekli kullanılmış olup düz örneklerine rastlanmamıştır:

yağlu (يَعْلُو) (39a/13)

daşlu (دَشْلُو) (31a/5)

kirlü (كِرْلُو) (20b/8)

‘illetlü (عِلَّتْلُو) (7b/10)

2.2.1.1.2. -cağ/-cek: İsimlerden, küçültme ifade eden isimler türetir.

ılıcağ (اِلِيَجْجُ) (41a/14)

2.2.1.1.3. -(ı)ncı/-(i)nci, -(u)ncı/-(ü)nci: İsimlerden sıra sayı sıfatları türetir:

ikinci (اِكْنِجِي) (7b/6)

üçünci (أُجْنِجِي) (12a/4)

dördünci (دُرْدُنْجِي) (12a/4)

bêşinci (بِشْنِجِي) (16b/7)

2.2.1.1.4. -cuğ/-cük: İsimlerden, küçültme ve sevgi ifade eden isimler türetir.

azcuğ (أَزْجُجُ) (17b/3)

oğlancuqlara (أَغْلَانُجُلَرَه) (23a/5)

2.2.1.1.5. -lı/-lik: İsimlerden soyut isimler türeten işlek bir ektir. Metnimizde düz ünlülü olan bu ek, bazen düzlük-yuvarlaklık uyumuna girerek yuvarlaklaşmıştır:

yatlulukda (يَتْلُوْلُقْدَه) (9a/8)

kuşluk (قُشْلُق) (16b/6)

kuşluk (قُشْلُق) (17b/3)

eyülikde (أَيُولِكْدَه) (31a/13)

2.2.1.1.6. -suz/-süz: Yokluk bildiren isimler türeten ektir.

datsuz (دَتْسُز) (11a/4)

hazımsuz (هَاضِمْسُز) (8a/13)

cekürdeksüz (جَكْرُدَكْسُز) (36b/4)

2.2.1.1.7. -(ı)rağ /-(i)rek: İsimlerden, karşılaştırma bildiren isimler türetir.

kicirek (كِجِرَك) 19b/8)

ekşirek (اَكْشِرَك) (36a/5)

yègrek (يَكْرَك) (9a/10)

2.2.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler

2.2.1.2.1. -(y)ucı/-(y)üci, -(y)ıcı/-ıcı (-ıgçı/-igçi): Osmanlı Türkçesi Döneminde hem yuvarlak hem de düz ünlülü şekilleri kullanılan -ıcı/-ici, -ucı/-üci fiilden isim yapım ekinin ilk ünlüsü, metnimizde sadece düz ünlülüdür:

olıcı (أُولِجِي) (8b/15)

eyleyici (أَيْلِيْجِي) (28b/15)

issidici (إِسْدِجِي) (28b/14)

2.2.1.2.2. -mağ/-mek:

yemek (يَمَكْ) (9b/14)

2.2.1.2.3. -uḳ/-ük:

šovuk (صُوقْ) (19a/8), artuk (أَرْتُقْ) (22a/5), öksürük (أُكْسُرُكْ) (28a/13)

2.2.1.2.4. -u/-ü (< -ig/-ig): yaḳu (يَقُو) (26b/15)

sancu (سَنْجُو) (20a/8)

2.2.1.2.5. -aḡan/-egen:

olaḡandur (أَلْغَنْدُرْ) (27b/10)

icegen (إِجَكَنْ) (6b/8)

èdegen (إِدَكَنْ) (7a/8)

2.2.1.2.6. -ḡan/-gen:

yarılḡan (يَارُلُغَنْ) (6b/7)

2.2.1.2.7. -ma/-me:

ısıtma (إِسْتَمَه) (6b/14)

2.2.1.3. İsimden Fiil Yapan Ekler

2.2.1.3.1. -la/-le:

başlaya (بَشَلَّيَه) (12b/3)

saklaya (سَقَلَّيَه) (15a/15)

derleye (دَرَلَّيَه) (15a/1)

işleyen (إِشَلَّيَنْ) (5b/12)

2.2.1.3.2. -a/-e:

oynaya (أُوبَيْنَّيَه) (24b/5)

kanamaklığın (قَنْمَقْلَیْغِنْ) (41b/5)

benzer (بَكَزَ) (5b/10)

2.2.1.3.3. -(a)l/-(e)l:

kocaldur (فُجِّلْدُر) (10b/15)

inceldür (انْجَلْدِر) (11a/4)

2.2.1.3.4. -(a)r/-(e)r:

karara (فَرَّرَه) (6b/14)

şarardur (صَرَّرِدِر) (17a/13)

2.2.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler:

2.2.1.4.1. Edilgen çatı eki:

-(ı)l/-(i)l: Ünsüz ile biten fiillere gelen edilgen çatı ekidir. Ekin bağlayıcı ünlüsü genellikle düzdür. Ancak metnimizde bu ünlünün uyuma girip yuvarlaklaştığı örnekler de mevcuttur:

dökilür (دُكِّلُر) (10a/6)

düzilür (دُزِّلُر) (29b/5)

ögüdülmiş (أُكْدُلِمِشْ) (32a/7)

dögülmiş (دُكْلِمِشْ) (22a/6)

-n: Ünlü ile biten fiillere gelen çatı ekidir.

yunmak (يُنْمَقُ) (23a/6)

2.2.1.4.2. Dönüslü Çatı Eki:

-(ı)n/-(i)n: Metinde bu ekin koruyucu ünlüsü genellikle düzdür; ancak çok seyrek olarak uyuma girip yuvarlaklaştığı da görülmektedir:

bulınmaz (يُلْنَمَزُ) (4a/5)

delinmedük (دَلْنَمْدُكْ) (15b/2)

bilindi (بِلُنْدِي) (4b/1)

olundu (أُولُنْدِي) (6b/3)

2.2.1.4.3. İşteş Çatı Eki:

-(i)ş/-(i)ş:

erişdüre (اِيرِشْدُرَه) (4b/9)

karışa (قَرِشَه) (7a/9)

2.2.1.4.4. Ettirgen Çatı Eki:

Hem geçişli hem de geçişsiz fiillerden geçişli fiiler türeten ettirgen çatı ekleri:

-dur/-dür:

bildürür (بِلْدُرُر) (8b/5)

indürür (اِنْدُرُر) (41a/1)

bulandurur (بُلْنْدُرُر) (14b/6)

kandurur (قَنْدُرُر) (35a/12)

erişdüre (اِيرِشْدُرَه) (4b/9)

-ur/-ür:

arturur (أَرْتُرُر) (15a/14)

bişüre (بِشُرَه) (18b/7)

gecüreler (كَجُرُلَر) (15b/5)

-ar/-er:

cıkaralar (جَفَرَلَر) (25b/5)

koparur (قُفِرُر) (14b/7)

yatura (يَاتُرَه) (24b/4)

-(i)t/-(i)t:

eridüb (أَرِيدُوبْ) (14a/3)

kurıdur (قُرْدُرْ) (22b/8)

yüridür (يُرْدُرْ) (14b/15)

2.2.2. İsimler

2.2.2.1. İsim Çekimi

2.2.2.1.1. Çokluk Eki:

-lar/-ler:

kuşlar (قُشَلَرْ) (28b/9)

oğlancuklara (أُغْلَانْجُكَلَرَهْ) (23a/5)

erükler (أُرُكْ لَرْ) (33a/15)

fikirler (فِكِرَلَرْ) (7a/8)

2.2.2.1.2. İyelik Ekleri:

Osmanlı Türkçesinde ve metnimizde Eski Anadolu Türkçesinde de olduğu gibi iyelik eklerinin 1. tekil ve çoğul şahıslarında koruyucu ünlü her zaman yuvarlak, 3. tekil ve çoğul şahıslarda ise düz ve yuvarlak olarak kullanılmıştır:

1. Tekil Şahıs: -(u)m/-(ü)m:

elümden (أَلْمَدَنْ) (2b/8)

3. Tekil Şahıs: -ı(n), -i(n) / -u(n)/-ü(n), -sı(n)/-si(n):

yüzi (يُوزِ) (6a/13)

gözi (كُوزِ) (6a/13)

uykusu (أَيْقُوسِي) (6a/13)

nicesi (نَجْسِي) (15a/5)

eyüsin (أَيُّوسِنْ) (11b/6)

1. Çoğul Şahıs: -(u)muz/-(ü)müz:

kitābumuz (كِتَابُنَا) (3a/6)

dēdügümüz (دِدُكُمُز) (4b/10)

3. Çoğul Şahıs: -ları/-leri:

yaşları (يَشْلَر) (5a/10)

şuları (صُولَر) (11b/6)

dişleri (دِشْلَر) (41b/2)

sinirleri (سِكِرْلَر) (21b/9)

2.2.2.1.3. İsim Hâl Ekleri:

2.2.2.1.3.1. Tamlayan Hâli (genitif): -(n)uñ/-(n)üñ:

ağızuñ (أَغْزُكْ) (38a/4)

toğanuñ (تُوْغُنْكَ) (30b/13)

kişinüñ (كِشْنُكْ) (17a/8)

bedenüñ (بَدْنُكْ) (3b/6)

2.2.2.1.3.2. Yönelme Hâli (datif): -a/-e: Ünlü ile biten kelimelerde araya -y- bağlayıcı

ünsüzü girer:

baş (بَاشَه) (18a/9)

şuya (صُويَه) (13a/8)

kişiye (كِشْيَه) (5b/8)

yemege (يَمَكَا) (9b/7)

2.2.2.1.3.3. Bulunma Hâli (lokatif): -da/-de:

yazda (يَاْزِدْهٖ) (21a/4)

kışda (قَشْدْهٖ) (28a/13)

şovukda (صُوْفْدْهٖ) (24a/14)

bedende (بَدَنْدْهٖ) (14b/15)

cömlekde (جُمْلَكْدْهٖ) (39a/4)

2.2.2.1.3.4.Çıkma Hâli (ablatif): -dan/-den:

aylıkdan (اَيْلَقْدَنْ) (5a/10)

bardağdan (بَرْدَقْدَنْ) (13a/4)

elekden (اَلْكَنْ) (5a/6)

ülüsinden (اَلْوَسْنَدَنْ) (35a/8)

2.2.2.1.3.5. Belirtme Durumu (akuzatif): Metnimizde, belirtme durumu ekinin iki şekli bulunmaktadır:

a) -(y)ı/-(y)i: Kelimenin yalın haline ünsüz ile bitiyorsa -ı/-i, ünlü ile bitiyorsa araya –y koruyucu ünsüzü alarak gelir. 3. şahıs iyelik eklerinden sonra ise zamir n'si ile birlikte kullanılır:

ağzını (اَغْزَنِی) (35a/2)

şuyını (صُوْیَنِی) (26a/5)

etini (اَتْنِی) (14b/10)

öykesini (اِیْکَسِنِی) (23b/6)

b) 3. Kişi İyelik Ekinden Sonra Gelen -n:

ağrısın (اَغْرِسِنْ) (35b/5)

yatlusun (يَتْلُوسِنْ) (11b/6)

eyüsin (اَيُّوسِنْ) (11b/6)

kökin (كُوكِنُ) (18b/8)

2.2.2.1.3.6. Eşitlik Hâli (ekvatif): -ca/-ce:

noḥūdca (نخودجه) (37b/10)

degirmice (دکرمجه) (37b/15)

2.2.2.1.3.7. Vasıta Hâli (enstrümental): Bu durum, bağlama edatı ile'nin ekleşmiş biçimi ile oluşmuştur:

balıla (بَالِه) (18b/9)

şuyıla (صُويلَه) (18b/5)

südile (سُدلَه) (3a/15)

sirkeyile (سِرْكِيَلَه) (38a/12)

2.2.2.1.3.8. Yön Gösterme Eki (Direktif): -aru/-erü, -ra/-re: Yer zarfları türeten bu ekler metnimizde kullanılmıştır:

yokaru (يُقَرُّو) (14a/12)

icerü (اِيَجْرُو) (21b/14)

2.2.3. Sıfatlar

2.2.3.1. Niteleme Sıfatları: Metnimizde görülen bazı niteleme sıfatları şunlardır:

ak (أَقْ) şeker (35a/10)

kara (قَارَه) kuzu (28b/2)

tatlu (طَلُو) alma (35b/13)

şovuk (صُوقْ) şuyı (19b/11)

semiz (سَمَزْ) yeyecekler (18b/2)

2.2.3.2. Belirtme Sıfatları: Bu sıfatlar işaret, sayı, belirsizlik ve soru sıfatlarıdır. Metnimizde görülen bazı belirtme sıfatları şunlardır:

2.2.3.2.1 İşaret Sıfatları: Metnimizde kullanılan işaret sıfatları “bu, ol ve şol”dur ve bazı örnekleri şunlardır:

bu (بُو) bābda (11b/5)

şol (شُول) ferahdan (14b/3)

ol (أُول) bedene (4b/6)

2.2.3.2.2 Sayı Sıfatları: İsimleri sayı yoluyla belirten sıfatlardır. Metnimizdeki bazı örnekleri şunlardır:

2.2.3.2.2.1 Asıl Sayı Sıfatları:

bir (بِرْ) muḫaddime (3a/7)

iki (اِكْ) direm (38a/10)

üç (أَوْجْ) nesneden (4a/9)

2.2.3.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları:

dördüncü (دُرْدُنْجْ) derecede (32b/3)

bêşinci (بِشْنَجِي) şıfat (12a/6)

2.2.3.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları: -(ş)ar/-(ş)er ekiyle kurulan bu sıfatın metnimizdeki bazı örnekleri şunlardır:

birer (بِرْ) cüz (41a/9)

dörder (دُرْدُنْ) mişkal (40b/5)

yigirmişer (يَكْرَمْ شَرْ) direm (38b/11)

2.2.3.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları:

bir (بِرْ) ta‘āmı (9a/3)

birkaç (بِرْفَاجْ) söz (13b/12)

her (هَرْ) kişiye (4b/8)

her bir (هَرِّيرْ) şahşda (4a/10)

2.2.3.2.2.5. Soru Sıfatları:

ne (نَهْ) resme (21b/12)

ne kadar (نَقْدَرْ) (10b/7)

2.2.4. Zamirler

Metnimizde kullanılan bazı zamirler şunlardır:

2.2.4.1. Şahıs Zamirleri:

ben (بِنْ) (27a/2)

sen (سَنْ) (11b/4)

anuş (أَنْكْ) (1b/10) (ol, o, a)

biz (بِرْ) (34b/4)

anlar (أَنْلَرْ) (29a/12) (onlar)

2.2.4.2. İşaret Zamirleri:

bunun (بُنُونْ) (2a/14)

andan (أَنْدَنْ) (4a/5)

bunlar (بُنْلَرْ) (5a/14)

anları (أَنْلَرْ) (8a/5)

2.2.4.3. Dönüşlülük Zamiri:

kendüden (كَنْدُداْ) (24a/15)

kendüzin (كَنْدُزِنْ) (14b/8)

2.2.4.4. Belirsizlik Zamirleri:

biri (بِرِي) (2a/7)

birisin (بِرْسِنْ) (11b/14)

her birin (هَرْبِرِنْ) (15b/4)

2.2.5. Zarflar

2.2.5.1. Yer-Yön Zarfları: Metnimizde görülen bazı yer-yön zarfları şunlardır:

gërü (كِرُو) (17a/3)

yokaru (يُقَرُو) (14a/12)

icerü (اِيَجَرُو) (21b/14)

aşağa (أَشَغَه) (38a/14)

üstine (أُسْتَيْتَه) (38b/13)

2.2.5.2. Zaman Zarfları: Metnimizde görülen bazı zaman zarfları şunlardır:

kaçan: kaçan kim ağızda dutsa (فَجَنْ) (38a/4)

evvel: evvel geç hazm olanı yeyeler (أَوَّلْ) (8b/15)

şonra: şonra soğanı ve nohüdü çıkaralar (صُكْرَه) (25b/5)

gece: gece uyumamağdan dimāğı za'îf olur (كَجَه) (17b/5)

2.2.5.3. Durum Zarfları: Metnimizde görülen bazı durum zarfları şunlardır:

acla : her şabāḥ aclā (أَجْلَه) bir mişkāl isti'māl edeler (40b/8)

hoş : ta'āmı hoş (خُوشْ) hazm eyler (17a/4)

tiz : ol ādemi tiz (تِيْزْ) kocaldur (10b/15)

eyü : cemī'in eyü (أَيُّو) döğeler (38a/6)

2.2.5.4. Miktar Zarfları: Metnimizde görülen bazı miktar zarfları şunlardır:

çok : terelerden çok (جُنْ) yemeyeler (5b/1) **az :** nā-cār bedeninin az (أَزْ) kızdurur (14a/3)

be-gāyet : ol vakıtda hazm be-gāyet (بَغَايَتْ) za'îf olur (10a/1)

2.2.5.5. Soru Zarfları: Metnimizde görülen bazı soru zarfları şunlardır:

nice : kulağın işitmekliğin nice (نِجَه) saklamak gerek (15b/10)

ne : ne (نَه) gèymek gerek (4b/11)

2.2.6. Edatlar

2.2.6.1. Çekim Edatları: Metnimizde görülen bazı çekim edatları şunlardır:

2.2.6.1.1. Yalın Hâl ile Kullanılan Edatlar

gibi : bunun gibi (كَبِي) uyku bedeni semirdür (16b/9)

icün : tuhfe icün (يُجُونُ) ol hâzret-i keyvân-ı rif'ata (3a/3)

ile, -(y)ıla/-(y)ile : ma'dede durmak ile fesâda gider ve kendü fesâdıyla yanındaki dağı fesâda vèrür

kağar : bu kağar (قَدَرُ) var kim kaçlık şuyından yègrekdür (12a/15)

üzre : on beş bāb üzre (أَزْرَه) yazdum (3a/8)

2.2.6.1.2. Çıkma Hâli ile Kullanılan Edatlar

şonra : andan şonra (صُنْرَه) başlar (3b/7)

2.2.6.2. Kuvvetlendirme Edatları:

dağı : ikisi dağı (دَخِي) fesâda gider (8b/11)

2.2.7. Bağlaçlar

Metnimizde görülen bazı bağlaçlar şunlardır:

dağı : ve dağı (دَخِي) ol nesneler kim bunlara beşzer (5b/10)

ile : ma'dede durmak ile (اَيْلَه) fesâda gider (8b/13)

kim : uyğunun yègreği oldur kim (كَمْ) anda altı şıfat bulına (16b/13)

nitekim : nitekim (نَتَكَمْ) beyân olundu (36a/13)

ki : bir at b zile baqla ki (  ) t  bu r  c a (35a/3)

ve : umaql  men   der ve  aa  s kin  der (36a/4)

2.2.8.Fiiller

2.2.8.1. ah s Ekleri:

Metnimizde  rneql  bulunan ah s ekleri şunlardır:

2.2.8.1.1. Zamir K kenli ah s Ekleri:

1. Tekil ah s: -am/-em, - n/-in:

olamam (      ) (4a/3)

2. Tekil ah s: -s n/-sin:

y meyesin (        ) (28a/5)

3. Tekil ah s:  :

boyaya (        ) (41a/7)

gelmeye (        ) (7a/7)

3.  oql ah s: -lar/-ler:

olalar (      ) (5a/5)

bi reler (        ) (5a/7)

2.2.8.1.2.  yelik K kenli ah s Ekleri:

1. Tekil ah s: -m:

ıldum (      ) (3a/5)

g rd m (      ) (2a/3)

2. Tekil ah s - :

bulsan (        ) (10b/7)

3. Tekil Şahıs: Ø:

otura (أُتِرَ) (7a/4)

eyleye (أَيْلَى) (17a/7)

1. Çoğul Şahıs: -dük/-duḡ:

eyitdük (أَيْتَدُكْ) (17a/6)

3. Çoğul Şahıs: -lar/-ler:

uyısalar (أَيْسَلَر) (17a/6)

içeler (أَيْچَلَر) (37b/11)

2.2.8.2. Fiil Çekimleri

Fiil çekimlerinde sadece metnimizde yer alan biçimler sıralanmıştır.

2.2.8.2.1. Basit Çekimler

2.2.8.2.1.1. Bildirme Kipleri

2.2.8.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

1. Tekil Şahıs: -dum/-düm:

yazdum (يَزْدُومُ) (3a/2)

gecdüm (كَجْدُمُ) (2b/6)

3. Tekil Şahıs: -dı/-di:

peydā êtdi (يَيْدَا إْتَدَى) (1b/6), yaratdı (يَزَاتَدَى) (3a/12)

1. Çoğul Şahıs: -duḡ/-dük:

dëdük (دِدْكَ) (35a/10)

3. Çoğul Şahıs: -dılar/-diler:

men' kıldılar (مَنْعَ قَلْدِلَر) (11b/2), dëdiler (دِدِلَر) (33a/3)

2.2.8.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

3. Çoğul Şahıs: -mıslar-dur/-mişler-dür:

demişlerdür (دِمِشْلَرْدُرْ) (18a/9)

2.2.8.2.1.1.3. Geniş Zaman

2. Tekil Şahıs: -arsın/-ersin, -ursın/-ürsin:

ihtirāz edersin (اِحْتِرَازْ اِدْرِسِنْ) (24a/4)

3. Tekil Şahıs: -ar/-er,-ur/-ür:

artar (اَرْتَرْ) (3b/11)

gider (كَدِرْ) (23b/14)

boğılır (بُغْلُرْ) (4a/9)

düzülür (دُزُلُرْ) (29b/5)

1. Çoğul Şahıs: -aruz/-erüz -uruz/-ürüz:

men' ederüz (مَنْعْ اِدْرُزْ) (7b/15)

3. Çoğul Şahıs: -arlar/-erler, -urlar/-ürler:

mübtelā ederler (مُيْتَلَا اِدْرُلُرْ) (24a/8)

2.2.8.2.1.2. Dilek Kipleri

2.2.8.2.1.2.1. İstek

2. Tekil Şahıs: -a-sın(η)/-e-sin(η), -a-sun(η)/-e-sün(η):

kurtılasın (قُرتِلْسِنْ) (11b/4)

dögesin (دُگاسِنْ) (37a/12)

3. Tekil Şahıs: -a/-e :

ola (اُولَا) (12a/2)

ède (إِده) (39b/2)

1. Çoğul Şahıs: -a-vuz/-e-vüz:

naql edevüz (نَقْلُ ادْوُزْ) (11b/11)

3. Çoğul Şahıs: -a-lar/-e-ler:

koyalar (قُيَلَر) (37a/15)

dögeler (دُكَلَر) (37b/10)

2.2.8.2.1.2.2. Şart

2. Tekil Şahıs: -san(η)/-sen(η):

bulsan (بُلْسَن) (10b/7)

istesen (اِسْتَسَن) (9a/4)

3. Tekil Şahıs: -sa/-se:

olsa (اَلْسَه) (14a/9)

vërse (وَرْسَا) (34b/3)

3. Çoğul Şahıs: -salar/-seler:

uyısalar (اُيْسَلَر) (17a/6)

girseler (كِرْسَلَر) (21b/6)

2.2.8.2.1.2.3. Emir

Emir kipinde, her şahıs için ayrı köklerden gelen ekler kullanılmaktadır.

2. Tekil Şahıs: -ğıl/-gil veya eksiz: kan aldur (قَانُ اَلْ دُرْ) (27a/14), ot iç (اَوْتُ اِچْ) (27a/14)

3. Tekil Şahıs: -sın/-sin, -sun/-sün: olsun (اَلْسُونُ) (1b/14)

2.2.8.2.1.2.4. Gereklilik

-mağ/-mek gerek:

varmak gerek (وَرَمَقُ كَرَكْ) (4b/12)

yemek gerek (يَمَكْ كَرَكْ) (28b/11)

2.2.8.2.2. Birleşik Çekimler

Metnimizdeki birleşik çekimler şunlardır:

2.2.8.2.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti:

3. Tekil Şahıs: olurmış (أَلْزَمَشْ) (21b/10)

2.2.8.2.2.2. Geniş Zamanın Şartı:

3. Tekil Şahıs, olumlu: inerse (إِنْرَسَا) (12a/5)

3. Tekil Şahıs, olumsuz: bulunmazsa (يُلْنَمَزْسَا) (12a/11)

2.2.9. Ek-Fiil

a) Eserde isim soylu kelimelerin yüklem olarak kullanılmasını sağlayan ek-fiilin şahıslara göre bütün çekimleri bulunmamaktadır.

Geniş Zaman 3. Tekil Şahıs: -dur/-dür:

yokdur (يُقْدِرْ) (5a/8), kışdur (قِشْدُرْ) (10a/2), yègrekdür (يَكْرَكْدُرْ) (12b/1)

Şart Kipi 3. Tekil Şahıs: -sa/-se:

olsa (أَلْسَهْ) (14a/9), icse (إِجْسَا) (26a/1)

b) Fiillerin birleşik zamanlı çekimleri de, ek-fiil yardımı ile yapılmaktadır (bk. 2.2.8.2.1. birleşik çekimler).

2.2.10. Fiilimsiler

2.2.10.1. Zarf-Fiiller (Gerundium)

2.2.10.1.1. -ınca/-ince:

kalınca (قَالْنَجَهْ) (36a/1)

gelince (كَلْنَجَهْ) (37a/4)

2.2.10.1.2. -ıcaḳ/-icek:

yatıcaḳ (يَاتَجُوقْ) (17a/1)

gıricek (كِرِيْجَكْ) (22a/3)

2.2.10.1.3. -iken < er-ken: Ek-fiilin zarf-fiilli birleşik çekimidir.

yaş i-ken (يَشِيْكَنْ) (41a/5)

2.2.10.1.4. -(y)up/- (y)üp:

olupdur (أَلْبُرْ) (22a/12)

cıḳub (جُقُبْ) (13a/1)

gırüb (كِرُبْ) (22b/12)

2.2.10.1.5. -uban/üben:

oluban (أَلْبُنْ) (23b/14)

êdüben (أَدُبْنْ) (13a/7)

2.2.10.1.6. -duḳda/dükde:

geldükde (كَلْدُكْدَهْ) (27b/5)

2.2.10.2. Sıfat-Fiiller (Partisip)

2.2.10.2.1. Geniş Zaman Sıfat-Fiilleri:

2.2.10.2.1.1. -an/-en (< -ğan/-gen):

ḳalan (قَلَنْ) yemişlerden (5b/1)

giren (كِرَنْ) kişiye (21b/13)

2.2.10.2.2. Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri:

2.2.10.2.2.1. -duḳ/-dük:

başladuḳdan (بِشَلْدُقْدَنْ) (16b/12)

bildükden (بِلْدُكُنْ) (5a/13)

2.2.10.2.2.2.-miş/-miş:

kavrulmuş (قَوْرُلْمِشْ) bāqıllā (6a/3)

göyünmiş (كُؤِينِمِشْ) sıh (27a/6)

2.2.10.3. İsim-Fiiller

2.2.10.3.1. -mak/-mek:

göz kırmak (قَرَرَمَقْ) (23b/11)

fāyide olmak (أَلَمَقْ) (22a/1)

gevdesine bakmak (بَقَمَقْ) (25a/10)

BÖLÜM 3: METİN

[1b]

(1) kitāb-ı güzīde-i ‘ilm-i tıbbdur (2) bismillāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm (3) şükr-i bī-müntehā ve ḥamd-i bī-kerāne ol zāta kim beydā-yı eḥadiyyetinde (4) ‘ācizdür ‘uḳūl u ‘uḳalā ve şahrā-yı şamediyetinde ve vālih ve müteḥayyir ervāḥ-ı (5) enbiyā ve evliyā mübdi‘i ki ḳudret birle icād etti ecrām-ı ‘ulviyye münşī ki (6) ḥikmet birle peydā etti ecsām-ı süflī raḥīmi ki raḥmeti birle nev‘-i insānı (7) eşref-i mevcūdāt raūf ki birle sirişte etti anda ‘aḳl u nuṭḳ envā‘ (8) kerāmāt kerīmi ki keremi birle aḡa mazārr-ı menāfi‘den ki tā ḥıfz ēde (9) bedeni şıḥḥatile mekārihden ve tefekkür ēde allāḥuṅ maşnū‘atında mu‘terif ola (10) ve anuṅ rubūbiyyetine dēye kim **subḥāne men kerīmin lā nu‘adidu na‘māe’l-vāfiḥ ve min** (11) **cevādın lā tuḥaşşı alāuhu’l-‘āliye** ve pes şalavāt ve selām zevāt-ı kāmile nüfūs-ı (12) zākiyye üzerine ḥuşūşā mu‘allī ve müzekkī murtażā-yı müctebā muḥammed muştafānuṅ zāt-ı (13) kāmile ve nefsi zākiyyesi üzerine olsun kim ol ‘ālemde ḳalb gibidür (14) a‘zā-yı bāḳīden ve hem anuṅ āli ve aşḡābı üzerine olsun kim ḡayr-ı āl ve ḡayr-ı (15) aşḡābdururlar ammā ba‘de pes bil ēy ḡāfız-ı şıḥḥat men fakīr ḡaḳīr kim muḥammed

[2a]

(1) ibn maḡmūd şirvāniyem cün gördüm ‘umūm-ı nāsuṅ imtiyācı aḡkām-ı tıbbiyye (2) beyyinü’l-vuzū‘ı ve iftiḳādları ḳavā‘id-i ‘ilāciyyeye zāhirü’s-suṭū‘ ve hem daḡı (3) gördüm ki bu ‘ilm kendü nefsinde ‘ilmiyyedür şerīf-i şer‘ müntefi‘ bihi memdūḡ (4) şer‘ān ve ‘aḡlen **ammā şer‘ān** nitekim peygāmbere-i ‘ālem buyurur ki **el-‘ilm ‘ulemān** (5) **‘ilmi’l-ebdān ve ‘ilmi’l-edyān** ya‘nī ‘ilmī ki vācibdür ol ‘ilme sa‘y (6) etmek ve aḡa ihtimām görsetmek ve anı ḡāşıl ḡāşıl etmek ol iki ‘ilmdür (7) biri ‘ilm-i ebdāndur kim

aḡa ‘ilm-i tıbb d̄erler ve biri ‘ilm-i edyāndur kim aḡa (8) ‘ilm-i şerī‘at d̄erler pes şādıku’l-va‘adūḡ kılmaḡlıḡ ‘ilm-i ebdānı muḡārin ‘ilm-i (9) edyāna delīl-i vāzıḡ ve bürhān-ı sātı‘dur ‘ilm-i tıbbuḡ şerefine ve hem daḡı evvel ‘ilm-i (10) ebdānuḡ zıḡri ve andan sonra ‘ilm-i edyānuḡ zıḡri delīl-i vāzıḡdur ‘ilm-i tıbbuḡ (11) taḡşīli vācib olduḡına ki **ve ammā ‘uḡalā** anuḡ icün ki her ‘ilmüḡ şerefi ol (12) ‘ilmüḡ mevzū‘ı şerīf olduḡından ötürüdür veyā ḡacet ol ‘ilmi ḡavī (13) olduḡından ötürüdür **ammā** bu ‘ilmüḡ şerefi mevzū‘dan ötürüdür anuḡ icün ki (14) bunuḡ mevzū‘ı beden-i insāndur kim ol eşref-i ecsām süflīdür pes lā-cerem (15) bu ‘ilm daḡı eşref-i ‘ulūm süflī oldı **ve ammā** bu ‘ilmüḡ şerefi ḡacetden

[2b]

(1) ötürüdür anuḡ icün kim cemī‘ benīādemüḡ iḡtiyācı ‘ilm-i tıbbā ekşerdür sāyir (2) ‘ulūmdan anuḡ icün kim teveccüh etmek allāhuḡ ‘ubūdiyyetine ve anuḡ (3) ḡabzına müstaḡıḡḡ olmak ve anuḡ tecelliyātına mütecellī olmak ve hem nefsi nātıḡayı (4) ‘aḡl-ı heyūlānīden ‘aḡl-ı müsteānı ve ‘aḡl-ı bi’l-melekiyyete erişdürmek mümkün (5) degül ve hem müyesser olmaz illā beden şaḡıḡ olduḡından sonra ve bu zāhirdür pes (6) men daḡı ḡadīs mücebince bilād-ı mışra gecdüm ve bu fenne meşḡul oldum (7) ve mu‘teber kitābların işitdüm ḡānūn **şeyḡ ibni ‘alī sinā** ve ḡavī muḡammed bin zekeriyyā (8) ve mīe mesīḡı bigi ve hem bīmāristānlara coḡ mülāzemet étdüm ve elümden (9) geldükçe daḡı mu‘ālece étdüm ve cün yine rūm memleketine gecdüm işitdüm ki (10) ḡazret-i keyvān-ı rif‘at anūşirvān ma‘dan yusūf-ı ḡāl sūleymān-ı celāl (11) mālīkū’r-riḡābü’l-ümem ḡalifetullahi fi’l-‘ālem ḡāmī-yi bilādillāḡ ve ḡāfız-ı ‘ibādillāḡ (12) bāsıtu’l-‘adli ve’l-inşāf ve mā ḡādīm-i esāsi’l-cevr ve’l-i‘tisāf nizāmü’l-memālik (13) münḡadu’z-zu‘afāyı ‘an varḡatü’l-mūḡlik melceü’l-efāzıl (14) e‘azzallāhu a‘vān devletühü ve

şeyyede erkân-ı memleketü ilâ yevmi'd-dîn bu fenne (15) meyli vardır ve hem bu fennün ehline i'tikâdı vardır ve hem hizmetinde bu fenne

[3a]

(1) mensûb olanlar birkaç vardır pes vâcib oldu bize dahı ol dergâhuñ (2) hizmetine erişmek ve hem anuñ devleti birle devletlenmek pes yazdum (3) men dahı vesîle ve tuhfe icün ol hâzret-i keyvân-ı rif'ata bu muhtaşar-ı (4) müfîd kim kâfîdür tedbîr ebdân-ı şahîhaya ve vâfî cemî' agražlarına ve hem (5) müstemil leğâyif-i celîleye ve muhtevî-ârâ-yı cemîleye ve kıldum bu muhtaşarı anuñ (6) adına ve hem adını **tembihâ-yı kânûn** kodum ki tâ bu kitâbumuz anuñla devletlene ve çok (7) zamân anuñ eyü adı birle kıla ve dahı bu kitâbı bir muqaddime ve on beş (8) bâb üzre yazdum ve nekim şahîh mizâclu bedenlerüñ mu'alecesi vardır bu kitabda (9) getürdüm tâ ki bu kitâba mu'âla'a kılanlar bigi ve hem bizi hayr du'âyıla (10) aḡalar vallâhu a'lem bi's-şavâb **ammâ el-muqaddime** pes bil ki cemî' hükemânüñ (11) râyı buña karar dutdiki allâhu te'âlâ beden-i insânı yaratdı er menisiyle (12) 'avrat menisinden nitekim peniri mâyeyile sütten yaratdı pes nitekim (13) südi 'aḡd eden kuvvet mâyededür ancılayın 'avrat menisin dahı (14) 'aḡd eden ve bu şürete getüren kuvvet er menisindedür ve nitekim her biri (15) südile mâyeden penîrüñ cüzîdür ancılayın bu iki menî dahı bedenüñ

[3b]

(1) cüzîdür ve nitekim penîr evvel in'ikâdında be-gâyet sıvıḡdur ancılayın bu (2) iki menî dahı evvel in'ikâdında be-gâyet sıvıḡdı lîkin harâreti ki (3) er menisindedür aḡa harâret-i ġarîzî dërler ve hem harâret-i aslî dahı dërler (4) ol eczâ-yı 'arziyye kim 'avrat menisinden ve hayz kanından hâşıl olur (5) büşürür ve nazc eder ve mâiyyin

giderür ve ol hayzın laṭifin cenīne (6) ğızā vērür ve keṣifin def' eder ve bedenün a'zāsın berkidür tā ol vaktā (7) deġin ki dünyāya gele pes andan sonra başlar taḥlīli çok olmağa ḥarāretün (8) te'sīri çok olmağdan ötürü ḥuṣūṣā kim müsā'ade ede aḡa hevānün ve ṣemsün (9) ve ḥarekāt-ı bedenīnün ve nefsanīnün ḥarāreti ve hem aġdiyenün ve eṣribenün (10) ḥarāreti pes ruṭūbetün taḥlīlince a'zāsınun ṣalābeti ve muḥkemligi (11) artar ve dāyim bu 'ameldedür tā ol vaktā deġin kim cefāf ve ṣalābet ḥadd-i (12) i'tidāle erişe pes eger biz bu ruṭūbete müsā'ade etmesevüz bir ğızāyla (13) kim ol gitmiş ruṭūbetün yerine dura nā-cār kalan ruṭūbet daḡı bi'l-küllīyye (14) münḥall oluban fenāya gider ve anun fenāsından ḥarāret-i ġarīzinün fenāsı (15) lāzım gelür pes vācibdür bize kim ol ruṭūbete müsā'ade edevüz bir ğızāyla

[4a]

(1) kim aḡa lāyık ola ve be-ḡadr mā yenbaġı ola kim eger aḡallı mimmā yenbaġı olamam (2) lāzım gelür yine ifnā-yı ruṭūbet ve inṭıġā-yı ḥarāret-i aṣlī nitekim beyān (3) olundı ve eger ekṣeri mimmā yenbaġı olamam daḡı yine lāzım gelür ḥarāret-i aṣlīnün (4) inṭıġāsı anun için kim kaçan ğızā çok olsa ve ḥadden tecāvüz etse nā-cār (5) ḥazım tām bulunmaz ve ma'deyi fesāda vērür ve andan dürlü dürlü ruṭūbet-i (6) ġarībler ḥāṣıl olur kim ol ruṭūbetler mūcibdürler bedene envā' ḡastalık (7) peydā etmek pes nā-cār ol ruṭūbet-i ġarībe kim bedende ḥāṣıldur (8) ḥarāret-i arīzī söyündürür **ammā keyfiyyeti** muzāddesiyile ve immā boġmağıla (9) nitekim yaġ çok olmağıla cirāk boġılır ve söyünür pes bu üç nesneden kim (10) yād etdük mevt-i ṭabī'ī ḥāṣıl olur kim muḡadderdür her bir ṣaḡsda (11) mizācınun muḡtezāsınca taḡdīm te'ḡirsiz nitekim buyurur allāhu te'ālā (12) kelām-ı ḡadīminde **fe izā cāe eceluhum lā yeste'ḡirüne sā'aten ve lā yesteḡdimün** (13) ve cün bu mezkūrātı bildükden sonra bil kim ḡayāt ḥarāretile ve

ruṭūbetile (14) dūr nitekim mevt bürüdet ve yübüsetiledür pes demeviyyü'l-mizācu
‘ömri (15) artuḳdur şafrāvīden ve şafrāvīnün balgāmīden ve balgāmīnün sevdāvīden

[4b]

(1) ve hem daḥı bilindi ebdānı kim anda ḥarāreti ve ruṭūbeti ḳavīdürler (2) ve hem ol
ebdānuḡ ḥarāreti ve ruṭūbeti tedbīri olınsa tedbīr kim (3) lāyıḳdur anlarıḡ ḥāline lā-
cerem ol ebdānuḡ yaşı uzaḡan olur (4) ḡālibā ḳacan kim müfsidi ḥārici aḡa mu‘ārız
olmaya **ve ammā** ebdānı kim (5) anda ḥarāreti ve ruṭūbet-i aṣlī za‘īfdür veyā ḳavīdür
līkin anuḡ (6) bigi tedbīr olunmadı ki lāyıḳdur ol bedene lā-cerem anuḡ bigi ādemün
(7) yaşı ḳısa olur pes bu iḡtilāfdandır kim benī ādemün ‘ömri muḡtelifdür (8) pes
bundan ma‘lūm oldu kim vācibdür her ḳiṣiye ol ḳadar sa‘y ēde (9) bedeninden ötürü
kim ēriṣdüre anı müntehā-yı ‘ömrine taḳdīm te’ḥīrsüz (10) ve bu dēdügümüz müyesser
olmaz illā aḡa kim bile her vaḳtda ve her faşılda ne (11) ētmek gerek ve ne yēmek
gerek ve ne geymek gerek ve ne vaḳt ḳuşmak gerek (12) ve ne vaḳtda ot icmek gerek
ve ne vaḳtda ḥammāma varmak gerek ne vaḳtda (13) cimā‘ ētmek gerek pes vācib oldu
ki biz daḥı bu kitābda cemī‘in yād ēdevüz (14) tā ki bu kitāba muṭāla‘a ḳılanlar bizi
ḡayrıla aḡalar vallāhu a‘lem bi’ş-şavāb (15) **el-bābu’l-evvel fī beyāni tedbīri’l-me’külāt**
vefiyye sittete fuṣūl

[5a]

(1) **el-faṣlu’l-evvel fī beyāni tedbīri’l-eṭ‘ime aṣḡābı’r-rāḡatı ve demeviyyü** (2) **el-mizācu**
ve mu‘tedilü’l-mizāc bu faşılda beyān ēder aṣḡāb-ı tena‘‘um ve aṣḡāb-ı (3) rāḡata ve
demeviyyü mizāclu ve mu‘tedil mizāclu ve merṭūb mizāclu ḳiṣilerün (4) yēyeceḡin pes
münāsib bu ḳavme etmek cinsinden ol buḡday etmeginün (5) icidür kim anı eyü yumıṣ
olalar ve gölgede ḳurudalar ve andan ṣonra eyü (6) öḡüdelere ve ebrüṣüm eleḳden

eleyeler ve andan sonra eyü yoğuralar az duzıla (7) tennürda bişüreler kim mu'tedil ola rikkatde ve ğılaзда anuñ icün kim bunun gibi (8) etmek serī'ul-hazmdur ve ceyyidü'l-keymüsdur ve hīc ziyānı yokdur ve beden (9) sāyir ħubūbdan artuķ ğızā vērür **ve ammā** et cinsinden irkek şişek (10) eti ve kızıl irkek oğlaķ eti ki yaşları altı aylıķdan artuķ olalar (11) ve daħı bilic ve ferrūc eti ve tavuķ eti ve keklik eti tırac yavrusu eti (12) ve çil eti emer buzaĝu ve emer oğlaķ eti selmes sehīl ve daħı cemī' kuşların (13) kanadı ve boynı ve gögercin eti bu kavme be-ĝāyet münāsibdür anuñ icün kim (14) bunlar laţif ve serī'u'l-hazmdurlar ve ceyyidü'l-keymüsdurlar ve nīm-birişt yumurda (15) ve kere yaĝı ve sāyigi yemişlerden vaķtında üzüm ve encir yeyeler ĝerü

[5b]

(1) kalan yemişlerden ve terelerden çok yemeyeler şol kadar yeyeler kim kuvvet-i beden (2) ħāşıl ola ve hem daħı ol kavme münāsibdür kim ħarāret-i aşlī bedende (3) za'ifdür veyā kórķar keymūs ĝalīzadan veyā kórķar kim cigerinde veyā (4) talaĝında veyā göĝsinde veyā dimāĝında yemekden südde ħāşıl ola (5) ve yāħūd kórķar kim bendükşelerinde balĝamdan 'illet ħāşıl ola ve ammā (6) eger bu kavmün mizācı māyil ola ħarārete ve hem ma'delerinde ve sāyir (7) bedenlerinde daħı ħarāret ola pes münāsib aña oldur kim bu dedüğümüz (8) etleri muķattı' ve mülattıf ekşiler ki bişürüben yeye kim ol ekşi sirke ve (9) līmūn ve kórūķ şuyı ve ekşi nāruñ şuyı ve ağac kavununun ekşisi gibi (10) ve daħı ol nesneler kim bunlara beñzer **el-faşlu's-sānī fī beyāni tedbīr-i** (11) **eţime aşĥābı'l-kedde ve'l-akab vemā eşbeh zalik** bu faşl beyān eder iş (12) işleyen ve ta'ab gören ve peklik eden ve ħamāllıķ eden kişilerin yeyeceĝin pes (13) münāsib bu kavme etmek cinsinden faţir ve furun etmegi ve tennür etmegi

(14) dūr ki ḥamīri çok yoğrulmamış ola ve et cinsinden sığır ve su sığırı (15) ve sığın ve tavşan ve yağmurca etleridūr ve ciger ve talak ve bağırsuk etidūr

[6a]

(1) herīse ve keşkek ve bu cemī'isi bu kavme be-gāyet münāsibdür ve daḥı (2) pālūze ve penir ve bāzincān ve köknār ici belūt ve kestene ve mercimek (3) ve böğrölce ve şalgam ve kavrulmuş bākıllā gālīz ve hem baṭīū'l-hazm olduḡtan (4) ötürü bu kavme münāsibdür anuḡ icün kim bu envā'-ı eṭ'ime kim zıkr étdük (5) eger bedende hazm olsa pes bedene cemī' eṭ'imededen artuḡ gızā vērür ve (6) a'zāyı muḥkem éder ve hem bu kavm hareketleriyle bunuḡ gibi ta'āmı tiz hazm (7) éderler ve hem ebdānlarından nesne münḡall olmamaḡa bu nev'-i eṭ'imeye be-gāyet (8) muḥtācdururlar ve ammā eger ma'dede hazm bolmasa bir māni'den ötürü (9) pes bil kim anuḡ maḡarratı cemī' maḡarratlardan artuḡdur pes bunuḡ gibi aḡdiyeden (10) iḡtirāz étmek gerek **el-faşlu's-sālis fī beyāni tedbīr-i aḡdiye illā minḡa** (11) **el-muḡtelif** bu faşıl-da dürlü dürlü mizāclaruḡ ḡālin ve yémegin beyān éder (12) pes bil kaçan kim mizācı demevī ola ve anuḡ 'alāmeti oldur ki (13) yüzi ve gözi kızara ve çok uyḡusu gele ve fāsıd fikirler éde ve aḡzınuḡ (14) ṭadı ṭatlu ola ve gevdesi dāyimā aḡır ve kāhil ola ve sovuḡ hevāyı (15) sever ola ve bu mizāclu kişi ekşer anlar olurlar kim semiz ve ṭatlu yēyeler

[6b]

(1) ve hem süci ve et ve ḡurmā yēyegen ola ve hem yigit olalar pes münāsib (2) bu kavme aḡdiye-i ḡārr ruṭabdur ve daḥı ol ta'āmlardur kim faşlı (3) evvelde zıkr olundu **ve ammā** eger mizācı şafrāvī ola ve anuḡ 'alāmeti (4) oldur kim aḡzı dāyimā acı ola ve hem şuşalıḡı ḡālīb ola ve beḡzi (5) şaru ola ve ḡāṭırı yémek istemeye ve kārūresi şaru ola ve başı (6) ve tuluḡı aḡırḡan ola ve gevdesinde uyuz ve giciyüḡ ola ve dudaḡı (7)

ve şafrası yarılğan ola ve bu ekşer kişilerde bulunur kim kebāb ve kıalye (8) ve tatlu çok yēye ve hem aşına issi otlar aña ve şırf süci icegen (9) ola veyā oruc duta ve az uyıya veyā uzak seferler ēde ve hem güneşde (10) oturğan ola pes münāsib bu mizāclu kişiyē oldur kim bārid raṭb (11) yēmeklerine tā ki bürüdetile ḥarāretini sākin ēde ve ruṭḫbetile yübūsetin (12) gidere **ve ammā** eger mizācı balğamī ola ve anuñ ‘alāmeti oldur kim (13) dāyimī ağızı şulana ve yēmegi siñirmege ve yüzi şişe ve çok uyku uyıya (14) vebā götürmeye ve unutsağı ola ve göz kıarara ve her gün ısıtma duta (15) ve kıarnı kıurılda ve göz kıabağı kıaşkıatı ola ve uykıudan şonra

[7a]

(1) sefūl canlu ola ve kıārūresinūñ rengi ve hem yüzinūñ rengi akışman (2) ola ve issi hevāları ve ḥammāmı seve ve gevdesinde kııl az ola ve bu mizāclu (3) ekşer ol kişi oldur kim süd ve yoğurd ve penir ve yaşı balık çok yēye ve hem (4) şu dağı çok ice ve ḥammāmda çok otura pes münāsib bu kıavme ol (5) dur kim ḥārr yābis gızālar yēyeler tā ki ḥarāretile balğamuñ bürüdetin def (6) ēde ve yübūsetile ruṭḫbetin gidere **ve ammā** eger mizāc sevdāvi (7) ola ve anuñ ‘alāmeti oldur kim uykıusı gelmeye ve hem kıor kıar ola ve (8) dāyimī yaramaz ve fāsıd endişeler ve fikirler ēdegen ola ve ādeme az (9) kıarışı ve yēmegi çok yēye ve külli yēyegen ola ve gevdesinde demregü ve kıara (10) baha kıı ola ve kıārūresi kıarasıman ola ve hem kıala kıılu ola ve cüzām (11) dağı bundan olur ve bu mizāc anlarda bulunur kim ekşi ve kıadīd eti (12) ve dağı geyik etin ve sığır etin ve mercimek ve bākıllā yēyegen ola pes münāsib (13) bu kıavme oldur kim ḥārr raṭb ṭabī‘atlu gızālar yēye ve dağı ol nesneler (14) kim faşl-ı evvelinde yād ētdük **ve ammā** eger gālib bedeninde mücerred ḥarāret (15) ola pes münāsib aña bārid gızālardur **ve ammā** eger gālib bürüdet ola

[7b]

(1) pes münāsib aña hārr gızālardur **ve ammā** eger gālib mücerred ruṭūbet ola pes (2) münāsib aña yābis gızālardur **ve ammā** eger gālib mücerred yübūset ola (3) pes münāsib aña raṭb gızālardur **ve ammā** eger bedenün mizācı mu'tedil ola (4) veyā baṭīü'l-hazm ola pes münāsib aña evvelki faşıl-da yād êdügümüz (5) ta'āmlardur līkin gerek kim az yēye **ve ammā** eger beden ta'āmı tīz hazm (6) êde ve hem sinjire pes münāsib aña gālīz ta'āmlardur kim ikinci faşıl-da (7) yād êdük ve cūn bu emzicenün ḥālleri bilindi pes bil ki bu zıkr êdügümüz (8) tedbīrlər vācibdür her bir eḥada kim anları ri'āyet êde kaçan kim a'zāsında (9) hīc 'illet ve elem olmaya ve ammā eger 'illet olsa pes vācib aña isti'māl (10) êtmege ol ta'āmdur kim ol 'illetlü 'uzva muvāfık ola egerçi (11) bedene muḥālifise meşelā kaçan kim cigerün mizācı bārid ola ve hem mecārīsi (12) daḥı tar ola pes münāsib aña ol yēmeklerdür kim faşl-ı evvelde yād êdük (13) ve hem ikinci faşluñ yēmeginden daḥı iḥtirāz êde tā ki a'zāsında südde (14) ḥāşıl olmaya ve egerçi beden aruklığından ötürü hem keşret-i ḥarekātından (15) ötürü ol ta'āma muḥtācdur ve hem daḥı maḥrūr-ı mizācı datludan men' ederüz

[8a]

(1) tā ki şafrā bedeninde çok olmaya ve egerçi ol bedene muvāfıkısa ve hem daḥı (2) ma'desi za'īf olan kişiyē münāsib ol gızādur kim ma'deyi kavī êde (3) ve hem daḥı ma'desinde balgam olan kişiyē münāsib ol ta'āmlardur ki (4) balgamı ma'deden gidere ve hem aña cilā vēre ancılayın ve eger ma'dede şafrā (5) veyā sevdā ola pes münāsib aña ol ta'āmlardur kim anları gidere (6) ve ma'deyi anlardan ḥālī kıla ve ancılayın ta'ām ma'dede hazm olmayan ve (7) köpük bigi ma'de ağzında duran kişiyē münāsib ikinci faşıl-dağı ta'āmlardur (8) tā ki şıklı birle ol ma'dede duran ta'āmı ka'r-ı ma'deye

indüre ve hażm êde (9) anuñ icün kim ma‘denüñ қа‘rında eczā-yı laħmı coқdur ve ol mūcibdür (10) izdiyādı hażma be-ħilāf-ı a‘lāyı ma‘de kim anda eczā-yı ‘aşabānī coқdur (11) ve ol mūcibi noқsān-ı hażmadur līkin aña ta‘āmdan sonra az hareket (12) etmek be-gāyet mūnāsibdür tā hażmı eyü êde ve hem ta‘āmı ma‘deye indüre (13) ve hem ancılayın ta‘ām ma‘desinden hażımsuz inene mūnāsib қабız ve māsik (14) ta‘āmlardur ve hem dağı ta‘āmuñ şakīli ma‘deden inmeyene mūnāsib müleyyin (15) ta‘āmlardur ve ancılayın başında coқ ħarāreti olana ve hem buħārı coқ қабül

[8b]

(1) êden başa mūnāsib oldur kim kendüyi ħārr ğızālardan saқlaya pes bil ki (2) bu mezkūrātuñ tedbirin ve bu tarīka etmek gerek egerçi ebdānlarınuñ (3) ğayrına muħtācise tā ki zararlarından emīn ola inşāallāhu te‘ālā (4) el-faşlu’r-rābi‘ fī beyāni mā-yucib enne ta‘dem mine’l-ağdiye min ictemi‘at (5) bu faşıl anı bildürür kim қанқı ta‘āmı evvel yemek ve қанқısın sonra ve қанқısın (6) bile yemek gerek ve hem қанқısınuñ yemeği yēgdür қанқısından pes bil қacan kim (7) iki dürlü ta‘ām ola biri müleyyin ve biri ħābis pes evvel müleyyin yemek gerek (8) andan sonra ħābis tā ki sehli ola ikisinüñ dağı inħizārı ve (9) anuñ icün kim evvel müleyyin iner ħābis hażm olmazdan öñdin ve andan sonra (10) ħābisüñ inmegligi dağı hem sehl olur ve ammā eger evvel ħābis yēse ve andan (11) sonra müleyyin yēse nā-cār ikisi dağı fesāda gider anuñ icün kim қacan (12) müleyyin hażm ola men‘ êder muahħar inmekden ol ħābis pes nā-cār (13) ma‘dede durmaқ ile fesāda gider ve kendü fesādıyla yanındağı dağı (14) fesāda vērür ve hem dağı bil қacan kim iki ta‘ām ola bir tiz hażm olıcı ve (15) biri ğec hażm olıcı pes vācib oldur kim evvel ğec hażm olanı yēyeler

[9a]

(1) tā ki ma‘denün yo‘arusında géc ha‘zm olan ta‘āmıla bile ha‘zm ola (2) anuñ icün kim ma‘denün ka‘rında harāret co‘kdu nitekim yo‘arusında (3) azdu nitekim fa‘şl-ı sâbıkda zıkr êtdük ve **hem da‘hı** bil kaçan kim bir ta‘āmı (4) yémek isteseñ kim ol ta‘ām saña mülāyim ve muvāfık olmaya ve hem (5) karışmaya pes münāsib aña oldur kim ol ta‘āmıla bir ta‘ām da‘hı (6) yêye kim bedenine muvāfık ola hem ol ta‘āmı şalāha getüre tā ki (7) anuñ mazarratından kırtıla ve ammā eger iki dürlü ta‘ām ola berāber (8) eyülikde yatlılıkda līkin şehveti tabī‘ī kim ikisine bile muhtācdur (9) birine meyli artu‘kdu pes münāsib aña oldur kim meyl êtdügin derler (10) anuñ icün kim anı tabī‘at yégrek kabül eder ve ammā eger iki dürlü ta‘ām (11) ola birbirinden yégrek ola ve şehvetinün meyli yaramazına artu‘k ola (12) pes münāsib aña ol meyl êtdügin yedürmek gerek kaçan kim ziyānı fāyide (13) sinden artu‘k olmaya anuñ icün kim yēni tabī‘at kabül êtse anı tizrek (14) ha‘zm eder ve hem siñirür **el-faşlu’l-hāmisü fī beyān tedbīr mā-yucib enne** (15) **yevkul mine’t-ta‘āmi fī külli va‘kt** bu fa‘şılada beyān olunur kim her dürlü ta‘āmı

[9b]

(1) ne va‘ktta yémek gerek pes bile kaçan kim ta‘ām yēyenün ma‘desi ta‘āmdan (2) hālī ola ve hem yémekden öñdin da‘hı mu‘tedil hareket êtmiş ola ve hem (3) da‘hı ta‘āmdan sonra mu‘tedil uyku uyıya nā-cār ol yēdügi ta‘ām (4) eyü ve tiz ha‘zm olur ve a‘zāsına siñer ve ammā eger ma‘desinde veyā (5) em‘āsında evvelki ta‘āmdan ha‘zımsuz ta‘ām kalmış ola pes bu yēdügi (6) ta‘āmı ol ba‘ıyye ta‘āmı fesāda vērür **ve hem da‘hı** bil kaçan kim şehveti (7) şādık hareket êtse yémegin te’hīr etmemek gerek ve fi’l-hāl yēmege meşğül (8) olmak gerek anuñ icün kim eger te’hīr êtse fi’l-hāl ma‘denün hılta hılta (9) olur ve tabī‘atın aña meşğül eder ve andan sonra inen ta‘āmuñ ha‘zımına

(10) eyü meşgûl olmaz pes nâ-câr ta‘ām ma‘dede fesâda vërür ve andan dürlü (11) dürlü emrâz hâşıl olur ve hem dahı bil kim cemî‘ evkâtınun yègregi ta‘ām (12) yemegicün sovuğ vaqtlardur anuñ icün kim harâret ol vaqtda bedenün (13) bātınında cem‘ olur pes hazma muvāfıx ve mu‘ayyin olur ve ammā issi vaqtlarda (14) yemek yemekden saķınmaķ gerek huşūşā kim e‘ime hār ol anuñ icün kim (15) harâret-i hevā harâret-i ġarīzī bedenün zāhirine çıkarur ve bātının harâretsüz

[10a]

(1) kılur pes ol vaqtda hażm be-ġāyet za‘īf olur ve bundan ötürü (2) hūkemā ittifāķ ètdiler kim efđal-i fuşul ta‘ām yemegicün kışdur ve erdā-i (3) fuşul yaydur ve hem daġı dèdiler kim kuşluk öyninden aḡşām öyni (4) efđaldür anuñ icün kim aḡşāmda berdile nevm hāşıldur kim ol ikisi (5) mūcibdürler duḡul-ı harâret-i ġarīzī bātın bedene ve hem dahı olur kim (6) vaqtlarda şafrā ma‘deye dökilür pes münāsib aña ġalīz ta‘āmlar yemekdür (7) anuñ icün kim şafrā laṭīf ta‘āmı kahr èder ve fi’l-hāl fesâda vërür ve ammā (8) ġalīz ta‘āmlara ġalīb olmaz pes kahrından ve hem fesādından emīn olur (9) ve budandur kim coķ olur kim sığır etin hażm èder siġürür ve tavuķıla keklik etin (10) hażm èdemez siġirimez pes bundan bilindi kim ‘ādetün dahı dahlı (11) varımış ta‘ām yemekde pes her kim ‘ādeti günde iki keret yemek ola sonra (12) bir keret yemek aña be-ġāyet ziyāndur ve hem dahı kimün ki ‘ādeti günde (13) bir keret yemek ola sonra iki keret yemek aña ziyāndur ve yèdüġi hażm olmaz (14) ve siġmez ve hem dahı bil kimün ki ‘ādeti günde vaqt-i mu‘ayyende ta‘ām (15) yemek ola pes andan naķl ètmek bir dahı vaqta be-ġāyet ziyāndur egerçi

[10b]

(1) ikinci vakt evvelkiden yégise ve bu dedüğümüz muvāfıkdur hekīm bukrātuñ (2) kavli kim dedi ‘ādet ikinci tabī‘atıdur ve aña muhālefet etmek yokdur (3) **ve ammā** eger dilese kim evvelki ‘ādetden naql éde yaramazlığından ötürü pes (4) eyle gerek kim az az tedricile naql éde tā ki zarar hāşıl olmaya (5) **el-faşlu’s-sādis fī beyāni’l-eşyāi illeti yucib liküllü ihdān** (6) bu faşılta ol nesneleri bildürür kim hāfız-ı şıhḥate vācibdür andan ictināb (7) etmek pes bil ey hāfız-ı şıhḥat ne kadar kim ağdiye maḥzā bulsañ ağdiye-i (8) devāiyyeye iltifāt étme anı isti‘māl étme illā mizācuñ veyā ta‘āmuñ (9) düzmekden ötürü hem daḥı iştihāsuz yéyecek yéme kim andan südde ve ditreme (10) ve el ayak dutmaz hāşıl olur ve daḥı nice bunlara beñzer ve daḥı yay vaktında (11) issi tabī‘atlu ta‘āmlardan saḥın ve hem daḥı yéyecek üstinde yéyecek yémekden (12) saḥın ve daḥı dürlü dürlü yéyecek yémekden saḥın kaçan kim ‘ādetüñ olmaya anuñ icün (13) kim bunlaruñ gibi yémekler tabī‘atı müteḥayyir kıılır ve hem ta‘āmı hażımdan men‘ éder (14) ve daḥı ihtirāz ét ta‘āmı duzsuz yémekden kim ol iştihā giderür ve hem hażma (15) māni‘dür ve daḥı saḥın ekşiyi çok yémekden kim ol ādemi tīz kıocaldur ve hem

[11a]

(1) ruḥūbetin giderür gevdeyi kıurıdur aruḥ eyler ve sinirlere ziyāndur ve hem (2) tatlu çok yémekden ihtirāz ét kim ol ma‘deyi süstledür ve şehveti giderür (3) ve bedeni kıurıdur aruḥ eyler ve hem bedeni sevdāvi kıılır ve hem daḥı katı (4) duzlu yémek daḥı bedeni kıurıdur ve hem inceldür ve datsuz nesneler isfanāḥ (5) aşı gibi çok yémek iştihāyı sāḳıḥ eyler pes bunlardan ihtirāz ét ve yéme (6) **ve ammā** eger yémek isteseñ pes eyle gerek kim mażarratın def‘ édüb yéyesin (7) pes datlu mażarratın def‘ ét ekşiyile ekşinüñ datluyıla ve duzluyı duzsuzla (8) ve duzsuzı duzluyıla ve hem daḥı

duzlunun mażarratı yağludur yağlunun duzlu (9) nesneler giderür sağıguında perhīz etmekden saķın kim ol bedeni calķan (10) durur ve aruķ eder ve şaḥīḥ mizāca perhīz etmek be-ġāyet ziyāndur (11) nitekim ḥasta perhīz etmemek be-ġāyet ziyāndur līkin ķatı ġalīz ve yaramaz (12) ta‘āmlara meşġūl olma egerçi ‘ādetünse ve daḥı andan yıġlın (13) tedricile ki bunun bedene coķ mażarratı vardur ve hem daḥı bil ki ehl-i tecrube (14) men‘ étdiler balıġıla süd yemegi dediler kim bundan cüzām ve ķulaķ ve ditreme (15) ḥāşıl olur ve daḥı südile ekşi yemek ve hem daḥı südlü birinle ķavut yemek

[11b]

(1) ve hem ekşiyile ķavut yemek ve erük aşıyıla sirke ve abkāme yemek men‘ étdiler (2) ve daḥı men‘ kıldılar yaş yedükden sonra yaş üzüm yemegi herīse üstine (3) nār yemegi ḥuşūşā ki ekşi nār ola ve daḥı sirkeyi nārıla veyā birincile (4) yemek pes sen daḥı bunlardan saķın tā ki ol emrāzdan ķurtılasın ne‘üzü-billāḥ (5) **el-bābu’s-şānī fī beyāni tedbīri’l-miyā ve fīhi fuşlān bu bābda (6) şuları bildürür ve eyüsin yatlusun secer ve bu iki faşl üzerinedür (7) el-faşlu’l-evveli fī beyāni ey māle fażl min ġayrihi bu faşl beyān eder ki (8) ķankısı ķankısından yegdür ve ķankısı ķankısından yatludur pes bil evvelā (9) kim hīc bir şu bedene ġızā olmaz besā tatından ötürü līkin ta‘ām hażm (10) olduķdan sonra sıvıķ eder ve hem tayıncaķ eder tā ki cigere inmeklik geņez ola (11) pes vācib oldu bize kim bu nev‘den birķac kelām naķl édevüz tā ki kitābumuz (12) bundan ḥālī olmaya pes bil kim cemī‘ ḥükemānuḡ ittifāķı budur kim arķ şuyıla (13) kuyı şuyın ma‘dede bile cem‘ etmeyeler icmekde bil kim birin icindüğinden (14) sonra şabr édeler ol ķadar kim siņe ve andan sonra birisin ice tā anlaruḡ (15) mażarratından ķurtıla daḥı hem bil kim cemī‘ şularuḡ efdāli ol arķ**

[12a]

(1) şuyıdur kim anda on şıfat bulına evvelki şıfat oldur kim bir toprak (2) üstinden aķa kim muhkem ola tā ki bulanmaya veyā taş üstinden aķa tā ki (3) ‘ufūnetinden emīn ola ikinci şıfatı oldur kim mağrib tarafından maşrıķa veyā (4) şimāle aķar ola üçüncü şıfat oldur kim yüksek yērden iner ola dördüncü (5) şıfat oldur kim sercesmesi ırak ola eger tağdan ovaya inerse yēgrek ola (6) bēşinci şıfat oldur ki vezinde hafīf ola altıncı şıfat oldur kim datlu ve (7) şāfī ola ve tiz siņe icine tatlu bigi gele yēdinci şıfat oldur kim az icmegile (8) şusalığı kana sekizinci şıfat oldur kim aķışı kati ve mevelü ola doķuzıncı (9) şıfat oldur kim karnı şişürmeye onuncı şıfat oldur kim icdükden şonra bedene (10) az der-hāşıl ola ve bu zıkr ètdüğümüz şıfatların coğı nīl şuyındadır ve (11) ceyhun ve aras şuyında bulunur eger ırmaķ suyu bulunmazsa bınarlar ve çeşmeler (12) suyu iceler pes bunun gibi sunuğ sovuğundan ki kati sovuķ ola ılıcak (13) olmaya gēreckden susayıcak iceler **ve ammā** bınar suyu egerçi eyüdüür ğayrından (14) illā bu kadar var kim redā’etden hālī degül fi’l-cümle **ve ammā** kuyı suyu egerçi (15) yaramazlıkda bınar şuyından artuķdur illā bu kadar var kim kaķlık şuyından

[12b]

(1) yēgrekdür **el-faşlu’s-sānī fī beyāni tedbīr-i keyfiyyet şarābu’l-mā’i** (2) bu faşıl beyān èder kim suyu nice icmek gerek ve ne vaķtda icmek gerek (3) pes bil kim yēgrek vaķt şu icmege ol vaķtdur kim başlaya ta‘ām hażm (4) olmağa ve ammā yēmek ardınca şu icmek yēdügi cig ķor tamām hażm olmaķdan (5) men‘ èder ve bedene südde hāşıl èder ve ammā yēmek arasında şu icmek ol (6) dağı egerçi be-ğāyet yaramazısa illā bu kadar vardır kim yēmek ardınca icmekden (7) yēgrekdür pes eger ma‘denüñ mizācī hārr ola ta‘āmdan şonra yarım sā‘at (8) gecmeyince su icmeye ve yēmek üstinde şu icmemege katlanmaya pes aña eyle (9) gerek kim evvel bir iki loķma yēcek şuyıla tā biraz

şuşalığı kana ve andan sonra (10) yeyeceğin yeye ve katlana tā ta‘ām hażm olunca ve andan sonra murādınca şuyı (11) ice tā bedenine ziyān erişdürmeye ve ammā yemekden öñdin şu icmek bil kim (12) ol men‘ eder ta‘āmı hażımdan ve hem südde hāşıl eder ve ancılayın hareketden (13) sonra ve katı bütün işden sonra şu icmek be-ğāyet yaramazdur ve bedene (14) dürlü dürlü hastalık hāşıl olur huşūşā ki cimā‘dan sonra ola (15) ve hem dağı sulu yemiş yemekden sonra şu icmek yaramazdur huşūşā kim

[13a]

(1) kavun üstinde ola ve hem dün bucuğında ve hammām icinde ve hammāmdan çıkub (2) istiskā-yı lahmı hāşıl olur huşūşā kim icdüğü su katı sovuğ ola (3) pes eger bu cem‘inde su icmemege katlanmasa pes eyle gerek aña kim bir (4) bardağdan kim boynı uzun ola ve hem ağız tar ola şora şora az şu (5) ice tā ki ol mazarratlardan kurtıla ve ammā eger şuşamaklığı lezc ve düz (6) balğamdan ola ve anuñ ‘alāmeti oldur kim şu icdüğince icesi gele pes aña (7) ‘ilāc oldur kim şuya katlana tā taḃī‘atı ol balğamı taḃlīl edüben gidere (8) ve şuşalık kandura ve hem çok olur kim bil yemekden bunun gibi şuşalık kanar (9) ve yağmur suyu eyüdüñ ḥafīfdür līkin müte‘affin olur kuyular suyu ve nekim aña (10) benzer var yaramaz icmemek gerek karlu ve buzlu sular ḡalīzdür zarūret olmayınca (11) kim harāret key ḡalīb ola icmemek gerek ve ḡalīz sular kaynayıcak laṭīf olur (12) **el-bābu’s-sālişü fī beyāni tedbiri’l-hareket ve’s-sükün ve fihi** (13) **selase fuşul bu bāb hareketiñ ve sükünüñ nefin ve zarrın bildürür ve bu bābda üç faşıl vardır** (14) **el-faşlu’l-evveli fī beyāni ihtiyacı’l-bedeni ilā’l-hareket** bu faşılta bedenüñ (15) harekete muhtāc olduğıñ bildürür pes bil ey ḥafız beden ki bedenüñ bekāsı

[13b]

(1) ğızāsuz muḥāldur pes her beden muḥtācdur bekāsında bir ta‘āma ki (2) anuñla ğızālana pes bil ki ol ta‘ām ma‘dede hażm olduğundan (3) sonra cigere iner ve anda bir daḥı hażm olur ve andan kan ve balgam ve şafrā (4) ve sevdā ḥāşıl olur ve a‘zānuñ tamarlarına tağılır pes laṭīf bedene ğızā (5) olur ve keşīfi yerinde bākī kalur pes eger biz ol şakili yerinden gidermesevüz (6) mürūr-ı eyyāmıla ol şakıl anda çoklar ve andan bedene dürlü dürlü hastalık (7) ḥāşıl olur pes vācibdür her ḥāfız-ı şıḥḥat ol şakīli bedenden def‘ éde (8) ve anuñ def‘i ammā ötiledür veyā kuşmağıladur veyā hareketiledür ammā ötile (9) mümkün degül anuñ icün ki ötte keyfiyyet-i sümmiyye vardır ve hem daḥı ötile ol (10) şakıl kim deriyle et arasındadır çıkmaz ve ancılayın kuşmağıla daḥı çıkmaz (11) anuñ icün kim kuşmak ḥükmi ma‘deden tecāvüz étmez pes mütā‘ayyin oldı kim (12) hareketile gidermiş pes vācib oldı bize kim bu bâbdan daḥı birkaç söz nakl (13) édevüz **el-faşlu’s-sānī fī beyāni menāfi’i’l-ḥareket** bu faşılta (14) hareketün menfa‘atlerin bildürür pes bil ki hareket-i mu‘tedil aña dërler kim (15) beden ol kadar hareket éde kim kızarub derlemege başlaya ve hareket-i müfrit

[14a]

(1) aña dërler kim beden kıbkızıl börtte ve çok derleye ve cün bunı bildükden (2) bil kim kaçan kim hareket-i mu‘tedil ola ve hem daḥı ta‘ām tamām hażm olduğdan (3) sonra ola nā-cār beden az kızdurur ve andağı hılṭı eridüb def‘ éder (4) ve bedeni ḥafīf ve hem ferahlandurur ve yêdügin hażm éder ve iştiḥāsın (5) açar ve bendükşelerin berkidür ve hem tamarların ve sinirlerin ḳavī éder ve hem (6) bedenden çok hastalık def‘ éder **el-faşlu’s-sālisü fī beyān enne** (7) liküllü ‘użv riyāza ve ḥarekete muḥtaşşaya bu faşıl anı bildürür kim her bir ‘użvuñ (8) bir dürlü hareketi vardır ki aña maḥşuşdur ve

hem fāyidelenür pes bil kimün (9) hıfzı çok olsa hāfızası kavī olur ve kimün fikri çok olsa mütehayyilesi kavī olur (10) ve dahı bil ki her ʿuzvuñ bir dürlü hareketi ve riyāzātı vardır ki aña (11) maḥşūşdur pes gögsün riyāzātı okımaqlıkdur evvel aşāğadan başlaya (12) andan arḵun arḵun yoḵaru gide tā ol mezkūr fāyide aña hāşıl ola (13) ve hem semʿuñ ve başaruñ dahı bir dürlü riyāzātları vardır inşāallāhu teʿālā bāblarında (14) gele **ve hem dahı** iʿtidālile at binmek cemīʿ bedene eyü riyāzātdur ve hem (15) bedenden çok mādde taḥlīl eder ve inezligi bedenden giderür **ve ammā** atı

[14b]

(1) tiz tiz eşdürmek bedeni artuḵ kızdurur ve hem māddeyi artuḵ taḥlīl eder (2) **ve ammā** at üstinden cevḡān oynamak bedene eyüdur riyāzātdur (3) şol feraḥdan ötürü kim hāşıl olur nefse yeñilmekliginden ötürü ve hem (4) ancılayın at segirtmek dahı eyü riyāzātdur bedene ve nefse kaçan kim iʿtidālile (5) ola ve gemiye girmek dahı eyü riyāzātdur bedene ve nefse ve hem aḥlātı (6) harekete getirür ve gönlin bulandurur ve müzmin emrāzuñ māddelelerin yerinden (7) ḵoparur cüzām ve istiskā ve baraş bigi pes eyle gerek ki ḵuşaşı geldüḡi (8) vaḵit kendüzin menʿ étmeye ḵuşmaḵdan ve gereḡince eyü ḵuşa **ve hemdahı** bil kim (9) ovmaqlıḡ dahı cümle riyāzātındur ve bu üç nevʿdür biri oldur kim ḵatı ḵatı (10) çok ovalar kim aña keys-i müfriṭ dērler ve anuñ fāyidesi oldur kim bedenüñ etini (11) berkidür ve zaʿīf aʿzāya ḵuvvet vērür ve arasında ḵalmış ḡılṡları deʿ (12) eder ve bir dahı oldur kim arḵun arḵun ovalar kim aña keys-i zaʿīf dērler (13) ve anuñ fāyidesi oldur kim bedenüñ etin yumşadur ve hem süst eder ve bir (14) dahı oldur kim ne ḵatı ve ne yumşak ola ve aña keys-i muʿtedil dērler ve anuñ (15) fāyidesi bedene oldur kim ṡamarların yumşadur ve ḵanı bedende yürüdür ve bedeni

[15a]

(1) semirdür andağı hıltı giderür ve beñzi kızardur ve yécegin sinjürür lîkin (2) gerek bu ovmağı dahı bir kat veyâ iki kat gèyecek üstinde ola ve ovan (3) kişi şāhib-i hüsn ola tâ ki tabî'at ol ovmaqlığı kabûl éde (4) **el-bābu'r-rābi'u fī tedbiri şihhati'l-'ayni ve cilāihā bu bābda** (5) beyān olunur kim hāfız-ı şihhat gözini nicesi saklaya ve hem nūrın nicesi ri'āyet (6) éde pes éy hāfız-ı şihhat-i 'ayn ihtirāz ét çok cimā'dan ve çok esrimekten (7) ve ekşi yémekden ve tuzlu yémekden ve bakıllā ve mercimek ve bāzincān yémekden (8) ve hem katı sakla gözüñi issiden ve şovukdan ve ağulu otlardan ve tütünden (9) ve katı çağırmağdan ve dāyimī yazmağdan ve çok ağlamağdan ve ak nesnelere (10) bakmağdan ve ince hatlar yazmağdan ve okımağdan ve gece uyımamağdan ve hem (11) 'ādet édine başına benefşe ve bāzām yağı ve kabak yağı sürmekligi ve 'ādet (12) édine hūb şūrete ve yeşil çemene ve akarşuya ve nakışlu müzehheb nesnelere (13) ve gözine hoş gelen nesneleri teferrüc étmegi ki bunlara müdāvemet étmek gözüñ (14) nūrını arturur ve hem kuhl-ı rüşenānı veyâ bu kuhlı gözine ceke tâ ki gözin cemī' (15) mekārihden saklaya ve hem nūrın artar ve anuñ eczāsı budur kuhl-ı isfahānī

[15b]

(1) sekiz direm merkaşışā beş direm ve bürāde'z-zeheb eyü yonmuş ola on iki (2) direm lü'lü-i bi-gayri şakb ya'nī delinmedük incü üç direm kızıl la'l bucuğ direm (3) za'ferān bucuğ direm sāzec-i hindī iki direm müşg bucuğ dānik bu dükelin (4) ayru ayru döke eleye ebrüşümden ve andan sonra yine her birin ayru ayru (5) sahk édeler ya'nī dögeler ve iki kat ebrüşümden gecüreler ve andan sonra (6) cemī'isin bile katarlar ve havānda sahk édeler eyü ve andan sonra üç kat (7) ebrüşümden gecüreler ve

sağlayalar ve hem heftede bir keret veyā iki gözlerine (8) cekeler tā güzel cemī‘illetinden emīn olalar ve hem nūrın artura ve bu şahīḥ (9) mücerrebdür **el-bābu’l-ḥāmis fī tedbīri ḥıfzı şıḥḥati’l-üzni mine’s-sem‘** (10) ve ḡayri bu faşıl kulaḡun işitmekligin nice saklamak gerek anı beyān eder (11) pes ey kulaḡın sakınan kişiler ihtirāz et ḡalīz ve bārid ta‘āmlardan (12) ve hem issi ta‘āmlu ta‘āmlardan yel kıparur ta‘āmlardan ve issi sovuḡ yellerden (13) ve hem kıba otlardan ve hem ‘ādet edine her yıl ot icmegi ḡabblarıla ve ayāricile (14) tā ki dimāḡında tenkıyye ḡāşıl ola ve hem daḡı kulaḡından cırg cıkarmaḡı (15) ḡümiş veyā altun āletiyile ‘ādet edine ve hem kulaḡa vaḡtlarda zanbak

[16a]

(1) veyā nesrīn yaḡın damzura ve biraz kıatlana ve andan şonra kulaḡından ol (2) kııkara ve kulaḡını kıurıda ve ikinci ḡün kulaḡını issi su buḡına duta icindeki (3) cırg kulaḡından aḡa gide ve zinhār kulaḡdan ol cırgi gidermek ardınca (4) ol kim anuḡ ziyānı coḡdur kulaḡa şaḡırlık ḡetürür ve tanbūr ve ceng ve ney (5) ve ḡoş mevzūn āvāzlar kulaḡun sem‘ın arturur **el-bābu’s-sādisu (6) fī beyāni tedbīri’n-nevm ve’l-yakāza ve fīhi fuşlān el-faşlu’l-evvel** (7) bu faşıl da beyān eder kim uyḡu bedene ne dürlü ‘amel eder pes bil ki coḡ (8) uyḡu ḡeldükden şonra rūḡ zāhir bedenden bāḡın bedene ḡirür ve anuḡ (9) tedbīrine meşḡül olur ve ta‘alluḡın bedenün zāhirinden keser ve bundan ötürü (10) dür kim beden uyḡudan artuḡ örtüye muḡtācdur pes bu rūḡ ki (11) bāḡın bedene ḡirdi anuḡ tedbīricün eḡer anda ḡızānuḡ ḡazm olmaḡlıḡına (12) kıābiliyyet vardır nā-cār meşḡül olur anuḡ ḡazmına ve bedene ḡızā vērür (13) ammā eḡer bedende ḡılt kıābil bulmasa bil ki ḡılt ḡayri kıābil ola nā-cār (14) anı ḡaḡıdur ve eḡer cünān ki bedeni

bunlardan ḥālī ola nā-cār erimege ve uzalmağa (15) başlar ve āḥirile dūkelisin eridür ve beden mevt veyā kavī za‘f ḥāşıl olur

[16b]

(1) el-faşlu’s-sānī fī beyāni cūdeti’n-nevm ve ridāiyye bu faşılđa (2) uyḥunun ḳanḳı nev‘i eyü ve ḳanḳı nev‘i yatlu olduḡın beyān eder pes bil kim (3) uyḳunun yēgreḡi oldur kim anda altı şıfat bulına **evvel** oldur kim yēdüḡi (4) ta‘ām haẓm olduḡdan sonra ve hem cigere inmege başladıḡdan sonra (5) uyıya **ikinci** şıfat oldur kim uyḳusı mu‘tedil ola **üçünci** şıfat oldur kim (6) muttaşıl ola ve ḳuşlık olmaya **dördünci** şıfat oldur kim bir vaḳti gerek kim (7) mu‘tedil ola ne issi ve ne şovuk ola **bēşinci** şıfat oldur kim yēdüḡi (8) ta‘āmuḡ nefḥi gitdüḡinden sonra uyıya **altıncı** şıfat oldur kim yēdüḡi ne coḳ ve (9) ne az ola bil ki i‘tidālde ola pes bunun gibi uyḳu bedeni semirdür (10) ve hem yēnidür ve ‘aḳlı ve fehmi arturur ve ziyāde ḥılṫ bedenden def‘ eder ve (11) gözüḡ nūrın arturur ve bundan sonra uyḳunun yēgreḡi oldur kim ta‘āmı (12) haẓma başladıḡdan sonra uyıya gēcede gündüzde sekiz sā‘atden artuḳ (13) eksük uyımayalar eger gündüz uyımaḳdan cāre olmasa öyleden öḡdin uyıyalar (14) ve bundan sonra eyü uyḳu oldur kim yēmekden sonra ola pes bunun bigi (15) uyḳu ma‘dedaḡı ta‘āmı tiz haẓm eder pes münāsib aḡa oldur ki

[17a]

(1) yaticak evvel saḡ yanı üzerine yata tā ki ta‘ām biraz ma‘denüḡ ḳa‘rına (2) ine andan sonra şol yanına döne ve coḳ uyıya tā ol ḳadar ki (3) ol ta‘ām ma‘dede haẓm ola ve andan gerü saḡ yanına döne tā ki (4) cigerine ta‘ām tizrek ine ḳarın üzerine yatmak ta‘āmı ḥoş haẓm eyler (5) arḳa üsdine yatmak yavuzdur ve yavuz maraẓlar getürür pes ḳacan kim bu resme (6) ki eyitdük i‘tidālile uyısalar ḳuvvetleri kavī ola armaḡı gidere

ğızāyı (7) hażm eyleye bedeni tartīb eyleye dimāğa kuvvet vère pes bunun bigi (8) ‘ādet ediben kişinün bedeni hemīşe sađ olur ve beñzi kıızıl olur ve hem (9) bedeni semiz olur ve mertūb olur ve hem dağı bil kim çok uyımağ bedeni şovurur (10) ve hem bedene ruṭūbet vērür pes bunlardan ihtizār etmek gerek ve hem bil kaçan (11) kim uyku çok vağtı ola ve hem anda hīc sebep zāhiri bulunmaya pes eyle (12) bil kim ol bedende uyķusı ol beden mümtelī olduğından ötürüdür ve hem (13) dağı bil kim gündüz uyķusı yavuzdur beñzi şarardur ṭalađ büyüdür ve andan dürlü (14) dürlü maraźlar ḥāşıl olur ve hem ağız koķusı ḥāşıl olur nezleyi ve balğamī (15) maraźları arturur iştihāyı za‘īf eyler ve zihni belīd eyler ve cemī‘ kuvā-yı

[17b]

(1) nefsanī süstledür ve hem gevdeyi kāhil eder pes saķınmađ gerek (2) andan ve ammā eger gündüz uyımamağa katlanmasa pes aña eyle gerek kim def‘aten (3) terk etmek gerek bil ki tedricile kuşluk vağtında uyıya azcuķ tā ki anuñ (4) zararından **ķurtıla el-faşlu’s-sāliş fī beyān aḥvālī’y-yakaşa** (5) **bu faşılda uyımamağın** ḥālīn beyān eder pes bil kim gece uyımamağdan (6) dimāğı za‘īf olur ve hażm eyü etmez ve ammā acılık kim çok oturmağdan (7) ḥāşıl olur ol ta‘ām siņmekden ötürü degüldür bil ki kuvvet-i hāzıması (8) eridükden ötürü ve illā hażm anda beğā za‘īf olur līkin acıķduğı vağtın (9) yeyecek yeyüb yatmağ gerek tā ki ṭabī‘at anuñ hażmına meşğül ola (10) ve kuvvet-i hāzımayı ziyān etmeye ve hem bil ki uyķusın bi’l-küllīyye men‘ etmek veyā (11) biraz uyıyub ve biraz uyımamağ be-ğāyet yaramazdur pes bedeni saķlayan kişi (12) bunlardan ihtirāz ede tā ki süddeden ve ser-sāmdan ve māliḥūlyādan (13) emīn ola **el-bābu’s-sābi‘u fī beyāni tedbīri’l-ķay’ ve fīhi fuşlān** (14) **bu bābda kuşmağın** aḥvālīn

beyân eder ve bu iki faşıl üzerinedür el-faşlu'l-evveli (15) fî beyân menâfi'i'l-kay' ve mazarrat bu faşılta kuşmağın fâyidesin ve

[18a]

(1) ve zararın beyân eder pes bil ey hâfız-ı şihhat kim kuşmak ma'deyi (2) arıdur ve hem ağırlığın giderür ve yaramaz galîz hıltları bendükşelerden kaç' (3) eder ve huzâma ve demregüye ve kulağa ve böğreginde baş olana ve kaşuğında (4) baş olana çok aşşısı vardır ve göz nûrın kavî eder ve bedeni semirdür (5) kaçan kim isti'mâli i'tidâle ile ola ve ammâ eger isti'mâli ifrâtile ola (6) pes bil kim ol bedeni aruk eder ve göz nûrın za'îf eder ve ma'deyi (7) süstledür ve müheyyâ eder dürlü dürlü maddeler etmegicün ve hem dimâğa (8) ve bağıra be-gâyet ziyândur ve olur kim çok kuşmağdan başdağı tamar yarıdur (9) ve andan başa envâ' emrâz hâşıl olur ve hem demişlerdür kim çok (10) kuşmak 'aklı giderür lîkin ebukrâf hekîm eydür her kim ayda iki keret (11) kuşa kuvveti hâfızası kavî olur 'aklı kavî olduğundan ötürü kaçan kim (12) kuşmak zahmetile olmaya ve ammâ eger zahmetile ola pes aña münâsib oldur kim (13) ayda bir keret kuşa el-faşlu's-sânî fî beyâni tedbîri'l-kay' cālînüs hekîm (14) eydür kim cemî' evkâtın yêgri kuşmağicün yay vaktidür lîkin kuşmak (15) isteyene eyle gerek kim ol şabâhda hafîf yêcek yêye tâ ki a'zâ

[18b]

(1) andan gızâ olana ve andan sonra ola ıssisinde muhtelif gızâlar yemege (2) başlaya datlu ve semiz yêcekler bigi dağı bu muhtelif yêceklerle kerdeme ve turb (3) ve soğan ve gendene ve kavun ve dağı bunlara benzer nesneler yêye ve bir sâ'at (4) üzerine gecdülden sonra muhtelif şarâblar ice fuqâ' ve bal şerbeti gibi (5) tâ ki kuşmak sehl ola ve ammâ ıssı şuyıla sikengübîn icmek kuşmak be-gâyet (6) gevez eder ve hem dağı

geñez eder kim ta‘āmdan sonra yā ta‘āmıla nergisün (7) soğanın yése veyā üc nergis soğanın dorak otıyla bişüre şöyle kim müherra ola (8) ve ol şuyı ice veyā bişüre kavunun kökin turb tobrağıla şuyın ice (9) balıla veyā turb tohmin ıslada ve bir gece ayazda kıya şabāh balıla ice veyā (10) iki direm büre ve bir direm hardal döğölmişin ve iki danik kündüs turpı şuyıla (11) ve sikengübīnile kıta ice be-ğāyet nāfi‘dür ve ammā ol nesneler kim tecrube (12) olundu ve tecribesi şahīh geldi kerrāt merrātile oldur kim nergisi şuda kıynadalar (13) tā müherrā olınca ve ol şuyı iceler līkin şöyle gerek kim kışduğı vaktin (14) iki gözün ‘arīz ‘aşābıyla berk bağlaya ve kışduqdan sonra yüzün yuya (15) ve andan sonra şarāb-ı tuffāh ice eger bulına veyā ol şarāblar kim aña benzer

[19a]

(1) ve kışduqdan sonra ol gün hīc ta‘ām yemeye ve andan sonra hammāma gire (2) ve tiz cıka tā ki ol kışmaqdan aña ve fāyide hāşıl ola vallāhu a‘lem (3) **el-bābu’s-sāmin fī beyāni tedbīr-i teleyyūni’l-baṭn ve kıbzā** (4) ve **fīhi fuşlān bu bābda kıbzā etmegün ve ic yürütmegün fāyidesin ve mazarratın beyān eder** (5) ve bu bāb iki faşıl üzerindedür el-faşlu’l-evvel fī beyāni tedbīri teleyyūni’l-baṭn (6) bu faşıl otı icmek ve hem icin mu‘tedil yürütmegün menfa‘atin bildürür pes bil kim (7) icin mu‘tedil yürütmek be-ğāyet nāfi‘ ve bedene çok fāyidesi vardır ve ammā çok (8) yürütmek bedeni kırudur ve hem bedenın şovuk eder meger kim kıyan nesne bārid ve (9) yābis ola kim bedene harāret ve dahı ruṭūbet-i ğaribiyye hāşıl olur pes münāsib (10) ṭabī‘atları kıbzā olına oldur kim ṭabī‘atların yumşadalar semiz şūrbāyla kim (11) icinde çok ispānāh ola veyā līmūn şūrbāsı menevüşle ve ammā menevüşle (12) encīrden şūrbā bişürmek ve yemek be-ğāyet münāsibdür huşūşā kıcalara (13) ve eger bunlarıyla olmazise pes şāfile veyā

hukneyile yumşadalar ve eger hem bunlaruñıla (14) maḳṣūd ḥāşıl olmazise nā-cār ot ice līkin icini coḳ yüritmeye tā ki (15) za‘īf düşmeye ve hem müfred müshillerden icmeye ve hem ol nesne kim ṭabī‘at

[19b]

(1) anı istemez icmeye ve hem ot icecek ṭabī‘atın andan direktmege ve hem (2) ḥekīme muḥālefet étmeye ve şudan ihtirāz éde tā ki ol otdan aña (3) fāyide ḥāşıl ola līkin eyle gerek kim ot icdükden öñdin éy ihtimā éde (4) ve munzic-ı muḡallī ice ve andan sonra ot ice ve hīc ḥareket étmeye ve eger (5) icdügi ot ḥabb ola pes yèdükden sonra biraz uyıya ve ishāl (6) başladıḡdan sonra hīc uyımaya ve ammā eger nefis ot icmekden nefret (7) ḥāşıl ola pes sirke veyā gül ḳoḳa veyā na‘ne ve yāḥūd anisūn veyā (8) gül yabraḡı veyā kāsñı yabraḡı ceyneye ve ammā eger icindeki otuñ ‘ameli kicirek (9) olsa ve hem ma‘dede şıḳl ḥāşıl ola pes aña eyle gerek kim şekerile issi şı (10) ice ve ammā ishāl vaḳtında ḳatı şaḳınmaḳ gerek yèmekden ve icmekden ve hīc (11) vechile şovuk şıyı isti‘māl étmeye ve hīc nesne yèmeye ol vaḳta deḡin (12) kim ishāl dura ve ma‘de ve em‘ā arına andan ve anuñ ‘alāmeti oldur kim (13) gegiricek ot ḳoḳusu cıḳmaya ve hem ma‘dede ḥıffet bulına ve andan sonra (14) şıya ḳatlana aḳallı bir gün ve andan sonra bezr-i reyḥān yā bezr-i ḳaṭūnā (15) lu‘ābın cıḳara cüllābıla ice ve ot icdügi günün értesi yèyecek yèye

[20a]

(1) ve andan sonra ḥammāma gire ve coḳ oturmaya gèrü cıḳa ve ot icdükden sonra (2) üç gün laṭīf ve arı gızālar yèye ve kendüyi issiden ve şovukdan ve şudan (3) ḳatı şaḳına tā ki ol otdan aña fāyide ḥāşıl ola ve ammā eger ishālden (4) sonra bedene za‘f ḥāşıl ola pes aña eyle gerek kim söḡüt şıyın ve (5) nılūfer şıyın aḳ şekerile ice tā ki ol

za‘fden kurtıla ve ammā kocalara (6) ve daḥı ol kişiye kim em‘ası za‘īfdür ishālî be-
ğāyet yaramaz vallāhu a‘lem (7) **el-faşlu’s-sānī fī beyāni’l-iḥtibās bu faşıl**da ic
dutmağun (8) fāyidesin ve ziyānın beyān eder pes bil kim çok kabẓdan kulunc ve
sancu ve südde (9) ve beñiz şarulığı ḥāşıl olur ve hem bedeni şakīl eder ve bedene
bundan dürlü dürlü (10) ‘ufūnet ḥāşıl olur pes zinhār ṭabī‘atun yumşak dut meger kim
ishāl (11) çok ola ve ṭabī‘at andan üşene pes anda vācibdür kim ṭabī‘atını ḥabs (12) ede
sumāk aşı veyā koruk aşı veyā kaṭun tuzlğunun aşısıyla līkin eyle (13) gerek kim ol
aşlarda yağ ve cügündür az ola **el-bābu’t-tāsi’** (14) **fī beyāni tedbiri’d-duḥūl fi’l-**
ḥammām ve fīhi erba‘atu fuşūl ve bu bābda ḥammāmun (15) **menāfi’in ve mazārrın**
bildürür ve hem eyüsin ve yatlusın beyān eder ve bu

[20b]

(1) dört faşıl üzerinedür **el-faşlu’l-evveli fī beyāni şıfatı’l-ḥammām** (2) bu faşıl
ḥammāmun eyüsin ve yatlusın beyān eder pes bil kim ḥammāmun (3) eyüsi oldur kim
anda yēdi şıfat bulına ١ evvelki şıfat oldur kim bināsı (4) eski ola ٢ şıfat oldur kim
şuyı datlu ola ٣ şıfat oldur kim (5) ici gēñ ola ٤ şıfat oldur kim yüksek ola ٥ şıfat
oldur kim ḥarāreti (6) ve hevāsı ve şuyı mu‘tedil ola kaṭı issi yā kaṭı sovuḳ olmaya ٦
şıfat oldur kim (7) gāyet aydın ola ٧ şıfat oldur kim gökcek arı ve şāfī ola ve hem (8)
kirlü ve paslu olmaya pes bil kim ḥammāmun evvelki ḥalvetinün ṭabī‘atı balgamī (9)
ṭabī‘atdur ol bārid ve raṭbdur ve ikinci ḥalvetinün ṭabī‘atı kan ṭabī‘atı (10) kim ol ḥārr
raṭbdur ve üçünci ḥalvetinün ṭabī‘atı safrā ṭabī‘atıdur kim (11) ol ḥārr yābisdür pes
maḥrūr-ı mizāca üçünci ḥalvetde çok oturmak yaramaz (12) bil ki sevdā-yı mizāca ve
demevī daḥı yaramaz ve ammā balgamī mizāca vardur (13) kim ol ḥalvetde çok otura
ve andan ḥāşıl kıla ve ammā sevdāvī mizāca (14) ikinci ḥalvet münāsibdür fāyide

olmağa nitekim şafrāvī mizāca evvelki ev (15) münāsibdi fāyide ve ammā demevī mizāca fāyide olmağa ortancı ev münāsibdür

[21a]

(1) ve çok aşşısı vardır **el-faşlu's-sānī ve's-sāliḡ fī beyāni menāfi'i'l-ḥammām** (2) bu faşılda ḥammāma girmegün fāyidelerin beyān eder pes bil ki (3) ḥammāmun fāyidesi çokdur ve cemī^c mizāca muvāfiḡdur ve cālīnūs ḥekīm (4) dēyibdür kim ḥammāma girmek kışda ve yazda ve yayda ve güzde be-ḡāyet (5) muvāfiḡdur cemī^c ebdān ḥaḥ mizāca ḥārr ola ḥaḥ bārid ola ḥaḥ (6) yābis ola ḥaḥ raṭb ola anuḡ icün kim eger mizāc ḥārrise ḥammām anı (7) i'tidāle getirür tarṭibile ve eger bāridi sāhem i'tidāle getirür ḥarāretile (8) ve eger yābisise hem ḥammām anı i'tidāle getirür ruṭubetile ve eger raṭbise (9) hem ḥammām anı i'tidāle getirür fecfīfile pes bundan ma'lūm olunur kim ḥammām (10) cemī^c ebdāna fī'l-cümle 'ilāc olurmuş ve hem daḡı bil ki ḥammām taḥlīl eder (11) keymūs redī ve arıdur bedene ve a'zā-yı aṣlī yaramaz aḥlātdan ve tefṭīḥ-i (12) mesāmm eder ve taḥlīl eder riyāḥı ve bevli indürür ve ṭabī'atı ḥabs eder (13) ve bedeni kirden ve derden arıdur ve giciyigi ve uyuzı ve inezligi giderür (14) sivilcelere ve cıbanlara fāyide eder uyku getirür armaḡı giderür ve cemī^c (15) gevdeyi yumşak dutar ve hażmı eyü eder ve nezleyi ve zükāmı nażc eder ve ḥummā-yı

[21b]

(1) yevmiyyeyi ve dıḡḡiyyeyi ve rub'ıyyeyi ve balḡamiyyeyi çok aşşısı vardır nażclarından (2) şonra hem veca^c-ı şadra ve veca^c-ı cenbe daḡı fāyidesi vardır ve rebv (3) issinün ḡılṭların nażc eder ve aruḡ bedeni semirdür ve daḡı semizi aruḡ (4) eder ve kanı şāfī eder ve ḡalīz ḡılṭları ve balḡamları arıdur ḥarāretile ve kuru (5) bedenlere ruṭubet vērür ve bu dēdügümüz fāyideler ḥammāmdan ol vaḡit ḥāşıl (6) olur kim

ḥammāma kâ'ideyle gireler ve ammā eger kâ'idesiz girseler pes anuḡ (7) cemī' menfa'ati mazarrata döner ve andan hīc menfa'at ḥāşıl olmaz ve hem (8) daḡı bedeni za'īf éder ve aḡlāt-ı a'zāyı za'īf indürür ve ḡarāret-i ḡarīzī (9) ve hem za'īf éder siḡirleri ve keyfiyyeti kâ'ideyi duḡūl-ı ḡammāmı (10) faşl-ı rābi'ada zıkr édevüz inşāallāhu'l-‘azīz **el-faşlu's-sāliş fī** (11) **beyāni keyfiyyeti duḡūli'l-ḡammāmi ve keyfiyyeti'l-‘ameli** bu faşıl-da beyān éder kim (12) ḡammām-da ne ṡarīḡa étmek gerek ve hem ne resme girüb çıḡmak gerek ve hem ne bir (13) resme oturmak gerek bil kim ḡammāma giren kişiy-e münāsib oldurur evvelki evde (14) biraz dura ve andan şonḡra icerü gire pes eger mertūb mizācise (15) yēgrek oldur kim şabr éde tā derleye ve andan şonḡra yıḡana ve bu mizāclu

[22a]

(1) kişiy-e ḡammām-ı hevāsından fāyide olmaḡ yēgrekdür şuyındanısa ve eger bu (2) mizāclu demevī ola pes aḡa ikisinden daḡı fāyide dutmaḡ vardır ve (3) ammā eger maḡrūr-ı mizāc ola pes şuyıla aḡa münāsib oldur kim giricek (4) yıḡana ve hem oturduḡı evi şovuk şuyıla yuya ve ḡatından şovuk şuyı (5) gidermeye ve bu mizāclu kişiy-e yıḡanmayınca fāyide-i kāmīl artuḡ ḡāşıl (6) olur hevāsından ve ammā eger ḡammāma giren döḡülmüş olsa pes anuḡ tedbīri (7) maḡrūru'l-mizāc tedbīri bigidür līkin eger ḡammāma giren müstesḡī ola (8) pes aḡa eyle gerek kim üçüncü ḡalvete gire ve anda coḡ derleye ve andan şonḡra (9) yıḡanacak coḡ ve daḡı bil kim ḡammām icinde ol ḡadar otura kim ṡabī'atı incinmeye (10) ve süstlemezdē öḡdin çıḡa çıḡmaḡlıḡı daḡı tedricile ola nitekim girmegi (11) tedricileydi bil kim çıḡduḡında tedric vācibdür anuḡ icün kim bedeni be-ḡāyet (12) nāzūk olupdur ve bundan ötürü ḡükemā geymeklerin ziyāde giye dēyibdürler (13) ḡammām-dan şonḡra başların ḡatı örteler dēyibdürler kim

hükemā eyle ederlerdi (14) huşūşā kış günlerinde pes sen daḥı saḥın ki tā nezlelerden emīn olasın (15) ve daḥı bil kim yaralu ve veremlü ve ısıtmalu kişi ḥammāma girmeye ve daḥı bil kim

[22b]

(1) yemek ardınca ḥammāma girmek egerçi bedeninin semirdür līkin südde ḥāşıl olur (2) pes kendüzünjı bunun gibi ḥammāma girmekten saḥın ve ammā eger girmek istese (3) semizligicün pes aḥa eyle gerek kim çok oturmaya ve hem cıķduķdan sonra (4) sikengübīn sāzec yēye tā ki ol süddeden kurtıla ve ammā ḥammāmdan sonra yēcek (5) yemek egerçi iʿtidālile pes bil kim ol bedeni iʿtidālile semirdür ve hem süddeden (6) emīn eder ancılayın ḥammāma girmek taʿāmı hażm olduķdan sonra bedeni iʿtidālile (7) semirdür korkusuz süddeden ve hem daḥı bil kim acele ḥammāma girmek bedeninin (8) kurıdur ve aruķ eder huşūşā kim çok otura ve hem daḥı uyımak ve cimāʿ etmek (9) ve kan almak ve ḥacāmat etmek be-ġāyet muḥāṭaradur ve hem ḥammāmdan sonra (10) katı şovuk nesneler yemek ve katı issi nesneler icmek ve yemek ve katı yaramazdur (11) huşūşā kim şu ola kim bulardan sill ve dıķķ ḥāşıl olur ve hem daḥı bil kim ḥammāmda (12) yumşak ovdurmak aḥlāṭı taḥlīl eder ve mesāmı genjıdür ve ammā ḥammāmda (13) katı katı ovdurmak aʿzāyı berkidür ve cemīʿ ruṭubetleri taḥlīl eder ve ammā (14) ovdurmak pes ol kanı bedenün zāhirine cıķarur ve ammā ḥammāmda bedeni yağıla (15) sürtmek veyā daḥı nesnelerile pes bil kim ol mesāmmları bağlar kıomaz andan

[23a]

(1) taḥlīl olan nesneleri inmege **el-faşlu'r-rābī'u fī beyāni menāfi'i'l-iġtisal** (2) **bi'l-māi'l-halvet ve'l-miyāhu'l-kebīriyyet** pes bil kim yay günlerinde öyleye (3) yakın

vaştlerde mařrūr-ı mizāc kişiye şovuk řuya girmek bedenini řavī ēder (4) ve hem neřātin arturur ve şuvvetlerini cem' ēder ve hem dağı řavī ēder ve ammā (5) oğlancuşlara ve şocalara ve ishāl olanlara ve nezle olana ve tuğmesi olana (6) şovuk řuya girmek ve anuğıla yunmak yokdur ve ammā kibritlū řammāmda ya'nī (7) ılıca şularda ğusl ētmek bedenini ğıltadan arıdur ve hem fālice ve ditremeye (8) ve şulağa be-ĝāyet nāfi'dūr ve hem uyuzı ve ĝiciyiđi ĝiderūr yan ve sekirden (9) ağrısına dağı coķ fāyidesi vardur **el-bābu'l-āřiru fī beyāni (10) tedbīri'l-cimā'** bu bābda cimā'uđ tedbīrin beyān ēder ve bu iki faşıldur (11) **el-faşlu'l-evvel fī beyāni keyfiyyeti'l-cimā' ve menāfi'** ve **mazārr** bu faşılda cimā'uđ menāfi'in (12) ve mazārrın ve hem eyüsin ve yatlusın beyān ēder pes bil kim cimā'uđ yeĝregi (13) oldur kim anda altı şıfat bulına evvelki şıfat oldur kim bedeni mu'tedil ola (14) řarāretde ve bürüdetde ve ruşubetde ve yübüsetde ve ikinci şıfat oldur kim (15) řa'āmı hařm olduğundan şonra ola üçüncü şıfat oldur kim bedeni mümtelī

[23b]

(1) olmaya dördüncü řıfat oldur kim beden řa'āmdan ħālī olmaya beřinci řıfat (2) oldur kim ĝođli řatı cimā'ı řatı isteye altıncı řıfat oldur kim zekeri tekellüfsüz (3) ķāyim ola pes cün bu řıfatlar bulunduđdan řonra bil kaçan kim cimā' ētmek (4) bu řıfatlarla ola ađa cimā'-ı mu'tedil dērler ve bunun ĝibi cimā' řarāret-i ĝarizi (5) semirdūr ve hem bedeni yeyni ve mu'tedil eyler ve hem bedene ferāĝlık ve řāzlık (6) ĝetürür kaçımaklıđı ve öykesini zāyil ēder ve hem yaramaz fikirleri ve fāsid (7) endīřeleri kim sevdā ħāřıl olur ĝiderūr ve hem sevdādan olan ħastalıklara (8) dađı coķ ařřısı vardur ve hem dimāđı řavī ēder ve fikri eyü ēder ve ĝöz (9) nūrın arturur ve dūrlū dūrlū ħastalıkları ĝözden ve cemī' bedenden def' ēder (10) ve hem bedene mu'tedil uyķu

getürür bil kim cimā'ı terkinden çok olur kim ādem (11) dürlü dürlü yaramaz hastalıklar hāşıl olur göz kararmak ve baş cegzinmegi (12) hāşıl olur ve hāyası ve kaşuğı şişmek ve hem gövdede uyuz ve ağrı bigi olmak (13) ve dürlü dürlü mālīhūlyā kaķımaķlık gibi pes kaçan kim yine cimā'a meşgūl (14) bunlar cem'isi zāyil oluban gider ve hem daķı bil ki cimā'ı terkinden ādeme (15) buluķlık hāşıl olur ve hīc elinden iş gelmez ve hem daķı bil kim cimā'ı terkinden

[24a]

(1) dürlü dürlü hastalık hāşıl olduķınlayın çok ētmeginden daķı marāzlar (2) hāşıl olur ditremek bigi ve el dutmamaķ bigi ve kulaķ ve za'f başar bigi ve (3) kuvvet-i sāķıt olmaķ bigi ve beden süst olmaķ gibi ve hażm za'f olmaķ gibi pes (4) zinhār terkinden ihtirāz ēdersin ifrātından daķı ancılayın ihtirāz ēt kim (5) be-gāyet yaramazdur ve hem daķı ihtirāz ēt karı cimā'ından ve katı kici yaşlu (6) ādem cimā'ından ve şayru cimā'ından ve cirkin şüretlu kişi cimā'ından kim (7) be-gāyet yaramazdurlar ve cemīc menfa'atleri mażarrata dönderürler ve bedeni (8) dürlü dürlü belālara mübtelā ēderler ve ammā yēgrek cimāc ve daķı ol 'avratuñ (9) cimācı kim zamāndan cimāc ētmemiş ola egerçi fāyidesi vardur illā bu kadar (10) var kim bedeni za'īf ēderler hāsiyyetleriyle ve ammā sevdügi kişinüñ cimācı (11) egerçi çok olsa bedeni sevindürür ve hem rāḥatlandurur līkin bedene az (12) za'f vèrmekden ḥālī degül ve hem daķı korkuda ve ğaḥabda ve katı kayğuda (13) ve katı ishālde ve kan almaķdan sonra ve ḥammāmda ve ḥammāmdan sonra (14) ve katı isside ve katı şovukda ve kuşmaķdan sonra cimāc ētmeye ve hem katı (15) düşmenile cimāc ētmeye ve hem daķı katı sevdügi kişiyle cimāc ētmeye ve kendüden

[24b]

(1) y  g man  ıblu ki  iyle cim      tmeye **el-fa  lu's-s  n   f   bey  ni** (2) **e  k  li'l-cim   ** ve **hey'  ta** bu fa  ıl bey  n   der cim   'u     an  ısı ey   (3) ve   an  ısı yatlıdur pes bil   acan kim 'avrat aru   olsa vey     atı semiz olmasa (4) pes anu  ıla cim      dene y  grek oldur kim 'avratı cal  oyun yatura ve andan (5)   onra anu  ıla co   oynaya ve emcegin ve g  gsin co   ova pes c  n bil kim (6) 'avratu   meyli artd   iki bud  n g  t  re ve fercin zekerile s  rte t   ol (7)   adar kim ferci renginden d  ne pes cim   'a me      ol ve hem 'avrat (8) da  ı a  a  adan az h  areket   de ol va  ta degin kim   ehvet d  kile ve iki (9)   ehvet bile   ar  ıa ve andan o  lan h  a  ıl ol ve bunun bigi cim   'dan elbette (10) 'avrat y  kl   olur   acan kim bir d  rl   da  ı m  n    olmaya ve amm   eger 'avrat (11)   atı semiz ol pes m  n  sib o  lan isteyene oldur kim anı b  kl  d  b cim    (12)   de ol zikr   td    m  z   art  lardan   onra t   o  lana   ala ve amm   cim   'u   (13) yatlı oldur kim er cal  oyun yata ve 'avrat er      stine c   a kerke t   (14) ol   adar kim   ehvet d  kile anu   ic  n kim er      ehveti bunun gibi cim   'da (15) tam  m   ı  maz ve hem 'avratu   ru   beti er    zekerine gider pes bulardan

[25a]

(1) ve   a   a yaramaz h  astal   h  a  ıl olur pes bunun gibi cim   'dan   atı   a  ınmak (2) gerek ve hem aya     stine t  rub cim      tmek da  ı be-g   yet yaramazdur ve amm   (3) yan  n yatub cim      tmek eger  i ol da  ı yaramazdur ill   bu   adar var kim (4) ikiden y  grekd  r pes bunlardan i  tiz  r   tmek gerekd  r vall  hu a  lem (5) **el-b  bu'l-h  adi'l-'   ir f   bey  ni tedb  ri mu  avviy  t** (6) **el-cim   ** ve **f  hi erba'  tu fu   l** bu b  bda cim   'u   mu  avviy  t  n bild  r  r ve bu d  rt (7) fa  ıl   zerined  r **el-fa  lu'l-evvel f   bey  ni m   kav    'l-cim    bi's-semi   ve'r-r  'yete** (8) bu fa  ılda bey  n   der ol nesneyi kim anı i  itmegile cim   'a   uvvet pes bil kim cim    (9)   den ki  in    y  zine bakmak cim   'a

ķuvvet v  r  r         kim cim           (10) y  re baksa ve da  ı ma  b  bu   dopu  ına ve baldırına bakmak ve gevdesine bakmak cim    a (11) ķuvvet v  r  r ve da  ı   avrata er    retin geyd  r  b oynamak cim    a ķuvvet (12) v  r  r         kim sevd    ı ki  i ola ve geyd    ı kıızıl vey     aru ve y         ara (13) ola ve ancılayındur   nin i  itmek da  ı ve amm   cal  u caldurub eyitd  rmek (14) be-    yet    bdur cim    a m   avv     r ve hem da  ı ol le    yifleri kim cim     (15) b  bında yazubdurlar anı okıtmak ve di  lemek cim    a ķuvvet v  r  r ve   a  u  ın

[25b]

(1) y  limek   ehveti   arekete get  r  r ve zekere ķuvvet v  r  r **el-fa  lu's-s  n  ** (2) **f   bey  n m     av    'l-cim    bi'l-ekil ve's-  arab bu fa  ılda bey  n   der** (3) ol nesneler kim cim    a ķuvvet v  r  r y  meklerden ve icmeklerden pes bil kim (4) erlige     ek eti kim co   so  an ve no      la ey   m  herr   bi    reler ve andan (5)   onra so  anı ve no     ı cı  aralar etine ve     b  sına d  rc  n   ve (6)     linc  n ve zenceb  l ve         l ekeler ve            t  zıla y  yeler kim be-    yet (7) m   avv     r   acan kim bu d          z t        y  meg  n    det   de ve hem semiz irkek (8)     ek eti ve semiz keci eti ve semiz bilic ve tavu   eti ve hem n  m-biri  t yumurda (9)   arusı ve s       birinc a  ı ve          kim etile ve hely  nile bi  mi     la (10) be-    yet m   avv     r cim    a ve bu cem  isin kim y          k issi miz    lu ki  iye (11) m  v  f     r ve amm   levz ve fistu   ve findu   ve k     r ici ve hind    t  n (12)     zı pes bunlar cem     miz    a m  v  f     r ve da  ı bil kim her ki bir direm   a  nı (13) balıla   erbet     b ice cim    a ķuvvet v  r  r   acan kim bal  am   miz       la ve hem (14) bu miz    lu ki  iye zenceb  l ve         l m    r be-    yet m   avv     r ve da  ı bil kim (15) bo  an     ekerin   urıtsa ve un eylese ve anı n  m-biri  t yumurda  n   arusıyla

[26a]

(1) icse veyā etile bişürüb yēse be-ğayet cimā^c étmege yardım éder ve daḥı bil kim (2) ki köşek māyesinden noḥūdça içe az ıslanmış şuyıla be-ğāyet cimā^a (3) kuvvet vērür ve hem mücerrebdür ve ammā eger ol yēdügi kişi katı incinse (4) pes aña eyle gerek kim fi'l-ḥāl şovuk şuyıla gısl éde tā anuḡ (5) ta'abından kırtıla ve hem eger cünān ki kerdemeyi alalar ve şuyını çıkaralar ve (6) şırf nebīzile iceler fi'l-ḥāl nef'i tāhir ola ve daḥı her kim ki serce (7) etin yēye ve üzerine şu yérine süd ice ḥuşuşā kim kıızıl keci südi ola (8) dāyim zekeri kāyim ola ve hem menisi daḥı çok ola ve bu be-ğāyet mücerreb (9) ve şahīḥdür ve daḥı her kim bucuk direm kıranful kıızıl keci südiyile ice (10) ve bunı her gün 'ādet édine lā-cerem cimā^ada be-ğāyet kavī ola ve bu (11) daḥı mücerrebdür **el-faşlu's-sāliḡ fī beyāni mā kavīü'l-cimā^c bi'l-edhān** (12) bu faşılada ol yağları bildürür kim cimā^a kuvvet vērürler pes bil kim zekerin (13) ve ḥuşyesin ve ḥaşırasın ve kaşuḡın ovmaḡ şūsen veyā nergis ve (14) yā belesān veyā bāzām yağıyla veyā bābād yağlarıyla bile yā ayru ayru cimā^a (15) be-ğāyet kuvvet vērürler ve hem zekerin kavī éderler ve hem daḥı bil kim ki

[26b]

(1) zekerin ve ḥuşyesin ve verkin ve boş bögrin ve ḥaşırasın bu yağıla sürünmek (2) be-ğāyet cimā^a kuvvet vērür ve bu mücerrebdür ve ol yaḡuḡ eczāsı budur (3) duhn-i bān yigirmi direm ve pes alabüber ve kaşnı ve kınduz taşaḡı her (4) birinden bucuk direm hem müşḡ bir danik pamuḡ cekirdeginüḡ ici iki direm (5) būre bucuk mişkāl pes bu cemī^c edviye bir pāre bān yağıyla havānda (6) döge tā ol kıadar kim ḥall ola ve andan şonra ol bān yaḡınuḡ daḥısın (7) aña kıatarlar ve bir pāre dökeler ve götüreler ve isti'māl éderler ve bundan ḡāfil (8) olma ki be-ğāyet mücerrebdür ve ammā eşegün iç

yağından şāf düzmek (9) ve götürmek be-gāyet cimā'a kuvvet vērür **el-faşlu'r-rābi' fī mülezzizāt** (10) cimā' bu faşıl**da beyān eder ol nesneleri kim cimā'a lezzet vērürler** (11) pes bil ki her ki kebābeyi ağzına ala ve ceyneye tā hall olunca ve andan sonra (12) zekerine dūrte ve kıtlana biraz tā kırya ve andan sonra cimā'a meşgūl ola (13) ikisine dağı be-gāyet lezzet vērür ve hem bir dürlü mülezziz kim cimā'a (14) ol dağı lezzet vērür oldur kim alasin būberi ve maḥmūdeyi ve zencebīli (15) her birinden birer dirhem balıla yoğurasın zekere yağı edesin ve biraz şabr

[27a]

(1) edesin ve andan sonra cimā'a meşgūl olasin be-gāyet lezzet vērür (2) ve hem dağı cālīnūs dēyibdür kim ben bir devā bilürmen kaçan kim ol (3) devāyı er isti'māl ede ve andan sonra 'avratıla cimā' ede ol 'avrat (4) ol eri eyle seve kim ansuz bir sā'at kıatlanmaya ve ol devānuş (5) eczāsı budur sekbīnec ve muḳl-ı yehūd ve mürebbā zencebīlūş balı ve (6) göyünmiş dorak otı ve göyünmiş sīḥ ve göyünmiş melāşere toḥmı ve göyünmiş (7) doşuz aşığı pes her birinden birer mişkal ala ve yoğura melāşere şuyıyla (8) şulurak ve anuşıla iḥlīlin yağı ede ve şabr ede tā ki kırya ve andan sonra (9) istedügi kışıyle cimā' ede ki diledügi maḳşūd ḥāşıl ola ve līkin (10) şöyle gerek kim her heftede bir kez ede **el-bābu's-sānī 'aşr fī** (11) **beyāni tedbīri'l-fuşūli'l-erba'a bu bābda dört faşluş beyānın eder** (12) bu dört faşıl üzerinedür el-faşlu'l-evveli fī beyāni tedbīri'r-rabī' (13) bu faşıl**da yaz tedbīrin beyān eder** pes ey ḥāfız-ı şıḥḥat (14) yazda kan aldur ve ot iç ve eger ḥācetise kışmak dağı kış (15) ve hem yēcegeğün dağı kış yēceğinden azırak eyle ve laṭif eyle ve hem

[27b]

(1) şafrâyı söyündüre korusaş aşı veyâ habb-ı rümmân aşı veyâ lîmûn (2) aşı ve ağac kavununun aşısıyla ve hem çok hareketden ihtirâz etmek ve (3) katı issi hammâma girme ve şırf şarâb içme ve katı datlu ve duzlu (4) ta'âmlar yeme ve issi nesnelere mu'ayyed olma ve bu faşılta sincâb veyâ (5) nigendelü kaftan giy ve uyku geldükde geregince uyuya ve bu dedüklerümüzü (6) be-gâyet ri'âyet etmek tâ ki bu faşlun mazarratından emîn olasın vallâhu a'lem (7) el-faşlu's-sânî fî beyânî tedbîrî'l-harîf bu faşıl beyân eder (8) güzde ne dürlü tedbîr etmek gerek pes ey hâfız-ı şihhat ihtirâz etmek cemî' (9) müceffifâtından ve hem çok cimâ' etmekden ve hem şovuk suyla gusl etmekden (10) ve hem suyu çok içmekden anuñ icün kim bu faşılta hastalıklar çok olağandır (11) anuñ icün kim bu faşılta hevânun ihtilâfı çokdur ve cümle-i ihtilâfından biri (12) oldur kim gece ve şabâh kuşluğa degin katı şovuk olur andan sonra katı (13) issi olur pes bu mücibdür çok hasta olmağa ve cümle-i ihtilâfından bir (14) dahı oldur kim yay günü muhallildür bedeni ve kuvâyı ve ahlâkı harekete getirür (15) ve şafrâyı göyündürüben sevdâya dönderür ve güzün tabî'atın muvâfık eder pes

[28a]

(1) andan envâ'-ı emrâz hâşıl olur ve cümle-i ihtilâfından biri dahı oldur kim (2) güzde fevâkih-i raṭba çok olur ve anda hîc harâret yokdur kim ol fevâkihnün (3) ruṭbetin taḥlîl etmek anuñ icün kim anuñ tabî'atı bârid ve yâbisdür pes (4) lâ-cerem ol muhtelif ruṭbetlerden muhtelif marâzlar hâşıl olur pes eyle (5) gerek saña kim bu faşılta yemişi çok yemeyesin ve hem yedükce ziyânın gideresin (6) sikencübînile ve dahı bil kim bu faşılta kuşmak be-gâyet yaramazdur ve andan (7) dürlü dürlü ısıtmalar hâşıl olur ve hem bu faşılta şovukdan ve issiden (8) katı sakınmak gerek ve mu'tedil hammâma girmek gerek ve zinhâr bu mezkûrâtı (9) katı ri'âyet etmek tâ ki zararından emîn

olasın ve sevdā-yı mizāclu kişiye (10) dēdügümüz ğızālar yēmek gerek **el-faşlu'r-rābi'** **fī beyāni tedbiri's-şitā'** (11) bu faşıl kışuñ tedbirlerin beyān ēder ēy hāfız-ı şihhat kışda ğeyecegüñ (12) artur huşūşā başuñdağı ğeyecegüñi doladu ve kışuñ evvelinde ve hem ğeyeceklerinde ve bēl ağırsı (13) ve anuñ icün kim kışda zükām ve nezle ve öksürük ve dürlü dürlü balġamī hastalıklar (14) coğ olağandur anuñ icün kim kışuñ tabi'atı bārid ve raṭbdur ve balġamī (15) emrāza mu'ayyendür pes eyle gerek kim bu faşılta issi tonlar ve kürkler

[28b]

(1) ve pamuklu ğeysiler geymek gerek öşek ve calġaba ve bürteleri giyesin līkin (2) bu faşılta şovuk mizāclu kişiye şamūr ve kuğı ve kızıl ve kara kızı (3) derisinden kürk geymek be-ġāyet münāsibdür ve hem dağı issi mizāclu (4) kişiye kākum ve aq kızı derisinden bu faşılta be-ġāyet münāsibdür (5) ve ammā saşsar ve kumral kızı derisinden kürk geymek cemī' mizāca (6) münāsibdür ve hem dağı gerek kim kışda ol ġalīz yēyecekden yēye kim faşl-ı (7) evvelde yād ētdük herīse gibi ve hamīrlu etmek otlarıla eti coğ yēye ve hem dağı (8) bu faşılta issi otlarıla eti coğ yēye ve keşür şurbāsı birincile ve kalyeler (9) ve kebāb ve biryān ve issi kuşlar etin keklik ve gögercin ve serce gibi (10) ve av etin geyik ve tavşan eti gibi yēmek gerek otdan ve issi terelerden kerdeme (11) ve kerefis gibi coğ yēmek gerek ve ammā bu faşılta kuşmak be-ġāyet bedene ziyāndur (12) ve kulağa ve göze katı ziyāndur ve līkin bu faşılta coğ harāret be-ġāyet (13) hoşdur ve hem bedene coğ fāyidesi vardur ve hem balġamī mizāc dēdügümüz (14) ğızālardan yēmek gerek balġamī mizāc kişinüñ ğızāsı issidici balġamı kat' (15) eyleyici nesneler gerek hummuş ābı ya'nī noḥūd ābı dārcinīle ve şalġam ve cezer ve erüz

[29a]

(1) ve ‘uṣfūr tohmı aşu gibi ve miṣl-i zalik el-bābu’s-sālisü ve’l-‘āşiru (2) fī beyāni’l-ağdiye bāsiraha ve fīhi ṣelāse ve ‘iṣrūn fuṣlān bu bābda (3) ekşer yémeklerün ṭabī‘atın bildürür ve bu yigirmi üç faşıldur el-faşlu’l-evveli (4) fī beyāni’l-ağdiyeti’l-mülaṭṭıf bu faşılta mülaṭṭıf ğızālar beyān eder ve ol (5) üç nev‘dür biri oldur kim andan dem-i laṭıf ḥāşıl olur ve ol ḥubūbdan (6) buğday etmegi icidür kim anı eyü yumış olalar nitekim evvel bābuñ evvel (7) faşılta yād êtdük ve et cinsinden tavuğ ve bilic ve ferrüc ve keklik ve çil (8) ve göğercin yavrısının eti ve daḥı cemī‘ kuşların boynı ve kanadı ve ol balığün (9) etidür kim cüssesi kici ola ve eti yumşak ola fevākihe cinsinden kuru (10) encir ve kuru üzüm ve fistuğ ve buḳūl cinsinden ol nesneler kim lüzüçet (11) olmaya kabağ ve māş bigi ve daḥı ol nesneler kim bulara beñzer ve nev‘-i ğızā (12) ağdiye-i laṭıfden kim seri‘u’l-inhiżām anlar münāsib oldur kim evvel (13) bābuñ evvel faşılta yād êtdük ve hem bunlara yaqındur menfa‘atde cev-āb (14) ve kuru incir ve kuru üzüm ve fistuğ ve bal ve karpuz ve hem ağdiye-i mülaṭṭıf (15) dandur turb ve soğan ve gendene ve şalgam ve ol nesneleri kim buñlara beñzer

[29b]

(1) anuñ icün kim bu mezkūrāt erişdügi ğızāyı laṭıf eder ḥiddetleri ve ḥarāretleriyle (2) ki kendüde vardur ve egerçi bunların cirmi ğalīzise ve daḥı ağdiye-i laṭıfendür (3) ol ekşiler kim taḳṭı‘ ve talṭıf ederler ḥumūzatlarıyla kim ol sirke (4) ve ağac kavunun ekşisi ve ḥabb-ı rümmān ve kuruğ şuyı ve cālīnūs-ı sirkengübīn (5) ve hem ol nesneler kim bulardan düzilür līkin bu nev‘-i mülaṭṭıf anlara münāsibdür (6) kim ma‘delerinde veyā bedenlerinde ḥarāret ola ve hem daḥı ağdiye-i mülaṭṭıfdandur (7) ol nesneler kim ḥārr ve ḥarīfdürler ve hem muḳaṭṭı‘dur balğamī kim ol ḥardal (8) ve sarmusağ ve

kerefüs ve güyegü otı ve rāziyāne ve kerdeme ve na‘nā ve sezāb ve (9) toraḵ otı ve kimnūn ve kebere ve daḥı ol nesneler bunlara beḡzer ta‘āmlardan (10) ve bu nev‘-i aḡdiye münāsibdür anlara kim cigerlerinde ve ṭalaḵlarında veyā (11) dimāḡlarında südde vardur ve līkin müdāvemetden iḥtirāz édeler anuḡ icün kim (12) bu nev‘-i aḡdiye ḵanı şovux éder pes beden anuḡıla tamām ġızālanmaz ve daḥı (13) ḵatı ḥarāretten ötürü ol ḵanuḡ ekser şafrāya döner ve andan sonra eger daḥı (14) isti‘māl étse nā-cār ol ḵanuḡ laṭīfin taḥlīl éder ve ġalīzin ḵurıdur (15) ve sevdāya dönderür ve olur kim bu nev‘-i aḡdiyenüḡ isti‘mālinden bögrekde

[30a]

(1) taş ḥāşıl olur pes zinhār bunuḡ keşreti isti‘mālinden iḥtirār ét tā (2) mazarratlardan emīn olasin el-faşlu’s-sānī fī beyāni’l-aḡdiyeti’l-ġalīz (3) bu faşılta ġalīz ta‘āmları beyān éder ve ol etlerden kim laḥm-ı baḵara ve ġuşṭ-ı (4) ġāvmuş ve laḥm-ı erneb ve teke ve düge ve sığır eti ve bağırsuḵ ve ciger-bend ve daḥı ol (5) et kim ḵatı ḵavrulmuş ola ve şuyı gitmiş kebāb ve emcekdür ve daḥı ol nesneler (6) kim bunlara beḡzer ve yemişlerden belūt ve şāhbelūt ve ḵasb ve mercimek ve ḵavrulmuş (7) baḵıllā ve türmis ve şalgām ve lūbiyā bu cemī‘isi ġalīzdür şalābet ṭabī‘ilerinden (8) ötürü ve daḥı furun etmegi ve faṭīr ve ol tennūr etmegi kim anı yoğurmamış olalar (9) ve hem eyü bişürmemiş olalar ve ol etmek ki tāvada yağıla bişürmüş olalar (10) ve pālūze ve penir ve bāzincān ve daḥı nekim bunlara beḡzer varısa ve bu envā‘-i aḡdiye evvel (11) bābuḡ ikinci faşılta yād étdüğümüz kişilere be-ġāyet münāsibdür vallāhu a‘lem (12) el-faşlu’s-sālişü fi’l-aḡdiyeti’l-muṭavassıṭa beyne’l-laṭīf ve’l-ġalīz ve duhni’l-mu‘tedil (13) bu faşılta ol ta‘āmları beyān éder kim mu‘tedildür leṭāfetde ve ġalızada ve (14) bu

nev^c-i eṭ^cime münāsibdür ol kavme kim bedenleri muṭtedil ola ve hem ta^cabları (15) çok olmaya ve hem çok ğızāya muḥtāc olmaya ma^cdesi za^cīf olduğundan ötürü

[30b]

(1) ve ol ḥubūb cinsinden ol buğday etmegidür kim anı eyü yogurmuş olalar (2) ve anda az tuz ve būre bırakmış olalar ve muṭtedil tennūrda bişürmüş olalar (3) ve ammā ḥuşkār etmegi egerçi ol daḥı ağdiye-i muṭtedildendür līkin (4) idmānından bedene sevdā ve kıcalık ḥāşıl olur ve ancılayın ağdiye-i muṭtedil (5) dendür ol birinc kim keci südiyle bişüreler tā mūherrā olinca ve hem menī (6) ziyāde eder ve bedeni semirdür ve yüzün rengin gökcek eder kaçan kim anı şekerile (7) ve bāzām yağıyla yeyeler ve et cinsinden ol oğlaḳ etidür kim bir yaşar (8) ola ve bu muvāfıḳ alaradur kim et yemek anlara vardur anuḡ icün ki (9) muṭtedildür hīc ziyānı yokdur ve hem bedene muṭtedil ḥāşıl eder ve bundan (10) aşığarak eyülikde kızı etidür līkin mezkūrden artabdur ve bundan sonra (11) eyülikde kıc etidür ve kızuḡ kıanatlarıdur ve bi^cl-cümle cemī^c kıuşların kıanatları (12) ve boyunları muṭtedil ve seri^cu^cl-hazmdurlar çok hareketlerinden ötürü līkin (13) toğanuḡ kıanadı ve boynı ğayrından yegrekdür ve ammā yaşlı kıuşların (14) ve aruḳ kıuşların boynı ve kıanadı pes anlar baṭı^c ve rediū^cl-ğıdādurlar cefāf (15) ve şalābetleri kıavī olduğundan ötürü ve daḥı her kıuş kim anuḡ hareketi çok ola

[31a]

(1) ve hem eyü hevālarda tırağı ede anuḡ eti yegrekdür ğayrından ve hem bedene (2) artuḳ ğızā vērür ğayrından ve ‘aks-i ḥilāfincadur ve daḥı cemī^c kıuşların (3) ḥāşşı yegrekdür ğayrından ḥuşūşā ol bednūs ḥāşşısı kim anı beslemiş (4) olalar ve ğızāsı südile yogurulmuş ola anuḡ icün kim anuḡ hazmı tiz olur ve hem bedene (5) ğayrından

artuḵ ġızā vērür ve hem ġızāsı daḥı eyüdüür ve daḥı daşlu ırmaḵların (6) balıḡı efḍaldür daḥı şular balıḡından ve ḥuşuşā kim kici ola ve hem eti (7) yumşak ola ve ammā bu cins yemek yemişlerden üzüm ve encirdür ve anlardan (8) ḥāşıl olan ḵan mu‘tedildür ḵacan kim ağacında erişmiş ola ve ammā eger (9) ağacında erişmese anda ḥīc fāyide yokdur ve ammā buḵıldan helyün ve ol (10) mu‘tedildür menī ziyāde eder cimā‘ şehvetin harekete getürür ve bevli eder er eder (11) ve bedene mu‘tedil ġızā vērür ve hem daḥı cilā vērür ve süddeyi acar ve böğregi (12) semirdür ve bel ağrısına müfiddür ve eyüdüür gögse ve öykene yaḵındur (13) mārul ve kāsñ eyülikde **el-faşlu’r-rābi’u fī beyāni’l-ağdiyeti’l-ḥārreti’r-raṭb** (14) bu faşılde ḥārr raṭb ġızāların ḥālin beyān eder pes bil cemī‘ (15) etlerin ṭabī‘atı egerçi ḥārr raṭbise illā bu ḵadar var kim ḥarāretleri ve ruṭūbetleri

[31b]

(1) arasında daḥı coḵ tefāvüt vardır pes her ḥayvān kim kici yaşlu ola (2) anuḡ ḥārr u raṭb olur ve her ḥayvān kim büyük yaşlu ola anuḡ eti ebyesdür (3) ve daḥı her ḥayvānuḡ kim yemegi ve icmegi az ola anuḡ eti ebyes olur ve kimün ki (4) iligi egerçi ol ruṭūbete māyildür i‘tidālden illā bu ḵadar vardır kim yine (5) ḵarībdür i‘tidāle ve hem menī daḥı ziyāde eder ve ancılayın et yaḡı ve gözler (6) ve bağırlar cemī‘isinün mizācı ḥārr raṭbdur bedene artuḵ ġızā vērür etden (7) bu cemī‘isinden artuḵdur ḥarāretde ve ruṭūbetde ṭoḡlı etdür ve ammā (8) yumurdalar pes anların ṭabī‘atı ḵuşlarının ṭabī‘atıdır ve ancılayın süddelerün (9) ṭabī‘atı daḥı ḥayvānlarının ṭabī‘atıdır ve ammā yemişlerden ḥārr raṭb (10) mizāclu olan yemişi yaş üzüm ve yaş ḥurmā ve tut ve mevz ve şeker ve terengübīn (11) ve aḵ noḥūduḡ yaşı ve böğrölce bu cemī‘isi ḥārr raṭbdur evvelki derecede ve ammā (12) ‘unnāb egerçi ol daḥı ḥārr-ı raṭbdur evvelki

derecede ‘ale’l-eṣaḥḥ līkin (13) līkin ḥarāret fi’l-cümle ġālibdür ruṭūbetden ve ancılayındur kızıl noḥūd (14) daḥı egerçi ḥārr raṭbdur evvel derecede līkin ḥarāreti aḳ noḥūddan artuḳdur (15) ve ancılayın ḥabb-ı filfil ḥārr raṭbdur ikinci derecede ve daḥı hindūstān

[32a]

(1) ḳōzı ve kerdeme ve şalgam ḥārrdur derece-i ṣāniyede raṭbdur evvelki derecede (2) ve bu faşılдаğı yemekler münāsibdür ol ḳavme kim ġālibdür bedenlerine (3) bürüdet ve yübūset yābis ve bārid bilādlerde pes eyle gerek kim saḳınalar (4) bulardan anlar kim mizāc-ı demevī ola ve hem issi yerlerde olalar tā ki (5) maraḫlarından ḳurtılalar **el-faşlu’l-ḥāmis fī beyāni’l-ağdiyeti’l-ḥārreti’l-yābise** (6) bu faşılда ḥārr yābis yemekleri beyān eder ve ol ḥubūbdan (7) bişmiş buğdaydur ve daḥı yēñile ögüdölmiş buğdayuñ etmegidür ve daḥı türmisdür (8) ve etlerden yaşlu ve aruḳ ḥayvānlaruñ etidür ve tavşan etidür ve daḥı bil (9) her ḥayvānuñ irkeginuñ mizācı ebyesdür dişisinden ve ḳoc mizācı (10) ebyesdür ḥaşşısından ve ḳara mizācı ebyesdür aḳ mizācından ve ḳılı (11) coḳ olanuñ mizācı ebyesdür ḳılı az olanuñ mizācından ve vaḥşī ḥayvān (12) mizācı ebyesdür ehlīlerinden ve tuzlanmış ve ḳurıdılmış etuñ mizācı ebyesdür (13) cemī^c etlerden ve hem ic yağıuñ mizācı ebyesdür et yağınuñ mizācından (14) ve am mā yemişlerden yaş yā ḳuru ayıd toḥmı ve fistuḳ ve menevüş ve bazincān (15) ve tarḥūn ve dadranbū ve kerefis ve sezāb ve ḥurfuñ ve reşāduñ yaşı

[32b]

(1) ḥārr yābisdürler derece-i ṣāniyede ve daḥı finduḳ ve kesdene ve kerdeme (2) ve bādrūc ve ḳanāberi ḥārr yābisdürler evvelki derecede ve hem sarımsaḳ (3) ḥārr yābis evvelki derecede ve hem sarımsaḳ ḥārr yābisdür dördünci derecede (4) ve soğan daḥı

h rrdur d rd ncide y bisd r likin ru  bet-i fa liyyeden (5) h l  deg ld r ve gendene h rrdur  c ncide y bisd r ikincide ve turb ve (6) dorak ot  g yeg  ot  ve kek k ot   ahd ne h rrdurlar ikincide (7) y bisd rler  c ncide **el-fa lu's-s dis f  bey ni'l-a diyeti'l-mu tedilet** (8) **beynehum ** bu fa ıda bey n  der ol nesneler kim mu tedild r bu iki (9) fa ıl arasında ve ol kett n to m  bigi kim ol h rrdur evvelde ve mu tedild r (10) ru  betde ve y b setde ve  atlu almadur kim ol m yild r har rete (11) ve mu tedild r b r detde ve har retde ve a ac  avununun to m dur kim ol m yild r (12) i tid lden evvelki derecede ve b z m m yild r har rete ve mu tedild r (13) har retde ve b r detde ve ru  betde evvelki derecede ve habb-ı  anavber h rrdur (14) evvelkide mu tedild r ru  betde ve y b setde ve  eker  amı ı h rrdur (15) i tid lile ve hely n h rrdur evvelde mu tedild r ru  betde ve y b setde

[33a]

(1) ve likin bust n si art bdur ve hem a diyed r ve har  f mu tedild r ve (2) har retde ve ru  betde ikincide ve ba  lar d rler kim ra bdur evvelde ve hem (3) d diler kim b rid ra bdur likin har reti artu dur hely ndan ve ke  t (4) h rrdur i tid lile ve hem y bisd r ve  uru inc r ve  uru  z m ve  ı mı  h rr (5) h rrdurlar ikincide mu tedild rler ru  betde ve y b setde likin  ı mı  elyen (6) d r ol ikiden **el-fa lu's-s bi' f  bey ni'l-a diyeti'l-b ridi'r-ra be** (7) bu fa ıda b rid ra b g z ları bey n  der pes ol hub b cinsinden (8) ni  sta b rid ra bdur ve su  la ve halk nda ve  ykeninde hu  net olana (9) be-g yet m n sibd r ve cavdar ve ol arpa ke  ki kim arpası suy la  ab  olmu  (10) ola bedene ru  bet v r r ve ru  beti kim h c y b seti yo dur ve hem bunun (11) etmegin n h c y b seti yo dur anc lay n bunun  uvveti ebred ve art bdur (12) evvelkide ve etlerden boyun eti ve emcek ve balı lar eti b rid ra bdur (13) likin y lan

balıġuñ bürüdeti azıraġdur ġayrından ve hem cimā'a kuvvet vërür (14) ve yemişlerden ŧeftālū bārid raṭbdur ikincide ve ağac ġavununuñ eti bārid (15) raṭbdur evvelde ve erükler bāriddürler evvelkide raṭbdurlar ve ikincide

[33b]

(1) likin ekşilerde bürüdeti artuġdur ve ŧafrāyı söyindürür ve nabaġ bārid (2) raṭbdur evvelkide ve ħıyār ve ŧengiyr ve ġabaġ bāriddür raṭbdurlar ikincide (3) ve buġüllardan mārul ve kelem ve mıŧmıŧ bārid raṭbdur evvelkide ve ba'zılar (4) dēdiler kim raṭbdur ve mu'tedildür ħarāretde ve bürüdetde ve bularcılایندur (5) cügündür ve isbanaġ līkin ba'zı dērler kim isbanaġ mu'tedildür ħarāretde (6) ve bürüdetde ve toġmekān bāriddür üçüncide raṭbdur ikincide vallāhu a'lem (7) **el-faṣlu's-ŧāminü fī beyāni'l-aġdiyeti'l-bārideti'l-yābiset ve bu** (8) faşılda bārid ve yābis ġızāları beyān ēder ve pes ol ħubūb cinsinden (9) arpador bārid yābisdür evvelkide ve ŧaru ve zurre ve belūṭ ve mercimek bārid (10) dūrler evvelkide yābisdür ikincinüñ aġirinde ba'zı dēdiler kim mercimek mu'tedildür (11) ħarāretde ve bürüdetde ve mücezde dēr kim meyl ēder ħarārete ve yübüsete (12) ve ħaŧħāŧ bāriddür ikincide yābisdür evvelkide ve etlerden deri ve burun (13) ve ġulaġ ve ġöz perdeleri bārid ve yābisdürler ve sıġır eti daġı nisbet ġoyun etine (14) bārid ve yābisdür ve yemişlerden ġoruk ve ayva ve ağac ġavununuñ ekşisi ve (15) emrūd ve igde bāriddürler evvelkide yābisdürler ikincide ve temürhindī

[34a]

(1) ve za'rūd ve rībās ve mersin yemiŧi ve ekşi nār bārid yābisdürler (2) ikincide ve ekşi alma daġı bāriddür ve hem zeytūn daġı bārid ve yābisdür (3) evvelkide ve buġüllardan hindubā berrī bārid ve yābisdür evvelkide ve baġla-i ħorāsānī (4) bāriddür

evvelkide yābisdür ikincide ve yaş kişnic dağı bāriddür (5) ve yābisdür likin yübüseti artuğdur bürüdetinden ve ‘ineb-i şa‘lebi dağı (6) bārid ve yābisdür ikincide ve ancılayın leblāb dağı bārid yābisdürler (7) **el-faşlu’t-tāsi’ fī beyāni’l-ağdiyeti’l-mu‘tedil** beynehumā bu faşılde beyān eder (8) ol nesneler kim mu‘tedildür bu iki faşılde ve ol hūbūb cinsinden mās (9) ve tut-ı şāmīdür bu ikisi bāriddürler ve hem mu‘tedildürler ruṭūbetde (10) ve yübüsetde ve ancılayın sibistān bāriddür evvelkide mu‘tedildür ruṭūbetde (11) ve yübüsetde **el-bābu’r-rābi’u ‘aşr fī beyāni’l-eşrebe ve’l-hūbūb** (12) **ve’l-huḡn ve ġayri zalik ve fīhi tis’a fuşul** bu bābda müşhil şarāblaruğ (13) ve ḡabblaruğ ve ḡuḡneleruğ ḡālīn beyān eder ve bu dokuz faşl üzredür ki (14) **el-faşlu’l-evveli fī beyāni keyfiyyet ṭabḡi’l-eşrebe** bu faşılde şerbetleruğ (15) bişmekligin beyān eder likin cūn cüllāb cemī‘ şekerī şerbetleruğ aşıldur

[34b]

(1) anuğ icūn kim ol cemī‘ şerbetlere heyūlā ve mādde bigidür ve bākī fevākihi (2) şūret bigi anuğ icūn kaçan kim cüllāb şalāḡa gelse şerbetuğ fāyidesi (3) zāhir olur ve kaçan kim cüllāb yaramaz gelse ve fesāda vērse ol şerbetuğ (4) ziyāndan artuğ ḡic fāyidesi zāhir olmaz pes vācib olur biz dağı kim (5) anuğ keyfiyyet-i ṭabḡın bildürevüz evvelā ki tā bu fenni isteyen bizüm kitābumuzdan (6) maḡşūdın ḡāşıl ede ve ġayrına muḡtāc olmaya **şifat-ı cüllābī kim** her şerbeti aḡa (7) muḡtācdur şerbet bişürmeginde pes bigi evvel arı aḡ şekerden biğ (8) dört yüz otuz direm ve anı ḡalaylanmış ṭancirede pārele ve anuğ üstine (9) ol ḡadar su dök kim üstine çıḡa līkin ol şuda bir yumurda aḡın eze (10) ol ḡadar ḡoya yumşak od üstinde kim ol şeker eriyē ve arḡun arḡun (11) ḡaynat ve dağı biraz suyu yine bir yumurda aḡıyıla calḡa ve kaçan kim bu ḡaynayan (12) şeker ṭaşsa andan üstine biraz su dōke tā ṭaşḡunı sākin ola ve andan (13) şonḡa

köpüğün cem^c ét tâ ol vakte degin kim köpügi kalmaya ve anuñ ‘alâmeti (14) oldur
köpügi aķ gele pes indür şâfî ét ve revâķın al fevâķihden (15) bırak ve arķun arķun
ķaynat tâ ol fevâķih bişe ve andan şerbet kıvâmına

[35a]

(1) gele ve andan şonra indür oddan ve biraz ķatlan tâ şovıya ve andan şonra (2) cînî
veyâ kâşî veyâ sırça ķablara ķo ve key doldurma ve hem ol gün aķzını (3) bir ķat
bêzile bağla ki tâ buķarı cıķa ve şerbet fesâda varmaya şan‘at-ı cüllâb ki (4) ģarâret
giderür ve şafrâyı ķal^c êder al şol zıkr êtdüğümüz cüllâbdan yedi (5) yüz on bêş direm
ķat aņa yüz kırķ üç direm gül suyu ve ķaynat tâ (6) kıvâma gele ve sakla evvelleyin ve
isti‘mâl ét şarâb-ı nîlûfer ģummâya çok (7) aşşısı vardır ve hem tabî‘atı yumışdur ve
bunuñ şan‘atı oldur kim al nîlûfer (8) yabrağından bir vaķıyye ve bişür anı dört
vaķıyye suyla tâ üç ülüsinden (9) biri gide pes indür ve şâfî ét ve revâķın al ve bu
suyuñ her vaķıyyesine iki (10) vaķıyye aķ şeker bırak az ve köpüğün al niteki dedük ve
kıvâma getir ve isti‘mâl ét (11) şarâb-ı gül müberrid ve muģaffıfdür ģummâ-yı şafrâya
ve ģummâ-yı muģriķa ve ģummâ-yı muṭbıķa (12) çok aşşısı vardır ve hem susalık
ķandurur ve tabî‘atı yumşak dutar (13) ve bunuñ şan‘atı oldur kim ala eyü acılmış gül-i
surģ dört vaķıyye ve bir desti icine (14) koy kim kâşiden ola ve anuñ üstine on
vaķıyye su dök ķaynadılmış ve bir (15) gün bir gece ķo pes şâfî ét ve gülî ķatı sık tâ
icinde ģic yaşlık kalmaya

[35b]

(1) ve anı bir taş cömlekte ol ķadar ķaynat kim yarısı ķala ve şâfî köpüğün al (2) ve
andan ol suya dört vaķıyye aķ şeker bırak ve yumşak odıla bişür tâ (3) kıvâma gele ve
andan şonra şol evvelleyin ģıfz ét isti‘mâl ét nâfi^c ola (4) şarâb-ı enâr ķuşmağı men^c

eder ve şuşalık kandurur ve ma'deye kuvvet vërür (5) ve baş ağrısın giderür ve ta'ām yemege iştiḥā getirür ve şafrādan olan ḥastalığa (6) çok aşşısı vardur pes al māyhūş nārın kim dānesi kıızıl ola ve eyü (7) erişmiş ola ve kabın soy ağac bıcağıla ve cekirdegin icinden ayır ve sık ve (8) suyn şāfī ét pes her iki vaqıyye şekere bir vaqıyye bu sudan bırak ve (9) köpüğün aldukdan sonra biraz na'nā bırak tā bile kaynaya ve kıvāma gele ve evvel (10) kileyin götür ve sakla **şarāb-ı alma** ve anuñ tab'ı bārid ve yābisdür ve (11) yüregi ve ma'deyi kavī eder ve hem yürege ferah vërür ve nefesi kavī eder (12) kuşmağı ve hem şafrādan olanı ishāli sākin eder pes evvel eyü erişmiş (13) tatlu alma kim kurdlu olmaya ve yünden bézile anı sil ve andan sonra ağac (14) bıcağıla her almayı dört böl ve cekirdegin çıkar ve andan sonra taş dibekde (15) dög tā ḥall ola pes sık ve suyn şāfī ét ol suyu bişür tā yarusı

[36a]

(1) kalınca pes her bir vaqıyye şekere bu sudan bucuğ vaqıyye koyı kıvāma getüre (2) ve götür ve isti'māl ét **şarāb-ı sefercel** bārid yābisdür yürege (3) kuvvet ve neşāt vërür ve sākit olmuş iştiḥāyı yérine getirür ve ici bağlar (4) ve kuşmağı men' eder ve 'aşağı sākin eder ve yürek oynamasına ve hem böyümegine çok (5) aşşısı vardur pes en ekşirek ve kurdusuz ayva kim eyü erişmiş ola (6) ve hem gökcek şulu ola ve ne 'ameli kim alma şarābında etdük bunda dahı anı (7) ét ve götür ve isti'māl ét **şarāb-ı līmūn** bārid ve yābisdür (8) ma'deyi ve iştiḥāyı kavī eder ve şafrāyı ve kuşmaqlığı giderür ve suşalığı (9) kandurur ve gönül dönmegi def' eder ve hażm eyü eder ve ḥumāra çok aşşısı (10) vardur pes al līmūnı ve kabın soy ağac bıcağıla ve bākīsın sık ve suyn (11) al ve şāfī ét ve bırak ol sudan on vaqıyye bir taş cömlege kaynat (12) yumşak odıla tā yarusı kalınca pes kalan su veznince icine ak şeker (13) bırak ve köpüğün al ve

kıvā[ma] getir götür isti'māl ét nitekim beyān olundu (14) **şarāb-ı emrūd** ishāl olanlara çok aşşısı vardır ve hem ma'deyi (15) ve bağırsukları kavī eder pes al hām emrūdı ve suyla bişür tā mūherrā

[36b]

(1) ola ve oddan indür tā şovıya pes yine cömlege koy ve kaynat ol (2) kadar kim bu 'ameli mükerrer ét kim galīz ola pes götür isti'māl ét (3) **şarāb-ı hummārīn** al kara aslan erük yüz elli direm temürhindi (4) cekürdeksüz yüz elli direm ve 'unnāb elli dāne ve buları dokuz yüz direm suyla (5) kaynat tā üç yüz direm kalınca pes ol suyu şāfī ét ve andan sonra (6) al māyhūş nāruş suyundan ve alma suyundan ve tūrunc ekşisinin suyundan (7) yetmiş beşer direm ve ak şekerden dahı yüz elli direm ve ol evvelki suya (8) kat ve yumşak odıla bişür tā kıvāma gelince pes indür şāfī ét ve cīnī (9) kapda sakla ve hācet vaktında isti'māl ét **el-faşlu's-sānī fī** (10) **beyāni keyfiyyeti tabhī's-sikencübīnāt ve menāfi'at** bu faşılta sikengübīn (11) bişürmegi ve hem fāyidesin dahı beyān eder issi ısıtmalara çok fāyidesi vardır (12) ve hem katı suşalık kandurur ve ma'deyi şafrādan ve balgamdan arıdur ve cemī' (13) mizāca fāyidesi vardır issi mizāclularuñ şıhhatin şaklar ve bedenlerin laţif (14) eder ve cigerlerin şovıdur ve bevli ve envā'-ı hıltı indürür ve şafrāyı yerinden kıparur (15) def' eder ve şafrādan olan hastalıklara çok fāyidesi vardır kaçan kim göğüslerinde

[37a]

(1) huşūnet ve öksürük ve anuñ düzmesi budur kim eyü sirkeden yüz elli (2) direm ve üstinde ol kadar su kıyasın kim ekşisin az şındura pes (3) her bir vakıyyesine iki vakıyye ak şeker ve yumşak odıla bişür ve köpügin al (4) tā kıvāma gelince pes indür sırça ve cīnī veyā kāşī kabda sakla ve hācet (5) vaktında isti'māl ét ammā sikengübīn-i

‘aseli düzmesi dağı ancılayındur (6) **sikengübîn-i büzürî** kim issidür ma‘deden ve cigerden süddeleri acar ve hem (7) ma‘deyi fuzüli balgamiden arıdur ve istiskāya ve sū-yı kınıyeye çok aşşısı (8) vardur ve ‘aşaş-ı kâzibeyi def‘ eder ve anuğ düzmesi budur kim bigîr tohm-ı kerefüs (9) ve tohm-ı rāziyāne ve tohm-ı anisün her birinden beşer direm ve büst-ı bîh-i rāziyāne (10) ya‘nî rāziyāne kökinüğ kabı ve kebere kökinüğ kabı ve kerefüs kökinüğ kabı her (11) birinden yedişer direm kāsñî tohmı ükşüş tohmı her birinden beşer direm ve ‘uşāre-i gāfit (12) üç direm ve ravend-i cîñî üç direm her birini ayru ayru ve dögesin (13) yüz elli direm şırf sirkeyile hamîr édüb bir gün bir gece ısladalar kim ol (14) sirkeye dört yüz elli direm şāfî şu katmış olalar ve andan sonra (15) taş cömlege koyalar ve ol kadar kaynadalar ki rub‘ı gide ve indürel ve elile

[37b]

(1) eyü ezeler ve andan sonra şāfî edeler ve yine cömlege koyalar ve aña yüz elli direm (2) şeker katarlar ve köpüğün aluban kıvāma getüreler ve yumşak odıla pes götür bunu (3) hâcet vaktında isti‘māl ét **el-faşlu’s-şālîşü fî beyāni ittihādî’l-ḥubûb** (4) **el-müşhile ve gayri’l-müşhileti** bu faşılada ishāl edeni ve ishāl etmeyeni (5) beyān eder ayāric-i faykara dimāğı arıdur galîz hıltlardan ve hem (6) lüzûc balgamdan ve ucuğa ve sekteye ve göz tonığına ve unutsalığa çok aşşısı (7) vardur bigîr ak türbüd çivid tohmı ve kaṭrân köpüğü ve anisün her birinden (8) bucuğar direm ebücehil karpuzının ici ve hindüstân tuzu her birinden bucuğ (9) dānik ve her birin ayru ayru dögeler ve ebrüşüm elekden eleyeler bir kez dağı cemî‘in (10) havānda dögeler gerü eleyeler ve andan malaṭara suyuyla yoğuralar noḥūdca ḥabb (11) edeler dura ve üstine biraz su içeler ve hâcet vaktında turalar nāfi‘ eyle (12) inşāallāhu te‘ālā **ḥabbu’s-su‘āl mine’l-ḥarāret** ve levz-i muḳaşşer-bin ve tohm-ı ḥıyār ve tohm-ı (13) şinhıyār ve nişā ve

şamğ-ı ‘arabî ve tohum-ı haşhâş her birinden birer direm (14) ve rubbu’s-sūs iki direm arınmış bakıllâ üç direm dükelin dögeler eleyeler (15) ve bezr-i kaçûnâ lu‘âbıyla hâbb edeler degirmice dırnağ bigi hâcet vaktında

[38a]

(1) dil altında dutalar **habbu’s-su‘âl mine’l-bürüd** bigîr kışr-ı aşlu’r-râziyânec ve (2) kışr-ı aşlu’l-kerefûs ve rubbu’s-sūs ve ustuhûdûs levz-i mürr dükelinden berâber dögeler (3) eleyeler ve bezr-i kaçûnâ lu‘âbıyla yoğuralar ve evvelleyin hâbb edeler ve dil altında koyalar (4) **habbı ki** ağızuñ buhârın ve kokuşın giderür kaçan kim ağızda dutsa ve **şan‘at** (5) **oldur kim** cevz ve kâkûle ve fulful ve karanful ve kâsnî ve dârcînî ve hûlincân her birinden (6) birer direm müşğ bir dânik cemî‘in eyü dögeler ve şahk edeler ayru ayru eleyeler (7) ve gül suyıla yoğuralar ve nohûd hâbb edeler ve gölgede kurıdalar ve sırça bardağda (8) hıfz edeler ve hâcet vaktında birin ağızda saklayalar nâfi‘ gele inşâallâhu (9) **habbı ki** ici hâbs ede ve andan kan ve balğam gelmek likin def‘ ede şan‘atı (10) **oldur kim** bigîr sumâk iki direm ‘afş bir direm kışr-ı rümmânü’l-hâmîz bucuğ direm (11) dükelin ayru ayru dögeler eleyeler ayva suyıla hamîr edeler ve hâbb edeler ve gölgede (12) kurıdalar hâcet vaktında bir direm iceler ve üstine sirkeyile nîm-birişt yumurda şarusın (13) iceler nâfi‘ gele inşâallâhu azîz **el-faşlu’r-râbi‘u fî beyâni keyfiyyet şan‘atu’l-hukne** (14) hukne kim nâfi‘dür bîl ağrısından ve aşğa bağırsoqlardan ve kuluncdan şan‘atı (15) **oldur kim** alalar bûy ve kettân tohumı dükelinden onar direm kuru incîr ve ‘unnâb

[38b]

(1) ve sibistân her birinden yigirmişer direm haţmî kim kettân bezinde bağlanmış ola (2) ve demür dikenî ve dorağ otı dükelinden yarım avuc nânhevâh ve râziyâne tohumı

her (3) birinden üç direm bişüreler cem'ini dokuz yüz direm suda bişüreler tâ üç (4) yüz direm suya erişe pes indüreler ve şāfī édeler ve alalar büre-i ermenī bir (5) direm ve hamīr tuzu üç direm muḳl nīm direm bal ve zeyt yağı ve sirke yağı (6) her birinden onar direm cemī'in bile hılt édeler ve eyü olalar tâ birbirine qarışa (7) pes götüreler nāfi' gele inşāallāhu te'ālā **hukne** kim müfiddür ve hem tabī'atı yumışdur (8) ve ısıtmalulara çok aşşısı vardır ve bunu ol vaḳt isti'māl édeler kim tabī'atda (9) kabz ola **şan'atı oldur kim** alalar kabı çıkmış ve arıdılmış ve bulğur olmuş arpa ve kettān (10) bēzinde bağlanmış haṭmī ve kuru benefşe her birinden bucuğar avuc 'unnāb ve sibistān (11) ve kıvıl üzüm cekirdegi çıkmış ola min külli vāḥidin her birinden yigirmişer direm bişüreler (12) cemī'in dört yüz elli direm suyıla bişüreler tâ ki üç ülüsinden bir ülüsü (13) kala pes indüreler şāfī édeler ve hem üstine dögeler sirke yağından ve benefşe (14) ve gül yağından her birinden onar direm ve hem icinde ezeler ve hem terengübünden (15) daḥı on direm ve hamīr tuzından ve būreden bucuğar direm ve cemī'in birbirine qarışduralar

[39a]

(1) götüreler nāfi' ola inşāallāhu te'ālā **hukne** kim nāfi'dür bögrek ve kaşuḳ za'findan ve (2) cimā'a ḳavī olmamaḳdan ve şan'atı oldur kim alalar demür dikenini üç yarım avuc ve (3) yaş cügündür dibi beş ḳuṭ'a ve būy yarım avuc teke bögreginüñ yağı ve hem beyni (4) ve hem iligi ve hem daşakları kim nīm-kūft ola bu cemī'in ḳoyalar bir cömlekde ḳoyalar (5) ve üstine keci südi kim yeñile şağmış olalar üç yüz direm ḳoyalar ve mu'tedil odıla (6) bişüreler tâ eyü ola ve indüreler ve şāfī édeler ve alalar bundan her günde yüz elli diremile (7) hukne édeler acla nāfi' gele inşāallāhu te'ālā līkin gerek kim ılıdıb götüreler **el-faşlu'l-hāmis fī beyān** (8) **el-müfredātu'l-faşlu's-sādis fī'l-**

cevāriṣāt bu faşılđa cevārişleri beyān eder (9) cevāriş-i mülūkī ve hem aña cevāriş-i sanadaḥ dērler bigīr helīle-i kābilī cekirdeksüz (10) ve helīle-i esved ve belīle ve emlec her birinden otuz altışar mişķāl şūnīz otuz (11) dört mişķāl uşak ve fulful ve dār-ı fulful ve ḳalmūniyā ve zencebīl her birinden (12) iki mişķāl kebābe-i cīnī ve belādur her birinden altışar mişķāl ayru ayru dögeler (13) eleyeler ve dartalar pes alalar eyü fānīz altı yüz mişķāl ve bir yağlu cömlege ḳoya (14) altında yumşak od yaḳa ve üstine azcuḳ su sepe tā ol fānīz eriyē (15) ve köpügin ala pes bu otlar üstine bıraḳa ve arḳun arḳun ḳarışdura tā eyü ola

[39b]

(1) andan şonra oddan indüre ve ḥabblar éde her ḥabbı üç bucuḳ direm ola (2) likin gerek kim ḥabbı zeyt yağıyla veyā sığıruḡ sāde yağıyla éde ve cemī^c ḥabbları (3) üç yüz altmış altı ḥabb ola ve bir yıl evvelinden tā āḫirine degin her gün (4) bir ḥabb bu ḥabblardan yēye ve yıl āḫirinde ḥīc bir ‘illet bedeninde bulunmaya ve eger (5) bu ḥabbları yēmeyen şayru ola teḡrinūḡ fażlı teḡrinūḡ fażlı birle şifā bula ve hem (6) bunı isti‘māl éde aḳ baraş ḳara baraş ve nezle ve baş aḡrısı ve bendükşe (7) aḡrısı ve göz ṭonuḡı ve ısıtma olmaya ve beḡzi gökcek ola ve bēli berk ola ve cimā‘a (8) ḳavī ola ve ḳorḳusuz nekim dilese yēye ve gözünūḡ nūrı arta ve dāyimī neşātda (9) ve feraḥda ola inşāallāhu te‘ālā **cevāriş** kim cimā‘a ḳuvvet vērür bögrege sūḥūnet vērür ve (10) **şan‘atı oldur kim** bigīr bezr-i helyūn ve şaḳāḳul ve zencebīl her birinden bēşer direm (11) ve tūzerī-yi ebyaz ya‘nī aḳ ve ḳızıl ve lisān-ı ‘aşāfīr ve bezr-i rümmān-ı berrī (12) ve arıdılmış küncīd ve aḳ şeker ve ḥaşḥāş aḳ ve aḳ behmen ve behmen-i ḳızıl (13) her birinden berāber berāber dögeler ve eleyeler revāk balıla ḥamīr édeler ḥācet vaḳtında (14) iceler şerbeti bir mişķāl nāfi^c ola **cevāriş-i maşṭakī** nāfi‘dür ve ma‘deye ve baḡır

şovuklığından (15) ve hem yèllerden ve balgāmı giderür ağızından su gelmenin men^c
èder

[40a]

(1) **şan'atı oldur kim** bigîr maştakî yèdi direm döge eleye pes yüz elli direm aķ şekerile
(2) ve az su icinde ve köpüğün alalar pes ol mezlekî üstine ekeler ve getüreler ve bir
(3) taş üstine yayalar kim yağlanmış ola şirûrgan yağıyla şabr édeler tâ kırıya (4) pes
pareleyeler ve hâcet vaktında bir mişkāl isti'māl édeler nâfi^c gele inşāallāhu te'ālā (5)
cevāriş kim hıfzı arturur ve **şan'atı oldur kim** alalar zencebîl ve nānḥuvah her birinden
(6) onar direm şūnîz ve helîle-i kâbilî her birinden beşer direm cemî'in dögeler ve
eleyeler (7) ve köpügi alınmış balıla yogurular ve hâcet vaktında bir mişkāl isti'māl
édeler nâfi^c gele inşāallāhu te'ālā (8) **cevāriş** kim bedeni semirdür ve ta'amı hażm éder
ve cimā'a kuvvet vèrür ve bevāsîre (9) çok aşşısı vardur ve **şan'atı oldur kim** bigîr
zencebîl on direm dār-ı fulful otuz direm (10) fulful on direm fānîz altı yüz direm
arıdılmış gevz ve arıdılmış küncîd (11) her birinden ellişer direm key dögeler ve
eleyeler ve köpügi çıkmış balıla yogurular ve hâcet (12) vaktında bir mişkāl isti'māl
édeler nâfi^c gele inşāallāhu te'ālā **el-faşlu's-sābi' fî** (13) **el-ma'ācînî ma'cūnu'n-necāḥ**
ishāl éder sevdāyı ve lüzüc balgāmı ve göyünmiş şafrāyı (14) def^c éder **şan'atı oldur**
kim alalar kara helîle dār-ı fulful ve fulful her birinden onar (15) direm dögeler balıla
ma'cūn édeler isti'māl édeler dadranbu suyıla nâfi^c éde inşāallāhu te'ālā

[40b]

(1) **ma'cūn-ı cālînūs** cālînūs ḥekīm bu ma'cūn yüz yigirmi dürlü ḥastalığa (2)
keffāretdür ve andan dèdi eḥabblarım ol kişinüñ ḥālını kim bu ma'cūnı (3) bir هفته
yèye ve andan şonra ṭabîbe gele ve **şan'atı oldur kim** bigîr alalar (4) mezlekî ve

qaranful ve ʿāqırqarḥā ve besbāse her birinden bir direm vec nīm direm (5) toḥm-ı kerefis ve dūkū toḥm-ı şebṣ ve nānhuvah-ı hindī her birinden dörder mişkāl (6) aq ve kıızıl tūzerī her birinden iki direm dūkelin dōge eleye ve uvaḥ ol qadar (7) revāk balıla maʿcūn ēde ḥācet vaqtında her şabāḥ acla bir mişkāl istiʿmāl (8) ēdeler nāfiʿ gele inşāallāhu teʿālā **maʿcūn-ı rāḥat** qulunc taḥlīl ēder ve yēlleri giderür (9) ve bēl aqrısına coq aşısı vardur şanʿatı oldur alalar mezlekī ve qaranful ve (10) zencebīl ve fulful ve dār-ı fulful ve cevz ve saqmūniyā-yı herikī iki direm dūkelin (11) dōgeler ve cüllābıla yoğuralar ve ḥācet vaqtında bir mişkāl istiʿmāl ēdeler nāfiʿ ēde (12) **maʿcūn-ı enjir** göz yaşarmāğına coq fāyidesi vardur şanʿatı oldur kim (13) alalar vec ve qaşnı ve rāziyāne toḥmı her birinden berāber dōge (14) eleye balıla maʿcūn eyleye ve ḥācet vaqtında bir mişkāl istiʿmāl ēdeler (15) nāfiʿdür **maʿcūnı kim** ağıları defʿ ēder ve şoğulcanları ve namārborları kim

[41a]

(1) qarındadur öldürür kırar ve hem indürür diger **şanʿatı oldur kim** alalar encidāni (2) ve aşlı her birinden iki direm ve şīḥ-i irmenī iki direm dōge eleye revāk (3) balıla ḥamīr ēde ve ḥācet vaqtında bir mişkāl istiʿmāl ēde nāfiʿ ēde inşāallāhu teʿālā (4) **el-faşlu's-sāmin fi'l-ḥizābāti** bu faşıl saqalı ve başı boyamağ icün (5) beyān ēder ḥizāb kim kōzuḡ üstündeki qabın yaşıken ala dōge ve anuḡ (6) üstine biraz ḥabṣi'l-ḥadīd dōge bıraqa bir hefte şabr ēde her gün bunı (7) qarışdura ve andan şoḡra aq ve sacı anuḡıla boyaya eyü yer bundan gāfil (8) olmamaq gerek **ḥizāb-ı āḥir** alalar ḥabṣi'l-ḥadīd nīk eyü dōge ve qalay (9) bürādesi her birinden birer cüz ve ol qadar bişüre süci sirkesiyile kim gālīz (10) ola ve andan şoḡra anuḡıla saqalın ḥizāb ēde nāfiʿ ola **ḥizāb-ı āḥir** (11) alalar kōz cicegin acılmazdan öḡdin ve anı zeyt yağıyla saḥq ēde yaʿnī dōge

(12) ve aña biraz muḳl-ı yehūdī ıarışdura ve isti‘māl êde nāfi‘ ola **nev‘i diger** (13) **ḥızāb** alalar kök māzūyı biraz bezir yağıyla bir cömlekte ıavuralar şol ıadar (14) teybīz bigi ola ve rastuḳ taşın dögölmiş ve tuzu bir pāre ılıcaḳ suyıla (15) ḥamīr êde ıarışdura ve isti‘māl êde ve ḥammāmda yuya eti ıurıtmaya coḳ issi suyıla yuya nāfi‘ êde inşāallāhu te‘ālā

[41b]

(1) **el-faşlu’t-tāsi‘u fī beyāni edviyeti’l-esnān** ya‘nī devāyı ki (2) dişleri berk êder ve ağız ıoḳusın eyü êder ve dişleri aḳ êder **şan‘atı** (3) **oldur kim** alalar ‘ūd kömüri ve gezmāzek ve būre-i ermenī şāmī sırca (4) ve sinā-yı mekkī ve deniz köpügi her birinden berāber dögeler eleyeler saḥḳ dögeler (5) ve isti‘māl êdeler nāfi‘ ola **devā-yı āḥir kim** dişün ıanamaklıḡın men‘ êder ve hem (6) aḡrısın giderür alalar şeb-i yemenīde direm bābūnec-i cebelī yigirmi direm döge (7) eleye isti‘māl êde nāfi‘ ola **devāyı kim** ıal‘ êder esnānı geñezlikle (8) evvel ol dişün diblerin bir iki yerde cizeler ve andan alalar zāc (9) ve ‘afş ve mevīzec ve şeb-i yemenī ve dār-ı fulful saḥḳ êdeler ve (10) ıatrān ve mūmıla yoḡıralar ve ol cizdügi yere ıoyalar ve bir sā‘at şabr êde (11) ve andan şonra eliyle ceke fi’l-ḥāl gele ıııḳa gele **şan‘at-ı devāyı kim** dişi aḳ (12) êde ve hem cilā vērür ve kirin giderür ve ağız ıoḳusın giderür ve diş etlerin (13) cüritlemez pes alalar būre ve nār ıabı ve deniz köpüğün ve mürre ve şūnīz (14) eczāyı berāber dögeler eleyeler misvāklanalar nāfi‘ gele inşāallāhu te‘ālā (15) temmet fihrist-i tıbb

BÖLÜM 4: DİZİN

-A-

a : O.

a. + laradur (30b/8)

a. + ıa (10a/12), (10a/13),
(10a/6), (10b/2), (12b/8), (13a/3),
(13a/6), (13a/9), (13b/14), (14a/1),
(14a/10), (14a/12), (14a/8), (14b/10),
(14b/12), (14b/14), (16b/15), (17b/2),
(18a/12), (18b/15), (19a/2), (19b/2),
(19b/9), (1b/8), (20a/3), (20a/4),
(22a/2), (22a/3), (22a/8), (22b/3),
(23b/4), (26a/4), (26b/7), (2a/6), (2a/7),
(2a/7), (34b/6), (35a/5), (37b/1),
(39a/9), (3b/3), (3b/8), (41a/12), (4a/1),
(4b/10), (4b/4), (5b/7), (6b/8), (7a/15),
(7b/1), (7b/12), (7b/2), (7b/3), (7b/4),
(7b/6), (7b/9), (8a/11), (8a/4), (8a/5),
(9a/12), (9a/5), (9a/9), (9b/9)

a. + nda (12a/1), (13b/3),
(13b/6), (16a/11), (16b/3), (17a/11),
(17b/8), (1b/7), (20a/11), (20b/3),

(22a/8), (23a/13), (28a/2), (30b/2),
(31a/9), (4b/1), (4b/5), (8a/10)

a. + ndağı (14a/3), (15a/1)

a. + ndan (10a/15), (10b/6),

(10b/9), (11a/12), (11b/14), (12b/10),
(12b/9), (13b/3), (13b/6), (14a/12),
(15b/4), (15b/5), (15b/6), (16a/1),
(17a/13), (17a/2), (17a/3), (17b/2),
(18a/9), (18b/1), (18b/1), (18b/15),
(19a/1), (19b/1), (19b/12), (19b/13),
(19b/14), (19b/4), (20a/1), (20a/11),
(20b/13), (21b/14), (21b/15), (21b/7),
(22a/8), (22b/15), (24b/4), (24b/9),
(25b/4), (26b/11), (26b/12), (26b/6),
(27a/1), (27a/3), (27a/8), (27b/12),
(28a/1), (28a/6), (29a/5), (29b/13),
(2a/10), (34b/12), (34b/12), (34b/15),
(35a/1), (35a/1), (35b/13), (35b/14),
(35b/2), (35b/3), (36b/5), (37a/14),
(37b/1), (37b/10), (38a/9), (39b/1),
(3b/7), (40b/2), (40b/3), (41a/10),
(41a/7), (41b/11), (41b/8), (4a/5),

(5a/5), (5a/6), (8b/10), (8b/8), (8b/9),
(9b/10), (9b/9)

a. + ni (10b/8), (14a/7),
(15b/10), (16a/14), (19b/1), (21a/6),
(21a/8), (21a/9), (24b/11), (25a/15),
(25a/8), (25b/15), (29a/6), (2a/6),
(30a/8), (30b/1), (30b/6), (31a/3),
(34b/8), (35a/8), (35b/1), (35b/13),
(36a/6), (41a/11), (4b/9), (5a/5), (8b/5),
(9a/10), (9a/13)

a. + nlar (29a/12), (30b/14),
(32a/4), (6a/15)

a. + nlara (29b/10), (29b/5),
(30b/8)

a. + nlarda (7a/11)

a. + nlardan (31a/7), (8a/6)

a. + nları (7b/8), (8a/5)

a. + nları (11b/14), (31b/8),
(4b/3)

a. + nsuz (27a/4)

a. + nuñ (10a/4), (10a/7),
(10b/12), (13a/6), (13b/11), (13b/8),
(13b/9), (14b/10), (14b/13), (14b/14),
(15a/15), (16a/11), (16a/12), (16a/4),
(16a/8), (17b/3), (17b/9), (19b/12),
(1b/10), (1b/14), (21a/6), (21b/6),
(22a/6), (24b/14), (26a/4), (27b/10),
(27b/11), (28a/13), (28a/14), (28a/3),
(28a/3), (29b/1), (29b/11), (2a/11),
(2b/2), (2b/2), (2b/3), (30b/15), (30b/8),
(31a/1), (31a/4), (31a/4), (31b/2),
(31b/2), (31b/3), (34b/1), (34b/13),
(34b/2), (34b/5), (34b/8), (35a/14),
(35b/10), (37a/1), (37a/8), (3a/2),
(3a/5), (3a/7), (3b/14), (41a/5), (4a/4),
(4b/5), (4b/6), (5a/13), (6a/12), (6a/4),
(6a/9), (6b/12), (6b/3), (7a/7), (8a/9),
(8b/11), (8b/9), (9a/10), (9a/13), (9a/2),
(9a/7), (9b/12), (9b/14), (9b/8),
(22a/11), (2a/13), (2b/1), (5a/7)

a. + nuñıla (13b/2), (23a/6),
(24b/4), (24b/5), (27a/8), (29b/12),
(41a/10), (41a/7), (3a/6)

[= 302]

āb : <Far. Su.

a. +ı (28b/15), (28b/15)

[= 2]

abkāme : <Far. Turşu veya piyaza benzeyen, ekşi hamur ile pişirilen bir çeşit yiyecek.

a. (11b/1)

[= 1]

ac : Acıkmış olma. “aç”

a. +la (39a/7), (40b/7)

[= 2]

ac- : bk. aç-

a.-ar (31a/11), (37a/6)

[= 2]

acele : <Ar. Bir şeyi çabuk yapmaya çalışma, tez. “‘acele”

a. (22b/7)

[= 1]

acı : Tadı ağızda yakıcı bir etki bırakan, dille alınan duygulardan tatlının karşıtı olan duyu.

a. (6b/4)

[= 1]

acıq- : Yemek yeme gereksinimi duymak.

a.-duğı (17b/8)

[= 1]

acıl- : 1. (Çiçek için) Büyüyüp gonca halinden çıkmak, açmak. 2. Açılmak, açık olma durumu. 3. Ferahlamak, rahatlamak. “açıl-”

a.-mazdan (41a/11)

a.-mış (35a/13)

[= 2]

‘āciz : <Ar. Beceriksiz olan.

a. +dür (1b/4)

[= 1]

aclıq : Aç olma, acıkma durumu.

a. (17b/6)

[= 1]

aç- : Bir şeyi kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.

a.-ar (14a/5)

[= 1]

ad : Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, isim.

a. + ı (3a/7)

a. + ına (3a/6)

a. + ını (3a/6)

[= 3]

âdem : <Ar. İnsan, adam.

a. (23b/10), (24a/6)

a. + e (23b/14), (7a/8)

a. + i (10b/15)

a. + üñ (4b/6)

[= 6]

‘âdet : 1. Topluluk içinde eskiden beri uyulan kural, töre. 2. Alışılmış davranış.

a. (10b/2)

a. + den (10b/3)

a. + êde (25b/7)

a. + êdiben (17a/8)

a. + êdine (15a/11), (15a/12), (15b/13), (15b/15), (26a/10)

a. + i (10a/11), (10a/12), (10a/14)

a. + üñ (10a/10), (10b/12)

a. + üñse (11a/12)

[= 15]

‘afş : <Ar. 1. Mazi denilen tane. 2. Kekre.

a. (38a/10), (41b/9)

[= 2]

ağ : Ak, beyaz.

a. + ın (34b/9)

a. + i laṭīfden (29a/12)

a. + ıyıla (34b/11)

a. + i laṭīfdendür (29b/2)

[= 2]

a. + i muṭtedildendür (30b/3),

(30b/4)

ağac : Kökü toprak altında kalan, gövdesi yukarıya doğru yükselen ve gittikçe incelerek dallara ayrılan, kereste veya odun olmaya elverişli uzun ömürlü bitki.

a. + i mülāṭṭıfıdandır (29a/14),

(29b/6)

a. + nūḡ (29b/15), (3b/9)

[= 17]

a. (27b/2), (29b/4), (32b/11), (33a/14), (33b/14), (35b/13), (35b/7), (36a/10), (5b/9)

ağır- : Ağırılmak.

a.-ğan (6b/6)

a. + ında (31a/8), (31a/9)

[= 1]

[= 11]

ağır: Yerinden kaldırılması, taşınması güç olan, hafif karşıtı.

ağdiye : < Ar. Yenip içilecek şeyler.

a. (10b/7), (29b/10), (29b/12), (30a/10), (6a/10)

a. (6a/14)

[= 1]

a. + den (6a/9)

ağırlıḡ : Ağırlık.

a. + dür (33a/1)

a. + ın (18a/2)

a. + i ḡārr (6b/2)

[= 1]

a. + i devāiyyeye (10b/7)

ağız : Hayvan ve insanda yüzün ön aşağı kısmında yer alan, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, ses çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve sindirim borusunun giriş deliği olan boşluk.

a. + da (38a/8), (38a/4)

a. + köküsü (17a/14)

a. + köküsün (41b/12), (41b/2)

a. + uñ (38a/4)

[= 6]

ağla- : Ağlamak.

a.-mağdan (15a/9)

[= 1]

ağrāz : < Ar. Maksatlar, niyetler.

a. + larına (3a/4)

[= 1]

agrı : Bedenin herhangi bir yerinde derinden ve yaygın bir şekilde

hissedilen sürekli acı ve ızdırıp, sızı, veca.

a. (23b/12)

a. + s1 (28a/12), (39b/6), (39b/7)

a. + s1n (35b/5), (41b/6)

a. + sina (23a/9), (31a/12),

(40b/9)

a. + sından (38a/14)

[= 10]

ağu : Zehir.

a. + ları (40b/15)

[= 1]

ağulu : Zehirli.

a. (15a/8)

[= 1]

ağ(1)z : bk. “ağız”

a. + 1 (13a/4), (6b/4), (6b/13)

a. + ına (26b/11)

a. + ında (8a/7)

a. + dan (21a/11)

a. + ından (39b/15)

a. + ı (14b/5), (22b/12), (27b/14)

a. + ını (35a/2)

a. + ı a^czāyı (21b/8)

a. + ının (6a/13)

[= 5]

[= 8]

aḥṣām : Akşam.

āḥir : < Ar. Son, sonraki.

a. + da (10a/4)

a. (41a/10), (41a/8), (41b/5)

a. + öyni (10a/3)

a. + ile (16a/15)

[= 2]

a. + inde (39b/4)

aḥvāl : < Ar. 1. Durumlar, haller, vaziyetler. 2. Davranışlar.

a. + ine (39b/3)

a. + in (17b/14)

[= 6]

[= 1]

aḥir : bk. “āḥir”

a. + inde (33b/10)

aḥvālī’y-yakāṣa : < Ar. Uyanıklık durumları.

[= 1]

a. (17b/4)

aḥkām : < Ar. Emirler, hükümler.

[= 1]

a. + ı tıbbiyye (2a/1)

aḥ : Beyaz.

[= 1]

a. (15a/9), (28b/4), (31b/11),

aḥlāt : < Ar. Karışım.

(31b/14), (32a/10), (34b/14), (34b/7),

(35a/10), (35b/2), (36a/12), (36b/7),
(37a/3), (37b/7), (39b/11), (39b/12),
(39b/12), (39b/12), (39b/6), (40a/1),
(40b/6), (41a/7), (41b/11), (41b/2)

a. + şekerile (20a/5)

[= 24]

ak- : Akmak.

a.-a (12a/2), (12a/2), (16a/3)

a.-ar (12a/4)

[= 4]

akall : < Ar. En az.

a. + ı (4a/1), (19b/14)

[= 2]

akarsu : Akarsu.

a. + ya (15a/12)

[= 1]

akd : < Ar. Bağ, bağlama, düğümleme,
bağlanma, düğümlenme.

a. + eden (3a/13), (3a/14)

[= 2]

akırkarhā : < Ar. 1. Pire otu, nezle otu.

2. Şifalı bir öd türü.

a. (40b/4)

[= 1]

akış : Akma işi.

a. + ı (12a/8)

[= 1]

akl : < Ar. Akıl, us.

a. (1b/7)

a. + ı (18a/11), (16b/10)

a. + ı bi'l-melekiyyete (2b/4)

a. + ı giderür (18a/10)

a. + ı heyūlānīden (2b/4)

a. + ı müsteānı (2b/4)

[= 7]

aklen : < Ar. Akıl ile, akıldan.

a. (2a/4)

[= 1]

‘aks : <Ar. Çarpma, çarpıp geri dönme.

a. + i hilāfincadur (31a/2)

[= 1]

akşıman : Ak suretli, ak gibi, akça.

a. (7a/1)

[= 1]

āl : <Ar. 1.Aile. 2. Evlat. 3. Sülale.

a. (1b/14)

a. + i (1b/14)

[= 2]

al- : Almak.

a. (34b/14), (35a/10), (35a/4),
(35a/7), (35a/9), (35b/1), (35b/6),
(36a/10), (36a/11), (36a/13), (36a/15),
(36b/3), (36b/6), (37a/3)

a.-a (26b/11), (27a/7), (35a/13),

(41a/5), (39a/15)

a.-alar (26a/5), (38a/15),

(38b/4), (38b/9), (39a/13), (39a/2),

(39a/6), (40a/14), (40a/2), (40a/5),

(40b/13), (40b/3), (40b/9), (41a/1),

(41a/11), (41a/13), (41a/8), (41b/13),

(41b/3), (41b/6), (41b/8)

a.-asın (26b/14)

a.-dukdan (35b/9)

a.-dur (27a/14)

a.-mağ (22b/9)

a.-mağdan (24a/13)

a.-uban (37b/2)

[= 46]

alabüber : <T.-Gr. 1. Patlıcangillerden bir biber türü; (*Capsicum annuum*). 2. Olgunlaşınca kızaran ve yakıcı bir tat alan biber cinsinin yemeklerde baharat olarak kullanılmak üzere toz haline getirilmiş şekli, Türk biberi.

a. (26b/3)

[= 1]

‘alāmet : < Ar. Belirti.

a. + i (13a/6), (19b/12),
(34b/13), (6a/12), (6b/12), (6b/3),
(7a/7)

[= 7]

alāuhu’l-‘āliye : < Ar. Yüceltme
manasında kullanılan bir sözcüktür.

a. (1b/11)

[= 1]

a‘lā : < Ar. Daha iyi, pek iyi, en
yüksek, ziyade olan.

a. + yı (8a/10)

[= 1]

‘ale’l-eşahh : Çok doğru.

a. (31b/12)

[= 1]

‘ālem : < Ar. 1. Dünya, cihan, 2.
İnsanlar, halk. 3. Lüzum, mana.

a. (2a/4)

a. + de (1b/13)

[= 2]

ālet : < Ar. Aygıt, araç, vasıta.

a. + iyle (15b/15)

[= 1]

alın- : Alınmak, alma işi yapılmak.

a.-miş (40a/7)

[= 1]

allāh : < Ar. İslam dinine göre bütün
kemal sıfatlarının kendisinde
bulunduğu, mutlak, hakiki, eksiksiz,
ezeli, ebedi, her şeyin yegane sahibi,
maliki ve yaratıcısı olup eşi benzeri ve
zıddı tasavvur edilemeyen, diğer
varlıkların zaruri kaynağı ve gerçek
sebebi olan varlık, Tanrı.

a. + uñ (1b/9), (2b/2)

[= 2]

allāhu te‘ālā : <Ar. Yüce Allah, ulu Allah.

a. (3a/11), (4a/11)

[= 2]

alma : Elma; (*Pirus malus*).

e. (34a/2), (35b/10), (35b/13),
(36a/6), (36b/6)

e. + dur (32b/10)

e. + y1 (35b/14)

[= 7]

alt : 1. Bir nesnenin yere bakan yüzü,
üst karşıtı. 2. Bir nesnenin yere temas
eden kısmı, taban.

a. + ında (38a/1), (38a/3),
(39a/14)

[= 3]

altı : Altı.

a. (16b/3), (23a/13), (5a/10)

[= 3]

altıncı : Altıncı.

a. (12a/6), (16b/8), (23b/2)

[= 3]

altışar : Altışar.

a. (39a/12)

[= 1]

altı yüz : Altı yüz.

a. (39a/13), (40a/10)

[= 2]

altun : Altın.

a. (15b/15)

[= 1]

‘amel : <Ar. Yapılan iş, fiil.

a. + dedür (3b/11)

a. + eder (16a/7)

a. + i (19b/8), (36a/6), (36b/2)

[= 5]

ammā : < Ar. 1. Ama. 2. Bir hükmü

[= 87]

kuvvetlendirir, pekiştirir.

aṭ- : Anmak.

a. (10a/7), (10b/3), (11a/6),
(12a/13), (12a/14), (12b/11), (12b/4),
(12b/5), (13a/5), (13b/8), (13b/8),
(14a/15), (14b/2), (16a/13), (17b/2),
(17b/6), (18a/12), (18a/5), (18b/11),
(18b/5), (19a/11), (19a/7), (19b/10),
(19b/6), (19b/8), (1b/15), (20a/3),
(20a/5), (20b/12), (20b/13), (20b/15),
(21b/6), (22a/3), (22a/6), (22b/12),
(22b/13), (22b/14), (22b/2), (22b/4),
(23a/4), (23a/6), (24a/10), (24a/8),
(24b/10), (24b/12), (25a/13), (25a/2),
(25b/11), (26a/3), (26b/8), (28b/11),
(28b/5), (2a/11), (2a/13), (2a/15),
(2a/4), (30b/13), (30b/3), (31a/7),
(31a/8), (31a/9), (31b/11), (31b/7),
(31b/9), (32a/14), (37a/5), (3a/10),
(4a/8), (4b/4), (5a/9), (5b/5), (6a/8),
(6b/12), (6b/3), (7a/14), (7a/15), (7a/6),
(7b/1), (7b/2), (7b/3), (7b/5), (7b/9),
(8b/10), (9a/10), (9a/7), (9b/13), (9b/4)

a.-alar (3a/10), (4b/14)

[= 2]

ancılayın : Öyle, onun gibi.

a. (12b/12), (13b/10), (14b/4),
(22b/6), (24a/4), (30b/4), (31b/15),
(31b/5), (31b/8), (33a/11), (34a/10),
(34a/6), (3a/13), (3a/15), (3b/1),
(8a/13), (8a/15), (8a/4), (8a/6)

a. + dur (25a/13), (31b/13),
(37a/5)

[= 22]

anīsūn : < Far. Anason; (*Pimpinella anisum*).

a. (37b/7)

[= 1]

anisūn: bk. “anīsūn”

a. (19b/7), (37a/9)

[= 2]

anūširvān : < Ar. Sasani hükümdarı.

a. + şuyında (12a/11)

a. (2b/10)

[= 1]

[= 1]

ard : Arka.

‘an-varṭatū’l-mühlik : < Ar. Öldüren
çukurdan.

a. + inca (12b/4), (12b/6),
(16a/3), (22b/1)

a. (2b/13)

[= 4]

[= 1]

arı : 1. Tertemiz, pak. 2. Doğal,
katışksız, saf.

ara : 1. İki şeyi birbirinden ayıran
uzaklık, açıklık, boşluk. 2. Bir oluştan
diğer bir oluğa kadar geçen zaman
fasılası.

a. (20a/2), (20b/7), (34b/7)

[= 3]

a. + sında (12b/5), (14b/11),

(31b/1), (32b/9)

a. + sındadur (13b/10)

[= 5]

arid- : Arıtmak, temizlemek.

a.-ur (18a/2), (21a/11), (21a/13),

(21b/4), (23a/7), (36b/12), (37a/7),
(37b/5)

[= 8]

‘arabī : < Ar. Araplarla ilgili, Araplara
özgü olan.

aridıl- : Temizlenmek, arıtmak,
yikanmak.

a. (37b/13), (37b/13)

a.-mış (38b/9), (40a/10),

[= 2]

(40a/10), (39b/12)

aras : Doğu Anadolu'da bir ırmak.

[= 4]

arın- : Maddî kirlerden temizlenmek,
temiz ve pak duruma gelmek,
yikanmak.

a. + a (19b/12)

a.-miş (37b/14)

[= 2]

‘arīz : < Ar. Geniş, enli.

a. (18b/14)

[= 1]

arīzī : < Ar. bk. ġarīzī

a. (4a/8)

[= 1]

arķ : Tarım alanlarını, tarla ve
bostanları sulamak için açılan su yolu,
kanal.

a. + şuyıla (11b/12)

a. + şuyıdur (11b/15)

[= 2]

arķa : Arka, sırt.

a. (17a/5)

[= 1]

arķun : Yavaş, hafif.

a. + arķun (14a/12), (14b/12),

(34b/10), (34b/15), (39a/15)

[= 5]

armağ : Güçsüzlük. “armak”

a. + ı (17a/6), (21a/14)

[= 2]

arpa : Buğdaygillerden bir bitki;
(*Hordeum vulgare*) Taneleri ekmek ve
bira yapımında kullanılan, hayvanlara
yem olarak verilen bir tahıl cinsi.

a. (38b/9)

a. + dur (33b/9)

a. + keşki (33a/9)

a. + sı (33a/9)

[= 4]

arṭab : < Ar. Yumuşak, taze, yaş,
nemli.

a. + dur (30b/10), (33a/1),
(33a/11)

[= 3]

art- : Artmak, çoğalmak.

a.-a (39b/8)

a.-ar (15a/15), (3b/11)

a.-dı (24b/6)

a.-ur (28a/12)

[= 5]

artuk : Fazla.

a. (14b/1), (14b/1), (16a/10),
(16b/12), (22a/5), (31a/2), (31a/5),
(31b/6), (34b/4), (5a/10), (5a/9), (6a/5),
(9a/11), (9a/13)

a. + dur (12a/15), (31b/14),
(31b/7), (33b/1), (34a/5), (4a/15),
(6a/9), (9a/9), (33a/3)

[= 23]

artur- : Arttırmak, çoğaltmak.

a.-a (15b/8)

a.-ur (15a/14), (16a/5), (16b/10),
(16b/11), (17a/15), (23a/4), (23b/9),
(40a/5)

[= 9]

aruk : Arık, Zayıf, cılız, kuru, sıska.

a. (21b/3), (24b/3), (30b/14),
(32a/8)

a. + eder (11a/10), (18a/6),
(21b/4), (22b/8)

a. + eyler (11a/1), (11a/3)

[= 10]

aruklīg : Zayıflık. “aruklık”

a. + ından (7b/14)

[= 1]

‘arziyye : < Ar. Toprakla, topraktan
yetişen.

a. (3b/4)

[= 1]

a. + ı tena^{cc}um (5a/2)

‘aşāb : < Ar. Sınır.

[= 4]

a. + ıyıla (18b/14)

aşhābı’l-kedde : Kedde sahipleri.

[= 1]

a. (5b/11)

‘aşabānī : < Ar. 1. Asabeye ait, asabe ile ilgili. 2. Sınırlı.

[= 1]

aşhābı’r-rāḥat : Rahat sahipleri.

a. (8a/10)

a. + ı (5a/1)

[= 1]

[= 1]

‘aşāfir : < Ar. Serçe kuşu.

aşl : < Ar. 1. Ilgın ağacı. 2. Kök.

a. (39b/11)

a. + ı (41a/2)

[= 1]

[= 1]

‘asel : < Ar. Bal.

aşl : < Ar. Kök, asıl, menşe; tür, cins.

a. + i (37a/5)

a. + ıdur (34a/15)

[= 1]

[= 1]

aşhāb : < Ar. Sahipler.

aşlī : < Ar. Asla mensup, hususi, seçkin.

a. + dururlar (1b/15)

a. + ı (1b/14)

a. (21a/11), (3b/3), (4a/2),

a. + ı rāḥıta (5a/3)

(4b/5), (5b/2)

a. + nün (4a/3)

[= 6]

aşlu'l-kerefus : Kereviz kökü; (*Apium graveolens*).

a. (38a/2)

[= 1]

aşlu'r-rāziyānec : Raziyanec kökü.

a. (38a/1)

[= 1]

aşşı : Yarar, fayda.

a. + şı (35a/12)

a. + sı (18a/4), (21a/1), (21b/1),
(23b/8), (35a/7), (35b/6), (36a/14),
(36a/5), (36a/9), (37a/7), (37b/6),
(38b/8), (40a/9), (40b/9)

[= 15]

aş : Yemek.

a. + ı (11a/5), (20a/12), (20a/12),
(25b/9), (27b/1), (27b/1), (27b/2),
(29a/1)

a. + ına (6b/8)

a. + ıyla (11b/1), (27b/2),
(20a/12)

a. + larda (20a/13)

[= 13]

aşağa : Aşağı, alt.

a. (38a/14)

a. + dan (14a/11), (24b/8)

[= 3]

aşağarak : Daha aşağı, aşağıca, bir
derece aşağı. "aşağarağ, aşağırak"

a. (30b/10)

[= 1]

‘aşr: < Ar. Yemen’de bulunan
Hindistan’da “ak” olarak bilinen
sütleğengillerden, “tıgala” da denilen
ve zamkî öldürücü olan bir ağaç.

a. (27a/10), (34a/11)

[= 2]

aşuğ : Çift tırnaklı hayvanların ön dizlerinde bulunan bir eklem kemiği, aşık kemiği.

a. +1 (27a/7)

[= 1]

at : Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan, Orta Asya menşeli, tek tırnaklı, memeli hayvan.

a. (14b/2)

a. + binmek (14a/14)

a. +1 (14a/15)

a. + segirtmek (14b/4)

[= 4]

‘aṭaṣ : < Ar. Susama, susuzluk, hararet.

a. +1 (36a/4)

[= 1]

‘aṭaṣ-ı kâzibe : < Ar. Yalancı susalık.

a. (37a/8)

[= 1]

av : Karada ve havada yabanî hayvanları, denizde balıkları tutma veya vurma işi.

a. (28b/10)

[= 1]

a‘vān : < Ar. Yardım edenler, yordakçılar.

a. (2b/14)

[= 1]

āvāz : < Far. Ses.

a. + lar (16a/5)

[= 1]

‘avrat : < Ar. Kadın.

a. (24b/10), (24b/10), (24b/13), (24b/3), (24b/7), (27a/3), (3a/12), (3a/13), (3b/4)

a. + a (25a/11)

a. +1 (24b/4)

a. + ıla (27a/3)

a. + uñ (24a/8), (24b/15), (24b/6)

[= 15]

avuc : Avuç.

a. (38b/10), (38b/2), (39a/2),
(39a/3)

[= 4]

ay : Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri veya yaklaşık otuz gün olarak kabul edilen süre.

a. + da (18a/10), (18a/13)

[= 2]

ayağ : bk. “ayak”

a. + üstine (25a/2)

[= 1]

ayağ : Bedenin bacadan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı.

a. (10b/10)

[= 1]

ayāric : <Gr. Deva için hazırlanan bir grup macuna verilen genel ad.

a. + i faykara (37b/5)

a. + ile (15b/13)

[= 2]

ayaz : Duru, sakın havada çıkan kuru soğuk.

a. + da (18b/9)

[= 1]

aydın : Aydın, ıııklı.

a. + ola (20b/7)

[= 1]

ayd : Ayıt, küçük ince yapraklı, kokulu, mor mavi çiçekli, düzgün dallarından sepet örülen halk indinde kutsal sayılan bir ağaç, hayıt, beşparmak otu; (Vitex agnus castus).

a. + tohmı (32a/14)

[= 1]

ayır : Ayırmak.

a. (35b/7)

[= 1]

aylık : Aylık.

a. + dan (5a/10)

[= 1]

‘ayn : < Ar. Göz.

a. (15a/6)

[= 1]

ayru : Ayrı.

a. (26a/14)

a. + ayru (15b/4), (15b/4),
(37a/12), (37b/9), (38a/11), (38a/6),
(39a/12), (26a/14)

[= 9]

ayva : Ayva; (*Cydonia vulgaris*).

a. (33b/14), (36a/5), (38a/11)

[= 3]

az : Az, yetersiz.

a. (12a/10), (12a/7), (13a/4),

(14a/3), (16b/9), (20a/13), (24a/11),
(24b/8), (30b/2), (31b/3), (32a/11),
(26a/2), (35a/10), (37a/2), (40a/2),
(5a/6), (6b/9), (7a/2), (7a/8), (7b/5),
(8a/11)

a. + az (10b/4)

a. + dur (9a/3)

[= 23]

a‘zā : < Ar. Organlar, üyeler.

a. (18a/15)

a. + yi bākīden (1b/14)

a. + nuḡ (13b/4)

a. + sīn (3b/6)

a. + sīna (9b/4)

a. + sīnda (7b/13), (7b/8)

a. + sīnuḡ (3b/10)

a. + ya (14b/11)

a. + yī (21b/8), (22b/13), (6a/6)

a. + yı aşı (21a/11)

[= 13]

azcuk : Azıcık, çok az.

a. (17b/3), (39a/14)

[= 2]

azırak : Daha az.

a. (27a/15)

a. + dur (33a/13)

[= 2]

azîz : <Ar. Sevgide üstün tutulan,

muazzez.

a. (38a/13)

[= 1]

-B-

bāb : <Ar. Bölüm, kısım.

b. (13a/13), (19a/5), (3a/8)

b. + da (11b/5), (13a/13),

(15a/4), (17b/14), (19a/4), (20a/14),

(23a/10), (25a/6), (27a/11), (29a/2),

(34a/12)

b. + dan (13b/12)

b. + ında (25a/15)

b. + larında (14a/13)

b. + uñ (29a/13), (29a/6),

(30a/11)

[= 20]

bābād : <Far. Papatya; (*Matricaria chamomilla*). “bābādyā, babādyā”. Krş.

bābūnec.

b. + yağlarıyla (26a/14)

[= 1]

bābūnec : <Far. Papatya; (*Matricaria chamomilla*). Krş. bābādyā.

b. + i cebelî (41b/6)

[= 1]

ba'de : <Ar. Sonra, bundan sonra.

b. (1b/15)

[= 1]

bādrūc : <Far. Yabani reyhan;
(Ocimum).

b. (32b/2)

[= 1]

bağır : Göğüs, sine.

b. + a (18a/8)

b. + lar (31b/6)

b. + şovuklığından (39b/14)

[= 3]

bağırsuk : Sindirim borusunun midenin
bitiş yerinden anüse kadar olan ve
dışkıların vücuttan dışarı atılmasına
yarayan uzun dar ve kıvrımlı kısmı.

b. (30a/4), (5b/15)

b. + lardan (38a/14)

b. + ları (36a/15)

[= 4]

bağla- : Bağlamak, tutmak, durdurmak.

b. (35a/3)

b.-r (22b/15), (36a/3)

b.-ya (18b/14)

[= 4]

bağlan- : Bağlı olmak, tutulmak.

b.-mı (38b/1), (38b/10)

[= 2]

bahak : <Ar. Abraşlık hastalığı.

b. (7a/10)

[= 1]

bak- : Bakmak.

b.-mak (25a/10), (25a/10),
(25a/9)

b.-mağdan (15a/10)

b.-sa (25a/10)

[= 5]

bakara : <Ar. Sığır, öküz.

b. (30a/3)

[= 1]

bākıllā : < Ar. Bakla.

b. (6a/3), (7a/12)

[= 2]

bākıllā : bk. bākıllā

b. (15a/7), (30a/7), (37b/14)

[= 3]

bakıyye : bk. bākī

b. (9b/6)

[= 1]

bākī : < Ar. Kalan, arta kalan, kalıcı.

b. (34b/1)

b. + den (1b/14)

b. + kalur (13b/5)

b. + sin (36a/10)

[= 4]

bakla : < Ar. İri taneleri kabuksuz olarak veya fasulye gibi yeşil kabuğu

ile pişirilip yenen yurdumuzda çok bol yetişen besleyici bitki; (*Vicia faba*).

b. + i ḥorāsānī (34a/3)

[= 1]

bal : Bal arılarının çiçeklerden topladıkları bal özü denen sıvı ile yaptıkları, rengi beyazdan esmere kadar değişen, koyu kıvamda tatlı madde.

b. (29a/14), (38b/5)

b. + ı (27a/5)

b. + ıla (18b/9), (18b/9),

(25b/13), (26b/15), (39b/13), (40a/11),

(40a/15), (40a/7), (40b/14), (40b/7),

(41a/3)

b. + şerbeti (18b/4)

[= 15]

baldır : Baldır.

b. + ına (25a/10)

[= 1]

balgām : <Gr. 1. Balgam, solunum yollarında tahriş ve iltihaplanma sebebiyle meydana gelen ve öksürülerek çıkarılan sümüksü madde.

2. Eskiden beden yapısının özünü oluşturduğu kabul edilen dört unsurdan biri; *Phlegme*.

b. (13b/3), (38a/9), (8a/3)

b. + dan (5b/5), (13a/6), (36b/12), (37b/6)

b. + ı (13a/7), (28b/14), (39b/15), (40a/13), (8a/4)

b. + ları (21b/4)

b. + uñ (7a/5)

[= 14]

balgāmī : <Ar. Balgamla ilgili.

b. (20b/12), (25b/13), (29b/7), (6b/12), (17a/14), (20b/8)

b. + den (37a/7), (4a/15)

b. + emrāza (28a/15)

b. + hastalıklar (28a/13)

b. + mizāc (28b/13), (28b/14)

b. + nūñ (4a/15)

[= 13]

balgamiyye : bk. balgāmī

b. + yi (21b/1)

[= 1]

balıġ : bk. balık

b. + ı (31a/6)

b. + ıla (11a/14)

b. + ından (31a/6)

b. + uñ (29a/8), (33a/13)

[= 5]

balık : Su içinde yaşayıp solungaçla nefes alan, çoğunlukla yumurtlama şeklinde üreyen omurgalı hayvanların ortak adı.

b. + lar (33a/12)

[= 1]

bān : < Ar. Sorgun ağacı, bey söğüdü.

b. (26b/3)

b. + yağının (26b/6)

b. + yağıyla (26b/5)

[= 3]

(34a/3), (34a/6), (34a/6), (35b/10),

(36a/2), (36a/7), (6b/10), (7a/15),

(7b/11), (33a/7), (33a/12), (33a/14),

(33a/3), (33a/8), (33b/3)

b. + dür (33b/12), (33b/2),

(33b/6), (34a/10), (34a/2), (34a/4),

(34a/4)

baraş : < Ar. Tedavi edilmesi mümkün

olmayan ve bedende beyaz lekeler

meydana getiren bir hastalık, abraşlık

hastalığı.

b. + dürler (33a/15), (33b/15),

(33b/9), (34a/9)

b. + i (21a/7)

b. (14b/7), (39b/6), (39b/6)

[= 42]

[= 3]

başar : < Ar. Göz.

bardağ : Bardak.

b. (24a/2)

b. + da (38a/7)

b. + uñ (14a/13)

b. + dan (13a/4)

[= 2]

[= 2]

bāsiṭu'l-'adl : Allah.

bārid : < Ar. Soğuk.

b. + i (2b/12)

b. (15b/11), (19a/8), (20b/9),

[= 1]

(21a/5), (28a/14), (28a/3), (32a/3),

(33a/14), (33b/1), (33b/13), (33b/14),

bāsiraha : < Ar. Bütün.

(33b/8), (33b/9), (34a/1), (34a/2),

b. (29a/2)

[= 1]

baş : İnsan bedeninin göz, kulak, ağız, burun gibi duyu organlarının ve beyin bulunduğu en üst, hayvan bedeninin en ön kısmı, kafa.

b. (18a/3), (18a/4)

b. + a (18a/9), (8b/1)

b. + ağrısı (39b/6)

b. + ağrısın (35b/5)

b. + cegzinmegi (23b/11)

b. + dağı (18a/8)

b. + ı (41a/4), (6b/5)

b. + ına (15a/11)

b. + ında (8a/15)

b. + ların (22a/13)

b. + undağı (28a/12)

[= 14]

baş : Yara, çıban.

t. (18a/3), (18a/4)

[= 2]

başla- : Başlamak.

b.-duktan (16b/12), (16b/4),
(19b/6)

b.-r (16a/15), (3b/7)

b.-ya (12b/3), (13b/15),
(14a/11), (18b/2)

[= 9]

bāṭın : <Ar. 1. Dahili, iç yüz. 2. Gizli, görünmeyen nesne, sır ve hakikat.

b. (10a/5), (16a/11), (16a/8)

b. + ın (9b/15)

b. + ında (9b/13)

[= 5]

baṭī : <Ar. Yavaş, ağır hareketli.

b. (30b/14)

[= 1]

baṭī'ul-hāẓm : <Ar. Hazmı güç, sindirimi ağır.

b. (6a/3), (7b/4)

[= 2]

bāzām : <Far. Badem ağacı ve bu ağacın çağla halinde iken tamamı, dış kabuğu sertleşince ise içi yenen meyvesi; (*Amygladuscommunis*). “bādem”

b. (32b/12)

b. + yağı (15a/11)

b. + yağıyla (26a/14), (30b/7)

[= 4]

ba‘zı : <Ar. Bazı.

b. (33b/10), (33b/5)

b. + lar (33a/2), (33b/3)

[= 4]

bāzincān : <Far. Patlıcangiller familyasından kalın saplı, uzunca yapraklı, mor ve beyaz çiçekli, bir yıllık otsu bitki; (*Solanummelongena*). Bu bitkinin besin değeri az olmakla

birlikte sebze olarak çok yenen ve sevilen, lezzetli, mor renkli, uzunca veya toparlak meyvesi

b. (15a/7), (30a/10), (6a/2)

[= 3]

bazincān : bk. “bāzincān”

b. (32a/14)

[= 1]

beden : <Ar. Beden, vücut.

b. (13a/15), (13b/1), (13b/15), (14a/1), (16a/10), (16a/15), (17a/12), (23b/1), (29b/12), (2b/5), (5a/8), (5b/1), (7b/14), (7b/5), (24a/3)

b. + de (14b/15), (16a/13), (17a/12), (4a/7), (5b/2), (6a/5)

b. + den (13b/7), (14a/15), (14a/15), (14a/6), (16a/8), (16b/10), (23b/9)

b. + e (10a/5), (11a/13), (11b/9), (12a/9), (12b/13), (12b/5), (13b/4), (13b/6), (14a/14), (14b/15), (14b/2),

(14b/4), (14b/5), (16a/11), (16a/12),
 (16a/7), (16a/8), (17a/10), (19a/7),
 (19a/9), (20a/4), (20a/9), (21a/11),
 (23b/10), (23b/5), (24a/11), (28b/11),
 (28b/13), (30b/4), (30b/9), (31a/1),
 (31a/11), (31a/4), (31b/6), (33a/10),
 (4a/6), (4b/6), (6a/5), (7b/11), (8a/1)

b. + i (11a/3), (11a/3), (11a/4),
 (11a/9), (14a/4), (14b/1), (14b/15),
 (16a/14), (16b/9), (17a/7), (17a/8),
 (17a/9), (17a/9), (17b/11), (18a/4),
 (18a/6), (19a/8), (1b/9), (20a/9),
 (21a/13), (21b/3), (21b/8), (22a/11),
 (22b/14), (22b/5), (22b/6), (23a/13),
 (23a/15), (23b/5), (24a/10), (24a/11),
 (24a/7), (27b/14), (30b/6), (40a/8)

b. + i insāndur (2a/14)

b. + i insānı (3a/11)

b. + in (14a/3), (19a/8), (22b/1),
 (22b/7), (23a/3), (23a/7)

b. + inde (39b/4), (7a/14), (8a/1)

b. + inden (4b/9)

b. + ine (12b/11), (9a/6)

b. + lere (21b/5)

b. + leri (30a/14)

b. + lerin (36b/13)

b. + lerinde (29b/6), (5b/7)

b. + lerine (32a/2)

b. + lerünj (3a/8)

b. + ünj (13a/14), (13a/15),
 (14b/10), (14b/13), (16a/9), (22b/14),
 (3a/15), (3b/6), (7b/3), (9b/12), (9b/15)

[= 135]

bedenī : < Ar. Bedenle ilgili.

b. + nünj (3b/9)

[= 1]

bednūs : < Gr. Orman horozu.

"bedinus, bidnus, tebnus"

b. (31a/3)

[= 1]

beğā : < Ar. İleri derecede, çok fazla,
fahiş, oldukça.

b. (17b/8)

[= 1]

beğāyet : < Ar. Pek çok, aşırı, son
derece, pek ziyade.

b. (10a/1), (10a/12), (10a/15),
(11a/10), (11a/11), (12b/13), (12b/6),
(17b/11), (18a/8), (18b/11), (18b/5),
(19a/12), (19a/7), (20a/6), (21a/4),
(22a/11), (22b/9), (23a/8), (24a/5),
(24a/7), (25a/14), (25a/2), (25b/10),
(25b/14), (25b/6), (26a/10), (26a/15),
(26a/2), (26a/8), (26b/13), (26b/2),
(26b/8), (26b/9), (27a/1), (27b/6),
(28a/6), (28b/11), (28b/12), (28b/3),
(28b/4), (30a/11), (33a/9), (3b/1),
(3b/2), (5a/13), (6a/1), (6a/7), (8a/12)

[= 48]

beğāyet : bk. beğāyet

b. (26a/1)

[= 1]

be-ḥilāf : < Far.-Ar. Hilaf üzere,, aksi
olarak manasında terkidir.

b. + ı a^lāyı (8a/10)

[= 1]

behmen : < Ar. Kuduzotu, kırmızı
türüne kızıl behmen; (*Stalice
limonium*), beyaz türüne ak behmen adı
verilir; (*Centaurea behen*).

b. (39b/12)

b. + i kızıl (39b/12)

[= 2]

beḳā : < Ar. Geleceğe doğru varlığını
koruyarak devam etme, devamlılık.

b. + sı (13a/15)

b. + sında (13b/1)

[= 2]

be-ḳadr : < Ar. Kuvvetiyle.

b. (4a/1)

[= 1]

bēl : İnsan bedeninin orta kısmında göğüsle karın arasında hafifçe darlaşmış olan ve kuşak bağlanan yer.

b. (31a/12)

b. + ağrısı (28a/12)

b. + ağrısına (40b/9)

b. + ağrısından (38a/14)

b. + i (39b/7)

[= 5]

belā : <Ar. İnsana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, badire, dert.

b. + lara (24a/8)

[= 1]

belādur : <Far. Daha çok Hindistan'da yetişen kestaneye benzer bir ağaç, beladır ağacı ve o ağacın meyvesi; (*Semecarpus anacardium*).

b. (39a/12)

[= 1]

belesān : <Ar. Pelesenk ağacı ve bundan elde edilen yağ; (*Commiphora opobalsamum*).

b. (26a/14)

[= 1]

belīd : <Ar. İzansız, ahmak, sersem, budala, bön.

b. + eyler (17a/15)

[= 1]

belīle : <Far. Belile otu, belilec; (*Bellerica myrobalan*).

b. (39a/10)

[= 1]

belūt : <Ar. Meşe ağacı. 2. Meşe ağacı meyvası, palamut.

b. (30a/6), (33b/9), (6a/2)

[= 3]

ben : Teklik birinci kişiyi gösteren söz.

b. (27a/2)

[= 1]

[= 1]

beṇ(i)z : bk. beñiz

bendükşe : < Far. Eklem, kiriş.

b. + i (15a/1), (17a/13), (17a/8),

b. + ağırsı (39b/7)

(39b/7), (6b/4)

b. + lerden (18a/2)

[= 5]

b. + lerin (14a/5)

beṇze- : Benzemek

b. + lerinde (5b/5)

b.-r (10b/10), (13a/10),

(18b/15), (18b/3), (29a/11), (29a/15),

[= 4]

(29b/9), (30a/10), (30a/6), (5b/10)

benefşe : < Far. Menekşe; (*Viola tricolor*).

[= 10]

b. (15a/11), (38b/10), (38b/13)

berāber : < Far. Eşit, eşit miktarda; birlikte.

[= 3]

b. (38a/2), (39b/13), (39b/13),

benī ādem : < Ar. Adem oğulları.

(40b/13), (41b/14), (41b/4), (9a/7)

b. + üṇ (4b/7), (2b/1)

[= 7]

[= 2]

berd : < Ar. Soğuk.

beñiz : < Ar. 1. Beniz, çehre. 2. Yüz rengi.

b. + ile (10a/4)

[= 1]

b. + şarulığı (20a/9)

berk : Sert, katı, sağlam.

b. + bağlaya (18b/14)

b. + éder (41b/2)

b. + ola (39b/7)

[= 3]

berkid- : Sağlamlaştırmak, tahkim etmek, takviye etmek. “berkitmek”

b.-ür (14a/5), (14b/11), (22b/13), (3b/6)

[= 4]

berri : < Ar. Yabani

b. (34a/3), (39b/11)

[= 2]

besā : < Far. Nice nice, pek çok, hayli.

b. (11b/9)

[= 1]

besbāse : < Ar. 1. Rezene; (Foeniculum vulgare) . 2. Ak üzerlik otu, yaprağı söğüt yaprağı şeklinde olan ve kokusu yasemin çiçeğine benzeyen hoş kokulu

bir bitki. 3. Küçük Hindistan cevizi; (Myristica fra grans). “besbāsā”.

b. (40b/4)

[= 1]

besle- : Beslemek, yedirmek.

b.-miş (31a/3)

[= 1]

bêş : Beş.

b. (15b/1), (39a/3), (3a/7)

[= 3]

bêşer : Beşer.

b. (37a/11), (37a/9), (39b/10), (40a/6)

[= 4]

bêşinci : Beşinci.

b. (12a/6), (16b/7), (23b/1)

[= 3]

bevāsīr : < Ar. Basur, kalın bağırsağın alt kısmında ve makatta toplar

damarların genişlemesiyle kendini gösteren hastalık, hemoroit, mayasıl.

b. + e (40a/8)

[= 1]

bevl : < Ar. İdrar, sidik.

b. + i (21a/12), (31a/10),

(36b/14)

[= 3]

beyān : < Ar. Açıklama, izah.

b. (14a/6), (17b/15), (17b/4),
(25b/2), (39a/7), (9a/14)

b. + eder (11b/7), (12b/2),
(15b/10), (16a/7), (16b/2), (17b/14),
(17b/5), (18a/1), (19a/4), (20a/15),
(20a/8), (20b/2), (21a/2), (21b/11),
(23a/10), (23a/12), (24b/2), (25a/8),
(25b/2), (26b/10), (27a/13), (27b/7),
(28a/11), (29a/4), (30a/13), (30a/3),
(31a/14), (32a/6), (32b/8), (33a/7),
(33b/8), (34a/13), (34a/15), (34a/7),

(36b/11), (37b/5), (39a/8), (41a/5),
(5a/2), (5b/11), (6a/11)

b. + in (27a/11)

b. + olunur (15a/5), (9a/15)

b. + olundu (36a/13), (4a/3)

[= 52]

beyāni : < Ar. Açıklama, izah.

b. (11b/5), (11b/7), (12b/1),
(13a/12), (13a/14), (13b/13), (16a/6),
(16b/1), (17b/13), (18a/13), (19a/3),
(19a/5), (20a/14), (20b/1), (21a/1),
(21b/11), (23a/1), (23a/11), (23a/9),
(24b/1), (25a/5), (25a/7), (26a/11),
(27a/11), (27a/12), (27b/7), (28a/10),
(34a/14), (36b/10), (37b/3), (38a/13),
(41b/1), (6a/10), (8b/4), (4b/15), (5a/1),
(5b/10)

[= 37]

beyāni'l-ağdiye : < Ar. Yenip içilecek şeylerin açıklaması.

b. (29a/2)

[= 1]

beyāni'l-ağdiyeti'l-bārideti'l-yābiset :

< Ar. Yenip içilecek şeylerin soğukluğunun ve kuruluşunun açıklaması.

b. (33b/7)

[= 1]

beyāni'l-ağdiyeti'l-bāridi'r-raṭbe : < Ar.

Yenip içilecek şeylerin soğukluğunun ve tazeliğinin açıklaması.

b. (33a/6)

[= 1]

beyāni'l-ağdiyeti'l-gālīz : < Ar. Yenip

içilecek şeylerin yoğunluğunun açıklaması.

b. (30a/2)

[= 1]

beyāni'l-ağdiyeti'l-hārreti'r-raṭb : < Ar.

Yenip içilecek şeylerin sıcaklığının ve tazeliğinin açıklaması.

b. (31a/13)

[= 1]

beyāni'l-ağdiyeti'l-hārreti'l-yābise :

< Ar. Yenip içilecek şeylerin sıcaklığının ve kuruluşunun açıklaması.

b. (32a/5)

[= 1]

beyāni'l-ağdiyeti'l-mu'tedil : < Ar.

Uygun yenip içilecek şeyleri açıklama.

b. (34a/7)

[= 1]

beyāni'l-ağdiyeti'l-mu'tedilet : < Ar.

Uygun yenip içilecek şeyleri açıklama.

b. (32b/7)

[= 1]

beyāni'l-ağdiyeti'l-mūlaṭṭīf : < Ar.

Yumuşatıcı yenip içilecek şeyleri açıklama.

b. (29a/4)

[= 1]

beyāni'l-eşrebe : < Ar. İçilecek şeyleri

[= 1]

açıklama.

b. (34a/11)

[= 1]

beyāni'l-eşyāi : Nesnelerin açıklaması.

b. (10b/5)

[= 1]

beyāni'l-ihtibās : Tutukluğun açıklaması.

b. (20a/7)

[= 1]

beydā : < Ar. Sahra.

b. + yı eḥadiyyetinde (1b/3)

[= 1]

bey(i)n : Sinir sisteminin merkezi durumunda olup kafa tasının içinde yer alan, yumuşakça, beyazımsı, üç tabakadan meydana gelmiş, kalın bir zarla örtülü organ, dimağ.

b. + i (39a/3)

beynehumā : < Ar. İkisi arasında.

b. (32b/8), (34a/7)

[= 2]

beyne'l-laṭīf : < Ar. Latif arasında.

b. (30a/12)

[= 1]

beyyinü'l-vuzūʿ : Nefsini alçatma beyanı.

b. + ı (2a/2)

[= 1]

béz : Herhangi bir cins kumaş

b. + ile (35a/3), (35b/13)

b. + inde (38b/1), (38b/10)

[= 4]

bezir : < Ar. Tohum, tane; keten tohumu.

b. + yağıyla (41a/13)

[= 1]

bezr : < Ar. Tohum, tane.

b. + i helyūn (39b/10)

b. + i ẓaṭūnā (19b/14), (37b/15), (38a/3)

b. + i reyḥān (19b/14)

b. + i rūmmān-ı berri (39b/11)

[= 6]

bıcağ : Bir sap ve kesici bir madeni kısımdan meydana gelen kesme aleti, bıçak.

b. + ıla (35b/14), (35b/7),

(36a/10)

[= 3]

bıḡar : Yerden kaynayarak çıkan su, kaynak

b. + lar (12a/11)

b. + şuyı (12a/13)

b. + şuyından (12a/15)

[= 3]

bırağ- : 1. Bırakmak. 2. Koymak, bekletmek.

b. (34b/15), (35a/10), (35b/2), (35b/8), (35b/9), (36a/11), (36a/13)

b.-a (39a/15), (41a/6)

b.-mış (30b/2)

[= 10]

bi-ğayri : < Ar. Başkasıyla, -sız.

b. + şakb (15b/2)

[= 1]

bigi : Gibi.

b. (12a/7), (14b/7), (16b/14), (17a/7), (18b/2), (23b/12), (24a/2), (24a/2), (24a/2), (24a/3), (24b/9), (29a/11), (2b/8), (32b/9), (34b/2), (34b/7), (37b/15), (3a/9), (41a/14), (4b/6), (4b/6), (8a/7)

b. + dür (22a/7), (34b/1)

[= 24]

bīḥ- i **rāziyāne** : <Far. Rezene

bitkisinin kökü.

b. (37a/9)

[= 1]

bihi : <Ar. O, onu, ondan, onunla.

b. (2a/3)

[= 1]

bī-kerān : <Far. Sınırsız, sonsuz, uçsuz, kenarsız.

b. + e (1b/3)

[= 1]

bigīr : <(?) **بگیر** Bir tür ot, bitki. Kelime açık olarak “y” ile yazılmış olmakla beraber bekber şeklinde olabileceği düşünülürse; hıyarşenber manasına gelebilir. (?).

b. (37a/8), (37b/7), (38a/1), (38a/10), (39a/9), (39b/10), (40a/1), (40a/9), (40b/3)

[= 9]

bil- : Bilmek.

b. (10a/14), (10b/7), (11a/13), (11b/12), (11b/13), (11b/15), (11b/8), (12b/11), (12b/3), (13a/15), (13a/8), (13b/14), (13b/2), (14a/10), (14a/2), (14a/8), (14b/8), (16a/13), (16a/7), (16b/2), (17a/10), (17a/12), (17a/13), (17a/9), (17b/5), (18a/1), (18a/6), (19a/6), (1b/15), (20a/8), (20b/2), (20b/8), (21a/10), (21a/2), (21b/13), (22a/11), (22a/15), (22a/15), (22a/9), (22b/11), (22b/15), (22b/5), (22b/7), (23a/12), (23a/2), (23b/10), (23b/14), (23b/15), (23b/3), (24b/3), (24b/5), (25a/8), (25b/12), (25b/14), (25b/3), (26a/1), (26a/12), (26a/15), (26b/11), (28a/6), (31a/14), (32a/8), (3a/10), (4a/13), (6a/12), (6a/9), (8b/14), (8b/6), (9a/3), (9b/11), (9b/6), (7b/7), (16b/9), (17b/10), (17b/3), (17b/7), (20b/12), (8b/1)

b.-dükden (14a/1), (4a/13)

b.-ürmen (27a/2)

[= 81]

bilād : < Ar. Şehirler, memleketler.

b. + ı mışra (2b/6)

b. + larda (32a/3)

[= 2]

bilādillāh : < Ar. Allah şehri.

b. (2b/11)

[= 1]

bi'l-cümle : < Ar. Hep, bütün, toptan.

b. (30b/11)

[= 1]

bildür- : Bildirmek.

b.-evüz (34b/5)

b.-ür (10b/6), (11b/6), (13a/13),
(13a/15), (13b/14), (14a/7), (19a/6),
(20a/15), (25a/6), (26a/12), (29a/3),
(8b/5)

[= 13]

bile : Birlikte, beraber, ile, vasıtasıyla..

b. (11b/13), (24b/9), (26a/14),
(35b/9), (38b/6), (4b/10), (8b/6), (9a/1),
(9a/8), (9b/1), (15b/6)

[= 11]

bi'l-edhān : < Ar. Yağlarla.

b. (26a/11)

[= 1]

bi'l-ekil : < Ar. Yemekle.

b. (25b/2)

[= 1]

bilic : Tavuğun küçüğü, erginleşmemiş
tavuk veya horoz.

b. (25b/8), (29a/7), (5a/11)

[= 3]

bilin- : Bilinmek.

b.-di (4b/1), (7b/7), (10a/10)

[= 3]

bi'l-küllīyye : < Ar. Büsbütün, bütün
bütün.

b. (17b/10), (3b/13)

[= 2]

bi'l-māi'l-halvet : < Ar. Suların
tenhaliğıyla.

b. (23a/2)

[= 1]

bi'l-melekiyyet : < Ar. Alışkanlıkla.

b. + e (2b/4)

[= 1]

bīmāristān : < Far. Hastahane.

b. + lara (2b/8)

[= 1]

bī-müntehā : < Far.-Ar. Sonsuz.

b. (1b/3)

[= 1]

bin : muḳaṣṣer-bin (?)

b. (37b/12)

[= 1]

bin- : Binmek.

b.-mek (14a/14)

[= 1]

biḡ dört yüz otuz : Bin dört yüz otuz.

b. (34b/8)

[= 1]

binā : < Ar. Yapı, ev.

b. + s1 (20b/3)

[= 1]

bir : Bir.

b. (10a/12), (10a/13), (10a/15),

(11b/9), (12a/1), (12b/9), (13a/3),

(13b/1), (13b/3), (14a/10), (14a/13),

(14a/7), (14a/8), (14b/12), (14b/13),

(15a/2), (15b/7), (16b/6), (18a/13),

(18b/10), (18b/3), (18b/9), (19b/14),

(24b/10), (25b/12), (26b/13), (26b/4),

(26b/5), (26b/7), (27a/10), (27a/2),

(27a/4), (27b/11), (27b/13), (30b/7),

(34b/11), (34b/9), (35a/13), (35a/14),

(35a/15), (35a/3), (35a/8), (35b/1),

(35b/8), (36a/1), (36a/11), (37a/13),
(37a/13), (37a/3), (37b/9), (38a/10),
(38a/12), (38a/6), (38b/12), (38b/4),
(39a/13), (39a/4), (39b/14), (39b/3),
(39b/4), (39b/4), (3a/7), (3b/12),
(3b/15), (40a/12), (40a/2), (40a/4),
(40a/7), (40b/11), (40b/14), (40b/3),
(40b/4), (40b/7), (41a/13), (41a/14),
(41a/3), (41a/6), (41b/10), (41b/8),
(4a/10), (6a/8), (7b/8), (8b/14), (9a/3),
(9a/5)

b. + i (14b/9), (28a/1), (29a/5),
(2a/7), (2a/7), (35a/9), (3a/14), (8b/15),
(8b/7), (8b/7)

b. + in (11b/13), (15b/4),
(37b/9), (38a/8)

b. + inden (26b/15), (26b/4),
(27a/7), (37a/11), (37a/11), (37a/9),
(37b/13), (37b/7), (37b/8), (38a/5),
(38b/1), (38b/10), (38b/11), (38b/14),
(38b/3), (38b/6), (39a/10), (39a/11),
(39a/12), (39b/10), (39b/13), (40a/11),
(40a/14), (40a/5), (40a/6), (40b/13),

(40b/4), (40b/5), (40b/6), (41a/2),
(41a/9), (41b/4)

b. + ine (9a/9)

b. + ini (37a/12)

b. + isin (11b/14)

[= 134]

biraz : Biraz, bir parça, azıcık.

b. (12b/9), (16a/1), (17a/1),
(17b/11), (17b/11), (19b/5), (21b/14),
(26b/12), (26b/15), (34b/11), (34b/12),
(35a/1), (35b/9), (37b/11), (41a/12),
(41a/13), (41a/6)

[= 17]

birbiri : İki veya daha fazla şey yahut
kimsenin yerini tutar, biri öteki,
yekdiğer.

b. + nden (9a/11)

b. + ne (38b/15), (38b/6)

[= 3]

birer : Birer.

b. (26b/15), (27a/7), (37b/13),
(38a/6), (41a/9)

[= 5]

birinc : < Far. Pirinç; (Oryza sativa).

b. (30b/5)

b. + aşı (25b/9)

b. + ile (11b/3), (28b/8)

b. + le (11a/15)

[= 5]

birkaç : Birkaç.

b. (3a/1), (11b/11), (13b/12)

[= 3]

birle : İle, vasıtasıyla, birlikte.

b. (1b/5), (1b/6), (1b/6), (1b/7),
(1b/8), (39b/5), (3a/2), (3a/7), (8a/8)

[= 9]

biryān : < Far. Tandırda susuz pişirilen
kebab, büryan.

b. (28b/9)

[= 1]

bismillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm : < Ar.

Besmele, “Esirgeyen ve bağışlayan
Allah’ın adıyla.”

b. (1b/2)

[= 1]

bi’ş-şavāb : < Ar. Doğru, doğruca.

b. (3a/10), (4b/14)

[= 2]

bi’s-semi’ : < Ar. Duymayla.

b. (25a/7)

[= 1]

biş- : Pişmek.

b.-e (34b/15)

b.- mekligin (34a/15)

b.-miş (25b/9), (32a/7)

[= 4]

bişür- : Pişirmek, ısıda tutarak yenecek
duruma getirmek.

b. (35b/15), (35b/2), (36a/15),
(36b/8), (35a/8), (37a/3)

b.-e (18b/7), (18b/8), (41a/9)

b.-eler (25b/4), (30b/5),
(38b/11), (38b/12), (38b/3), (38b/3),
(39a/6), (5a/7)

b.-megi (36b/11)

b.-meginde (34b/7)

b.-mek (19a/12)

b.-memiş (30a/9)

b.-miş (30a/9), (30b/2)

b.-üb (26a/1)

b.-üben (5b/8)

[= 25]

biz : Çokluk birinci kişiyi gösteren söz.

b. (13b/5), (34b/4), (3b/12),
(4b/13)

b.+e (11b/11), (13b/12), (3a/1),
(3b/15)

b.+i (3a/9), (4b/14)

b.+üm (34b/5)

[= 11]

boğ- : Boğmak.

b.-mağıla (4a/8)

[= 1]

boğa : Damızlık erkek sığır.

b.+nuğ (25b/15)

[= 1]

boğıl- : Kısılmak.

b.-ur (4a/9)

[= 1]

bol- : bk. ol-

b.- masa (6a/8)

[= 1]

boş : İçinde yahut üzerinde bir şey
veya kimse bulunmayan, dolu karşıtı.

b. (26b/1)

[= 1]

boya- : Boyamak.

b.-mağ (41a/4)

b.-ya (41a/7)

[= 2]

boy(ı)n : bk. boyun

b.+ı (13a/4), (29a/8), (30b/13),
(30b/14), (5a/13)

[= 5]

boyun : Bedenin omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı.

b. (33a/12)

b.+ları (30b/12)

[= 2]

bög(ü)r : Bedenin iki yanında kaburgalarla kalça kemiği arasında kalan kısım, böğür.

b.+in (26b/1)

[= 1]

bögreg : bk bögrek.

b.+e (39b/9)

b.+i (31a/11)

b.+inde taş olana (18a/3)

b.+inün (39a/3)

[= 4]

bögrek : Kandaki zararlı maddeleri temizleyip süzen ve idrar olarak mesaneye veren, son kaburgalar hizasında omurganın iki yanında sağlı sollu yer alan, fasulye biçiminde iki organdan her biri.

b. (39a/1)

b.+de (29b/15)

[= 2]

bögrölce : Börölce, fasulyeye benzer bir bitki; (Vigna sinensis) .

b. (31b/11), (6a/3)

[= 2]

böl: Bölmek.

b. (35b/14)	(15b/3), (15b/8), (16a/10), (16a/7),
[= 1]	(16b/1), (17a/5), (17b/14), (17b/14),
bört- : Kıpırmızı olmak, morarmak.	(17b/15), (17b/5), (18b/2), (19a/4),
b.-e (14a/1)	(19a/5), (19a/6), (20a/14), (20a/15),
[= 1]	(20a/7), (20b/2), (21a/2), (21b/11),
böyük : Büyük.	(21b/15), (21b/5), (22a/1), (22a/5),
b. (31b/2)	(23a/10), (23a/10), (23a/11), (23b/3),
[= 1]	(23b/4), (24a/9), (24b/2), (25a/3),
böyümeg : Daha büyük duruma	(25a/6), (25a/6), (25a/8), (25b/10),
gelmek, irileşmek, genişlemek,	(25b/14), (25b/2), (25b/7), (26a/10),
büyümek.	(26a/12), (26a/8), (26b/1), (26b/10),
b. + ine (36a/4)	(26b/2), (26b/5), (27a/11), (27a/12),
[= 1]	(27a/13), (27b/10), (27b/11), (27b/13),
bu : Bu.	(27b/4), (27b/5), (27b/6), (27b/7),
b. (10b/1), (10b/6), (11b/11),	(28a/11), (28a/15), (28a/5), (28a/6),
(11b/5), (11b/6), (11b/7), (12a/10),	(28a/7), (28a/8), (28b/11), (28b/12),
(12a/14), (12a/15), (12b/2), (12b/6),	(28b/2), (28b/4), (28b/8), (29a/2),
(13a/13), (13a/13), (13a/14), (13a/3),	(29a/3), (29a/4), (29b/1), (29b/10),
(13b/12), (13b/13), (14a/7), (14b/9),	(29b/12), (29b/15), (29b/5), (2a/13),
(15a/14), (15a/2), (15a/4), (15b/10),	(2a/15), (2a/15), (2a/3), (2b/14),
	(2b/15), (2b/15), (2b/5), (2b/6),
	(30a/10), (30a/13), (30a/14), (30a/3),
	(30a/7), (30b/8), (31a/14), (31a/15),
	(31a/7), (31b/11), (31b/4), (31b/7),

(32a/2), (32a/6), (32b/8), (32b/8),
 (33a/7), (33b/7), (34a/12), (34a/13),
 (34a/14), (34a/7), (34a/8), (34a/9),
 (34b/11), (34b/5), (35a/9), (35b/8),
 (36a/1), (36b/10), (36b/2), (37b/4),
 (39a/15), (39a/4), (39a/8), (39b/4),
 (39b/5), (3a/14), (3a/15), (3a/3), (3a/5),
 (3a/6), (3a/7), (3a/8), (3a/9), (3b/1),
 (3b/11), (3b/12), (40b/1), (40b/2),
 (41a/4), (4a/13), (4a/9), (4b/10),
 (4b/13), (4b/14), (4b/7), (5a/13), (5a/2),
 (5a/4), (5b/11), (5b/13), (5b/6), (5b/7),
 (6a/1), (6a/1), (6a/11), (6a/15), (6a/4),
 (6a/4), (6a/6), (6a/7), (6b/10), (6b/2),
 (6b/7), (7a/11), (7a/13), (7a/2), (7a/4),
 (7b/7), (7b/7), (8b/2), (8b/2), (8b/5),
 (9a/15), (9b/5)

b. + dandur (10a/9)

b. + dur (11b/12), (15a/15), (26b/2),
 (27a/5), (37a/1), (37a/8)

b. + lara (29a/11)

b. + lardan (22b/11), (24b/15),
 (29b/5), (32a/4)

b. + ları (36b/4)

b. + ға (3a/11)

b. + ғlara (29a/15)

b. + nda (36a/6)

b. + ndan (10a/1), (10a/10),
 (11a/14), (11b/12), (16a/9), (16b/11),
 (16b/14), (20a/9), (21a/9), (22a/12),
 (26b/7), (30b/10), (30b/9), (39a/6),
 (41a/7), (4b/8), (7a/11)

b. + nı (14a/1), (26a/10),
 (37b/2), (38b/8), (39b/6), (41a/6)

b. + nlar (23b/14), (25b/12),
 (5a/14)

b. + nlara (10b/10), (15a/13),
 (18b/3), (29a/13), (29b/9), (30a/10),
 (30a/6), (5b/10)

b. + nlardan (11a/5), (11b/4),
 (16a/14), (17a/10), (17b/12), (25a/4)

b. + nlaruғ (10b/13), (29b/2)

b. + nlaruғla (19a/13), (19a/13)

b. + nuḡ (11a/13), (12a/12),
(13a/8), (16b/14), (16b/9), (17a/7),
(22b/2), (23b/4), (24b/14), (24b/9),
(25a/1), (2a/14), (30a/1), (33a/10),
(33a/11), (35a/13), (35a/7), (5a/7),
(6a/6), (6a/9)

[= 273]

bucuḡ : bk. bucuḡ

b. + ında (13a/1)

[= 1]

bucuḡar : Buçukar, yarımşar.

b. (37b/8), (38b/10), (38b/15)

[= 3]

bucuk : Buçuk, yarım.

b. (15b/2), (15b/3), (15b/3),
(26a/9), (26b/4), (26b/5), (36a/1),
(37b/8), (38a/10), (39b/1)

[= 10]

bud : But, kalça ile diz kapağı
arasındaki kısım.

b. + ın (24b/6)

[= 1]

buḡ : Buḡu.

b. + ına (16a/2)

[= 1]

buḡday : Buḡday; (*Triticum aestivum*).

b. + dur (32a/7)

b. + etmeginiḡ (5a/4)

b. + etmegi (29a/6)

b. + etmegidür (30b/1)

b. + uḡ (32a/7)

[= 5]

buḡār : Isı etkisiyle sıvı ve bazı katı
cisimlerin gaz durumuna geçmiş hali.

b. + ı (35a/3), (8a/15)

b. + ın (38a/4)

[= 3]

buḵrāt : <Gr. Eski Yunan'da meşhur

[= 1]

bir hekim, Hipokrat, Hippokrates.

b. + uḡ (10b/1)

[= 1]

bukūl : <Ar. Sebzeler, otlat, yeşillikler.

[= 1]

b. (29a/10)

b. + dan (31a/9)

b. + lardan (33b/3), (34a/3)

[= 4]

bul- : Bulmak.

b.-a (39b/5)

b.-ına (12a/1)

b.-masa (16a/13)

b.-saḡ (10b/7)

[= 4]

bulan- : Karışıp duruluğunu,
berraklığını, saflığını kaybetmek.

b.-maya (12a/2)

bulandur- : (Mide için) Kusacak
duruma getirmek, bulantı vermek.

b.-ur (14b/6)

bularcılayın : Bunlar gibi.

b. + dur (33b/4)

[= 1]

bulḡur : Buğdayın kaynatılıp
kurutulduktan ve kabuğu çıkarıldıktan
sonra dövülerek kırılmış olan şekli.

b. (38b/9)

[= 1]

bulın- : Bulunmak.

b.-a (16b/3), (18b/15), (19b/13),
(20b/3), (23a/13)

b.-maz (4a/5)

b.-mazsa (12a/11)

b.-ur (12a/11), (6b/7), (7a/11)

[= 10]

b. (33b/12)

buluçlık : Cinsel isteksizlik, soğukluk;

[= 1]

frijit.

būst : <Far. Kabuk.

b. (23b/15)

b. + ı bīḥ-i rāziyāne (37a/9)

[= 1]

[= 1]

bulun- : Bulunmak.

bustānī : <Far. Sebze bahçesine ait.

b.-dukdan (23b/3)

b. + si (33a/1)

b.-maya (17a/11), (39b/4)

[= 1]

[= 3]

būy : <Far. Çemen otu, boy tohumu;

būre : <Far. Kuyumcuların kullandığı

(*Foenum-graecum*).

tuza benzer bir madde, boraks; nebat

b. (38a/15), (39a/3)

şekeri.

[= 2]

b. (18b/10), (26b/5), (30b/2),

(41b/13)

buyur- : Buyurmak, tavsiye etmek,

söylemek.

b. + den (38b/15)

b.-ur (2a/4), (4a/11)

b. + i ermenī (38b/4), (41b/3)

[= 2]

[= 7]

buzāḡu : Buzaḡı, yeni doğmuş sığır

burun : Yüzün ortasında alınla ağız

yavrusu.

arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli

b. (5a/12)

koklama organı.

[= 1]

bürhān : < Ar. Delil, ispat, tanık.

buzlu : Buz tutmuş, buz bağlamış olan.

b. + ı sātı'dur (2a/9)

b. (13a/10)

[= 1]

[= 1]

bürte : < Ar. Çarşaf, hırka gibi bir giysi. "bürde"

büber : < Gr. Biber; (Capsicum annuum).

b. + leri (28b/1)

b. + i (26b/14)

[= 1]

[= 1]

bürüdet : < Ar. Soğukluk.

büklēd- : Bükmek, eğmek. "büklüt-"

b. (32a/3), (4a/14), (7a/15)

b.-üb (24b/11)

b. + de (23a/14), (32b/11),

(32b/13), (33b/11), (33b/4), (33b/6)

[= 1]

bürāde : < Ar. Eğeden çıkan talaş, kırıntı, toz.

b. + i (33a/13), (33b/1)

b. + ile (6b/11)

b. + si (41a/9)

b. + in (7a/5)

[= 1]

b. + inden (34a/5)

bürāde'z-zeheb : < Ar. Altın tozu.

[= 14]

b. (15b/1)

büşür- : Pişirmek.

[= 1]

b.-ür (3b/5)

[= 1]

bütün : Eksiksiz, tam.

b. (12b/13)

[= 1]

büyid- : Büyütmek.

b.-ür (17a/13)

[= 1]

büzürî : < Ar. Tohumlara, tanelere ait.

b. (37a/6)

[= 1]

-C-

cāe : < Ar. Gelince.

c. (4a/12)

[= 1]

caldur- : Müzik aletlerini başkasına vurdurmak, üfletmek veya gerekeni yaptırmak suretiyle seslendirmek.

c.-ub (25a/13)

[= 1]

calğaba : Kurdun ense postundan yapılan kürk. "çalkava, çalkava, çalkafa"

c. (28b/1)

[= 1]

calğu : Müzik aleti, çalgı aleti, enstrüman.

c. + caldurub (25a/13)

[= 1]

cālīnūs : < Gr. Eski Yunan'da meşhur bir hekim, Galien, Galenos.

c. (18a/13), (21a/3), (27a/2), (40b/1), (40b/1)

c. + ı sirkengübīn (29b/4)

[= 6]

calķ- : Sulu bir şeyi sarsarak veya çırparak karıştırmak.

c.-a (34b/11)

[= 1]

calķandur- : Sağlığının bozulmasına yol
açmak.

c.-ur (11a/10)

[= 1]

calķoyun : Sırtüstü. "çalķoyun"

c. + yata (24b/13)

c. + yatura (24b/4)

[= 2]

canlu : Canı olan, diri, yaşıyan.

c. (7a/1)

[= 1]

cāre : <Far. Tedavi yolu, deva.

c. + olmasa (16b/13)

cavdar : Buğdaygillerden ekmek
yapımında ve hayvan yemi olarak
kullanılan, uzun taneli yıllık
bitki; *Secale cereale*. "çavdar"

c. (33a/9)

[= 1]

cebelī : <Ar. Dağa ait, dağla ilgili.

c. (41b/6)

[= 1]

cefāf : <Ar. Kuruma.

c. (30b/14), (3b/11)

[= 2]

cegzinmeg : Dönmek. "çegzinmek"

c. + i (23b/11)

[= 1]

cek- : Sürmek.

c.-e (15a/14), (41b/11)

c.-eler (15b/8)

[= 3]

cekirdeg : Meyvelerde bulunan, sayısı
bir veya daha fazla olabilen, sert
kabuklu tohum. "çekirdek"

c. + i (38b/11)

c. + in (35b/14), (35b/7)

c. + inün (26b/4)

c. + èt (34b/13)

[= 4]

c. + inde (13a/3)

cekirdeksüz : Çekirdeksiz.

c. + ini (38b/3)

c. (39a/9)

c. + isi (23b/14)

[= 1]

c. + isin (25b/10)

cekürdeksüz : Çekirdeksiz.

c. + olmıyalar (11b/13)

c. (36b/4)

[= 8]

[= 1]

cemî : < Ar. Bütün.

celāl : < Ar. Büyüklük, ululuk.

c. (11b/12), (11b/15), (14a/14),

c. (2b/10)

(15a/14), (15b/8), (17a/15), (18a/14),

(21a/10), (21a/14), (21a/3), (21a/5),

(21b/7), (22b/13), (23b/9), (24a/7),

(25b/12), (26b/5), (27b/8), (28b/5),

(29a/8), (2b/1), (30b/11), (31a/14),

(31a/2), (32a/13), (34a/15), (34b/1),

(36b/12), (39b/2), (3a/10), (3a/4),

(5a/12), (6a/5), (6a/9), (9b/11)

celīle : < Ar. Büyük, ulu.

c. + ye (3a/5)

[= 1]

cem : < Ar. Toplama, toplanma, bir

araya gelme, getirilme.

c. + in (37b/9), (38a/6),

c. (9b/13)

(38b/12), (38b/15), (38b/6), (39a/4),

(40a/6), (4b/13)

c. + èder (23a/4)

c. + isi (30a/7), (31b/11), (6a/1)

c. + isin (15b/6)

c. + isinden (31b/7)

c. + isinün (31b/6)

[= 49]

cemīle : < Ar. Gönül alıcı davranış.

c. + ye (3a/5)

[= 1]

cenb : < Ar. Yan, taraf.

c. + e (21b/2)

[= 1]

ceng : < Far. Kanuna benzer, dik tutularak çalınır bir çeşit saz.

c. (16a/4)

[= 1]

cenīn : < Ar. Karındaki çocuk, döl.

c. + e (3b/5)

[= 1]

cev-āb : < Far. Arpa suyu, arpa ile yapılan bir tür yiyecek.

c. (29a/13)

[= 1]

cevādın : < Ar. İkrâm edici.

c. (1b/11)

[= 1]

cevāriş : < Ar. Daha çok mide rahatsızlıkları ve hazım problemleri için hazırlanan bir grup macunun genel adı.

c. (39b/9), (40a/5), (40a/8)

c. + i maşṭakī (39b/14)

c. + i mülūkī (39a/9)

c. + i sanadaḥ (39a/9)

c. + leri (39a/8)

[= 7]

cevgān : < Far. 1. At üzerinde değnekle yerdeki topa vurmak suretiyle oynanan

çok eski bir oyun, çöğen 2. Ucu eğri
cirit sopası. “çevgan”

c. + oynamak (14b/2)

[= 1]

ceviz : < Ar. Ceviz; (*Juglans regia*).

c. (38a/5), (40b/10)

[= 2]

ceyhun : Orta Asya'nın en uzun nehri,
Amuderya.

c. (12a/11)

[= 1]

cèyne- : Çiğnemek.

c.-ye (19b/8), (26b/11)

[= 2]

ceyyidü'l-keymūs : İyi kimūs.

c. + dur (5a/8)

c. + durlar (5a/14)

[= 2]

cezer : < Ar. Havuç; (*Daucus carota*).

c. (28b/15)

[= 1]

cıban : Bedenin herhangi bir yerinde ve
deri üzerinde meydana gelen iltihaplı
kabartı. “çıban”

c. + lara (21a/14)

[= 1]

cık- : Çıkmak, belirlemek, meydana
gelmek.

c.-a (19a/2), (20a/1), (24b/13),
(35a/3)

c.-an (19a/8)

c.-duğında (22a/11)

c.-duğdan (22b/3)

c.-maya (19b/13)

c.-maz (13b/10), (13b/10)

c.-mış (38b/11), (38b/9),
(40a/11)

c.-ub (13a/1)

[= 14]

cıkār- : Çıkarmak.

c. (35b/14)

c.-alar (25b/5), (26a/5)

c.-mağı (15b/14)

c.-ur (22b/14), (9b/15)

[= 6]

ciceg : Tohumlu bitkilerin üreme organlarını taşıyan güzel renkli ve ekseri güzel kokulu kısmı. “çiçek”

c. + in (41a/11)

[= 1]

cig : Çiy, ham.

c. (12b/4)

[= 1]

ciger : <Far. Karaciğer; ciğer.

c. (5b/15)

c. + den (37a/6)

c. + e (11b/10), (13b/3), (16b/4)

c. + inde (5b/3)

c. + ine (17a/4)

c. + lerin (36b/14)

c. + lerinde (29b/10)

c. + üñ (7b/11)

[= 10]

ciger-bend : <Far. Göğüste bulunan iç organlar; kalp, karaciğer, akciğer.

c. (30a/4)

[= 1]

cilā : <Ar. Parlaklık.

c. + vère (8a/4)

c. + vërür (31a/11), (41b/12)

[= 3]

cilāihā : <Ar. Temizlik.

c. (15a/4)

[= 1]

cimā' : < Ar. Cinsel birleşme.

c. (23b/4), (24a/8), (24b/11),
(25a/14), (25a/8), (31a/10)

c. + a (23b/13), (24b/7),
(25a/10), (25a/11), (25a/14), (25a/15),
(25a/8), (25a/9), (25b/10), (25b/13),
(25b/3), (26a/12), (26a/14), (26a/2),
(26b/10), (26b/12), (26b/13), (26b/2),
(26b/9), (27a/1), (33a/13), (39a/2),
(39b/7), (39b/9), (40a/8)

c. + da (24b/14), (26a/10)

c. + dan (12b/14), (15a/6),
(24b/9), (25a/1)

c. + ède (27a/3), (27a/9)

c. + èdene (24b/4)

c. + ètdügi (25a/9)

c. + ètmege (26a/1)

c. + ètmek (22b/8), (23b/3),
(25a/2), (25a/3), (4b/13)

c. + ètmekden (27b/9)

c. + ètmemiş (24a/9)

c. + ètmeye (24a/14), (24a/15),
(24a/15), (24b/1)

c. + ı (23b/2), (24a/10), (24a/9)

c. + ı mu'tedil (23b/4)

c. + ından (24a/5), (24a/6),
(24a/6), (24a/6)

c. + uñ (23a/10), (23a/11),
(23a/12), (23b/10), (23b/14), (23b/15),
(24b/12), (24b/2), (25a/6)

[= 70]

cīnī : < Far. Sırlı ve süslü, pişmiş
balçıktan yapılan

c. (35a/2), (36b/8), (37a/12),
(37a/4), (39a/12)

[= 5]

cins : < Ar. Tür, çeşit.

c. (31a/7)

c. + inden (29a/10), (29a/7,
(29a/9), (30b/1), (30b/7), (33a/7),
(33b/8), (34a/8), (5a/4), (5a/9), (5b/13),
(5b/14)

[= 13]

cirāk :Tiroit bezinin büyümesi ve
şişmesiylekendini gösteren
hastalık.guatr, cedre.

c. (4a/9)

[= 1]

cirg : <Far. Kir, pislik. “çirg”

c. (16a/3)

c. + i (16a/3)

[= 2]

cirkin : <Far. Göze veya kulağa hoş
gelmeyen, güzel karşıtı.

c. (24a/6)

[= 1]

cirm : <Ar. Cisim, hacim, oylum.

c. + i (29b/2)

[= 1]

ciz- : Çizmek.

c.-dügi (41b/10)

c.-eler (41b/8)

[= 2]

coğ : bk. çok

c. (28a/14)

c. + ı (12a/10)

[= 2]

çok : Miktarı, derecesi ve niteliği belli
bir ölçünün üstünde bulunan, az
olmayan, fazla, az karşıtı.

c. (10a/9), (10b/15), (11a/13),
(11a/2), (11a/5), (13a/8), (14a/1),
(14a/15), (14a/6), (14a/9), (14a/9),
(14b/10), (15a/6), (15a/6), (15a/9),
(16a/7), (16b/8), (17a/11), (17a/2),
(17a/9), (18a/4), (18a/8), (18a/9),
(19a/11), (19a/14), (19a/7), (19a/7),
(20a/1), (20a/11), (20a/8), (20b/11),
(20b/13), (21a/1), (21b/1), (22a/8),

(22a/9), (22b/3), (22b/8), (23a/9),
(23b/10), (23b/8), (24a/1), (24a/11),
(24b/5), (24b/5), (25b/4), (26a/8),
(27b/10), (27b/10), (27b/13), (27b/2),
(27b/9), (28a/2), (28a/5), (28b/11),
(28b/12), (28b/13), (28b/7), (28b/8),
(30a/15), (30a/15), (30b/12), (30b/15),
(31b/1), (32a/11), (35a/12), (35a/6),
(35b/6), (36a/14), (36a/4), (36a/9),
(36b/11), (36b/15), (37a/7), (37b/6),
(38b/8), (3a/6), (3b/7), (3b/8), (40a/9),
(40b/12), (40b/9), (4a/4), (4a/9), (5b/1),
(5b/14), (6a/13), (6b/13), (6b/8), (7a/3),
(7a/4), (7a/4), (7a/9), (8a/1), (8a/15),
(8a/15), (2b/8), (17b/6), (41a/15)

c. + dur (16a/4), (21a/3),

(27b/11), (8a/10), (8a/9), (9a/2)

c. + lar (13b/6)

[= 106]

cömleg : bk. cömlek

c. + e (36a/11), (37a/15),

(37b/1), (39a/13), (36b/1)

[= 5]

cömlek : Bir çeşit bakır kap.

c. + de (35b/1), (39a/4), (41a/13)

[= 3]

cüdeti'n-nevm : < Ar. Uyku kalitesi.

c. (16b/1)

[= 1]

cügündür : Pancar, kırmızı pancar;
(*Beta vulgarisfolliora*). “çügündür”

c. (20a/13), (33b/5), (39a/3)

[= 3]

cüllāb : < Far. Gül suyu, gül şerbeti.
“gülāb”

c. (34a/15), (34b/3), (35a/3),

(34b/2)

c. + dan (35a/4)

c. + ıla (19b/15), (40b/11)

[= 7]

cüllābī : < Far. Gül suyuna ait.

c. (34b/6)

[= 1]

cümle : < Ar. Bütün, hep.

c. (14b/9)

c. + i ihtilâfından (27b/11),

(27b/13), (28a/1)

[= 4]

cün : < Far. Çünkü, ne zaman ki, vakti ki.

c. (14a/1), (23b/3), (24b/5), (2b/9), (34a/15), (4a/13), (7b/7), (2a/1)

[= 8]

cünân : < Far. Bunun gibi, bu şekilde.

"çünân"

c. (16a/14), (26a/5)

[= 2]

cürüt- : Çürütmek.

c.-mez (41b/13)

[= 1]

cüsse : < Ar. Gövde, ceset, beden, kalıp.

c. + si (29a/9)

[= 1]

cüz : < Ar. Az miktar, biraz.

c. (41a/9)

[= 1]

cüzâm : < Ar. İnsan vücûdunda yer yer lekeler veya çıbanlar ve yaralar şeklinde beliren, çok bulaşıcı, iyileşmesi güç bir deri hastalığı, cüzzam.

c. (11a/14), (14b/7), (7a/10)

[= 3]

cüzî : < Ar. Az, pek az, çok az.

c. + dür (3a/15), (3b/1)

[= 2]

-Ç-

çağır- : Bağlamak.

ç.-mağdan (15a/9)

[= 1]

çemen : <Far. 1. Çimenlik, çayırılık. 2. Yeşillik.

ç. + e (15a/12)

[= 1]

çeşme : <Far. Bir kaynaktan gelip bir haznede toplanan veya borularla getirilen suların, kullanılmak amacıyla üzerindeki musluklar vasıtasıyla akıtılması için yapılmış küçük tesis.

ç. + ler (12a/11)

[= 1]

çık- : Çıkmak.

ç.-a (22a/10), (34b/9), (41b/11)

ç.-mağ (21b/12)

ç.-maz (24b/15)

[= 5]

çıkār- : Çıkarmak.

ç.-a (16a/2), (19b/15)

[= 2]

çıkmağlık : Çıkma durumunda olma.

ç. + ı (22a/10)

[= 1]

çil: Eti için avlanan benekli bir yaban kekliği.

ç. (29a/7)

ç. + eti (5a/12)

[= 2]

çirg : <Far. Kir, pislik.

ç. + çıkarmağı (15b/14)

[= 1]

çivid : Turpgillerden, Avrupa ve Ön Asya'da kireçli ve taşlı yerlerde yetişen, çok sık sarı çiçekli, 1 metre boyunda, çok yıllık, küçük otsu bitki; (*Isatis tinctoria*). Bu bitkiden yapay çivit yapılmadan önce çivit mavisi

renginde düşük kaliteli bir boya elde edilir.

ç. + tohum (37b/7)

[= 1]

-D-

dadranbū : <Far. Oğulotu; (*Melissa officinalis*).

d. (32a/15)

d. + suyla (40a/15)

[= 2]

dağı : bk. “dahı”

d. (10a/3)

[= 1]

dahı : dahi, bile, esasen, fakat, artık, aynen, üstelik, ise, o kadar, pek, hatta.

d. (10a/10), (10a/12), (10a/14), (10a/15), (10a/5), (10b/10), (10b/10), (10b/11), (10b/12), (10b/14), (10b/15), (10b/9), (11a/12), (11a/13), (11a/15), (11a/15), (11a/3), (11a/4), (11a/8),

(11b/15), (11b/2), (11b/3), (11b/4), (12b/15), (12b/6), (13b/10), (13b/12), (13b/3), (13b/9), (14a/10), (14a/13), (14a/14), (14a/2), (14b/12), (14b/14), (14b/4), (14b/5), (14b/8), (14b/9), (15a/2), (15b/14), (17a/13), (17a/9), (18b/2), (18b/3), (18b/6), (19a/9), (20a/6), (20b/12), (21a/10), (21b/2), (21b/3), (21b/8), (22a/10), (22a/14), (22a/15), (22a/15), (22a/2), (22a/9), (22b/11), (22b/15), (22b/7), (22b/8), (23a/4), (23a/9), (23b/14), (23b/15), (23b/8), (24a/1), (24a/12), (24a/15), (24a/4), (24a/5), (24a/8), (24b/10), (24b/8), (25a/10), (25a/11), (25a/13), (25a/14), (25a/2), (25a/3), (25b/12), (25b/14), (26a/1), (26a/11), (26a/15), (26a/6), (26a/8), (26a/9), (26b/13), (26b/14), (27a/14), (27a/15), (27a/2), (27b/14), (28a/1), (28a/6), (28b/3), (28b/6), (28b/7), (29a/11), (29a/8), (29b/12), (29b/13), (29b/2), (29b/6), (29b/9), (2a/15), (2a/2), (2a/9), (2b/6), (2b/9), (30a/10), (30a/4), (30a/5),

(30a/8), (30b/15), (30b/3), (31a/11),
(31a/2), (31a/5), (31a/5), (31a/6),
(31b/1), (31b/12), (31b/14), (31b/15),
(31b/3), (31b/5), (31b/9), (32a/7),
(32a/7), (32a/8), (32b/1), (32b/4),
(33b/13), (34a/2), (34a/2), (34a/4),
(34a/5), (34a/6), (34b/11), (34b/4),
(36a/6), (36b/11), (36b/7), (37a/5),
(37b/9), (38b/15), (3a/1), (3a/13),
(3a/15), (3a/3), (3a/7), (3b/13), (3b/2),
(3b/3), (4a/3), (4b/1), (4b/13), (5a/11),
(5a/12), (5b/10), (5b/2), (5b/7), (6a/1),
(6b/2), (7a/11), (7a/12), (7a/13), (7a/4),
(7b/12), (7b/13), (7b/15), (8a/1),
(8a/14), (8a/3), (8b/10), (8b/11),
(8b/13), (8b/14), (8b/8), (9a/3), (9a/5),
(9b/11), (9b/2), (9b/3), (9b/6)

d. + sin (26b/6)

[= 190]

daḥl : <Ar. 1. Girme, karışma. 2.
Te'sir, nüfuz, niyet, fikir.

d. + ı (10a/10)

[= 1]

damzur- : Damlatmak, damla damla
akıtmak.

d.-a (16a/1)

[= 1]

dāne : <Far. Tane, tohum.

d. (36b/4)

d. + si (35b/6)

[= 2]

dānik : <Far. Bir dirhem altıda biri.

d. (15b/3), (37b/9), (38a/6)

[= 3]

danik : bk. dānik

d. (18b/10), (26b/4)

[= 2]

dārcinī : <Far. Tarçın;
(Cinnamomum).

d. (25b/5), (38a/5)

d. + le (28b/15)

[= 3]

dār-ı fulful : <Far.-Ar. Baş biberi,
uzun biber; (*Piper longum*).

d. (39a/11), (40a/14), (40a/9),
(40b/10), (41b/9)

[= 5]

dart- : Tartmak.

d.-alar (39a/13)

[= 1]

daşak : Er bezi, erkeklik bezi, haya.

d. + ları (39a/4)

[= 1]

daşlu : Taşlı.

d. (31a/5)

[= 1]

datlu : Tatlı.

d. (11a/7), (12a/6), (18b/2),
(20b/4), (27b/3)

d. + dan (7b/15)

d. + yıla (11a/7)

[= 7]

datsuz : Tatsız.

d. (11a/4)

[= 1]

dāyim : <Ar. Sürekli, her zaman.
“dā’im”

d. (26a/8), (3b/11)

[= 2]

dāyimā : <Ar. Her zaman. “dā’ima”

d. (6a/14), (6b/4)

[= 2]

dāyimī : <Ar. Devamlı. “dā’imī”

d. (15a/9), (39b/8), (6b/13),
(7a/8)

[= 4]

dē- : Demek, söylemek.

d.-di (10b/2), (40b/2)

d. + ède (13b/7), (38a/9), (7a/6)

d.-diler (10a/3), (11a/14),
(33a/3), (33b/10), (33b/4)

d. + èder (14a/3), (14a/6),
(14b/12), (16b/10), (23b/9), (36a/9),
(36b/15), (37a/8), (3b/6), (40a/14),
(40b/15)

d.-dügümüz (10b/1), (21b/5),
(25b/7), (28a/10), (28b/13), (4b/10),
(5b/7)

d. + èdüb (11a/6)

d.-dük (35a/10)

d. + èt (11a/7)

d.-düklerümüzi (27b/5)

d. + i (13b/8)

d.-mişlerdür (18a/9)

[= 17]

d.-r (33b/11)

defaten : < Ar. Bir defada, birden.

d.-rler (13b/14), (14a/1),
(14b/10), (14b/12), (14b/14), (23b/4),
(2a/7), (2a/8), (33a/2), (33b/5), (39a/9),
(3b/3), (3b/3), (9a/9)

d. (17b/2)

[= 1]

d.-ye (1b/10)

d. (19b/11), (24b/8), (27b/12),
(34b/13), (39b/3), (3b/11), (3b/7)

d.-yibdür (21a/4), (27a/2)

[= 7]

d.-yibdürler (22a/12), (22a/13)

degirmi : Değirmi, yuvarlak.

[= 37]

d. + ce (37b/15)

[= 1]

def : < Ar. Savmak, def etmek.

degül : Değil.

d. (12a/14), (13b/9), (24a/12),
(2b/5)

d. + dür (17b/7), (32b/5)

[= 6]

delīl : <Ar. Bir şeyin varlığını, aslını,
ne olduğunu ispatlamaya yarayan şey,
burhan, kanıt.

d. + i vāzıḥ (2a/9)

d. + i vāzıḥdur (2a/10)

[= 2]

delin- : Delinmek.

d.-medük (15b/2)

[= 1]

dem : <Far. An.

d. + i laṭīf (29a/5)

[= 1]

demevī : <Ar. Kanlı, kanı çok olan,
mizacı kanın hakim olduğu bir vücut
yapısının özelliklerini taşıyan.

d. (20b/12), (20b/15), (22a/2),
(32a/4), (6a/12)

[= 5]

demeviyyü : <Ar. Kanla ilgili, kanlı.

d. (5a/1), (5a/3)

[= 2]

demeviyyü'l-mizāc : <Ar. Tabiatı
demevi olan, asabi , sinirli.

d. + uḥ (4a/14)

[= 1]

demregü : Temriye hastalığı, bir tür cilt
hastalığı.

d. (7a/9)

d. + ye (18a/3)

[= 2]

demür dikenî : Demir dikenî, sürünücü
ve sarı çiçekli bir bitki; (*Tribulus*
terrestris).

d. + i (38b/2), (39a/2)

[= 2]

deñiz : Deniz.

d. (41b/4)

d. + köpügin (41b/13)

[= 2]

der : Ter.

d. + den (21a/13)

[= 1]

derece : < Ar. Bulunulan yer, kademe,
seviye, mertebe, mevki veya safha.

d. + de (31b/11), (31b/12),
(31b/14), (31b/15), (32a/1), (32b/12),
(32b/13), (32b/2), (32b/3), (32b/3)

d. + i şāniyede (32a/1), (32b/1)

[= 12]

dergāh : < Far. Tekke.

d. + uñ (3a/1)

[= 1]

der-hāşıl : < Far.-Ar. Hasılda.

d. (12a/10)

[= 1]

deri : İnsan ve hayvan bedenini bir
örtü gibi saran koruyucu tabaka, ten,
cilt.

d. (33b/12)

d. + sinden (28b/3), (28b/4), (28b/5)

d. + yle (13b/10)

[= 5]

derle- : Ter çıkarmak, ter dökmek.

d.-mege (13b/15)

d.-ye (14a/1), (21b/15), (22a/8)

[= 4]

desti : < Far. Gövdesi geniş, boğazı
dar, kulplu, emzikli veya emziksiz,

topraktan yapılp fırında pişirilmiş su kabı.

d. (35a/13)

[= 1]

devā : < Ar. İlaç, çare.

d. + bilürmen (27a/2)

d. + nuḡ (27a/4)

d. + yī (27a/3), (41b/1),
(41b/11), (41b/7)

d. + yī āḥir (41b/5)

[= 7]

devāiyye : < Ar. İlaçla ilgili olan nesneler.

d. + ye (10b/8)

[= 1]

devlet : < Ar. Büyüklük, mevki, mutluluk.

d. + i (3a/2)

[= 1]

devletlen- : Devletlenmek.

d.-e (3a/6)

d.-mek (3a/2)

[= 2]

devletühū: < Ar. O devlet.

d. (2b/14)

[= 1]

dıkk : < Ar. Verem hastalığı.

d. (22b/11)

[= 1]

dıkkıyye : < Ar. Verem ile ilgili.

d. + yī (21b/1)

[= 1]

dırnaḳ : İnsan ve omurgalı hayvanlarda parmak uçlarının üst kısmını örten boynuzsu tabaka.

d. (37b/15)

[= 1]

dīb : Dip, kök.

d.-dügi (27a/9)

d. + i (39a/3)

d.-se (10b/3), (39b/8)

d. + lerin (41b/8)

[= 3]

[= 2]

dimāğ : < Ar. Beyin.

dībek : Ağaç kütüğünden ve taştan yapılmış, çok büyük ve geniş havan.

d. + a (17a/7), (18a/7)

d. + de (35b/14)

d. + ı (17b/6), (23b/8), (37b/5)

[= 1]

d. + ında (15b/14), (5b/4)

d. + larında (29b/11)

diger : < Far. Başka, özge, öteki, öbür.

[= 8]

d. (41a/1), (41a/12)

dīñle- : Dinlemek.

[= 2]

d.-mek (25a/15)

dīl : Ağız boşluğunda yer alan, tat duymaya, besinleri ağız içinde evirip çevirmeye, yutmaya ve sesleri çıkarmaya yarayan etli, uzun ve hareketli organ.

[= 1]

d. (38a/1), (38a/3)

dīrem : < Ar. bk. dirhem

[= 2]

d. (15b/1), (15b/1), (15b/2), (15b/2), (15b/2), (15b/3), (15b/3), (18b/10), (18b/10), (25b/12), (26a/9), (26b/3), (26b/4), (26b/4), (34b/8), (35a/5), (35a/5), (36b/3), (36b/4), (36b/4), (36b/5), (36b/7), (36b/7), (37a/11), (37a/11), (37a/12), (37a/12),

dīle- : Dilemek, istemek.

(37a/13), (37a/14), (37a/2), (37a/9),
(37b/1), (37b/13), (37b/14), (37b/14),
(37b/8), (38a/10), (38a/10), (38a/10),
(38a/12), (38a/15), (38a/6), (38b/1),
(38b/11), (38b/12), (38b/14), (38b/15),
(38b/15), (38b/3), (38b/3), (38b/4),
(38b/5), (38b/5), (38b/5), (38b/6),
(39a/5), (39b/1), (39b/10), (40a/1),
(40a/1), (40a/10), (40a/10), (40a/11),
(40a/15), (40a/6), (40a/6), (40a/9),
(40a/9), (40b/10), (40b/4), (40b/4),
(40b/6), (41a/2), (41a/2), (41b/6),
(41b/6)

d. + ile (39a/6)

[= 77]

diret- : Dirmek.

d.-mege (19b/1)

[= 1]

dirhem : <Ar. Okkanın dört yüzde birine eşit eski bir ağırlık ölçüsü birimi (3,2075 gr.).

d. (26b/15)

[= 1]

diş : Üst ve alt çene kemikleri üzerinde karşılıklı sıralanmış olan ve ağza alınan şeyleri koparıp çiğnemeye yarayan sert, beyazımtırak parçalardan her biri.

d. (41b/12)

d. + i (41b/11)

d. + leri (41b/2), (41b/2)

d. + üñ (41b/5), (41b/8)

[= 6]

dişi : Canlıların üreme bakımından ayrıldığı iki cinsten, erkeği tarafından döllenecek ve neslini üretecek biçimde yaratılmış olanı, erkeğin karşıt cinsi.

d. + sinden (32a/9)

[= 1]

ditre- : Kaslar hızlı küçük kasılmalarla sarsılmak.

d.-mek (24a/2)

[= 1]

ditreme : Titreme, bütün vücûdun veya bir organın irade dışı olarak şiddetle sarsılması.

d. (10b/9), (11a/14)

d. + ye (23a/7)

[= 3]

dokuz : Dokuz.

d. (34a/13)

[= 1]

dokuzuncı : Dokuzuncu.

d. (12a/8)

[= 1]

dokuz yüz : Dokuz yüz.

d. (36b/4), (38b/3)

[= 2]

dolad- : Dolatmak; "dola atmak; başına örtü almak"

d.-u (28a/12)

[= 1]

doldur- : Doldurmak.

d.-ma (35a/2)

[= 1]

doğuz aşuğı : Domuzun aşık kemiği (doğuz ağırşığı denilen bitkinin yanlış yazımı da olabilir).

d. (27a/7)

[= 1]

dopuğ : Ayağın yuvarlakça olan alt bölümü.

d. + ına (25a/10)

[= 1]

dorağ otı : Dere otu.

d. (27a/6), (32b/6), (38b/2)

d. + yla (18b/7)

[= 4]

dög- : Dövmek, ezmek.

d. (35b/15)

d.-e (26b/6), (40a/1), (40b/13),
(40b/6), (41a/11), (41a/2), (41a/5),
(41a/6), (41a/8), (41b/6)

d.-eler (15b/5), (37b/10),
(37b/14), (37b/9), (38a/11), (38a/2),
(38a/6), (38b/13), (39a/12), (39b/13),
(40a/11), (40a/15), (40a/6), (40b/11),
(41b/14), (41b/4), (41b/4)

d.-esin (37a/12)

[= 29]

dögül- : Dövülmek, ezmek.

d.-miş (22a/6), (41a/14)

d.-mişin (18b/10)

[= 3]

dök- : Sıvı veya tane halindeki şeyleri
bulundukları yerden başka bir kaba
veya yere boşaltmak.

d. (34b/9), (35a/14)

d.-e (15b/4), (34b/12)

d.-eler (26b/7)

[= 5]

dökil- : Sıvı veya tane halindeki
şeylerin bulunduğu yerden başka bir
kaba veya yere boşaltılması.

d.-e (24b/14), (24b/8)

d.-ür (10a/6)

[= 3]

dön- : Dönmek, dönüşmek.

d.-e (17a/2), (17a/3), (24b/7)

d.-er (21b/7), (29b/13)

[= 5]

dönder- : Döndürmek.

d.-ür (29b/15), (27b/15)

d.-ürler (24a/7)

[= 3]

dönmeg : Bulanmak, altüst olmak.

d. + i (36a/9)

[= 1]

dörder : Dörder.

d. (40b/5)

[= 1]

dördüncü : Dördüncü.

d. (12a/4), (16b/6), (23b/1),
(32b/3)

d. + de (32b/4)

[= 5]

dört : Dört.

d. (20b/1), (25a/6), (27a/11),
(27a/12), (35a/13), (35a/8), (35b/14),
(35b/2), (39a/11)

[= 9]

dört yüz : Dört yüz.

d. (37a/14)

[= 1]

dört yüz elli : Dört yüz elli.

d. (38b/12)

[= 1]

du‘ā : < Ar. Dua, yakarış.

d. + yıla (3a/9)

[= 1]

dudağ : Dudak, ağzın yüze göre daha
kırmızı renkteki dolgun ve etlice alt ve
üst iki kenarından her biri.

d. + ı (6b/6)

[= 1]

duhn-i bān : < Ar. Yaban fıstığı içi
yağı.

d. (26b/3)

[= 1]

duhni’l-mu‘tedil : < Ar. Orta kararda
yağ.

d. (30a/12)

[= 1]

duḥūl : < Ar. İçeri girme, içine girme.

d. + ı ḥarāret-i ḡarīzī (10a/5)

d. + ı ḥammāmı (21b/9)

[= 2]

duḥūli'l-ḥammāmi : < Ar. Hamam
girişi.

d. (21b/11)

[= 1]

dūkū : < Far. Yaban havucunun
tohumu.

d. (40b/5)

[= 1]

dur- : Durmak.

d.-a (19b/12), (21b/14),
(37b/11), (3b/13)

d.-an (8a/7), (8a/8)

d.-maḳ (8b/13)

[= 7]

dut- : 1. Durumda kalmasını sağlamak.
2. Bekletmek. 3. Benimsemek,
beğenmek. 4. İş görebilmek. 5.
Hastalığa yakalanmak.

d. (20a/10)

d.-a (16a/2), (6b/14)., (6b/9)

d.-alar (38a/1)

d.-ar (21a/15), (35a/12)

d.-diki (3a/11)

d.-maḳ (22a/2)

d.-mamaḳ (24a/2)

d.-maz (10b/10)

d.-sa (38a/4)

[= 12]

dutmaḡ : Hastalığa yakalanmak.

d. + uḡ (20a/7)

[= 1]

duz : Tuz.

d. + ıla (5a/6)

[= 1]

duzlu : Tuzlu.

d. (11a/4), (11a/8), (27b/3)

d. + nuḡ (11a/8)

d. + yı (11a/7)

dün bucuğı : Gece yarısı.

d. + yıla (11a/8)

d. + nda (13a/1)

[= 5]

[= 1]

duzsuz : Tuzsuz.

dünyā : < Ar. Dünya, yeryüzü.

d. (10b/14)

d. + ya (3b/7)

d. + ı (11a/8)

[= 1]

d. + la (11a/7)

dürlü : Türlü, çeşitli.

[= 3]

d. (14a/10), (14a/13), (14a/8),

düğe : Bir yaşını geçmiş dişi dana,
düve.

(16a/7), (17a/13), (17a/14), (24b/10),

(26b/13), (27b/8), (40b/1), (4a/5),

(8b/7), (9a/10), (9a/15), (9a/7), (9b/10),

(9b/11)

d. (30a/4)

[= 1]

d. + dürlü (10b/12), (12b/14),

dükel : Bütün, hepsi.

(13b/6), (18a/7), (20a/9), (23b/11),

(23b/13), (23b/9), (24a/1), (24a/8),

(28a/13), (28a/7), (4a/5), (6a/11)

d. + in (15b/3), (37b/14),
(38a/11), (40b/10), (40b/6)

[= 31]

d. + inden (38a/15), (38a/2),
(38b/2)

dürt- : Dürtmek.

d. + isin (16a/15)

d.-e (26b/12)

[= 9]

[= 1]

düş- : Düşmek.

d. + si (37a/1), (37a/5), (37a/8)

d.-meye (19a/15)

[= 3]

[= 1]

-E-

düşmen : < Far. Düşman.

e‘azzallāhu : < Ar. Aziz Allah.

d. + ile (24a/15)

e. (2b/14)

[= 1]

[= 1]

düz : Düz, sade.

ebdān : < Ar. Bedenler, gövdeler.

d. + balgamdan (13a/6)

e. (21a/5)

[= 1]

e. + a (21a/10)

düz- : Yapmak, tertip etmek.

e. + dur (2a/7)

d.-mek (26b/8)

e. + ı (2a/8), (4b/1), (4b/4)

d.-mekden (10b/9)

e. + ı şaḥīḥaya (3a/4)

[= 2]

e. + larından (6a/7)

düzil- : Yapılmak, tertip, tanzim

e. + larınun (8b/2)

olunmak, hazırlanmak.

e. + un (2a/10), (4b/2), (4b/3)

d.-ür (29b/5)

[= 12]

[= 1]

ebred : < Ar. Daha (en, pek) soğuk.

düzme : 1. Düzme işi. 2. Uydurma.

e. (33a/11)

[= 1]

ebrişüm : <Far. İpek iplik, ibrişim.

“ebrişüm”

e. (37b/9), (5a/6)

e. + den (15b/4), (15b/5),

(15b/7)

[= 5]

ebūcehil : <Ar. Ebucehil karpuzu, acı kavun, eşek hıyarı, acıdülek; (*Citrullus colocynthis*).

e. + karpuzunu (37b/8)

[= 1]

ebukrāt : <Gr. Eski Yunan'da meşhur bir hekim, Hipokrat, Hippokrates.

e. (18a/10)

[= 1]

ebyaz : <Ar. Pek ak, çok beyaz.

e. (39b/11)

[= 1]

ebyes : <Ar. Daha kuru.

e. (31b/3)

e. + dür (31b/2), (32a/10),

(32a/10), (32a/11), (32a/12), (32a/12),

(32a/13), (32a/9)

[= 9]

eceluhum : <Ar. Ölümeleri.

e. (4a/12)

[= 1]

ecrām-ı ‘ulviyye : <Ar. Yıldızlar.

e. (1b/5)

[= 1]

ecsām : <Ar. Gövdeler, bedenler.

e. (2a/14)

e. + ı süflī (1b/6)

[= 2]

eczā : <Ar. Kimya yoluyla elde edilen, ilaç yapımında ve sanayide çeşitli işlerde kullanılan birleşiklerin ortak adı.

e. + sı (15a/15), (26b/2), (27a/5)

e.-egen (7a/8)

e. + yı (41b/14)

e.-eler (11b/14), (15b/5),

e. + yı 'arziyye (3b/4)

(15b/6), (26b/7), (29b/11), (37b/1),

e. + yı 'aşabānī (8a/10)

(37b/11), (37b/15), (38a/11), (38a/11),

e. + yı laḥmī (8a/9)

(38a/3), (38a/6), (38a/7), (38a/8),

(38b/13), (38b/4), (38b/6), (38b/8),

[= 7]

(39a/6), (39a/7), (39b/13), (40a/12),

(40a/15), (40a/15), (40a/3), (40a/4),

éd- : Etmek, yapmak.

(40a/7), (40b/11), (40b/14), (40b/8),

(41b/5), (41b/9)

e.-e (10b/3), (10b/4), (13b/15),

e.-emez (10a/10)

(13b/7), (15a/3), (15a/6), (17b/12),

(19b/2), (19b/3), (1b/8), (1b/9),

e.-en (25a/9), (3a/13), (3a/14),

(20a/12), (21b/15), (24b/12), (24b/8),

(5b/12), (5b/12), (8b/1)

(25b/7), (26a/4), (27a/10), (27a/3),

e.-ene (24b/4)

(27a/3), (27a/8), (27a/8), (27a/9),

(27b/6), (28a/3), (31a/1), (34b/6),

e.-eni (37b/4)

(38a/9), (38a/9), (39b/1), (39b/2),

e.-er (10a/7), (10a/9), (10b/13),

(39b/6), (3b/8), (40a/15), (40b/11),

(11a/10), (11b/10), (11b/10), (11b/7),

(40b/7), (41a/10), (41a/11), (41a/12),

(12b/12), (12b/12), (12b/2), (12b/5),

(41a/15), (41a/15), (41a/15), (41a/3),

(12b/5), (14a/15), (14a/3), (14a/4),

(41a/3), (41a/3), (41a/6), (41b/10),

(14a/5), (14a/6), (14b/1), (14b/12),

(41b/12), (41b/7), (4b/8), (6a/13),

(14b/13), (15b/10), (16a/7), (16a/7),

(6b/11), (6b/9), (7a/6), (7b/13), (7b/6),

(16b/10), (16b/15), (16b/2), (17b/1),

(7b/8), (8a/12), (8a/2), (8a/8)

(17b/14), (17b/5), (18a/1), (18a/3),	(40a/13), (40a/14), (40a/8), (40b/15),
(18a/4), (18a/6), (18a/6), (18a/7),	(40b/8), (41a/5), (41b/2), (41b/2),
(18b/6), (18b/6), (19a/4), (19a/8),	(41b/2), (41b/5), (41b/7), (5a/2),
(20a/15), (20a/8), (20a/9), (20b/2),	(5b/11), (6a/11), (6a/6), (8b/12),
(21a/10), (21a/12), (21a/12), (21a/12),	(9a/10), (9a/14), (9b/9)
(21a/14), (21a/15), (21a/15), (21a/2),	e.-erler (24a/10), (24a/8),
(21b/11), (21b/3), (21b/4), (21b/4),	(26a/15), (29b/3), (6a/7)
(21b/8), (21b/9), (22b/12), (22b/13),	e.-erlerdi (22a/13)
(22b/6), (22b/8), (23a/10), (23a/12),	e.-ersin (24a/4)
(23a/3), (23a/4), (23a/4), (23b/6),	e.-erüz (7b/15)
(23b/8), (23b/8), (23b/9), (24b/2),	e.-esin (26b/15), (27a/1)
(25a/8), (25b/2), (26a/1), (26b/10),	e.-evüz (11b/11), (13b/13),
(27a/11), (27a/13), (27b/15), (27b/7),	(21b/10), (3b/15), (4b/13)
(28a/11), (29a/4), (29b/1), (29b/12),	e.-iben (17a/8)
(29b/14), (30a/13), (30a/3), (30b/6),	e.-üb (11a/6), (25b/13), (37a/13)
(30b/6), (30b/9), (31a/10), (31a/10),	e.-üben (13a/7)
(31a/10), (31a/14), (31b/5), (32a/6),	[= 264]
(32a/8), (32b/8), (33a/7), (33b/11),	edin- : Edinmek.
(33b/8), (34a/13), (34a/15), (34a/7),	e.-e (15a/11), (15a/12),
(35a/4), (35b/11), (35b/11), (35b/12),	(15b/13), (15b/15), (26a/10)
(35b/4), (36a/15), (36a/4), (36a/4),	
(36a/8), (36a/9), (36a/9), (36b/11),	
(36b/14), (36b/15), (37a/8), (37b/5),	
(39a/8), (39b/15), (3b/5), (3b/6),	

[= 5]

edviye : < Ar. İlaç, ilaçlar.

e. (26b/5)

[= 1]

edviyeti'l-esnān : < Ar. Dişlerin ilacı.

e. (41b/1)

[= 1]

edyān : < Ar. Dinler.

e. + a (2a/9)

e. + dūr (2a/7)

e. + uḡ (2a/10)

[= 3]

efḍal : < Ar. Daha, faziletli; en ala, üstün.

e. + dūr (10a/4), (31a/6)

e. + i (11b/15)

e. + i fuṣūl (10a/2)

[= 4]

eger : < Far. Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet, eğer.

e. (10b/3), (11a/6), (12a/11),

(12a/5), (12b/7), (13a/3), (13a/5),

(13b/5), (16a/11), (16a/13), (16a/14),

(16b/13), (17b/2), (18a/12), (18a/5),

(18b/15), (19a/13), (19a/13), (19b/4),

(19b/6), (19b/8), (20a/3), (21a/6),

(21a/7), (21a/8), (21a/8), (21b/14),

(21b/6), (22a/1), (22a/3), (22a/6),

(22a/7), (22b/2), (24b/10), (26a/3),

(26a/5), (27a/14), (29b/13), (31a/8),

(39b/4), (3b/12), (4a/1), (4a/3), (5b/6),

(6a/5), (6a/8), (6b/12), (6b/3), (7a/14),

(7a/15), (7a/6), (7b/1), (7b/3), (7b/5),

(7b/9), (8a/4), (8b/10), (9a/10), (9a/7),

(9b/4), (9b/8), (7b/2)

[= 62]

egerçi : < Far. Her ne kadar, olsa da , ise de.

e. (10a/15), (11a/12), (12a/13),

(12a/14), (12b/6), (22b/1), (22b/5),

(24a/11), (24a/9), (25a/3), (29b/2),
(30b/3), (31a/15), (31b/12), (31b/14),
(31b/4), (7b/10), (7b/14), (8a/1), (8b/2)

[= 20]

eḥabb : < Ar. Çok sevgili, en sevgili.

e. + larım (40b/2)

[= 1]

eḥad : < Ar. Tek, bir.

e. + a (7b/8)

[= 1]

eḥadiyyet : < Ar. Birlik, Allah'ın
birliği.

e. + inde (1b/3)

[= 1]

eh(i)l : Bir işin ustası, o işte becerikli,
maharetli, ehliyetli, muktedir, yeterli
kimse, erbap.

e. + ine (2b/15)

e. + i tecrube (11a/13)

[= 2]

ehli : < Ar. Vahşi olmayan, insana
alışık olan.

e. + lerinden (32a/12)

[= 1]

ek- : Dökmek, serpmek.

e.-eler (25b/6), (40a/2)

[= 2]

ekser : < Ar. Çoğunlukla, genellikle.

e. (29a/3), (29b/13), (6a/15),
(6b/7), (7a/3)

e. + dür (2b/1)

e. + i (4a/3)

[= 7]

eksük : Eksik, noksan.

e. (16b/13)

[= 1]

ekşi : Sirke veya limon tadında olan.

e. (11a/15), (11b/3), (15a/7),
(34a/1), (34a/2), (5b/9), (7a/11), (5b/8)

e. + ler (29b/3), (5b/8)

e. + lerde (33b/1)

e. + nün (11a/7)

e. + si (29b/4), (33b/14), (5b/9)

e. + sin (37a/2)

e. + sinün (36b/6)

e. + yi (10b/15)

e. + yile (11a/7), (11b/1)

[= 20]

ekşirek : Daha ekşi.

e. (36a/5)

[= 1]

el : Kolun, bilek mafsalsından itibaren
avuç ve parmakları içine alan ve iş
görmeye, tutmaya yarayan kısmı.

e. (10b/10)

e. + dutmamak (24a/2)

e. + ile (37a/15)

e. + inden (23b/15)

e. + iyle (41b/11)

e. + ümden (2b/8)

[= 6]

el-bābu'l-‘āşiru : < Ar. Onuncu bölüm.

e. (23a/9)

[= 1]

el-bābu'l-evvel : < Ar. Birinci bölüm.

e. (4b/15)

[= 1]

el-bābu'l-ḥādi'l-‘āşir : < Ar. On birinci
bölüm.

e. (25a/5)

[= 1]

el-bābu'l-ḥāmis : < Ar. Beşinci bölüm.

e. (15b/9)

[= 1]

el-bābu'r-rābi'u : < Ar. Dördüncü bölüm.

e. (11b/5), (27a/10)

[= 2]

e. (15a/4), (34a/11)

[= 2]

el-bābu't-tāsi' : < Ar. Dokuzuncu bölüm.

el-bābu's-sābi'u : < Ar. Yedinci bölüm.

e. (20a/13)

e. (17b/13)

[= 1]

[= 1]

el-bābu's-sādisü : < Ar. Altıncı bölüm.

elbette : < Ar. Her halde, şüphesiz, kuşkusuz, elbet.

e. (16a/5)

e. (24b/9)

[= 1]

[= 1]

el-bābu's-sālišü : < Ar. Üçüncü bölüm.

el-cimā' : bk. cimā'

e. (29a/1), (13a/12)

e. (25a/6), (26b/10)

[= 2]

[= 2]

el-bābu's-sāmin : < Ar. Sekizinci bölüm.

ele- : Elemek.

e. (19a/3)

e.-ye (15b/4), (40a/1), (40b/14), (40b/6), (41a/2), (41b/7)

[= 1]

e.-yeler (37b/10), (37b/14), (37b/9), (38a/11), (38a/3), (38a/6), (39a/13), (39b/13), (40a/11), (40a/6), (41b/14), (41b/4), (5a/6)

el-bābu's-sānī : < Ar. İkinci bölüm.

[= 19]

elek : Sallanarak kullanıldığı zaman üzerine konan maddenin incelerini altına geçiren, bu şekilde taneli ve toz halindeki şeyleri irilerinden ve içlerindeki yabancı maddelerden temizlemekte kullanılan, tek tarafına ufak delikli tel, kıl veya bez gerilmiş tahta bir kasnaktan ibaret eleme aleti.

e. + den (5a/6), (37b/9)

[= 2]

elem : < Ar. Acı, dert, üzüntü, keder.

e. (7b/9)

[= 1]

el-faşlu'l-evvel : < Ar. Birinci fasıl.

e. (16a/6), (19a/5), (23a/11),
(25a/7), (5a/1)

[= 5]

el-faşlu'l-evveli : < Ar. Birinci fasıl.

e. (11b/7), (13a/14), (17b/14),

(20b/1), (27a/12), (29a/3), (34a/14)

[= 7]

el-faşlu'l-hāmis : < Ar. Beşinci fasıl.

e. (32a/5), (39a/7)

[= 2]

el-faşlu'l-hāmisü : < Ar. Beşinci fasıl.

e. (9a/14)

[= 1]

el-faşlu'r-rābi' : < Ar. Dördüncü fasıl.

e. (26b/9), (28a/10), (8b/4)

[= 3]

el-faşlu'r-rābi'u : < Ar. Dördüncü fasıl.

e. (23a/1), (31a/13), (38a/13)

[= 3]

el-faşlu's-sābi' : < Ar. Yedinci fasıl.

e. (33a/6), (40a/12)

[= 2]

el-faşlu's-sādis : < Ar. Altıncı fasıl.

e. (10b/5), (32b/7)

[= 2]

el-faşlu's-sāliṣ : < Ar. Üçüncü fasıl.

e. (17b/4), (21b/10), (26a/11),
(6a/10)

[= 4]

el-faşlu's-sāliṣü : < Ar. Üçüncü fasıl.

e. (14a/6), (30a/12), (37b/3)

[= 3]

el-faşlu's-sāmin : < Ar. Sekizinci fasıl.

e. (41a/4)

[= 1]

el-faşlu's-sāminü : < Ar. Sekizinci fasıl.

e. (33b/7)

[= 1]

el-faşlu's-sānī : < Ar. İkinci fasıl.

e. (12b/1), (13b/13), (16b/1),

(18a/13), (20a/7), (21a/1), (24b/1),

(25b/1), (27b/7), (30a/2), (36b/9),

(5b/10)

[= 12]

el-faşlu't-tāsi' : < Ar. Dokuzuncu fasıl.

e. (34a/7)

[= 1]

el-faşlu't-tāsi'u : < Ar. Dokuzuncu
fasıl.

e. (41b/1)

[= 1]

el-ilm : < Ar. İlim, bilim.

e. (2a/4)

[= 1]

elli : Elli.

e. (36b/4), (37a/14), (39a/6)

[= 3]

ellişer : Ellişer.

e. (40a/11)

[= 1]

el-ma‘ācīnī : < Ar. Macunlar.

e. (40a/13)

[= 1]

el-mizācu : < Ar. Mizaç.

e. (5a/2)

[= 1]

el-muḥtelif : < Ar. Çeşitli.

e. (6a/11)

[= 1]

el-muḥaddime : < Ar. Ön söz.

e. (3a/10)

[= 1]

el-müfredātu’l-faşlu’s-sādis : < Ar.

Altıncı faslın ayrıntıları.

e. (39a/8)

[= 1]

el-müşhile : bk. müşhil.

e. (37b/4)

[= 1]

elyen : < Ar. Daha yumuşak.

e. + dür (33a/5)

[= 1]

em‘ā : < Ar. Bağırsaklar.

e. (19b/12)

e. + sı (20a/6)

e. + sında (9b/5)

[= 3]

emceg : bk. emcek.

e. + in (24b/5)

[= 1]

emcek : Meme.

e. (33a/12)

e. + dür (30a/5)

[= 2]

emer : Memeden kesilmemiş, meme emecek yaşta olan.

e. + buzağı (5a/12)

e. + oğlak eti (5a/12)

[= 2]

emīn : <Ar. Emniyette olma, güven içinde olma, kurtulma.

e. + eder (22b/6)

e. + ola (12a/3), (17b/13), (8b/3)

e. + olalar (15b/8)

e. + olasın (22a/14), (27b/6), (28a/9), (30a/2)

e. + olur (10a/8)

[= 10]

emlec : <Far. Hindistan'da yetişen amlac olarak bilinen bitki ve bu bitkinin şifalı meyvesi; (*Phyllanthus emblica*).

e. (39a/10)

[= 1]

emrāz : <Ar. İletler, hastalıklar.

e. (18a/9), (28a/1), (9b/11)

e. + a (28a/15)

e. + dan (11b/4)

e. + uñ (14b/6)

[= 6]

emrūd : <Far. Armut; (*Pirus communis*).

e. (33b/15), (36a/14)

e. + ı (36a/15)

[= 3]

emzice : <Ar. Tabiatler, huylar, meşrepler.

e. + nün (7b/7)

[= 1]

eñ : En, başına geldiği sıfatın o sıfatın ifade ettiği anlamın en üstün derecesinde olduğunu belirtir.

e. (36a/5)

[= 1]

endīše : < Far. Tasa, kaygı.

enār : < Far. Nar; (*Punica granatum*).

e. + ler (7a/8)

e. (35b/4)

e. + leri (23b/7)

[= 1]

[= 2]

enbiyā : < Ar. Nebiler, peygamberler, yalvaçlar.

eñir : Enir, tavşan kirazı; (*Ruscus aculeatus*).

e. (1b/5)

e. (40b/12)

[= 1]

[= 1]

encidān : < Far. Kasnı ağacı ve zamkı, çakşır otu, heliz, engüjed; (*Ferula assafoetida*). “encüdān”.

enne : < Ar. Arapça ön ek.

e. (14a/6), (8b/4), (9a/14)

e. + i (41a/1)

[= 3]

[= 1]

envāʿ : < Ar. Çeşitler, türler.

e. (18a/9), (1b/7), (4a/6)

encīr : < Far. İncir ağacı ve meyvesi; (*Ficus carica*).

e. + ı emrāz (28a/1)

i. (29a/10), (5a/15)

e. + ı eṭʿime (6a/4)

i. + den (19a/12)

e. + ı ḥılṭı (36b/14)

i. + dür (31a/7)

e. + i ağdiye (30a/10)

[= 5]

[= 7]

er : Erkek.

e. (24b/13), (25a/11), (27a/3),
(31a/10), (3a/11), (3a/14), (3b/3)

e. + i (27a/4)

e. + üñ (24b/13), (24b/14),
(24b/15)

[= 11]

erba'atu : < Ar. Dört.

e. (20a/14), (25a/6)

[= 2]

erdā : < Ar. Dört.

e. + i fuşūl (10a/3)

[= 1]

eri- : Erimek.

e.-dükden (17b/8)

e.-mege (16a/14)

e.-ye (34b/10), (39a/14)

[= 4]

erid- : Eritmek.

e.-üb (14a/3)

e.-ür (16a/15)

[= 2]

ëriş- : Ulaşmak, olgunlaşmak.

e.-dügi (29b/1)

e.-e (38b/4), (3b/12)

e.-mek (3a/2)

e.-mese (31a/9)

e.-miş (31a/8), (35b/12),

(35b/7), (36a/5)

[= 9]

ërişdür- : Ulaştırmak, olgunlaştırmak.

e.-e (4b/9)

e.-mek (2b/4)

e.-meye (12b/11)

[= 3]

erkān : <Ar. Bir topluluğun ileri gelenleri, büyükler, üstler.

e. + ı memleketühü (2b/14)

[= 1]

erlig : Erlik.

e. + e (25b/4)

[= 1]

ermenī : <Ar. Hint-Avrupa ailesinden, Ermenistan'da yaşayan hristiyan bir kavim ve bu kavme mensup kimse.

e. (38b/4), (41b/3)

[= 2]

erneb : <Ar. Tavşan.

e. (30a/4)

[= 1]

erte : Bir sonraki günün sabahı, yarın.

e. + si (19b/15)

[= 1]

erük : Beyaz çiçekler açan, her yerde yetişen ve pek çok türü bulunan meyve ağacı ve meyvesi; (*Prunus domestica*).

e. (36b/3)

e. + aşısıyla (11b/1)

e. + ler (33a/15)

[= 3]

erüz : <Ar. Pirinç; (*Oryza sativa*).

e. (28b/15)

[= 1]

ervāh : <Ar. Canlar, hayatın cevherleri.

e. + ı enbiyā (1b/5)

[= 1]

esāsi'l-cevr : <Ar. Temel cefa.

e. (2b/12)

[= 1]

eski : Zamanın etkisiyle veya kullanıla
kullanıla yıpranmış, bozulmuş,
yeniliğini kaybetmiş, yeni karşıtı.

e. (20b/4)

[= 1]

esnān : < Ar. Dişler.

e. + ı (41b/7)

[= 1]

esri- : Herhangi bir sebeple kendinden
geçmek, sarhoş olmak, coşmak, vecde
gelmek.

e.-mekden (15a/6)

[= 1]

esved : < Ar. Siyah, kara.

e. (39a/10)

[= 1]

eşbeh : < Ar. Benzer, çok (daha, en,
pek) benzer.

e. (5b/11)

[= 1]

eşdür- : Koşturmak. “eşdirmek”

a.-mek (14b/1)

[= 1]

eşeg : Tek parmaklılardan, uzun
kulaklı, attan küçük binek ve yük
hayvanı, merkep.

e. + üñ (26b/8)

[= 1]

eşkālī'l-cimā' : < Ar. Cima şekilleri.

e. (24b/2)

[= 1]

eşref : < Ar. Daha şerefli, onurlu.

e. + i 'ulūm (2a/15)

e. + i ecsām (2a/14)

e. + i mevcūdāt (1b/7)

[= 3]

eşribe : < Ar. İçecekler.

e. + nün (3b/9)

[= 1]

ët- : Etmek, yapmak.

e. (10b/14), (11a/2), (11a/5),
(11a/7), (15a/6), (15b/11), (24a/4),
(24a/5), (27b/2), (27b/8), (28a/9),
(30a/1), (34b/13), (34b/14), (35a/10),
(35a/15), (35a/6), (35a/9), (35b/15),
(35b/3), (35b/3), (35b/8), (36a/11),
(36a/13), (36a/2), (36a/7), (36a/7),
(36b/2), (36b/2), (36b/5), (36b/8),
(36b/9), (37a/5), (37b/3)

e.-di (1b/5), (1b/6), (1b/7)

e.-diler (10a/2), (11a/14),
(11b/1)

e.-dügi (25a/9)

e.-dügin (9a/12), (9a/9)

e.-dügümüz (12a/10), (24b/12),
(30a/11), (35a/4), (7b/4), (7b/7)

e.-dük (25b/10), (28b/7),

(29a/13), (29a/7), (36a/6), (4a/10),
(6a/4), (7a/14), (7b/12), (7b/7), (9a/3)

e.-düm (2b/8), (2b/9)

e.-me (10b/8), (10b/8)

e.-mege (26a/1), (7b/10)

e.-megi (15a/13)

e.-megicün (18a/7)

e.-meginden (24a/1)

e.-megün (19a/4)

e.-mek (10a/15), (10b/2), (10b/7),
(11a/10), (15a/13), (17a/10), (17b/10),
(21b/12), (22b/8), (22b/9), (23a/7),
(23b/3), (25a/2), (25a/3), (25a/4),
(27b/8), (2a/6), (2a/6), (2b/2), (4a/7),
(4b/11), (4b/13), (6a/10), (8a/12),
(8b/2)

e.-mekden (11a/9), (27b/9),
(27b/9)

e.-memek (11a/11), (17b/3),
(9b/7)

e.-memiş (24a/9)	e. + dür (31b/7)
e.-mesevüz (3b/12)	e. + i (25b/4), (25b/8), (25b/8),
e.-meye (14b/8), (17b/10),	(25b/8), (28b/10), (28b/7), (28b/8),
(19b/11), (19b/2), (19b/4), (24a/14),	(29a/8), (29a/9), (30a/4), (31a/1),
(24a/15), (24a/15), (24b/1)	(31a/6), (31b/2), (31b/3), (33a/12),
e.-meyeler (11b/13)	(33a/12), (33a/14), (33b/13), (41a/15),
e.-meyeni (37b/4)	(5a/10), (5a/10), (5a/11), (5a/11),
e.-mez (13b/11), (17b/6)	(5a/11), (5a/11), (5a/12), (5a/12),
e.-miş (9b/2)	(5a/13), (7a/11)
e.-se (29b/14), (4a/4), (9a/13),	e. + idür (29a/9), (30b/10),
(9b/7), (9b/8)	(30b/11), (30b/7), (32a/8), (5b/15)
[= 112]	e. + ile (25b/9), (26a/1)
et : 1. İnsanlarda, hayvanlarda deri ile	e. + in (10a/9), (10a/9), (14b/13),
kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan	(26a/7), (28b/10), (28b/9), (7a/12),
tabaka. 2. Meyvelerin kabuk dışında,	(7a/12)
yenen kısmı.	e. + ine (25b/5), (33b/13)
e. (13b/10), (29a/7), (30a/5),	e. + ini (14b/10)
(30b/7), (30b/8), (31b/5), (32a/13),	e. + lerden (30a/3), (32a/13),
(6b/1), (5a/9), (5b/14)	(32a/8), (33a/12)
e. + den (31b/6)	e. + lerden (33b/12)
	e. + leri (5b/8)

e. + leridür (5b/15)

e. + lerin (41b/12)

e. + lerünj (31a/15)

e. + ünj (32a/12)

[= 70]

eṭime : < Ar. Yemekler, aşlar.

e. (30a/14), (5a/1), (5b/11),
(6a/4), (9b/14)

e. + den (6a/5)

e. + ye (6a/7)

[= 7]

etmeg : bk. etmek

e. + i (29a/6), (30a/8), (30a/8),
(30b/3), (5b/13)

e. + idür (30b/1), (32a/7),
(5b/13)

e. + inünj (33a/11), (5a/4)

[= 10]

etmek : Ekmek.

e. (28b/7), (30a/9), (5b/13),
(5a/4), (5a/8)

[= 5]

ev : Oda.

e. (20b/14), (20b/15)

e. + de (21b/13)

e. + i (22a/4)

[= 4]

evkāt : < Ar. Zamanlar, vakitler.

e. + inünj (9b/11)

e. + unj (18a/14)

[= 2]

evliyā : < Ar. Ermiş.

e. (1b/5)

[= 1]

evvel : < Ar. Önce, ilk, birinci.

e. (12b/9), (14a/11), (16b/3),
(17a/1), (29a/12), (29a/13), (29a/6),
(29a/6), (2a/9), (30a/10), (31b/14),

(34b/7), (35b/12), (3b/1), (3b/2),
(41b/8), (8b/10), (8b/15), (8b/5), (8b/7),
(8b/9)

e. + de (28b/7), (32b/15),
(32b/9), (33a/15), (33a/2), (6b/3),
(7b/12)

e. + inde (28a/12), (7a/14)

e. + inden (39b/3)

[= 31]

evvelā : < Ar. İlk önce, ilk olarak, her
şeyden önce.

e. (11b/8), (34b/5)

[= 2]

evvelki : Önce olan, önceki.

e. (10b/3), (12a/1), (20b/14),
(20b/3), (20b/8), (21b/13), (23a/13),
(31b/12), (32a/1), (32b/12), (32b/13),
(32b/2), (32b/3), (36b/7), (7b/4), (9b/5),
(31b/11)

e. + de (33a/12), (33a/15),
(33b/10), (33b/12), (33b/15), (33b/2),

(33b/3), (33b/9), (34a/10), (34a/3),
(34a/3), (34a/4), (32b/14)

e. + den (10b/1)

e. + leyin (35b/9)

[= 32]

evvelleyin : Önceki gibi.

e. (35a/6), (35b/3), (38a/3)

[= 3]

éy : Ey, buyur anlamında ünlem.

i. (10b/7), (11b/7), (13a/15),
(15a/6), (15b/11), (18a/1), (19b/3),
(1b/15), (27a/13), (27b/8), (28a/11)

[= 11]

ey(i)d- : bk. eyit

e.-ür (18a/10), (18a/14)

[= 2]

eyit- : Söylemek, demek.

e.-dük (17a/6)

[= 1]

eyitdür- : Söylettirmek, dedirtmek.

e.-mek (25a/13)

[= 1]

eyle- : Yapmak, etmek.

e. (10b/4), (11a/6),
(12b/8), (13a/3), (14b/7), (17a/11),
(17b/2), (18a/15), (19b/3), (19b/9),
(20a/12), (20a/4), (22a/13), (22a/8),
(22b/3), (26a/4), (27a/15), (27a/15),
(27a/4), (28a/15), (28a/4), (32a/3),
(37b/11)

e.-r (11a/1), (11a/3), (11a/5),
(17a/15), (17a/15), (17a/4), (23b/5)

e.-se (25b/15)

e.-ye (17a/7), (17a/7), (40b/14)

e.-yici (28b/15)

[= 35]

eyü : İyi.

e. (16b/14), (16b/2), (17b/6),
(21a/15), (23b/8), (24b/2), (25b/4),

(29a/6), (30a/9), (30b/1), (31a/1),
(35a/13), (35b/12), (35b/6), (36a/5),
(36a/9), (37a/1), (37b/1), (38a/6),
(38b/6), (39a/13), (39a/15), (39a/6),
(3a/7), (41a/7), (41a/8), (41b/2), (5a/5),
(5a/5), (5a/6), (8a/12), (9b/10), (9b/4),
(14a/14), (14b/4), (14b/5), (14b/8),
(15b/1), (15b/6)

e. + dür (12a/13), (31a/12),
(31a/5), (13a/9), (14b/2)

e. + si (20b/3)

e. + sin (11b/6), (20a/15),
(20b/2), (23a/12)

[= 49]

eyülik : İyilik, sağlığı yerinde olma
durumu, esenlik.

e. + de (30b/10), (30b/11),
(31a/13), (9a/8)

[= 4]

eyyām : < Ar. Günler, gündüzler.

e. + ıla (13b/6)

[= 1]

ez- : Ezmek.

e.-e (34b/9)

e.-eler (37b/1), (38b/14)

[= 3]

-F-

fakīr : <Ar. Fakir, yoksul; zavallı,
biçare, aciz.

f. (1b/15)

[= 1]

fālic : <Ar. Felç, nüzul, inme.
Vücudun bir bölümünde veya
tamamında hareket ve hissetmenin
kalkması.

f. + e (23a/7)

[= 1]

fāniz : <Far. Kamış helvası, peynir
şekeri, akide. "fānīd"

f. (39a/13), (39a/14), (40a/10)

[= 3]

faşıl : <Ar. Fasıl, bölüm, fasıla,
mevsim.

f. (12b/2), (13a/13), (14a/7),
(15b/10), (17b/14), (19a/5), (19a/6),
(20b/1), (24b/2), (25a/7), (27a/12),
(27b/7), (28a/11), (32b/9), (41a/4),
(8b/5)

f. + da (10b/6), (13a/14),
(13b/13), (16a/7), (16b/1), (17b/15),
(17b/5), (20a/7), (20b/2), (21a/2),
(21b/11), (23a/11), (25a/8), (25b/2),
(26a/12), (26b/10), (27a/13), (27b/10),
(27b/11), (27b/4), (28a/15), (28a/5),
(28a/6), (28a/7), (28b/11), (28b/12),
(28b/2), (28b/4), (28b/8), (29a/4),
(30a/13), (30a/3), (31a/14), (32a/6),
(32b/8), (33a/7), (33b/8), (34a/14),
(34a/7), (34a/8), (36b/10), (37b/4),
(39a/8), (4b/10), (5a/2), (6a/11), (7b/4),
(7b/6), (9a/15)

f. + dağı (32a/2), (8a/7)

f. + dur (23a/10), (29a/3)

[= 69]

fāsid : < Ar. Kötü, fena; yanlış, bozuk.

f. (6a/13), (7a/8), (23b/7)

[= 3]

faşl : bk. faşıl

f. (11b/6), (11b/7), (5b/11),
(34a/13)

f. + ı (6b/2)

f. + ı evvelde (7b/12), (28b/6)

f. + ı evvelinde (7a/14)

f. + ında (29a/13), (29a/7,
(30a/11)

f. + ı rābi'ada (21b/10)

f. + ı sābıkda (9a/3)

f. + uñ (27a/11), (27b/6), (7b/13)

[= 16]

faşliyye : < Ar. Fasılla ilgili.

f. + den (32b/4)

[= 1]

faṭīr : < Far. Mayasız saç ekmeği,
bazlama.

f. (30a/8), (5b/13)

[= 2]

fāyide : < Ar. Fayda, yarar.

f. (14a/12), (19a/2), (19b/3),
(20a/3), (20b/15), (31a/9)

f. + dutmak (22a/2)

f. + eder (21a/14)

f. + i kāmīl (22a/5)

f. + ler (21b/5)

f. + lerin (21a/2)

f. + olmağa (20b/14), (20b/15)

f. + olmak (22a/1)

f. + si (14b/10), (14b/13),
(14b/15), (19a/7), (21a/3), (21b/2),
(23a/9), (24a/9), (28b/13), (34b/2),

(34b/4), (36b/11), (36b/13), (36b/15),
(40b/12)

f. + sin (17b/15), (19a/4),
(20a/8), (36b/11)

f. + sinden (9a/12)

[= 34]

fāyidelen- : Faydalanmak.

f.-ür (14a/8)

[= 1]

faykara : < Gr. Acı.

f. (37b/5)

[= 1]

fāzl : < Ar. 1. Fazla. 2. Fazlalık,
üstünlük. 3. İyilik, erdem, lütuf.

f. (11b/7)

f. + ı (39b/5), (39b/5)

[= 3]

fecfif : < Ar. Kurutma, kurutulma.

"tecñif"

f. + ile (21a/9)

[= 1]

fehm : < Ar. Anlama yetisi, idrak.

f. + i (16b/10)

[= 1]

feizā : < Ar. Ne zaman ki.

i. (4a/12)

[= 1]

fenā : < Ar. Kötü, uygun olmayan.

f. + sı (3b/14)

f. + sı (3b/14)

f. + ya (3b/14)

[= 3]

fenn : < Ar. İlim, hüner, marifet, sanat.

f. + e (2b/14), (2b/15), (2b/6)

f. + i (34b/5)

f. + ü (2b/15)

[= 5]

ferah : <Far. Hoşa giden bir halden
duyulan zevk, gönül açıklığı, sevinç,
sevinme.

f. (35b/11)

f. + da (39b/9)

f. + dan (14b/3)

[= 3]

ferahlandır : Ferahlamasını sağlamak.

f.-ur (14a/4)

[= 1]

ferahlık : Ferah olma durumu, genişlik,
gönül açıklığı.

f. (23b/5)

[= 1]

ferc : <Ar. Dişilerde tenasül aleti,
avret, utyeri, edep yeri.

f. + i (24b/7)

f. + in (24b/6)

[= 2]

ferrūc : <Ar. Tavuk pilici.

f. (29a/7)

f. + eti (5a/11)

[= 2]

fesād : <Ar. Bozukluk, kötülük.

f. + a (35a/3), (4a/5), (8b/11),
(8b/13), (8b/14), (9b/10), (9b/6),
(10a/7), (34b/3)

f. + ından (10a/8)

f. + ıyla (8b/13)

[= 11]

fevākih : <Ar. Meyvaler, yemişler.

f. (34b/15)

f. + den (34b/14)

f. + e (29a/9)

f. + i (34b/1)

f. + i raṭba (28a/2)

f. + nūṅ (28a/2)

[= 6]

finduk : <Far. Fındık; (*Corylus colurna*).

f. (25b/11), (32b/1)

[= 2]

fistuk : <Ar. Fıstık; (*Pistacia vera*).

f. (25b/11), (29a/10), (29a/14),
(32a/14)

[= 4]

fī : <Ar. De, da.

f. (10b/5), (11b/5), (11b/7),
(12b/1), (13a/12), (13a/14), (13b/13),
(14a/6), (15a/4), (15b/9), (16a/6),
(16b/1), (17b/13), (17b/15), (17b/4),
(18a/13), (19a/3), (19a/5), (20a/14),
(20a/7), (20b/1), (21a/1), (21b/10),
(23a/1), (23a/11), (23a/9), (24b/1),
(25a/5), (25a/7), (25b/2), (26a/11),
(26b/9), (27a/10), (27a/12), (27b/7),
(28a/10), (29a/2), (29a/4), (30a/2),
(31a/13), (32a/5), (32b/7), (33a/6),

(33b/7), (34a/11), (34a/14), (34a/7),
(36b/9), (37b/3), (38a/13), (39a/7),
(40a/12), (41b/1), (4b/15), (5a/1),
(5b/10), (6a/10), (8b/4), (9a/14), (9a/15)

[= 60]

fīhi : <Ar. Onda, içinde.

f. (11b/5), (13a/12), (16a/6),
(17b/13), (19a/4), (20a/14), (25a/6),
(29a/2), (34a/12)

[= 9]

fihrist : <Far. Bir kitabın başına veya sonuna konan ve o kitapta bulunan konu ve maddeleri alfabe sırasına göre gösteren cetvel, içindekiler, indeks.

f. + i tıbb (41b/15)

[= 1]

fikir : bk. fikr

f. + ler (6a/13), (7a/8)

f. + leri (23b/6)

[= 3]

fıkr : < Ar. Fikir, düşünce.

[= 1]

f. + i (14a/9), (23b/8)

fi'l-ḥāl : < Ar. O anda, hemen şimdi.

[= 2]

f. (10a/7), (26a/4), (26a/6),

(41b/11), (9b/7), (9b/8)

fi'l-ağdiyeti'l-muṭavassıta : < Ar. Vasıta

olan yiyeceklerde

[= 6]

(30a/12)

fi'l-ḥammām : < Ar. Hamamda.

[= 1]

f. (20a/14)

fi'l-ālem : < Ar. Alemde.

[= 1]

f. (2b/11)

fi'l-ḥizābātī : < Ar. Boyada, kınada.

[= 1]

f. (41a/4)

fi'l-cevāriṣāt : < Ar. Cevarişlerde.

[= 1]

f. (39a/8)

fukāḥ : < Ar. Çiçek. "fuḳāḥ"

[= 1]

f. (18b/4)

fi'l-cümle : < Ar. Nihayette, sonunda.

[= 1]

f. (12a/14), (21a/10), (31b/13)

fulful : < Ar. Biber. (*Capsicum annuum*).

[= 3]

f. (38a/5), (39a/11), (39a/11),

filfil : Yonca; (*Trifolium*).

(40a/10), (40a/14), (40a/14), (40a/9),

f. (31b/15)

(40b/10), (40b/10), (41b/9)

[= 10]

furun : <Gr. Ekmek, simit, börek vb.
hamur işlerini pişirmeye yarayan, ön
kısmında bir açıklık bırakılmış, tavanı
tonoz biçiminde yapı, fırın.

f. + etmegi (30a/8), (5b/13)

[= 2]

fuşlān : <Ar. İki fasıl.

f. (11b/5), (16a/6), (17b/13),
(19a/4), (29a/2)

[= 5]

fuşūl : <Ar. Fasıllar.

f. (10a/2), (10a/3), (13a/13),
(20a/14), (25a/6), (34a/12), (4b/15)

[= 7]

fuzūl : <Ar. Boşuna, yersiz, lüzumsuz.

f. + i (37a/7)

[= 1]

-G-

ġāfil : <Ar. İlerisini düşünmeyen,
dikkatsiz, dalgın, tembel.

g. (26b/7), (41a/7)

[= 2]

ġāfit : <Ar. Koyunotu, kasıkotu;
(*Agrimonia eupatoria*).

g. (37a/11)

[= 1]

ġālib : <Ar. Galip, üstün.

g. (7a/14), (7a/15), (7b/1),
(7b/2)

g. + dür (31b/13), (32a/2)

g. + ola (13a/11), (6b/4)

g. + olmaz (10a/8)

[= 9]

ġālibā : <Ar. Öyle görünüyor ki,
görünüşe göre, anlaşılan, zannediyorum
ki.

g. (4b/4)

[= 1]

g. + ler (4a/6)

ġalīz : < Ar. Yoğun, kesif, yapışkan.

[= 1]

g. (10a/6), (10a/8), (11a/11),
(13a/11), (21b/4), (28b/6), (30a/3),
(36b/2), (41a/9), (6a/3), (7b/6),
(15b/11), (37b/5)

ġarībe : bk. ġarīb

g. (4a/7)

[= 1]

g. + dür (13a/10), (30a/7)

ġarībiyye : bk. ġarīb

g. + hıltları (18a/2)

g. (19a/9)

g. + in (29b/14)

[= 1]

g. + ise (29b/2)

ġarīz : < Ar. 1. Tabii, içgüdü. 2. Huy, tabiat.

[= 18]

ġalīza : bk. ġalīz

g. + i (23b/4)

g. + dan (5b/3)

g. + inün (3b/14)

[= 1]

[= 2]

ġalīza : bk. ġalīz

ġarīzī : < Ar. İç, vücudun iç kısımları.

g. + da (30a/13)

g. (10a/5), (21b/8), (3b/3),
(9b/15)

[= 1]

[= 4]

ġarīb : < Ar. 1. Garip, tuhaf. 2. Zavallı, kimsesiz.

ġāvmuş : < Far. Öküz, sığır. “ġāvmīş”

g. (30a/4)

[= 1]

ġāyet : < Ar. Gayet, oldukça.

g. (20b/7)

[= 1]

ġayr : < Ar. Başka bir kimse, başkası,

diğer.

g. + ına (34b/6), (8b/3)

g. + ından (12a/13), (30b/13),
(31a/1), (31a/2), (31a/3), (31a/5),
(33a/13)

[= 9]

ġayri : bk. ġayr

g. (15b/10), (16a/13), (34a/12)

[= 3]

ġayrihi : bk. ġayr

g. (11b/7)

[= 1]

ġayri'l-müşileti : < Ar. Başka müşilller.

g. (37b/4)

[= 1]

ġažab : < Ar. Öfke, kızgınlık.

g. + da (24a/12)

[= 1]

ġéc : Kararlaştırılan, beklenen veya alışılan zamandan sonra, geç.

g. (8b/15), (8b/15), (9a/1)

[= 3]

ġec- : Gitmek, geçip gitmek.

g.-düm (2b/6), (2b/9)

g.-dükden (18b/4)

g.-meyince (12b/8)

[= 4]

ġeçe : Gece.

g. (15a/10), (17b/5), (18b/9),

(27b/12), (35a/15), (37a/13)

g. + de (16b/12)

[= 7]

gecür- : Geçirmek.

g.-eler (15b/5), (15b/7)

[= 2]

gegir- : Midede toplanan gazları sesli

olarak ağız yoluyla çıkarmak,

geğirmek.

g.-icek (19b/13)

[= 1]

gel- : Gelmek.

g.-di (18b/12)

g.-dügi (14b/7)

g.-dükçe (2b/9)

g.-dükde (27b/5)

g.-dükden (16a/8)

g.-e (12a/7), (13a/6), (14a/14),

(34b/14), (35a/1), (35a/6), (35b/3),

(35b/9), (38a/13), (38a/8), (38b/7),

(39a/7), (3b/7), (40a/12), (40a/4),

(40a/7), (40b/3), (40b/8), (41b/11),

(41b/11), (41b/14), (6a/13)

g.-en (15a/13)

g.-ince (36b/8), (37a/4)

g.-megin (39b/15)

g.-mek (38a/9)

g.-meye (7a/7)

g.-mez (23b/15)

g.-se (34b/2), (34b/3)

g.-ür (3b/15), (4a/2), (4a/3)

[= 39]

gemi : Su üstünde giden büyük taşıt, sefine.

g. + ye (14b/5)

[= 1]

gên : Geniş.

g. (20b/5)

[= 1]

gendene : <Far. Pırasa; (*Allium porrum*).

g. (18b/3), (29a/15), (32b/5)

[= 3]

geñez : Kolay.

g. + eder (18b/6), (18b/6)

g. + ola (11b/10)

[= 3]

geñezlik : Kolaylık.

g. + le (41b/7)

[= 1]

geñid- : Geniřletmek.

g.-ür (22b/12)

[= 1]

gêrcek : Gerçek, yalan olmayan.

g. + den (12a/13)

[= 1]

gereg : bk. gerek

g. + ince (14b/8), (27b/5)

[= 2]

gerek : Gerekmek, ihtiyaç duymak.

g. (10b/4), (11a/6), (12b/2),

(12b/2), (12b/9), (13a/10), (13a/11),

(13a/3), (15a/2), (15b/10), (16b/6),

(17a/10), (17b/1), (17b/2), (17b/3),

(17b/9), (18a/15), (18b/13), (19b/10),

(19b/3), (19b/9), (20a/13), (20a/4),

(21b/12), (21b/12), (21b/13), (22a/8),

(22b/3), (25a/2), (26a/4), (27a/10),

(27b/8), (28a/10), (28a/15), (28a/5),

(28a/8), (28a/8), (28b/1), (28b/10),

(28b/11), (28b/14), (28b/15), (28b/6),

(32a/3), (39a/7), (39b/2), (41a/8),

(4b/11), (4b/11), (4b/11), (4b/11),

(4b/12), (4b/12), (4b/13), (6a/10),

(7b/5), (8b/2), (8b/6), (8b/7), (9a/12),

(9b/1), (9b/14), (9b/7), (9b/8), (14b/7)

g. + dür (25a/4)

[= 66]

gêrü : Geri.

g. (20a/1), (37b/10), (17a/3),
(5a/15)

[= 4]

getür- : Getirmek.

g. (35a/10), (36a/13)

g.-düm (3a/9)

g.-e (36a/1), (9a/6)

g.-eler (37b/2), (40a/2)

g.-en (3a/14)

g.-ür (14b/6), (16a/4), (17a/5),
(21a/14), (21a/7), (21a/7), (21a/8),
(21a/9), (23b/10), (23b/6), (25b/1),
(27b/14), (31a/10), (35b/5), (36a/3)

[= 23]

gevde: bk. gövde

g. + si (6a/14)

g. + sinde (6b/6), (7a/2), (7a/9)

g. + sine (25a/10)

g. + yi (11a/1), (17b/1), (21a/15)

[= 8]

gevz : <Far. 1. Biber; (*Capsicum annuum*).

g. (40a/10)

[= 1]

gey- : Örtünüp korunmak veya süslenmek için bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.

g.-dügi (25a/12)

g.-mek (28b/1), (28b/3), (28b/5),
(4b/11)

g.-meklerin (22a/12)

[= 6]

geydür- : Giydirmek.

g.-üb (25a/11)

[= 1]

gèyeceg : bk. gèyecek

g. + üñ (28a/11)

g. + üñi (28a/12)

g. (41b/3)

[= 2]

[= 1]

gèyecek : Giysi.

gılaz : < Ar. Kalınlar; kabalar.

g. (15a/2)

g. + da (5a/7)

g. + lerinde (28a/12)

[= 1]

[= 2]

gızā : < Ar. Besin, besleyici madde.

“ğıdā”

geyik : Çift parmaklılar takımından, erkeklerinin başında uzun ve çatallı boynuzlar bulunan, geniş getirici, memeli hayvan; (*Cervus elaphus*).

g. (11b/9), (13b/4), (16a/12), (18b/1), (29a/11), (31b/6), (3b/6), (4a/4), (6a/5), (5a/9)

g. (28b/10)

g. + dur (8a/2)

g. + etin (7a/12)

g. + lar (18b/1), (20a/2),

(28a/10), (29a/4), (7a/13), (7a/5)

[= 2]

gèysi : Giyecek şey, elbise, esvap,

g. + lardan (28b/14), (8b/1)

libas, urba.

g. + lardur (7a/15), (7b/1),

(7b/2), (7b/3)

g. + ler (28b/1)

g. + ları (33a/7), (33b/8)

[= 1]

gezmāzek : < Far. Ilgın ağacı; (*Tamarix*

g. + ları (31a/14)

tetrandra). “gezmāzū”

g. + nuñ (16a/11)

g. + sı (28b/14), (31a/4), (31a/5)	(28b/7), (28b/9), (29a/1), (5a/7), (5b/9),
g. + v��r��r (31a/11), (31a/2),	(6a/6), (6a/9)
(31a/5)	g. + d��r (1b/13)
g. + ya (30a/15)	[= 23]
g. + yı (17a/6), (29b/1)	giciyi�� : bk. giciy��k
g. + yıla (3b/12), (3b/15)	g. + i (21a/13), (23a/8)
[= 38]	[= 2]
��z��lan- : Beslenmek.	giciy��k : 1.Kaşıntı. 2. Uyuz hastalığı.
g.-a (13b/2)	k. (6b/6)
g.-maz (29b/12)	[= 1]
[= 2]	gid- : Bir duruma, bir sonuca ulaşımak,
��z��suz : Besinsiz.	varmak
g. (13b/1)	g.-e (14a/12), (16a/3), (35a/9),
[= 1]	(37a/15)
gibi : Gibi.	g.-er (23b/14), (24b/15),
g. (10b/13), (11a/5), (12a/12),	(3b/14), (8b/11)
(13a/8), (16b/9), (18b/4), (22b/2),	[= 8]
(23b/13), (23b/4), (24a/3), (24a/3),	gid(t)- : Gitmek.
(24b/14), (25a/1), (28b/10), (28b/11),	g.-er (8b/13)

[= 1]

gider- : Ortadan kaldırmak, yok etmek.

g.-e (13a/7), (17a/6), (6b/12),
(7a/6), (8a/4), (8a/5)

g.-esin (28a/5)

g.-mek (16a/3)

g.-mesevüz (13b/5)

g.-meye (22a/5)

g.-miş (13b/12)

g.-ür (10b/14), (11a/1), (11a/2),
(11a/9), (14a/15), (15a/1), (18a/10),
(18a/2), (21a/13), (21a/14), (23a/8),
(23b/7), (35a/4), (35b/5), (36a/8),
(38a/4), (39b/15), (3b/5), (40b/8),
(41b/12), (41b/12), (41b/6)

[= 33]

gir- : Girmek.

g.-di (16a/11)

g.-e (19a/1), (20a/1), (21b/14),
(22a/8)

g.-eler (21b/6)

g.-en (21b/13), (22a/6), (22a/7)

g.-icek (22a/3)

g.-me (27b/3)

g.-megi (22a/10)

g.-megün (21a/2)

g.-mek (14b/5), (21a/4), (22b/1),
(22b/2), (22b/6), (22b/7), (23a/3),
(23a/6), (28a/8)

g.-mekden (22b/2)

g.-meye (22a/15)

g.-seler (21b/6)

g.-üb (21b/12)

g.-ür (16a/8)

[= 27]

git- : Yok olmak, elden çıkmak.

g.-düginden (16b/8)

g.-miş (30a/5), (3b/13)

[= 3]

giy- : Giymek.

g. (27b/5)

g.-e (22a/12)

g.-esin (28b/1)

[= 3]

göğercin : Pek çoğu evcilleşmiş olan, çeşitli türleri kutuplar dışında dünyanın her yerinde yaygın olarak yaşayan, gagası düz, tüyleri kalın ve sık, bedeni kısa, uzun zaman hızla uçabildiği için özellikle askerlikte haberleşme işinde kullanılan, tane ve meyve ile beslenen tünek kuşu; (*Columba*).

g. (28b/9), (29a/8)

g. + eti (5a/13)

[= 3]

gög(ü)s : bk. göğüs

g. + e (31a/12)

g. + in (24b/5)

g. + inde (5b/4)

g. + ün (14a/11)

[= 4]

gögüs : Bedenin boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer gibi organları içine alan kısmı, bağır, döş, sine.

g. + lerinde (36b/15)

[= 1]

gökcek : Güzel, sevimli, iyi.

g. (20b/7), (36a/6)

g. + eder (30b/6)

g. + ola (39b/7)

[= 4]

gölge : Işığın geçmesine engel olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana getirdiği karartı, saye.

g. + de (38a/11), (38a/7), (5a/5)

[= 3]

gön(ü)l : bk. gönül

g. + i (23b/2)

g. + in (14b/6)

[= 2]

gönül : Gönül, kalp.

g. + dönmegi (36a/9)

[= 1]

gör- : Görmek.

g.-düm (2a/1), (2a/3)

g.-en (5b/12)

[= 3]

görset- : Göstermek.

g.-mek (2a/6)

[= 1]

götür- : Bulunulan yerden daha uzak bir yere iletmek, ulaştırmak veya taşımak.

g. (35b/10), (36a/13), (36a/7),
(36b/2), (37b/2)

g.-e (24b/6), (36a/2)

g.-eler (26b/7), (38b/7), (39a/1),

(39a/7)

g.-mek (26b/9)

g.-meye (6b/14)

[= 13]

gövde : 1. İnsan bedeni, vücut: gövde.

2. Bedenin belden yukarısının karınla omuzlardan ibaret kısmı.

g. + de (23b/12)

[= 1]

göyün- : Yanmak.

g.-miş (27a/6), (27a/6), (27a/6),

(27a/6), (40a/13)

[= 5]

göyündür- : Yakmak.

g.-üben (27b/15)

[= 1]

göz : Görme organı.

g. (18a/6), (23b/8), (6b/14)

g. + den (23b/9)	[= 24]
g. + e (28b/12)	ğusl : < Ar. Boy abdesti.
g. + i (6a/13)	g. + ède (26a/4)
g. + in (15a/14), (18b/14)	g. + ètmek (23a/7)
g. + ine (15a/13), (15a/14)	g. + ètmekden (27b/9)
g. + ini (15a/5)	[= 3]
g. + inün (39b/8)	gūšt : < Far. Et, lahm.
g. + kabağı (6b/15)	g. + ı gāvmuş (30a/4)
g. + kararın (23b/11)	[= 1]
g. + ler (31b/5)	gül : < Far. 1. Gül. 2. Gül ağacının
g. + lerine (15b/7)	güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan
g. + nūrın (18a/4)	çok makbul çiçeğı.
g. + perdeleri (33b/13)	g. (35a/11)
g. + tonuğı (39b/7)	g. + i (35a/15)
g. + tonıgına (37b/6)	g. + i surh (35a/13)
g. + ün (15a/13), (16b/11)	g. + koka (19b/7)
g. + ünı (15a/8)	g. + suyı (35a/5)
g. + yaşarmasına (40b/12)	g. + suyla (38a/7)

g. + yabrağı (19b/8)

g. + yağından (38b/14)

[= 8]

gümiş : Tabiatda altın, bakır, bazen platinle birlikte bulunan, altından sonra en kolay dövölüp haddelenebilen, ısı ve elektriğı en iyi ileten, ziynet ve kıymetli süs eşyası üretmeye yarayan, kendine has beyaz renkte, atom ağırlığı 107,88, atom numarası 47, sembolü Ag olan metal element, sim, gümüş.

g. (15b/15)

[= 1]

gün : 1. Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret 24 saatlik zaman parçası. 2. Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki zaman parçası, gündüz.

g. (16a/2), (19a/1), (19b/14), (20a/2), (35a/15), (35a/2), (37a/13), (39b/3), (41a/6), (6b/14), (26a/10)

g. + de (10a/11), (10a/12), (10a/14), (39a/6)

g. + i (27b/14)

g. + lerinde (22a/14), (23a/2)

g. + ün (19b/15)

[= 19]

gündüz : Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün, gece karşıtı.

g. (16b/13), (17a/13), (17b/2)

g. + de (16b/12)

[= 4]

güneş : Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyaya en yakın yıldız.

g. + de (6b/9)

[= 1]

güwegü otı: Güveği otu, kekik otu,
zater; (*Origanum vulgare*).

h. (19b/5), (37b/10), (39b/3),
(39b/4)

g. (29b/8), (32b/6)

h. + edeler (37b/15), (38a/11),
(38a/3), (38a/7)

[= 2]

güz : Sonbahar.

h. + ı (38a/4), (38a/9), (39b/1),
(39b/2)

g. + de (21a/4), (27b/8), (28a/2)

h. + ı filfil (31b/15)

g. + üñ (27b/15)

h. + ı rümmān (27b/1), (29b/4)

[= 4]

h. + ı şavber (32b/13)

güzel : İyi, hoş.

h. + lar (39b/1)

g. (15b/8)

h. + lardan (39b/4)

[= 1]

h. + ları (39b/2), (39b/5)

güzide : < Far. Seçkin, seçilmiş, seçme

h. + larıla (15b/13)

g. + i 'ilm-i tıbbdur (1b/1)

h. + laruñ (34a/13)

[= 1]

[= 22]

-H-

habbu's-su'āl : < Ar. Öksürük hapı.

habb : < Ar. 1. Tane, çekirdek, tohum.

h. (37b/12), (38a/1)

2. Yuvarlak olarak hazırlanmış ilaç,

[= 2]

hap.

hābis : < Ar. Hapseden, tutan.

h. (8b/10), (8b/12), (8b/7),
(8b/8), (8b/9)

h. + üñ (8b/10)

[= 6]

ḥabs < Ar. Bir yere kapatıp
salıvermeme.

h. + éde (20a/12), (38a/9)

h. + éder (21a/12)

[= 3]

ḥabṣi'l-ḥadīd : < Ar. Demir dikenli. Bir
maden çeşidi.

h. (41a/6), (41a/8)

[= 2]

ḥacāmat : Bedenin herhangi bir yerini
bu iş için yapılmış bir aletle hafifçe
kesip çıkan kanı boynuz, bardak vb. ile
çekmek suretiyle kan alma.

h. + étmek (22b/9)

[= 1]

ḥācet : < Ar. İhtiyaç.

h. (2a/12), (36b/9), (37a/4),
(37b/11), (37b/15), (37b/3), (38a/12),
(38a/8), (39b/13), (40a/11), (40a/4),
(40a/7), (40b/11), (40b/14), (41a/3),
(40b/7)

h. + den (2a/15)

h. + ise (27a/14)

[= 18]

ḥadd : < Ar. 1. Sınır, uç. 2. Derece.

h. + i i'ṭidāle (3b/11)

[= 1]

ḥadden : < Ar. Nihayet, son, nokta,
derece.

h. (4a/4)

[= 1]

ḥādīm : < Ar. Hedmeden, yıkan, yıkıcı.

h. + i esāsi'l-cevr (2b/12)

[= 1]

ḥadīṣ : < Ar. Peygamberimizin kutsal
sözü.

h. (2b/6)

[= 4]

[= 1]

ḥaḥ : < Far. İster.

ḥāfız : < Ar. Hıfz eden, saklayan,
koruyan.

h. (21a/5), (21a/5), (21a/5),
(21a/6)

h. (13a/15)

[= 4]

h. + ı ʿibādillah (2b/11)

ḥakīr : < Ar. İtibarsız, değersiz, aşağı.

h. + ı şihḥat (10b/7), (15a/5),
(1b/15), (27b/8), (28a/11), (13b/7),
(18a/1), (27a/13)

h. (1b/15)

[= 1]

h. + ı şihḥate (10b/6)

ḥāl : < Ar. 1. Şimdiki zaman. 2. Oluş,
bulunuş, durum.

h. + ı şihḥat-i ʿayn (15a/6)

h. + in (17b/5), (31a/14),

[= 12]

(34a/13), (6a/11)

ḥāfıza : < Ar. Hafıza, bellek.

h. + ine (4b/3)

h. + sı (14a/9), (18a/11)

h. + ini (40b/2)

[= 2]

h. + leri (7b/7)

ḥafīf : < Ar. Hafif, ağır olmayan, yeğni.

[= 7]

h. (14a/4), (18a/15)

ḥālī : < Ar. Boş, تنها, sahipsiz, ıssız.

h. + dür (13a/9)

h. (12a/14), (16a/14), (24a/12),

h. + ola (12a/6)

(32b/5)

h. + kıla (8a/6)

h. + de (20b/11), (20b/13)

h. + ola (9b/2)

h. + e (22a/8)

h. + olmaya (11b/12), (23b/1)

h. + inün (20b/10), (20b/8),

[= 8]

(20b/9)

[= 7]

ḥalifetullahi : < Ar. Allahın halifesi.

h. (2b/11)

ḥām : < Ar. Ham, olgunlaşmamış, işlenmemiş, pişmemiş.

[= 1]

h. + emrūdı (36a/15)

ḥalk : < Ar. Boğaz, boğaz ağrısı. "hılq,

[= 1]

ḥulq, ḥulūk"

h. + ında (33a/8)

ḥamālīk : Taşıyıcılık.

[= 1]

h. + eden (5b/12)

[= 1]

ḥall : < Ar. Ezilme, erime, yumuşama

h. + ola (26b/6), (35b/15)

ḥamd : < Ar. Tanrı'ya şükür kılma.

h. + olunca (26b/11)

h. + i bī-kerāne (1b/3)

[= 3]

[= 1]

ḥalvet : 1. Issız yerde yalnız kalma. 2.

ḥāmī : < Ar. Himaye eden, koruyan.

Hamamlarda çok sıcak küçük yer.

h. + yi bilādillāh (2b/11)

h. (20b/14)

[= 1]

ḥamīr : <Ar. 1. Maya, mayalamak.

2.Hamur.

h. + éde (41a/3),(41a/15)

h. + édeler (38a/11), (39b/13)

h. + édüb (37a/13)

h. + i (5b/14)

h. + tuzı (38b/5)

h. + tuzından (38b/15)

[= 8]

ḥamīrlu : Hamurlu.

h. + etmek (28b/7)

[= 1]

ḥammām : <Ar. Hamam.

h. (21a/10), (21a/6), (21a/8),
(21a/9), (21a/9), (22a/9)

h. + a (19a/1), (20a/1), (21a/2),
(21a/4), (21b/13), (21b/6), (22a/15),
(22a/6), (22a/7), (22b/1), (22b/2),
(22b/6), (22b/7), (28a/8), (4b/12),
(27b/3)

h. + da (21b/12), (22b/11),

(22b/12), (22b/14), (23a/6), (24a/13),
(41a/15), (7a/4)

h. + dan (13a/1), (21b/5),

(22a/13), (22b/4), (22b/9), (24a/13)

h. + ı (21b/9), (7a/2)

h. + icinde (13a/1)

h. + uñ (20a/14), (20b/2),

(20b/2), (20b/8), (21a/3), (22a/1)

[= 45]

ḥarāret : <Ar. 1. Sıcaklık. 2. Susama,
susuzluk.

h. (13a/11), (19a/9), (28a/2),

(28b/12), (29b/6), (31b/13), (5b/7),
(7a/14), (9a/2), (9b/12)

h. + de (23a/14), (31b/7),

(32b/11), (32b/13), (33a/2), (33b/11),
(33b/4), (33b/5)

h. + den (29b/13)

h. + e (32b/10), (32b/12),

(33b/11), (5b/6)

h. + giderür (35a/4)

[= 1]

h. + i (20b/5), (31b/14), (33a/3),
(3b/10), (3b/2), (3b/9), (4b/1), (4b/2),
(4b/5), (8a/15)

hardal : < Ar. Turpgiller familyasından,
sarı veya beyaz çiçekli, sert ve yakıcı
tohumu hekimlikte kullanılan otsu
bitki; (*Brassicanigra*).

h. + i aṣlī (3b/3), (4a/2), (5b/2)

h. (18b/10), (29b/7)

h. + i aṣlīnün (4a/3)

[= 2]

h. + i ġarīzi (23b/4)

harekāt : < Ar. Hareketler.

h. + i ġarīzī (10a/5), (21b/8),
(3b/3), (4a/8), (9b/15)

h. + ı bedenīnün (3b/9)

h. + i ġarīzinün (3b/14)

h. + ından (7b/14)

h. + i hevā (9b/15)

[= 2]

h. + ile (21a/7), (21b/4), (4a/13), (7a/5)

hareket : < Ar. Hareket.

h. + ini (6b/11)

h. (8a/11)

h. + leri (31a/15)

h. + den (12b/12), (27b/2)

h. + leriyle (29b/1)

h. + e (13a/15), (14b/6), (25b/1),

h. + ün (3b/7)

(27b/14), (31a/10), (14a/7)

[= 54]

h. + ède (13b/15), (24b/8)

harāretsüz : Hararetsiz.

h. + ètmeye (19b/4)

h. (9b/15)

h. + ètmiş (9b/2)

h. + étse (9b/7)

h. + i (14a/10), (14a/8), (30b/15)

h. + ile (13b/12)

h. + iledür (13b/8)

h. + i mu^ctedil (13b/14), (14a/2)

h. + i müfriṭ (13b/15)

h. + lerinden (30b/12)

h. + leriyle (6a/6)

h. + üṇ (13a/13), (13b/14)

[= 26]

ḥāric : < Ar. Dış, dışarı.

h. + i (4b/4)

[= 1]

ḥarīf : < Ar. Yakıcı, ekşi, kekre. Çok acı.

h. + dūrler (29b/7)

[= 1]

ḥārr : < Ar. Hararetli, kızgın, sıcak, yakıcı.

h. (20b/10), (20b/11), (21a/5), (33a/4), (6b/2), (7a/13), (7a/5), (7b/1), (8b/1), (9b/14), (29b/7), (31a/14), (31a/15), (31b/2), (31b/9), (31b/11), (31b/12), (31b/14), (31b/15), (31b/6), (32a/6), (32b/3), (32b/3), (32b/1), (32b/2)

h. + dur (32a/1), (32b/13), (32b/14), (32b/15), (32b/4), (32b/5), (32b/9), (33a/4)

h. + durlar (32b/6), (33a/5)

h. + ise (21a/6)

h. + ola (12b/7)

[= 37]

ḥarṣūf : < Ar. Enginar; (*Cynara scolymus*).

h. (33a/1)

[= 1]

ḥāşıl : < Ar. Meydana gelen şey.

h. + dur (10a/4), (4a/7)	(22b/11), (23b/11), (23b/12), (23b/15),
h. + éde (34b/6)	(23b/7), (24a/2), (25a/1), (28a/1),
h. + éder (12b/12), (12b/5),	(28a/4), (28a/7), (29a/5), (30a/1),
(30b/9)	(30b/4), (3b/4), (4a/10), (4a/6), (9b/11)
	[= 62]
h. + étmek (2a/6)	ḥāşıra : bk. ḥāsıra
h. + kıla (20b/13)	h. + sın (26a/13)
h. + ola (14a/12), (15b/14),	[= 1]
(19a/2), (19b/3), (19b/7), (19b/9),	ḥāsıra : < Ar. Boş böğür.
(20a/3), (20a/4), (24b/9), (27a/9),	h. + sın (26b/1)
(5b/2), (5b/4), (5b/5)	[= 1]
h. + olan (31a/8)	ḥāsiyyet : < Ar. Özellik.
h. + olduğınlayın (24a/1)	h. + lerile (24a/10)
h. + olmaya (10b/4), (7b/14)	[= 1]
h. + olmaz (21b/7)	ḥāşş : < Ar. Saf, halis
h. + olmazise (19a/14)	h. + ı (31a/3)
h. + olur (10b/10), (11a/15),	[= 1]
(12b/14), (13a/2), (13b/4), (13b/7),	ḥāşş : bk. ḥāşş
(14b/3), (16a/15), (17a/14), (17a/14),	h. + ısı (31a/3)
(17b/7), (18a/9), (19a/9), (20a/10),	
(20a/9), (21b/6), (22a/6), (22b/1),	

h. + ısından (32a/10)

[= 12]

[= 2]

ḥasta : Sıhhati yerinde olmayan, sağlığı bozuk olan kimse, rahatsız.

h. (11a/11)

h. + olmağa (27b/13)

[= 2]

ḥastalığ : bk. ḥastalık

h. + a (35b/5), (40b/1)

[= 2]

ḥastalık : Canlılarda organların yapılarında ve işleyişlerinde görülen bozukluk, sağlık durumu bozuk olma hali, sayrılık, illet, maraz, maraza.

h. (12b/14), (13b/6), (14a/6), (24a/1), (25a/1), (4a/6)

h. + lar (23b/11), (27b/10), (28a/13)

h. + lara (23b/7), (36b/15)

h. + ları (23b/9)

ḥaṣḥāṣ : < Ar. Gelincikgillerden, uzun bir sapın ucunda beyaz veya mor tek bir büyük çiçek açan, kapsül biçimindeki meyvesi olgunlaşmadan çizildiğinde akan süttten afyon elde edilen, Asya ve Afrika'nın ılık ve sıcak bölgelerinde pek çok türü bulunan bir yıllık otsu bitki; (*Papaver somniferum*).

h. (33b/12), (39b/12)

[= 2]

ḥāṭır : < Ar. Düşünme, akılda tutma, hafıza.

h. + ı (6b/5)

[= 1]

ḥaṭmī : < Ar. İki çeneklilerin ebegümecigiller familyasından, pembe beyaz çiçekli, bataklıklarda, sulak çayırarda yetişen, çiçeği yumuşatıcı, kurutulmuş kökünün kaynatılmış suyu tenkiye ve gargara olarak kullanılan otsu bitki; (*Althaea officinalis*).

h. (38b/1), (38b/10)

[= 2]

ḥatt : < Ar. Yazı.

h. + lar (15a/10)

[= 1]

havān : < Far. Toz haline getirilmek veya ufalanmak istenen bir maddenin içine konulup dövüldüğü taş, tahta veya madenden çukur kap.

h. + da (15b/6), (26b/5), (37b/10)

[= 3]

ḥavī : < Ar. Muhammed bin Zekeriya'nın tıp eserinin adı.

h. (2b/7)

[= 1]

ḥāya : < Far. Taşak, testis.

h. + sı (23b/12)

[= 1]

ḥayāt : < Ar. Yaşam.

h. (4a/13)

[= 1]

ḥayr : < Ar. İyilik, iyi, fayda.

h. (3a/9)

h. + ı āl (1b/14)

h. + ı aşḥābdururlar (1b/15)

h. + ıla (4b/14)

[= 4]

ḥayvān : < Ar. İçgüdüleriyle hareket edip yer değiştirebilme ve hissetme yeteneği olan canlı yaratık.

h. (31b/1), (31b/2), (32a/11)

h. + larıuḥ (31b/9)

h. + laruḥ (32a/8)

h. + uḥ (31b/3), (32a/9)

[= 7]

ḥayẓ : < Ar. Adet olma, regl olma.

h. + ından (3b/4)

h. + uğ (3b/5)

[= 2]

hazım : < Ar. Hazmettiren, sindiren, sindirici.

h. + dan (10b/13), (12b/12),
(4a/5)

[= 3]

hazıma : < Ar. Yenilen şeyleri midede hazmettiren kuvvet.

h. + sı (17b/7)

h. + yı (17b/10)

[= 2]

hazımsuz : Hazımsız.

h. (8a/13), (9b/5)

[= 2]

hazm : < Ar. Sindirme, eritme.

h. (10a/1), (12b/3), (16a/11),

(17b/6), (17b/8), (24a/3), (36a/9),

(6a/6), (7b/5)

h. + a (10b/14), (16b/12),
(8a/10), (9b/13)

h. + adur (8a/11)

h. + bolmasa (6a/8)

h. + ède (8a/8)

h. + èdemez (10a/10)

h. + èder (10a/9), (14a/4),
(16b/15), (40a/8), (9a/14)

h. + eyler (17a/4)

h. + eyleye (17a/7)

h. + ı (21a/15), (31a/4), (8a/12)

h. + ına (16a/12), (17b/9), (9b/9)

h. + ola (17a/3), (8b/12), (9a/1)

h. + olan (9a/1)

h. + olanı (8b/15)

h. + olduğundan (13b/2), [= 2]
(23a/15)

hefte : <Far. Hafta.

h. + olduğdan (11b/10), (14a/2),
(16b/4), (22b/6)

h. (40b/3), (41a/6)

h. + de (15b/7), (27a/10)

h. + olıcı (8b/14), (8b/15)

[= 4]

h. + olınca (12b/10)

hekīm : <Ar. Mesleği hastalıkları
teşhis ve tedavi etmek olan kimse, tıp
doktoru, tabip.

h. + olmakdan (12b/4)

h. + olmayan (8a/6)

h. + olmaz (10a/13)

h. (10b/1), (18a/10), (18a/13),

h. + olmazdan (8b/9)

(21a/3), (40b/1)

h. + olsa (6a/5)

h. + e (19b/2)

h. + olur (13b/3), (9b/4)

[= 6]

[= 51]

hazret : <Ar. Şahıs veya kutsal sayılan
varlık isimlerinin başına getirilip Farsça
isim tamlaması şeklinde kullanılır ve
saygı ifade eder.

helīle : <Far. Helile otu, tohumları t
ıpta müşil olarak kullanılan bir bitki.
Kara helile, sarı helile gibi türleri
bulunur; (*Terminalia*).

h. (40a/14)

h. + i keyvān-ı rifʿat (2b/10)

h. + i esved (39a/10)

h. + i keyvān-ı rifʿata (3a/3)

h. + i kābilī (39a/9), (40a/6)

[= 4]

helyūn : < Ar. Tilkikuyruğu,
kuşkonmaz; (*Asparagus officinalis*).

h. (31a/9), (32b/15), (39b/10)

h. + dan (33a/3)

h. + ile (25b/9)

[= 5]

hem : < Far. Hem, daha.

h. (10a/12), (10a/14), (10a/3),
(10a/5), (10a/8), (10b/11), (10b/13),
(10b/14), (10b/15), (10b/9), (11a/1),
(11a/13), (11a/15), (11a/3), (11a/3),
(11a/4), (11a/8), (11b/1), (11b/10),
(11b/15), (12b/12), (12b/15), (13a/1),
(13a/4), (13a/8), (13b/9), (14a/13),
(14a/14), (14a/14), (14a/2), (14a/4),
(14a/5), (14a/5), (14a/8), (14b/1),
(14b/13), (14b/3), (14b/5), (14b/8),
(15a/10), (15a/14), (15a/15), (15a/5),
(15a/8), (15b/12), (15b/13), (15b/13),
(15b/14), (15b/15), (15b/7), (15b/8),
(16b/10), (16b/4), (17a/10), (17a/10),
(17a/11), (17a/12), (17a/14), (17a/8),

(17a/9), (17b/1), (17b/10), (18a/2),
(18a/7), (18a/9), (18b/6), (19a/13),
(19a/15), (19a/15), (19a/6), (19a/8),
(19b/1), (19b/1), (19b/13), (19b/9),
(1b/14), (20a/15), (20a/9), (20b/7),
(21a/10), (21a/8), (21a/9), (21b/12),
(21b/12), (21b/2), (21b/7), (21b/9),
(22a/4), (22b/11), (22b/3), (22b/5),
(22b/7), (22b/8), (22b/9), (23a/12),
(23a/4), (23a/4), (23a/7), (23a/8),
(23b/10), (23b/12), (23b/14), (23b/15),
(23b/5), (23b/5), (23b/6), (23b/7),
(23b/8), (24a/11), (24a/12), (24a/14),
(24a/15), (24a/5), (24b/15), (24b/7),
(25a/14), (25a/2), (25b/13), (25b/7),
(25b/8), (26a/15), (26a/15), (26a/3),
(26a/5), (26a/8), (26b/13), (26b/4),
(27a/15), (27a/15), (27a/2), (27b/10),
(27b/2), (27b/9), (27b/9), (28a/12),
(28a/5), (28a/7), (28b/13), (28b/13),
(28b/3), (28b/6), (28b/7), (29a/13),
(29a/14), (29b/5), (29b/6), (29b/7),
(2a/2), (2a/9), (2b/15), (2b/15), (2b/3),
(2b/5), (2b/8), (30a/14), (30a/15),

(30a/9), (30b/5), (30b/9), (31a/1),
(31a/1), (31a/11), (31a/4), (31a/5),
(31a/6), (31b/5), (32a/13), (32a/4),
(32b/2), (32b/3), (33a/1), (33a/10),
(33a/13), (33a/2), (33a/4), (34a/2),
(34a/9), (35a/12), (35a/2), (35a/7),
(35b/11), (35b/12), (36a/14), (36a/4),
(36a/6), (36b/11), (36b/12), (37a/6),
(37b/5), (38b/13), (38b/14), (38b/14),
(38b/7), (39a/3), (39a/4), (39a/4),
(39a/9), (39b/15), (39b/5), (3a/2),
(3a/4), (3a/6), (3a/9), (3b/3), (3b/9),
(41a/1), (41b/12), (41b/5), (4b/1),
(4b/2), (5b/2), (5b/6), (6a/3), (6a/6),
(6a/7), (6b/1), (6b/1), (6b/4), (6b/8),
(6b/9), (7a/1), (7a/10), (7a/3), (7a/7),
(7b/11), (7b/13), (7b/14), (7b/15),
(7b/6), (8a/1), (8a/12), (8a/13), (8a/14),
(8a/15), (8a/3), (8a/4), (8b/10), (8b/14),
(8b/6), (9a/14), (9a/3), (9a/4), (9a/6),
(9b/11), (9b/2), (9b/2), (9b/6)

[= 247]

hemîşe : <Far. Daima, her vakit, her zaman.

h. (17a/8)

[= 1]

her : <Far. Her, birer birer hepsi.

h. (10a/11), (13b/1), (13b/7),
(14a/10), (14a/7), (15b/13), (15b/4),
(18a/10), (25b/12), (26a/6), (26a/9),
(26b/11), (26b/15), (26b/3), (27a/10),
(27a/7), (2a/11), (30b/15), (31b/1),
(31b/2), (31b/3), (32a/9), (34b/6),
(35a/9), (35b/14), (35b/8), (36a/1),
(37a/10), (37a/11), (37a/12), (37a/3),
(37a/9), (37b/13), (37b/7), (37b/8),
(37b/9), (38a/5), (38b/1), (38b/10),
(38b/11), (38b/14), (38b/2), (38b/6),
(39a/10), (39a/11), (39a/12), (39a/6),
(39b/1), (39b/10), (39b/13), (39b/3),
(3a/14), (40a/11), (40a/14), (40a/5),
(40a/6), (40b/13), (40b/4), (40b/5),
(40b/6), (40b/7), (41a/2), (41a/6),
(41a/9), (41b/4), (4a/10), (4b/10),

(4b/10), (4b/8), (6b/14), (7b/8), (9a/15),
(26a/10)

[= 73]

herīkī : (?) saḫmūniyā-yı herīkī
şeklinde düşünülebilir.

h. (40b/10)

[= 1]

herīse : <Far. Et ve buğdayın hamur
haline gelinceye kadar dövülmesi
suretiyle yapılan meşhur yemek, keşkek
yemeği.

h. (11b/2), (28b/7), (6a/1)

[= 3]

hevā : <Ar. Hava.

h. (9b/15)

h. + larda (31a/1)

h. + ları (7a/2)

h. + nuḡ (27b/11), (3b/8)

h. + sı (20b/6)

h. + sından (22a/1), (22a/6)

h. + yı (6a/14)

[= 9]

hey'āta : <Ar. Heyetler.

h. (24b/2)

[= 1]

heyūlā : <Ar. Madde.

h. (34b/1)

[= 1]

heyūlānī : <Ar. Maddeye ait.

h. + den (2b/4)

[= 1]

ḥıffet : <Ar. Yeynilik.

h. + bulına (19b/13)

[= 1]

ḥıfz : <Ar. Koruma, hafıza.

h. + êde (1b/8)

h. + êdeler (38a/8)

h. + ét (35b/3)

h. + ı (14a/9), (40a/5)

[= 5]

hıfzı : bk. hıfz

h. (15b/9)

[= 1]

hılt : <Ar. Eski tıpta, insan bedenini ve mizacını meydana getirdiği ve insan sağlığının bunların dengesine bağlı bulunduğu kabul edilen, ahlat-ı erbaa denen dört unsurdan (kan, balgam, safra ve sevda) her biri.

h. (16a/13), (16a/13), (16b/10),
(9b/8)

h. + dan (23a/7)

h. + edeler (38b/6)

h. + ı (14a/3), (15a/1), (36b/14)

h. + ında (9b/8)

h. + lardan (37b/5)

h. + ları (14b/11), (18a/2),

(21b/4)

h. + ların (21b/3)

[= 15]

hıyār : <Ar. 1. Kabakgillerden, yaprakları geniş ve parçalı, ana yurdu Hindistan olan, bir yıllık otsu sürüngen bitki; (*Cucumis sativus*). 2. Bu bitkinin su ve A-C vitaminleri bakımından zengin, cilde iyi geldiği için ilaç ve güzellik için kullanılan, özellikle çiğ olarak turşuda ve salatada yenen meşhur meyvesi, salatalık.

h. (33b/2), (37b/12)

[= 2]

hizāb : <Ar. 1. Boya. 2. Kına.

h. (41a/13), (41a/5)

h. + ede (41a/10)

h. + ı āhir (41a/10), (41a/8)

[= 5]

hīc : < Far. Hiç.

[= 1]

h. (11b/9), (17a/11), (19a/1),
(19b/10), (19b/11), (19b/4), (19b/6),
(21b/7), (23b/15), (28a/2), (30b/9),
(31a/9), (33a/11), (34b/4), (35a/15),
(39b/4), (5a/8), (7b/9), (33a/10)

[= 19]

hiddet : < Ar. Öfke, kızgınlık.

h. + leri (29b/1)

[= 1]

hikmet : < Ar. Allah'ın kulun kalbine
eşyanın hakikati hakkında koyduğu,
akılla elde edilemeyen kalbi ilim,
eşyanın hakikatini olduğu gibi bilme;
Tanrı ile kainat, insanla alem arasındaki
bağları, alemle ilgili gerçekleri kavrama
ilmi, ledün ilmi.

h. (1b/6)

[= 1]

hılāf : < Ar. 1. Karşı, zıt. 2. Yalan.

h. + incadur (31a/2)

hindī : 1. Hind'e ait. 2. Hind ahalisinden
olan, Hindli.

h. (15b/3), (40b/5)

[= 2]

hindubā : < Ar. Hindiba, kumluk veya
kumsal yerlerde kendiliğinden yetişen,
yaprakları salata gibi yenen, bir
cinsinin kök tozu kahveye karıştırılan,
kökü ve yaprakları hekimlikte
kullanılan bitki, güneyik. (*Cichorium
endīva*).

h. (34a/3)

[= 1]

hindūstān kōzı : < Far.-Ar. Hindistan
cevizi; (*Cocos nucifera*).

h. (25b/12), (32a/1)

[= 2]

hindūstān : Hindistan.

h. + tuzı (37b/8)

[= 1]

ḥizmet : < Ar. Hizmet, görev.

h. + inde (2b/15)

h. + ine (3a/2)

[= 2]

ḥorāsānī : < Far. Horasan'a ait.

h. (34a/3)

[= 1]

ḥoş : < Far. 1. Güzel, iyi. 2. Tatlı.

h. (15a/13), (16a/5), (17a/4)

h. + dur (28b/13)

[= 4]

ḥūb : < Far. Güzel, hoş, iyi.

h. (15a/12)

h. + dur (25a/14)

[= 2]

ḥubūb : < Ar. Taneler, tohumlar.

h. (30b/1), (33a/7), (33b/8),
(34a/8)

h. + dan (29a/5), (32a/6), (5a/9)

[= 7]

ḥuḳne : < Ar. Kalın bağırsağı, anüsten
bir aletle su fişkırtmak suretiyle
yıkama, lavman.

h. (38a/14), (38b/7), (39a/1)

h. + edeler (39a/7)

h. + lerünj (34a/13)

h. + yile (19a/13)

[= 6]

ḥūlincān : < Far. Zencefilgillerden, aynı
adla anılan kök sapları baharat olarak
kullanılan güzel kokulu bir bitki;
(*Galanga officinalis*).

h. (25b/6), (38a/5)

[= 2]

ḥumār : < Ar. İçki içtikten sonra gelen
baş ağrısı ve sersemlik.

h. + a (36a/9)

[= 1]

ḥummā : <Ar. 1. Hastalıkla gelen şiddetli ateş, nöbet. 2. Şiddetli ateş yapan bazı hastalıkların ortak adı. 3. Sıtma.

h. + ya (35a/6)

h. + yı muḥriḳa (35a/11)

h. + yı muṭbıḳa (35a/11)

h. + yı şafrāya (35a/11)

h. + yı yevmiyyeyi (21b/1)

[= 5]

ḥummārīn : <Ar. Hummarlık.

h. (36b/3)

[= 1]

ḥummuş : <Ar. Nohut; (*Cicer arietinum*).

h. + ābı (28b/15)

[= 1]

ḥumūzat : <Ar. Ekşilik.

h. + larıyla (29b/3)

[= 1]

ḥurf : <Ar. Kekik cinsinden güzel kokulu bir ot, tere, bahçe teresi, hocaboynuzu.

h. + uḡ (32a/15)

[= 1]

ḥurmā : <Far. Hurma; (*Phoenix dactylifera*).

h. (31b/10), (6b/1)

[= 2]

ḥuşūşā : <Ar. Başkaca, ayrıca, özellikle.

h. (11b/3), (12b/14), (12b/15), (13a/2), (19a/12), (1b/12), (22a/14), (22b/11), (22b/8), (25a/12), (25a/9), (25b/9), (26a/7), (28a/12), (31a/3), (31a/6), (3b/8), (9b/14)

[= 18]

ḥuṣkār : < Far. Kepekli un.

[= 1]

h. + etmegi (30b/3)

[= 1]

ḥuṣūnet : < Ar. Sertlik, kabalık, katılık.

h. (33a/8) ,(37a/1)

[= 2]

ḥuṣye : < Ar. Erkeklik bezi, haya.

h. + sin (26a/13), (26b/1)

[= 2]

ḥuzām : < Ar. Cüzzam.

h. + a (18a/3)

[= 1]

ḥükemā : < Ar. Hekimler.

h. (10a/2), (22a/12), (22a/13)

h. + nuḡ (11b/12), (3a/10)

[= 5]

ḥükṡ : < Ar. Hüküm, karar.

h. + i (13b/11)

ḥüsn : < Ar. 1. Güzel, iyi. 2. Güzellik, iyilik

h. (15a/3)

[= 1]

-I-

ılıca : Sıcak su kaynağı, kaplıca.

ı. (23a/7)

[= 1]

ılıcaḡ : Ilıkça.

ı. (41a/14), (12a/13)

[= 2]

ılıd- : Ilık duruma getirmek.

ı.-ıb (39a/7)

[= 1]

ıneḡ- i ṣa'lebi : < Ar. Tilki üzümü, it üzümü; (*Solanum nigrum*).

a. (34a/5)

[= 1]

ırak : Uzak.

1. + ola (12a/5)

[= 1]

ırmak : Doğrudan doğruya denize
dökülen büyük akarsu.

1. + ların (31a/5)

1. + suyu (12a/11)

[= 2]

issidici : Isıtıcı. Isıtmaya sebep olan.

1. (28b/14)

[= 1]

ısıtma : Sıtma hastalığı; Sulak yerlerde
ve bataklıklarda yaşayan sivrisineklerin
ısırmasıyla insana bulaşan, değişik
aralıklarla tekrarlanan ateş nöbetleriyle
kendini gösteren, dalak, karaciğer
büyümesinin yanı sıra kansızlığa sebep
olan, tedavi edilmezse ölüme yol
açabilen mikrobik hastalık.

1. + duta (6b/14)

1. + lar (28a/7)

1. + lara (36b/11)

1. + olmaya (39b/7)

[= 4]

ısıtmalu : Sıtma hastalığı olan.

1. (22a/15)

1. + lara (38b/8)

[= 2]

ıslad- : Islatmak.

1.-a (18b/9)

1.-alar (37a/13)

[= 2]

ıslan- : Islanmak.

1.-mı (26a/2)

[= 1]

-î-

‘ibādillah : < Ar. Allahın kulları.

a. (2b/11)	ic- : İçmek.
[= 1]	i.-dügi (13a/2), (19b/15), (19b/5)
ic : bk. iç	i.-dügince (13a/6)
i. (32a/13)	i.-dükden (12a/9), (19b/3), (20a/1)
i. + dutmağuş (20a/7)	i.-e (11b/14), (12b/11), (13a/5), (18b/11), (18b/15), (18b/4), (18b/8), (18b/8), (18b/9), (19a/14), (19b/10), (19b/15), (19b/4), (19b/4), (20a/5), (25b/13), (26a/7), (26a/9), (7a/4)
i. + erü (21b/14)	
i. + i (20b/5), (25b/11), (26b/4), (36a/3), (37b/8), (38a/9), (6a/2)	
i. + idür (29a/6), (5a/5)	
i. + in (19a/6), (19a/7)	i.-ecek (19b/1)
i. + inde (13a/1), (19a/11), (22a/9), (35a/15), (38b/14), (40a/2)	i.-egen (6b/8)
i. + indeki (16a/2), (19b/8)	i.-eler (12a/12), (12a/13), (18b/13), (26a/6), (38a/12), (38a/13), (39b/14)
i. + inden (35b/7)	
i. + ine (35a/13), (36a/12)	i. + ene (12a/7)
i. + ini (19a/14)	i.-esi (13a/6)
i. + yürütmegüş (19a/4)	i.-mege (12b/3)
[= 27]	i.-megi (15b/13), (31b/3)
	i.-megile (12a/7)

i.-mek (12b/11), (12b/13),
(12b/15), (12b/2), (12b/2), (12b/4),
(12b/5), (18b/5), (19a/6), (22b/10),
(4b/12)

i.-mekde (11b/13)

i.-mekden (12b/6), (19b/10),
(19b/6), (27b/10)

i.-meklerden (25b/3)

i.-memege (12b/8), (13a/3)

i.-memek (13a/10), (13a/11)

i.-meye (12b/8), (19a/15),
(19b/1)

i.-se (26a/1)

[= 66]

īcād : < Ar. Yeniden bir şey çıkarma.

i. + êtdi (1b/5)

[= 1]

icin- : İçmek içilmek.

i.-düginden (11b/13)

[= 1]

ictemi'at : < Ar. Toplanılan.

i. (8b/4)

[= 1]

ictināb : < Ar. Sakınma, çekinme,
uzaklaşma.

i. + etmek (10b/7)

[= 1]

icün : Neden ve sonuç belirten bir söz.

i. (10a/2), (10a/4), (10a/7),
(10b/12), (13b/11), (13b/9), (21a/6),
(24b/14), (27b/10), (27b/11), (28a/13),
(28a/14), (28a/3), (29b/1), (29b/11),
(2a/11), (2b/2), (30b/8), (31a/4),
(34b/1), (34b/2), (3a/3), (41a/4), (4a/4),
(5a/13), (5a/7), (6a/4), (8a/9), (8b/11),
(8b/9), (9a/10), (9a/13), (9a/2), (9b/12),
(9b/12), (9b/14), (9b/8), (22a/11),
(2a/13), (2b/1), (5a/7)

[= 41]

iç : 1. Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil, karşıtı dış. 2. Mide, bağırsak, karın.

i. (26b/8), (27a/14)

[= 2]

iç- : İçmek.

i.-e (26a/2)

i.-eler (37b/11)

i.-me (27b/3)

[= 3]

idmān : < Ar. 1. Alışkanlık kazanmak için bir şeyi birçok defa tekrarlama, yatkınlık kazanmak için yapılan talim. 2. Metinde dal harfî şeddeli olarak yazılmıştır, bu şekliyle kabul edilecek olursa katık ekmeği, katığa bulamak anlamına da gelir. Öte yandan aynı kökte esmer, esmer olmak, esmerliği artmak anlamı da bulunmaktadır. Bu üç anlam da metindeki satırın anlamına uymaktadır.

i. + ından (30b/4)

[= 1]

ifnā : < Ar. Yok etme, tüketme.

i. + yı ruṭūbet (4a/2)

[= 1]

ifrāṭ : < Ar. Aşırı gitme, ileri varma.

i. + ından (24a/4)

i. + ile (18a/5)

[= 2]

iftikād : < Ar. Arayıp sorma, aranıp sorulma.

i. + ları (2a/2)

[= 1]

igde : İğde ağacı ve meyvesi; (*Elaeagnus angustifolia*).

i. (33b/15)

[= 1]

iḥdān : < Ar. Dostlar

i. (10b/5)

i. + görsetmek (2a/6)

[= 1]

[= 1]

iḥlīl : < Ar. Erkeklik uzvunun, organının deliği; sidik yolu.

iḥtirār : bk. iḥtirāz

i. + ét (30a/1)

i. + in (27a/8)

[= 1]

[= 1]

iḥtirāz : < Ar. 1. Sakınma, çekinme. 2.

iḥtilāf : < Ar. Ayrılık, uymayıp, anlaşmamazlık, aykırılık.

Korkma.

i. + éde (17b/12), (19b/2),

i. + dandur (4b/7)

(7b/13)

i. + ı (27b/11)

i. + édeler (29b/11)

i. + indan (27b/11), (27b/13),

i. + édersin (24a/4)

(28a/1)

i. + ét (10b/14), (11a/2), (11a/5),

[= 5]

(15a/6), (15b/11), (24a/4), (24a/5),

(27b/2), (27b/8)

iḥtimā : < Ar. Perhiz etme.

i. + éde (19b/3)

i. + étmek (6a/10)

[= 1]

[= 15]

iḥtimām : < Ar. Bir şeyin iyi olması için özenerek gayret gösterme, üzerinde dikkatle çalışma, özen, özenme.

iḥtiyāc : < Ar. Gereksinim.

i. + ı (2b/1)

[= 1]

iẖtiyācı'l-bedeni : < Ar. Beden gereksinimi.

i. (13a/14)

[= 1]

iẖtizār : bk. iẖtirāz

i. + etmek (17a/10), (25a/4)

[= 2]

iki : İki.

i. (10a/11), (10a/13), (11b/6), (12b/9), (15a/2), (15b/1), (15b/3), (15b/5), (15b/7), (17b/14), (18a/10), (18b/10), (18b/10), (18b/14), (19a/5), (23a/10), (24b/6), (24b/8), (26b/4), (2a/6), (32b/8), (34a/8), (35a/9), (35b/8), (37a/3), (37b/14), (38a/10), (39a/12), (3a/15), (3b/2), (40b/10), (40b/6), (41a/2), (41a/2), (41b/8), (8b/14), (8b/7), (9a/10), (9a/7)

i. + den (25a/4), (33a/6)

i. + si (10a/4), (34a/9), (8b/11)

i. + sinden (22a/2)

i. + sine (26b/13), (9a/8)

i. + sinūḡ (8b/8)

[= 48]

ikinci : İkinci.

i. (10b/1), (10b/2), (12a/3), (16a/2), (16b/5), (20b/14), (20b/9), (23a/14), (30a/11), (31b/15), (7b/13), (7b/6), (8a/7)

i. + de (32b/5), (32b/6), (33a/14), (33a/15), (33a/2), (33a/5), (33b/12), (33b/15), (33b/2), (33b/6), (34a/2), (34a/4), (34a/6)

i. + nūḡ (33b/10)

[= 27]

ilā : < Ar. A, e, kadar.

i. (2b/14)

[= 1]

ilāc : < Ar. Bir hastalığı, bir yarayı iyi etmek üzere içilmek, herhangi bir yolla bedene verilmek veya dışarıdan

sürülmek suretiyle kullanılan maddelere

verilen isim, em.

a. (13a/7)

a. + olurmış (21a/10)

[= 2]

‘ilāciyye : < Ar. İlaca ait.

a. + ye (2a/2)

[= 1]

ilā’l-hareket : < Ar. Harekete.

i. (13a/14)

[= 1]

ile : İle.

i. (27a/3), (8b/13)

[= 2]

ilig: İlik, kemik iliği.

i. + i (31b/4), (39a/4)

[= 2]

illā : < Ar. Mutlaka, ille.

i. (10b/8), (12a/14), (12a/15),

(12b/6), (17b/8), (24a/9), (25a/3),

(2b/5), (31a/15), (31b/4), (4b/10),

(6a/10)

[= 12]

‘illet : < Ar. Hastalık, sakatlık.

a. (39b/4), (5b/5), (7b/9), (7b/9)

a. + inden (15b/8)

[= 5]

illetī: < Ar. Arapça ön ek.

i. (10b/5)

[= 1]

‘illetlü : İletli.

a. (7b/10)

[= 1]

‘ilm : < Ar. 1. Bilme, biliş. 2. Bilim.

a. (2a/15), (2a/3)

a. + dür (2a/6)

a. + e (2a/5)

a. + i (2a/12)	‘ilmi’l-ebdān : < Ar. Beden bilgisi.
a. + i ebdāndur (2a/7)	a. (2a/5)
a. + i ebdānı (2a/8)	[= 1]
a. + i ebdānuḡ (2a/10)	‘ilmi’l-edyān : < Ar. Din bilgisi.
a. + i edyāna (2a/9)	a. (2a/5)
a. + i edyāndur (2a/7)	[= 1]
a. + i edyānuḡ (2a/10)	‘ilmiyye : < Ar. İlme ait.
a. + i şerī‘at (2a/8)	a. + dūr (2a/3)
a. + i tıbb (2a/7)	[= 1]
a. + i tıbbā (2b/1)	iltifāt : < Ar. Dikkat.
a. + i tıbbdur (1b/1)	a. + ètme (10b/8)
a. + i tıbbuḡ (2a/10), (2a/9)	[= 1]
a. + üḡ (2a/11), (2a/12), (2a/13), (2a/15)	immā : bk. ammā
[= 21]	i. (4a/8)
	[= 1]
‘ilmī : < Ar. İlimle, bilimle ilgili.	imtiyāc : < Ar. Süs.
a. (2a/5)	i. + ı (2a/1)
[= 1]	[= 1]

in- : İnnek.

i.-e (17a/2), (17a/4)

i.-en (9b/9)

i.-ene (8a/13)

i.-er (12a/4), (13b/3), (8b/9)

i.-erse (12a/5)

i.-mege (16b/4), (23a/1)

i.-megligi (8b/10)

i.-mekden (8b/12)

i.-meklik (11b/10)

i.-meyene (8a/14)

[= 14]

ince : İnce.

i. (15a/10)

[= 1]

inceld- : İnce duruma getirmek.

i.-ür (11a/4)

[= 1]

incin- : Bedenin herhangi bir yerinde ters bir hareket, bükülme, çarpma, sıkışma vb. durumlar sonunda görünürde bir değişiklik olmadığı halde zedelenip insana ağrı ve zahmet vermesi durumudur.

i.-meye (22a/9)

i.-se (26a/3)

[= 2]

incir : <Far. 1. İncir; dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, geniş ve dilimli yapraklı, sütlü, bazıları tırmanıcı olan ağaç veya ağaççık (*Ficus carica*).
2. Bu ağacın etli ve tatlı, içinde küçük çekirdekler bulunan meyvesi.

i. (29a/14), (33a/4), (38a/15)

[= 3]

incü : İnci; istiridye cinsinden deniz hayvanlarının içinden çıkarılan ve süs eşyası olarak kullanılan küçük, yuvarlak, sert, sedefli tane:

i. (15b/2)

[= 1]

indür- : İndirmek.

i. (34b/14), (35a/1), (35a/9),
(36b/1), (36b/8), (37a/4)

i.-e (39b/1), (8a/12), (8a/8)

i.-eler (37a/15), (38b/13),
(38b/4), (39a/6)

i.-ür (21a/12), (21b/8), (36b/14),
(41a/1)

[= 17]

iñezlig : Sıskalık, zayıflık, bakımsızlık.

i. + i (14a/15), (21a/13)

[= 2]

inḥizār : < Ar. 1. Yokuş aşağı inme. 2.

Derinin vurmasıyla şişme. “inḥidār”

i. + ı (8b/8)

[= 1]

in‘ikad : < Ar. Toplanmak.

i. + ında (3b/1), (3b/2)

[= 2]

insān : < Ar. İnsan.

i. + dur (2a/14)

i. + ı (1b/6), (3a/11)

[= 3]

inṣāallāhu : < Ar. İnşallah, Allah nasip
ederse.

i. (38a/8), (8b/3), (14a/13),
(37b/12), (38a/13), (38b/7), (39a/1),
(39a/7), (39b/9), (40a/12), (40a/15),
(40a/4), (40a/7), (40b/8), (41a/15),
(41a/3), (41b/14)

[= 17]

inṣāallāhu’l-‘azīz : < Ar. Aziz Allah
nasip ederse.

i. (21b/10)

[= 1]

inṭigā : < Ar. Haddi aşmak.

i. + sı (4a/4)

i. + y1 ḥarāret-i aṣlī (4a/2)

[= 1]

[= 2]

isfahānī : < Far. İsfahan şehrine ait.

irkeg : bk. irkek

i. (15a/15)

i. + inüñ (32a/9)

[= 1]

[= 1]

ishāl : < Ar. Alışılmış olandan daha

irkek : Canlı varlıkların üreme bakımından ayrıldığı iki cinsten dişisini dölleyecek şekilde yaratılmış olanı, dişinin karşıt cinsi, er, erkek.

fazla, daha sık ve daha sulu dışkı çıkarma, iç sürme, amel, linet, kabız karşıtı.

i. (5a/10), (5a/9), (25b/7)

i. (19b/10), (19b/12), (19b/5),

(20a/10)

[= 3]

i. + de (24a/13)

irmenī : < Far. Ermeni.

i. + den (20a/3)

i. (41a/2)

i. + eden (37b/4)

[= 1]

i. + eder (40a/13)

isbanāḥ : bk. ispānāḥ

i. + etmeyi (37b/4)

i. (33b/5), (33b/5)

i. + i (20a/6), (35b/12)

[= 2]

i. + olanlara (23a/5), (36a/14)

isfanāḥ : bk. ispānāḥ

[= 13]

i. + aş1 (11a/5)

iṣpānāḥ : < Gr. Ispanak; Ispanakgiller familyasından, memleketimizde sonbahar ve kış sebzesi olarak yenen, terkinbinde demir, vitaminler ve enzimler bulunan, killi ve kumlu toprakları seven bitki (*Spinacia oleracea*).

i. (19a/11)

[= 1]

issi : 1. Sıcak. 2. Acı.

i. (15b/12), (16a/2), (16b/7), (18b/5), (19b/9), (20b/6), (22b/10), (25b/10), (27b/13), (27b/3), (27b/4), (28a/15), (28b/10), (28b/3), (28b/8), (28b/9), (32a/4), (36b/11), (36b/13), (41a/15), (9b/13), (15b/12)

i. + de (24a/14)

i. + den (15a/8), (20a/2), (28a/7)

i. + dür (37a/6)

i. + hevāları (7a/2)

i. + nūn (21b/3)

i. + otlar (6b/8)

i. + sinde (18b/1)

i. + ṭabīʿatlu (10b/11)

[= 32]

iste- : İstemek.

i.-dügi (27a/9)

i.-meye (6b/5)

i.-mez (19b/1)

i.-se (22b/2)

i.-señ (11a/6), (9a/4)

i.-ye (23b/2)

i.-yen (34b/5)

i.-yene (18a/15), (24b/11)

[= 10]

istiʿmāl : < Ar. Kullanma.

i. (40b/7), (7b/9)

i. + éde (27a/3), (39b/6), (41a/12), (41a/15), (41a/3), (41b/7)

i. + edeler (26b/7), (38b/8),
(40a/12), (40a/15), (40a/4), (40a/7),
(40b/11), (40b/14), (41b/5)

i. +  t (35a/10), (35a/6), (35b/3),
(36a/13), (36a/2), (36a/7), (36b/2),
(36b/9), (37a/5), (37b/3)

i. +  tme (10b/8)

i. +  tmeye (19b/11)

i. +  tse (29b/14)

i. + i (18a/5), (18a/5)

i. + inden (29b/15), (30a/1)

[= 34]

istisk  : < Ar. V cudun bazı yerlerinde
su toplanması hastalığı, siroz hastalığı.

i. (14b/7)

i. + ya (37a/7)

i. + yı lahmı (13a/2)

[= 3]

i  : G nl k hayata dair her t rl 
faaliyet, u ra ı.

i. (23b/15)

i. + den (12b/13)

i. + i leyen (5b/12)

[= 3]

i it- :   itmek, duymak.

i.-d m (2b/7), (2b/9)

i.-megile (25a/8)

i.-mek (25a/13)

i.-mekligin (15b/10)

[= 5]

i le- : Bir  eyi daha elveri li duruma
getirmek i in  zerine  aba sarfetmek.

i.-yen (5b/12)

[= 1]

  r n : < Ar. Yirmi.

a. (29a/2)

[= 1]

i tih  : < Ar. Yeme iste i, i tah.

i. + getirür (35b/5)

i. + giderür (10b/14)

i. + sın (14a/4)

i. + (10b/9)

i. + yı (11a/5), (17a/15), (36a/3),

(36a/8)

[= 7]

iṣṭihāsuz : İştahsız, yemek yeme isteği olmayan.

i. (10b/9)

[= 1]

iʿtidāl : <Ar. Aşırı olmama, ne çok fazla ne çok az, tam gerektiği kadar olma, orta halde bulunma, ölçülülük.

i. + de (16b/9)

i. + den (31b/4), (32b/12)

i. + e (21a/7), (21a/7), (21a/8),

(21a/9), (31b/5), (3b/12)

i. + ile (14a/14), (14b/4),

(17a/6), (18a/5), (22b/5), (22b/5),

(22b/6), (32b/15), (33a/4)

[= 18]

iʿtikād : <Ar. İnanma, gönülden tasdik ederek inanma.

i. + ı (2b/15)

[= 1]

ittifāk : <Ar. Birleşme, uyuşma, sözleşme.

i. + étdiler (10a/2)

i. + ı (11b/12)

[= 2]

ittiḥādī'l-ḥubūb : <Ar. Tohum birleşimi.

i. (37b/3)

[= 1]

izdiyād : <Ar. Ziyadeleşme, artma, çoğalma.

i. + ı (8a/10)

[= 1]

-K-

ķab : Kap, kap kacak.

k. + da (37a/4)

k. + lara (35a/2)

[= 2]

ķab : Kabuk.

k. + ı (37a/10), (37a/10), (37a/10),
(38b/9), (41b/13)

k. + ın (35b/7), (36a/10), (41a/5)

[= 8]

ķaba : Büyük, iri, kocaman.

k. (15b/13)

[= 1]

ķabaĝ : bk. ķabaķ

k. + ı (6b/15)

[= 1]

ķabaķ : Kabakgillerden, birçok cinsi bulunan, sürüngen gövdeli bitki; (*Cucurbita*).

k. (29a/11), (33b/2)

k. + yaĝı (15a/11)

[= 3]

ķābız : < Ar. Büyük abdest yapmakta çekilen güçlük, normal olarak ve gerektiĝi kadar dışarı çıkamama, peklik, kabızlık, ishal karşıtı.

k. (8a/13)

[= 1]

ķābil : < Ar. Olanaklı.

k. (16a/13), (16a/13)

[= 2]

ķābīlī : < Ar. Helile otu türlerinden biri; (Terminalia).

k. (39a/9), (40a/6)

[= 2]

ķābiliyyet : < Ar. Yetenek.

k. (16a/12)

[= 1]

[= 1]

kaç : Kaç.

kabûl : < Ar. 1. Alma, içeri alma. 2.

k. (13b/12)

Razı olma.

[= 1]

k. (8a/15)

kaçan : Ne zaman, ne zaman ki.

k. + ède (15a/3)

k. (10b/12), (14a/2), (14b/4),

k. + èder (9a/10)

(17a/10), (17a/5), (18a/11), (18a/5),

k. + étse (9a/13)

(23b/13), (23b/3), (24b/10), (24b/3),

[= 4]

(25b/13), (25b/7), (27a/2), (30b/6),

kabz : bk. qābız

(31a/8), (34b/11), (34b/2), (34b/3),

(36b/15), (38a/4), (4a/4), (4b/4),

k. + dan (20a/8)

(6a/12), (7b/11), (7b/8), (8b/11),

k. + étmegün (19a/4)

(8b/14), (8b/6), (9a/12), (9a/3), (9b/1),

(9b/6)

k. + ına (2b/3)

[= 33]

k. + ola (38b/9)

kadâr : < Ar. Kadar, değin.

k. + olına (19a/10)

k. (11b/14), (12a/14), (12a/15),

[= 5]

(12b/6), (13b/15), (17a/2), (22a/9),

(24a/9), (24b/14), (24b/7), (25a/3),

kabza : < Ar. Tutacak yer, sap.

(26b/6), (31a/15), (31b/4), (34b/10),

k. (19a/3)

(34b/9), (35b/1), (36b/2), (37a/15),

(37a/2), (40b/6), (41a/13), (41a/9),

[= 1]

(4b/8), (5b/1), (10b/7)

[= 26]

kāhil : < Ar. 1. Hareketi ağır, gayretsiz,
tembel; durgun, rakid.

ḳadīd : < Ar. Kurutulmuş et.

k. + eder (17b/1)

k. + eti (7a/11)

k. + ola (6a/14)

[= 1]

[= 2]

ḳadīm : < Ar. Eski.

ḳahr : < Ar. Üstün gelerek mahvetme,
helak etme, batırma, ezme.

k. + inde (4a/12)

k. + eder (10a/7)

[= 1]

k. + ından (10a/8)

ḳāfī : < Ar. Elveren, yetişen; yeter,
yetecek.

[= 2]

k. + dür (3a/4)

ḳā'ide : < Ar. Kural.

[= 1]

k. + yi (21b/9)

ḳaftan : < Far. Çoğunlukla süslü ve
değerli kumaştan olan, boyu diz
kapağına veya topuklara kadar inen,
önden açık, bazısının kolları yarıya
kadar yırtmaçlı, astarsız hafif üst
giyeceği.

k. + yile (21b/6)

[= 2]

ḳā'idesiz : Kaidesiz.

k. (21b/6)

[= 1]

k. (27b/5)

kaçımaklıg : bk. kaçımaklık

k. +1 (23b/6)

[= 1]

kaçımaklık : Öfke, dargınlık, kızgınlık.

k. (23b/13)

[= 1]

kaçlık : Ağaç, toprak ve kayalarda içine
su biriken çukur.

k. +şuyından (12a/15)

[= 1]

kaçüle : <Ar. Kakula otu, hil otu,
zencefilgillerden, Hindistan,
Endonezya, Seylan gibi sıcak
iklimlerde yetişen ıtırılı otsu bitki;
(*Elettaria cardamomum*) ve bu bitkinin
baharat gibi kullanılan, bazı ilaç ve
parfümlere giren karabibere benzer
tohumu.

k. (38a/5)

[= 1]

kaçum : <Far. Sansar.

k. (28b/4)

[= 1]

kal- : Kalmak.

k.-a (24b/12), (35b/1), (38b/13),

(3a/7)

k.-an (36a/12), (3b/13), (5b/1)

k.-ınca (36a/1), (36a/12),

(36b/5)

k.-maya (34b/13), (35a/15)

k.-miş (14b/11), (9b/5)

k.-ur (13b/5)

[= 15]

kal' : <Ar. Koparma, koparılma,
sökme, sökölme.

k. + eder (35a/4), (41b/7)

[= 2]

kalay : Gümüş beyazlığında, kolay
işlenebilen, yumuşak bir element.

k. (41a/8)

[= 1]

kalaylan- : Kalaylanmak.

k.-mış (34b/8)

[= 1]

kalb : < Ar. Kalp.

k. (1b/13)

[= 1]

kalmūniyā : < Gr. Çam sakızı.

k. (39a/11)

[= 1]

kalye : < Far. Patlıcan, kabak gibi yemeklerin yağda kavrularak pişirilmiş.

k. (6b/7)

k. + ler (28b/8)

[= 2]

kamış : Buğdaygillerden, sulak yerlerde yetişen, çeşitli türleri olan, içi boş, yüzü boğumlu bitki; (*Phragmites australis*).

k. + ı (32b/14)

[= 1]

kāmīl : < Ar. Kemale ermiş, olgun.

k. (22a/5)

[= 1]

kāmīle: bk. kāmīl

k. (1b/11), (1b/13)

[= 2]

kan : Plazma ve kan yuvarlarından meydana gelen ve damarların içinde dolaşarak beden dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.

k. (13b/3), (20b/9), (31a/8), (38a/9)

k. + aldur (27a/14)

k. + almak (22b/9)

k. + almakdan (24a/13)

k. + ı (14b/15), (21b/4),
(22b/14), (29b/12)

k. + ın (41b/5)

[= 1]

k. + ından (3b/4)

k. + uñ (29b/13), (29b/14)

[= 14]

kanat : Kuşlarda ve böceklerde gövdenin iki yanında yer alan ve uçmayı sağlayan açılır kapanır bir çift organ.

kan- : Yeme veya içme isteğini doyasıya karşılamak.

k. + ları (30b/11)

k.-a (12a/8), (12b/9)

k. + larıdur (30b/11)

k.-ar (13a/8)

[= 2]

[= 3]

kandur- : Su ve benzeri şeylere doydurmak.

kanāber : < Ar. Kambıl otu, aşçılar otu, kırmızı boya elde edilen bir bir ot.

k.-a (13a/8)

k. + i (32b/2)

k.-ur (35a/12), (35b/4), (36a/9),
(36b/12)

[= 1]

[= 5]

kanad : bk. kanat

kankı : Hangi.

k. + ı (29a/8), (30b/13),
(30b/14), (5a/13)

k. (16b/2), (16b/2), (8b/5)

[= 4]

k. + sı (11b/8), (11b/8), (24b/2),
(24b/3)

kanamaklıg : Kanaması olan.

k. + sın (8b/5), (8b/5)

k. + sından (11b/8), (11b/8),
(8b/6)

k. + sınıu (8b/6)

[= 13]

ḳānūn : İbni Sina'nın eserinin adı.

k. (3a/6)

[= 2]

ḳap : İçine sıvı veya katı herhangi bir
madde konan şey.

k. + da (36b/9)

[= 1]

ḳa'r : < Ar. Derinlik.

k. + ı ma'ḍeye (8a/8)

k. + ina (17a/1)

k. + ında (8a/9), (9a/2)

[= 4]

ḳara : Kara.

k. (25a/12), (28b/2), (32a/10),
(39b/6)

k. + bahaḳ (7a/10)

k. + helīle (40a/14)

k. + aslan erük (36b/3)

[= 7]

ḳarasıman : Kara gibi, karaya dönmüş,
karaca.

k. (7a/10)

[= 1]

ḳarār : < Ar. Bir iş veya mesele
hakkında verilen kesin hüküm.

k. (3a/11)

[= 1]

ḳaranful : < Ar. Karanfil; (*Eugenia
caryophyllata*).

k. (26a/9), (40b/4), (40b/9),
(38a/5)

[= 4]

ḳarar- : Rengi karaya dönmek,
siyahlaşmak.

k.-a (6b/14)

k.-mağ (23b/11)

[= 2]

karı : Yaşlı, ihtiyar, kart.

k. (24a/5)

[= 1]

karın : İnsan ve hayvan bedeninin, kaburgaların kenarından kasıklara kadar olan ve iç boşluğunda mide, bağırsak, böbrek, safra kesesi, rahim, dalak, karaciğer gibi organlar bulunan kısmı, batin.

k. (17a/4)

k. + dadur (41a/1)

[= 2]

karış- : İki veya daha fazla maddenin birbiri içinde dağılması, birleşmesi.

k.-a (24b/9), (38b/6), (7a/9)

k.-maya (9a/5)

[= 4]

karışdur- : Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

k.-a (39a/15), (41a/12),
(41a/15), (41a/7)

k.-alar (38b/15)

[= 5]

karīb : <Ar. Yakın.

k. + dūr (31b/5)

[= 1]

karlu : 1. Üstünde kar bulunan. 2. Kar yağan.

k. (13a/10)

[= 1]

kar(ı)n: bk. karın

k. + ı (12a/9)

k. + ı kurıldaya (6b/15)

[= 2]

ķarpuz : <Far. Karpuz; (*Citrullus vulgaris*).

k. (29a/14)

k. + ınuŋ (37b/8)

[= 2]

ķārũre : <Ar. Gõzũn siyahı, göz bebeği.

k. + si (6b/5), (7a/10)

k. + sinũŋ (7a/1)

[= 3]

ķasb : <Ar. 1. Ađaĥ üzerinde kurumuş hurma. 2. Sakız, sakız ağacından elde edilen bir tũr reĥine; (*Pistacia lentiscus*).

k. (30a/6)

[= 1]

ķaskatı : Ćok katı, ĥok sert

k. + ola (6b/15)

[= 1]

ķaşnı : <Far. Kadı ağacı, maydanozgiller familyasından, şeytan tersi, ĥadır uşağı otu gibi bitkilerden elde edilen bir nevi zamk; (*Ferula assafoetida*).

k. (26b/3), (40b/13), (25b/12)

[= 3]

ķāsnĩ : <Far. Hindiba, yaban marulu, acı marulu, gũneyik; (*Cichorium endiva*).

k. (31a/13), (38a/5)

k. + toĥmı (37a/11)

k. + yabrağı (19b/8)

[= 4]

ķařuđ : bk. ķařuķ

k. + a (25a/1)

k. + ı (23b/12)

k. + ın (25a/15), (26a/13)

k. + ında taş olana (18a/3)

[= 5]

kaşuk : Kasık, vücudun karın ile uyluk arasındaki bölümü.

k. (39a/1)

[= 1]

kāṣī : bk. kāṣī

k. + den (35a/14)

[= 1]

kāṣī : <Far. İlk olarak İran'ın Kaşan şehrinde yapıldığı için bu isimle anılan, pişmiş kilden sırlanmış tabak, çanak, duvar kaplaması ve her türlü kap.

k. (35a/2)

k. + kabda (37a/4)

[= 2]

kat : Ön, yan.

k + ından (22a/4)

[= 1]

kat : Tabakalar veya sıralar halinde bulunan şeylerin her bir tabaka veya sırası.

k. (15a/2), (15a/2), (15b/5), (15b/6), (35a/3)

[= 5]

kat- : Katmak, ilave etmek, eklemek.

k. (35a/5), (36b/8)

k.-a (18b/11)

k.-alar (15b/6), (26b/7), (37b/2)

k.-mış (37a/14)

[= 7]

kaṭ : <Ar. Kesme, kesilme; biçme, kırma.

k. + eder (18a/3)

k. + eyleyici (28b/15)

[= 2]

katı : Sert; pek; çok; oldukça; şiddetli.

k. (11a/11), (11a/3), (12a/12), (12a/8), (12b/13), (13a/2), (14b/14), (15a/8), (15a/9), (19b/10), (20a/3), (20b/6), (20b/6), (22b/10), (22b/10), (22b/10), (22b/13), (22b/13), (23b/2),

(23b/2), (24a/12), (24a/13), (24a/14),
(24a/14), (24a/14), (24a/15), (24a/5),
(24b/11), (24b/3), (25a/1), (26a/3),
(27b/12), (27b/12), (27b/3), (27b/3),
(28a/8), (28a/9), (28b/12), (29b/13),
(30a/5), (35a/15), (36b/12)

k. + k̂atı (14b/9)

k. + örteler (22a/13)

[= 44]

k̂atlan- : Katlanmak.

k. (35a/1)

k.-a (12b/10), (13a/7), (16a/1),
(19b/14), (26b/12)

k.-masa (13a/3), (17b/2)

k.-maya (12b/8), (27a/4)

[= 10]

k̂atrān : <Ar. Katran, odun, petrol vb.nin damıtılmasından elde edilen, koyu, yapışkan, keskin is kokulu, suda erimediğı için sürüldüğü yeri suya ve rutubete karşı koruyan ve birçok

organik maddenin üretiminde kullanılan madde.

k. (41b/10)

k. + köpügi (37b/7)

[= 2]

k̂atūn t̂uzl̂ıgı : Diken üzümü.

k. + nuḡ (20a/12)

[= 1]

k̂atūnā : <Ar. Pireotu, karnıyarık otu ve tohumu; (*Plantago psyllium*).

k. (19b/14), (37b/15), (38a/3)

[= 3]

k̂avā'id : <Ar. Kurallar.

k. + i 'ilāciyyeye (2a/2)

[= 1]

k̂avī : <Ar. Kuvvetli, güçlü, sağlam.

k. (18a/11), (16a/15)

k. + dūr (4b/5)

k. + drler (4b/1)

[= 1]

k. + de (8a/2)

avm : < Ar. Kavim, insan topluluğu.

k. + der (14a/5), (18a/4),
(23a/3), (23a/4), (23b/8), (35b/11),
(35b/11), (36a/15), (36a/8)

k. (6a/6)

k. + e (30a/14), (32a/2), (5a/13),
(5a/4), (5b/13), (5b/2), (6a/1), (6a/4),
(6b/2), (7a/13), (7a/4)

k. + derler (26a/15)

k. + ola (17a/6), (26a/10),
(39b/8)

k. + n (5b/6)

[= 13]

k. + olduğundan (2a/13),
(30b/15)

avrul- : Kavrulmak.

k. + olmamakdan (39a/2)

k.-mış (30a/5), (30a/6), (6a/3)

[= 3]

k. + olur (14a/9), (14a/9),
(18a/11)

avun : Kavun; (*Cucum*).

[= 24]

k. (13a/1), (18b/3)

avi'l-cim : < Ar. Kuvvetli cima.

k. + inuğ (27b/2), (32b/11),

(33a/14), (33b/14), (5b/9)

k. (25a/7), (25b/2), (26a/11)

k. + uğ (18b/8), (29b/4)

[= 3]

[= 9]

avl : < Ar. Söz, laf.

k. + i (10b/2)

ķavur- : Bir Őeyi bir kabın ićine koyup
kızartarak Şekilde karıştırarak karıştırarak
pişirmek.

k.-alar (41a/13)

[= 1]

ķavut : Kavrulmuř bućday, ince bulgur,
kurutulmuş hububattan elde edilen un
ve bunlardan yapılan ćeřitli yemeklere
verilen isim.

k. (11a/15), (11b/1)

[= 2]

ķayću : Kayćı, endiře duyulan dūřunće,
tasa.

k. + da (24a/12)

[= 1]

ķāyim : Devam eden, sūriip giden, var
olan. “ķā’im”

k. + ola (23b/3), (26a/8)

[= 2]

ķayna- : Bir kap ićindeki sıvının
sıcaklıćının belli bir dereceyi bulunca
fokurdaması.

k.-t (34b/11), (35b/1)

k.-ya (35b/9)

k.-yan (34b/11)

k.-yıcak (13a/11)

[= 5]

ķaynad- : Kaynatmak.

k.-alar (18b/12), (37a/15)

[= 2]

ķaynadıl- : Kaynatılmak.

k.-mış (35a/14)

[= 1]

ķaynat : Kaynatmak.

k. (34b/15), (35a/5), (36a/11),

(36b/1), (36b/5)

[= 5]

ķaz :  rdekgiller familyasından, gri ve beyaz t yl , bitkiyle beslenen, bazı t rleri g ċebe olan, bazı t rleri ise k mes hayvanı olarak yetiştirilen, perde ayaklı b y k kuş cinsi; (*Anser*).

k. + uņ (30b/11)

[= 1]

k zibe : <Ar. Yalancı.

k. + yi (37a/8)

[= 1]

ķeb b : <Ar. 1. Ateşte veya susuz olarak bir kap i inde pişirilen et yemeċi. 2. Ateş  zerinde kavrularak pişirilen bazı yemekler i in kullanılır.

k. (28b/9), (30a/5), (6b/7)

[= 3]

ķeb be : <Ar. Karabibere benzer baharat tanesi; (*Piper cubeba*).

k. + i cin  (39a/12)

k. + yi (26b/11)

[= 2]

ķebere : <Ar. Gebere otu, genellikle tropik b lgelerde duvarlarda ve kayalıklarda yetişen, b y k pembe  i ekli, gebre veya kapari adında nohuttan k   k bir yemişi olan bodur aċ   k; (*Capparis spinosa*).

k. (29b/9), (37a/10)

[= 2]

ķeci : Geviş getirenlerden, eti, s t , derisi ve p stekisi i in yetiştirilen,  enesinde sakalı bulunan, bitkilere  ok zararlı, evcil memeli hayvan; *Capra hircus*.

k. + eti (25b/8)

k. + s di (26a/7), (39a/5)

k. + s diyile (26a/9), (30b/5)

[= 5]

ķeff ret : <Ar. Bir hatanın, bir kabahatin affi i in  denen karşılık.

k. + d r (40b/2)

[= 1]

keklik : Tavukgillerden, eti için avlanan, tüyleri boz, ayakları ve gagası kırmızı, güvercin büyüklüğünde kuş; (Perdrix).

k. (28b/9), (29a/7)

k. + eti (5a/11)

k. + etin (10a/9)

[= 4]

kekük otı : Kekik otu; ballıbabagillerden, odunsu saplı, başak durumunda beyaz, pembe ve kırmızı çiçekler açan, karşılıklı küçük yapraklı, çok yıllık, ıtırılı sürüngen bitki: (*Thymus vulgaris*).

k. (32b/6)

[= 1]

kelām : < Ar. Söz, lakırdı.

k. (11b/11)

k. + ı kādīminde (4a/12)

[= 2]

kelem : < Far. Turpgillerden, bir çok türü bulunan, kat kat sarılı yapraklardan oluşan güz ve kış sebzesi, lahana; (*Brassica oleracea*).

k. (33b/3)

[= 1]

kendü : Kişinin öz varlığı, kendi.

k. (2a/3), (8b/13)

k. + de (29b/2)

k. + den (24a/15)

k. + yi (20a/2), (8b/1)

k. + zügi (22b/2)

k. + zin (14b/8)

[= 8]

kerāmāt : < Ar. Keremler, bağışlar.

k. (1b/8)

[= 1]

kerdeme : < Gr. Pembe çiçekli otsu bir
bitki, tere; (*Lepidium*).

k. (18b/2), (32b/1), (28b/10),
(29b/8), (32a/1)

k. + yi (26a/5)

[= 6]

kere yağı : Tereyağı.

k. (5a/15)

[= 1]

kerefis: < Ar. Kereviz;

Maydanozgillerden, kökleri ve
yaprakları sebze olarak kullanılan,
uyarıcı ve idrar söktürücü hassalara ve
tıbbî nitelikteki maddelere sahip,
kokulu, ılık bölge bitkisi: (*Apium*
graveolens).

k. (28b/11), (32a/15), (40b/5)

[= 3]

kerefüs : bk. kerefis

k. (29b/8), (37a/10), (37a/8)

[= 3]

kerem : < Ar. Lütûf, bağış, ihsan.

k. + i (1b/8)

[= 1]

keret : < Ar. Defa, kez.

k. (10a/11), (10a/12), (10a/13),
(10a/13), (15b/7), (18a/10), (18a/13)

[= 7]

kerîm : < Ar. Ulu, büyük.

k. + i (1b/8)

[= 1]

kerîmin : bk. kerîm

k. (1b/10)

[= 1]

kerk- : Sarılmak, sürtmek.

k.-e (24b/13)

[= 1]

kerrât : < Ar. Kerreler, defalar, kezler.

k. (18b/12)	kestene : bk. kesdene
[= 1]	k. (6a/2)
kes- : Son vermek, gidermek.	[= 1]
k.-er (16a/9)	keşk : < Far. bk. keşkek
[= 1]	k. + i (33a/9)
kesdene : < Gr. Kestane ağacı ve meyvesi; (<i>Castanea sativa</i>).	[= 1]
k. (32b/1)	keşkek : < Far. Et ve buğdayın hamur haline gelinceye kadar dövülmesi suretiyle yapılan meşhur yemek. “herise”
[= 1]	k. (6a/1)
keşif : < Ar. Kalın, kaba, yoğun.	[= 1]
k. + i (13b/5)	
k. + in (3b/6)	keşüt : < Ar. Bir tür sarmaşık, bağboğan, küsküt; (<i>Cuscuta epythimum</i>).
[= 2]	k. (33a/3)
keşret : < Ar. Çokluk, bolluk, yoğunluk.	[= 1]
k. + i harekâtından (7b/14)	
k. + i (30a/1)	keşür : < Far. Yabani havuç; havuç tohumu; (<i>Daucus carata</i>).
[= 2]	k. + şürbâsı (28b/8)

[= 1]

kettān : <Ar. Keten bitkisi ve bu bitkinin liflerinden yapılmış dokuma.

k. + bēzinde (38b/1), (38b/9)

[= 2]

kettān toḥmı : <Ar. Keten tohumu; (*Semen linum usitatissimum*).

k. (32b/9), (38a/15)

[= 2]

key : 1. Çok, fazla. 2. İyi, iyice.

k. (13a/11), (35a/2), (40a/11)

[= 3]

keyfiyyet : <Ar. Nitelik, madde, husus, iş.

k. (12b/1), (34a/14), (38a/13)

k. + i (4a/8)

k. + i ḵāʿideyi (21b/9)

k. + i sümmiyye (13b/9)

k. + i ṭabḥın (34b/5)

[= 7]

keyfiyyeti : bk. keyfiyyet

k. (21b/11), (36b/10)

[= 2]

keyfiyyeti'l-ʿameli : <Ar. Amelin niteliği.

k. (21b/11)

[= 1]

keyfiyyeti'l-cimāʿ : <Ar. Cimanın niteliği.

k. (23a/11)

[= 1]

keymūs : <Ar. Yemeklerin midede ezildikten sonra aldığı hal.

k. (5b/3), (21a/11)

[= 2]

keys : <Ar. Zeka, anlayış, kavrayış.

k. + i muʿtedil (14b/14)

k. + i müfriṭ (14b/10)

k. + i ẓa'īf (14b/12)

[= 3]

keyvān : < Far. Zuhāl (Satürn)
gezegeni.

k. + ı rif'at (2b/10)

k. + ı ı rif'ata (3a/3)

[= 2]

kez : Kez, defa.

k. (27a/10), (37b/9)

[= 2]

kıbkızıl : Her yanı kızıl, çok kızıl.

k. + börte (14a/1)

[= 1]

kıl: İnsan ve hayvan bedeninde biten
sertçe ve kalınca tüy.

k. (7a/2)

k. + ı (32a/10), (32a/11)

[= 3]

kıl- : Kılmak, yapmak, etmek.

k.-a (20b/13), (8a/6)

k.-anlar (3a/9), (4b/14)

k.-dılar (11b/2)

k.-dum (3a/5)

k.-mağlıg (2a/8)

k.-ur (10a/1), (10b/13), (11a/3)

[= 10]

kınye : bk. sū-yı kınye

k. + ye (37a/7)

[= 1]

kır- : Öldürmek, yok olmasına neden
olmak.

k.-ar (41a/1)

[= 1]

kısa : Az süren, uzun olmayan.

k. (4b/7)

[= 1]

ķış : Kış, kış mevsimi.

k. (22a/14), (27a/15)

k. + da (21a/4), (28a/11),

(28a/13), (28b/6)

k. + dur (10a/2)

k. + uğ (28a/11), (28a/12),

(28a/14)

[= 10]

ķışmıř : <Far. Beyaz veya pembe
çiçekli bir bitki; (*Coriandrum sativum*).

"ķiřniř"

k. (33a/4), (33a/5)

[= 2]

ķıřr : <Ar. Bir nesnenin kabuğunu
soymak, kabuk.

k. + ı aşlu'l-kerefüs (38a/2)

k. + ı aşlu'r-rāziyānec (38a/1)

k. + ı rümmānü'l-ķāmız (38a/10)

[= 3]

ķivā : bk. ķivām

k. (36a/13)

[= 1]

ķivām : <Ar. 1. Sıvılarda koyuluk,
yoğunluk. 2. Sıvıların koyuluk derecesi.

k. + a (35a/10), (35a/6), (35b/3),

(35b/9), (36a/1), (36b/8), (37a/4),

(37b/2)

k. + ına (34b/15)

[= 9]

ķızar- : Kırmızı veya ona yakın bir renk
almak.

k.-a (6a/13)

k.-ub (13b/15)

[= 2]

ķızard- : Kızarmasına sebep olmak.

k.-ur (15a/1)

[= 1]

ķızdur- : Kızdırmak, aşırı ısıtmak.

k.-ur (14a/3), (14b/1)

[= 2]

kızıl : Kızıl, kırmızı.

k. (15b/2), (17a/8), (25a/12),
(26a/7), (26a/9), (28b/2), (31b/13),
(35b/6), (38b/11), (39b/11), (39b/12),
(40b/6), (5a/10)

[= 13]

ki : <Far. Ki.

k. (10a/12), (10a/14), (10b/4),
(11a/13), (11a/13), (11b/10), (11b/11),
(11b/3), (11b/4), (11b/7), (12a/12),
(12a/2), (12a/2), (12a/6), (12b/14),
(13a/15), (13a/5), (13b/1), (13b/14),
(13b/2), (13b/9), (14a/10), (14a/10),
(14a/8), (15a/13), (15a/14), (15a/3),
(15b/14), (16a/10), (16a/13), (16a/14),
(16a/7), (16b/15), (17a/1), (17a/2),
(17a/3), (17a/6), (17b/12), (17b/3),
(17b/9), (18a/15), (18b/5), (19a/14),
(19a/2), (19b/2), (1b/5), (1b/5), (1b/6),
(1b/7), (1b/8), (1b/8), (20a/3), (20a/5),

(21a/10), (21a/2), (22a/14), (22b/4),
(23b/14), (25b/12), (26a/15), (26a/2),
(26a/5), (26a/6), (26b/11), (26b/11),
(26b/8), (27a/8), (27a/9), (27b/6),
(28a/9), (29b/2), (2a/11), (2a/11),
(2a/13), (2a/3), (2a/4), (2a/5), (2b/9),
(30a/9), (30b/8), (31b/3), (32a/4),
(34a/13), (34b/5), (35a/3), (35a/3),
(37a/15), (38a/4), (38a/9), (38b/12),
(3a/10), (3a/6), (3a/9), (3b/2), (3b/7),
(41b/1), (4b/13), (4b/14), (4b/6),
(5a/10), (5b/14), (5b/8), (6a/12),
(6b/11), (7a/5), (7b/13), (8a/1), (8a/3),
(8a/8), (8b/3), (8b/8), (9a/1), (9a/6),
(14b/7), (7b/7), (16b/9), (17b/10),
(17b/3), (17b/7), (20b/12), (8b/1)

[= 121]

kibritlü : Kibritli, kükürtlü.

k. (23a/6)

[= 1]

kici : Küçük, ufak. “kiçi”

k. (24a/5), (31b/1)

k. + ola (29a/9), (31a/6)

[= 4]

kiçirek : Daha küçük. “kiçirek”

k. (19b/8)

[= 1]

kim : 1. Kim. 2. Ki.

k. (10a/11), (10a/2), (10a/3),
(10a/4), (10a/4), (10a/5), (10a/7),
(10a/9), (10a/9), (10b/12), (10b/13),
(10b/14), (10b/15), (10b/2), (10b/3),
(10b/4), (10b/6), (10b/7), (10b/9),
(11a/14), (11a/2), (11a/6), (11a/9),
(11b/11), (11b/12), (11b/12), (11b/13),
(11b/14), (11b/15), (11b/9), (12a/1),
(12a/1), (12a/14), (12a/15), (12a/2),
(12a/3), (12a/4), (12a/5), (12a/6),
(12a/7), (12a/8), (12a/9), (12a/9),
(12b/11), (12b/15), (12b/2), (12b/3),
(12b/3), (12b/6), (12b/9), (13a/11),
(13a/2), (13a/3), (13a/4), (13a/6),
(13a/7), (13a/8), (13b/10), (13b/11),
(13b/11), (13b/12), (13b/14), (13b/15),

(14a/1), (14a/2), (14a/2), (14a/7),
(14b/10), (14b/10), (14b/12), (14b/12),
(14b/13), (14b/14), (14b/15), (14b/3),
(14b/4), (14b/8), (14b/9), (15a/5),
(16a/10), (16a/4), (16a/7), (16b/11),
(16b/14), (16b/2), (16b/3), (16b/3),
(16b/5), (16b/5), (16b/6), (16b/6),
(16b/7), (16b/8), (17a/11), (17a/12),
(17a/13), (17a/5), (17a/9), (17b/2),
(17b/5), (17b/6), (18a/1), (18a/10),
(18a/11), (18a/12), (18a/14), (18a/15),
(18a/5), (18a/6), (18a/8), (18a/9),
(18b/11), (18b/12), (18b/13), (18b/15),
(18b/6), (18b/7), (19a/10), (19a/10),
(19a/15), (19a/6), (19a/8), (19a/9),
(19b/12), (19b/12), (19b/3), (19b/9),
(1b/10), (1b/13), (1b/14), (1b/15),
(1b/3), (20a/10), (20a/11), (20a/13),
(20a/4), (20a/6), (20a/8), (20b/10),
(20b/10), (20b/13), (20b/2), (20b/3),
(20b/3), (20b/4), (20b/4), (20b/5),
(20b/5), (20b/6), (20b/7), (20b/8),
(21a/4), (21a/6), (21a/9), (21b/11),
(21b/13), (21b/15), (21b/6), (22a/11),

(22a/11), (22a/13), (22a/15), (22a/15), (29a/5), (29a/6), (29a/9), (29b/1),
 (22a/3), (22a/8), (22a/9), (22a/9), (29b/10), (29b/11), (29b/15), (29b/3),
 (22b/11), (22b/11), (22b/11), (22b/15), (29b/3), (29b/5), (29b/6), (29b/7),
 (22b/3), (22b/5), (22b/7), (22b/8), (29b/7), (2a/14), (2a/7), (2a/7), (2b/1),
 (23a/12), (23a/13), (23a/13), (23a/14), (2b/2), (30a/13), (30a/14), (30a/3),
 (23a/15), (23a/2), (23b/1), (23b/10), (30a/5), (30a/6), (30a/8), (30b/1),
 (23b/10), (23b/13), (23b/15), (23b/2), (30b/15), (30b/5), (30b/6), (30b/7),
 (23b/2), (23b/3), (23b/7), (24a/10), (30b/8), (31a/15), (31a/3), (31a/4),
 (24a/4), (24a/6), (24a/9), (24b/10), (31a/6), (31a/8), (31b/1), (31b/2),
 (24b/11), (24b/13), (24b/14), (24b/14), (31b/3), (31b/4), (32a/2), (32a/3),
 (24b/3), (24b/4), (24b/5), (24b/7), (32a/4), (32b/10), (32b/11), (32b/8),
 (24b/8), (25a/12), (25a/14), (25a/3), (32b/9), (33a/10), (33a/2), (33a/3),
 (25a/8), (25a/8), (25a/9), (25b/10), (33a/9), (33b/10), (33b/11), (33b/4),
 (25b/12), (25b/13), (25b/14), (25b/3), (33b/5), (34a/8), (34b/1), (34b/10),
 (25b/3), (25b/4), (25b/6), (25b/7), (34b/11), (34b/13), (34b/2), (34b/3),
 (25b/9), (26a/1), (26a/12), (26a/12), (34b/4), (34b/6), (34b/9), (35a/13),
 (26a/15), (26a/4), (26a/6), (26a/7), (35a/14), (35a/7), (35b/1), (35b/13),
 (26a/9), (26b/10), (26b/13), (26b/14), (35b/6), (36a/5), (36a/6), (36b/15),
 (26b/6), (27a/10), (27a/2), (27a/2), (36b/2), (36b/2), (37a/1), (37a/13),
 (27a/4), (27b/10), (27b/11), (27b/12), (37a/2), (37a/6), (37a/8), (38a/10),
 (27b/14), (28a/1), (28a/13), (28a/14), (38a/14), (38a/15), (38a/4), (38a/5),
 (28a/15), (28a/2), (28a/3), (28a/5), (38b/1), (38b/7), (38b/8), (38b/9),
 (28a/6), (28b/6), (28b/6), (29a/10), (39a/1), (39a/2), (39a/4), (39a/5),
 (29a/11), (29a/12), (29a/12), (29a/15), (39a/7), (39b/10), (39b/2), (39b/9),

(3a/4), (3b/11), (3b/13), (3b/15), (3b/4),
(3b/8), (40a/1), (40a/14), (40a/3),
(40a/5), (40a/5), (40a/8), (40a/9),
(40b/12), (40b/15), (40b/15), (40b/2),
(40b/3), (41a/1), (41a/5), (41a/9),
(41b/11), (41b/3), (41b/5), (41b/7),
(4a/1), (4a/1), (4a/10), (4a/13), (4a/4),
(4a/6), (4a/7), (4a/9), (4b/1), (4b/10),
(4b/2), (4b/4), (4b/4), (4b/7), (4b/9),
(5a/13), (5a/5), (5a/7), (5a/7), (5b/1),
(5b/10), (5b/2), (5b/3), (5b/5), (5b/7),
(5b/8), (6a/12), (6a/15), (6a/4), (6a/4),
(6a/9), (6b/10), (6b/12), (6b/2), (6b/4),
(6b/7), (7a/11), (7a/13), (7a/14), (7a/3),
(7a/5), (7a/7), (7b/10), (7b/11), (7b/12),
(7b/5), (7b/6), (7b/8), (7b/8), (8a/10),
(8a/2), (8a/5), (8a/9), (8b/1), (8b/11),
(8b/14), (8b/15), (8b/5), (8b/6), (8b/9),
(9a/10), (9a/12), (9a/13), (9a/15),
(9a/2), (9a/3), (9a/4), (9a/5), (9a/6),
(9a/8), (9a/9), (9b/1), (9b/11), (9b/12),
(9b/14), (9b/14), (9b/6), (9b/8), (4b/8),
(4b/8), (10a/10)

k. + üñ (10a/12), (10a/14),
(14a/8), (14a/9), (31b/3)

[= 463]

kimnūn : < Ar. Kimyon,
maydanozgillerden, bir yıllık ıtırılı otsu
bitki; (*Cuminum cyminum*) ve bu
bitkinin tohumlarından elde edilen ve
baharat olarak kullanılan hoş kokulu,
sinirleri uyarıcı, mideyi yatıştırıcı, gaz
giderici özelliği bulunan toz.

k. (29b/9)

[= 1]

kir : Bedenin veya nesnelerin üzerinde
oluşan pislik.

k. + den (21a/13)

k. + in (41b/12)

[= 2]

kirlü : Kirli.

k. (20b/8)

[= 1]

kişi : Kimse, insan.

[= 1]

k. (15a/3), (17b/11), (22a/15),
(24a/6), (25a/12), (26a/3), (6a/15),
(7a/3)

kitāb : <Ar. Bir araya getirilmiş yazılı
veya basılı yapraklardan meydana gelen
bütün, kitap.

k. + ler (15b/11)

k. + a (3a/9), (4b/14)

k. + lerde (6b/7)

k. + da (4b/13)

k. + lere (30a/11)

k. + ı (3a/7)

k. + lerün (5a/3), (5b/12)

k. + ı güzide-i 'ilm-i tıbbdur

k. + nün (17a/8), (24a/10),
(25a/9), (28b/14), (40b/2)

(1b/1)

k. + ların (2b/7)

k. + ye (20a/6), (21b/13),
(22a/1), (22a/5), (23a/3), (25b/10),
(25b/14), (28a/9), (28b/2), (28b/4),
(4b/8), (6b/10), (8a/2), (8a/3), (8a/7)

k. + umuz (11b/11), (3a/6)

k. + umuzdan (34b/5)

[= 9]

k. + yle (24a/15), (24b/1),
(27a/9)

kitab : bk. kitāb

k. + da (3a/8)

[= 36]

[= 1]

kişniç : <Far. Kişniş otu; (*Coriandrum
sativum*).

ko- : Koymak, bırakmak.

k. (34a/4)

k. (35a/15), (35a/2)

k.-dum (3a/6)

k.-maz (22b/15)

kok- : Koku çıkarmak.

k.-r (12b/4)

k.-a (19b/7)

k.-ya (18b/9)

[= 1]

[= 6]

koğu : Cisimlerden yayılan zerrelere
burun zarındaki sinirlerde meydana
getirdiği duyu.

koç : Damızlık erkek koyun.

k. (32a/9)

k. + sı (17a/14), (19b/13)

k. + etidür (30b/11)

k. + sın (38a/4), (41b/12),

[= 2]

(41b/2)

koça : Yaşlı, ihtiyar, pir.

[= 5]

k. + lara (19a/12), (20a/5),

kopar- : Kopmasını sağlamak,
kopmasına yol açmak.

(23a/5)

[= 3]

k.-ur (14b/7), (15b/12), (36b/14)

kocald- : Yaşlandırmak, ihtiyarlatmak.

[= 3]

k.-ur (10b/15)

korq- : 1. Korkuya kapılmak, korku
duymak, ürkmek. 2. Tasalanmak,
endişe etmek.

[= 1]

kocalık : Yaşı ilerlemiş olma durumu.

k. (30b/4)

k.-ar (7a/7), (5b/3), (5b/3),

(5b/5)

[= 1]

[= 4]

ķorku : Kaygı, endişe.

k.-asın (37a/2)

k. + da (24a/12)

[= 12]

[= 1]

ķorkusuz : Korkusu olmayan, yürekli,

gözü pek, pervasız.

ķoyı : Sıvılık derecesi fazla olan, akışkanlığı az olan, kesif, sulu karşıtı.

k. (36a/1)

k. (22b/7), (39b/8)

[= 1]

[= 2]

ķoruk : Koruk, henüz olgunlaşmamış üzüm.

ķoyun : Geviş getirenlerden, eti, sütü ve yapağısından faydalanılan, boynuzlu, memeli, evcil hayvan: (*Ovis aries*).

k. (33b/14)

k. + etine (33b/13)

k. + aşı (20a/12), (27b/1)

[= 1]

k. + şuyı (29b/4), (5b/9)

ķöz: <Far. Ceviz; (*Juglans regia*).

[= 5]

k. + cicegin (41a/11)

ķoy- : bk. ķo-

k. + ı (25b/12), (32a/1)

k. (35a/14), (36b/1)

k. + uñ (41a/5)

k.-a (34b/10), (39a/13)

[= 4]

k.-alar (37a/15), (37b/1),

ķök : Kök, dip.

(38a/3), (39a/4), (39a/4), (39a/5),

k. (41a/13)

(41b/10)

k. + in (18b/8)

k. + inün (37a/10), (37a/10),
(37a/10)

[= 5]

köknār : < Far. Çamgiller
familyasından, gövdesi boz, yaprakları
kara, kışın yapraklarını dökmeyen,
reçineli, kozalaklı orman ve süs ağacı.
(*Abies cilicica*).

k. + ici (25b/11), (6a/2)

[= 2]

kömür : Yüksek basınç veya yüksek
sıcaklık altında bitkilerin yapısının
değişmesi sonucu meydana gelen,
karbonca çok zengin, siyah, yanıcı,
kalorisi yüksek madde.

k. + i (41b/3)

[= 1]

köpüg : bk. köpük

k. + i (34b/13), (34b/14),
(37b/7), (40a/11), (40a/7), (41b/4)

k. + in (35a/10), (35b/1),
(35b/9), (36a/13), (37a/3), (37b/2),
(39a/15), (40a/2), (41b/13), (34b/13)

[= 16]

köpük : Bir sıvı üzerinde çeşitli
etkilerle oluşan yığın halindeki hava
veya gaz kabarcıklarından meydana
gelen tabaka.

k. (8a/7)

[= 1]

köşek : Deve yavrusu.

k. (26a/2)

[= 1]

kudret : < Ar. Kuvvet, güç.

k. (1b/5)

[= 1]

kuğı : Perde ayaklılardan, çok uzun ve
zarif boyunlu, gagası ve kanatları geniş,
beyaz veya siyah-beyaz tüylü büyük su
kuşu. (*Cygnus olor*).

k. (28b/2)

k. + dan (16a/3)

[= 1]

[= 4]

kuhl : < Ar. 1. Göz ilacı. 2. Sürme.

kulunc : < Ar. Bedende, özellikle omuz başlarında duyulan şiddetli ağrı.

k. + ı (15a/14)

k. (20a/8), (40b/8)

k. + ı isfahānī (15a/15)

k. + dan (38a/14)

k. + ı rūṣenānı (15a/14)

[= 3]

[= 3]

kulağ : bk. kulağ

kumral : Koyu sarı veya açık kestane rengi.

k. + a (15b/15), (16a/4), (18a/3),
(23a/8), (28b/12)

k. (28b/5)

k. + ın (15b/11)

[= 1]

k. + ından (15b/14), (16a/1),
(16a/3)

kunduz taşığı : Kunduztaşığı otu ve kökü, cavşir, oğlanaşı; (*Ferula alaeochytris*).

k. + ını (16a/2), (16a/2)

k. (26b/3)

k. + uñ (15b/10), (16a/5)

[= 1]

[= 13]

kulağ : Başın iki yanında bulunan işitme organı.

kurd : 1. Uzun ve yumuşak gövdeli, omurgasız, bacaksız, ayağısız veya çok ilkel ayaklı, sürünerek hareket eden küçük hayvan. 2. Bazı çok küçük

k. (11a/14), (24a/2), (33b/13)

böcekler veya böcek larvalarına
verilen isim..

k.-ur (11a/1), (11a/3), (11a/4),
(22b/8), (19a/8)

k. + lu (35b/13)

[= 8]

[= 1]

kurıldıl- : Kurutulmak.

kurdsuz : Kurtsuz.

k.-mı (32a/12)

k. (36a/5)

[= 1]

[= 1]

kurıl-da- : Guruldamak.

kurı : Kuru.

k.-ya (6b/15)

k. + dur (29b/14)

[= 1]

[= 1]

kurıt- : Kurutmak.

kurı- : Kurumak.

k.-sa (25b/15)

k.-ya (27a/8), (26b/12), (40a/3)

k.-maya (41a/15)

[= 3]

[= 2]

kurıd- : 1. Suyunu ve ıslaklığını giderip
kuru duruma getirmek. 2. Cılız duruma
getirmek, zayıflatmak.

kurtıl- : Bir tehlikeden, sıkıntılı bir
durumdan sıyrılmak, uzaklaşmak.

k.-a (16a/2)

k.-a (11b/15), (13a/5), (17b/4),
(20a/5), (22b/4), (26a/5), (9a/7)

k.-alar (38a/12), (38a/7)

k.-alar (32a/5)

k.-asın (11b/4)

[= 9]

ķuru : Kuru.

k. (21b/4), (29a/10), (29a/14),
(29a/14), (29a/9), (32a/14), (33a/4),
(33a/4), (38a/15), (38b/10)

[= 10]

ķurud- : Kurutmak.

k.-alar (5a/5)

[= 1]

ķuř- : Midesinde bulunanları ağızdan
dışarıya atmak, istifra etmek.

k. (27a/14)

k.-a (14b/8), (18a/11), (18a/13)

k.-aşı (14b/7)

k.-duğı (18b/13)

k.-dukdan (18b/14), (19a/1)

k.-maķ (13b/11), (18a/1),
(18a/10), (18a/12), (18a/14), (18b/5),
(18b/5), (27a/14), (28a/6), (28b/11),
(4b/11)

k.-maķdan (14b/8), (18a/8),
(19a/2), (24a/14)

k.-maķlığı (36a/8)

[= 24]

ķuřmağ : bk. ķuř-

k. + ı (35b/12), (35b/4), (36a/4)

k. + ıcün (18a/14)

k. + ıla (13b/10)

k. + ıladur (13b/8)

k. + uņ (17b/14), (17b/15)

[= 8]

ķuř : Yumurtlayan omurgalılarından
gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, bedeni
tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak
adı.

k. (30b/15)

k. + lar (28b/9)

k. + larınuņ (31b/8)

k. + laruḡ (29a/8), (30b/11),
(30b/13), (30b/14), (31a/2), (5a/12)

[= 9]

kuşluk : bk. kuşluk

k. (16b/6)

[= 1]

kuşluḡ : bk. kuşluk

k. + a (27b/12)

[= 1]

kuşluk : Günün sabahla öğle arasındaki
saatleri, kuşluk vakti.

k. (17b/3)

k. + öyninden (10a/3)

[= 2]

kuṭ'a : < Ar. Bir çeşit hurma.

k. (39a/3)

[= 1]

kuvā : < Ar. Kuvvetler.

k. + y1 (27b/14)

k. + y1 nefsanī (17b/1)

[= 2]

kuvvet : < Ar. Güç, kudret.

k. (25a/11), (25a/8), (36a/3),

(3a/13), (3a/14)

k. + i (33a/11)

k. + i beden (5b/1)

k. + i hāfızası (18a/11)

k. + i hāzıması (17b/7)

k. + i hāzımayı (17b/10)

k. + i sākıṭ (24a/3)

k. + leri (17a/6)

k. + lerini (23a/4)

k. + vère (17a/7)

k. + vèür (14b/11), (25a/11),

(25a/15), (25a/9), (25b/1), (25b/13),

(25b/3), (26a/3), (26b/2), (26b/9),

(33a/13), (35b/4), (39b/9), (40a/8)

k. + vèrürler (26a/12), (26a/15) [= 3]

[= 30]

küncîd: < Far. Susam; (*Sesamum indicum*).

ķuyı : bk. ķuyu

k. + ŗuyı (12a/14)

k. (39b/12), (40a/10)

k. + ŗuyın (11b/13)

[= 2]

[= 1]

kündüs turpı : Çoğın otu, çöven otu; (*Saponaria officinalis*).

ķuyu : Su tabakasına varılncaya kadar daire ŗeklinde kazılıp çevresine duvar örölen ve içindeki su kova veya tulumba ile alınan derin çukur.

k. (18b/10)

[= 1]

ķürk : Kürk, post.

k. + lar (13a/9)

k. (28b/5)

[= 1]

k. + gèymek (28b/3)

ķuzı : Koyun yavrusu.

k. + ler (28a/15)

k. (28b/2), (28b/5)

[= 3]

k. + derisinden (28b/4)

-L-

k. + etidür (30b/10)

lā : < Ar. Menfî, olumsuzluk ilgeci.

[= 4]

l. (1b/10), (1b/11), (4a/12),

ķüllı : < Ar. 1. Umumi, bütün. 2. Çok.

(4a/12)

k. (38b/11), (9a/15), (7a/9)

[= 4]

lā-cerem : < Ar. Şüphesiz; besbelli,
elbette.

1. (26a/10), (28a/4), (2a/14),
(4b/3), (4b/6)

[= 5]

laḥm : < Ar. Et.

1. + ı (13a/2), (8a/9)

1. + ı bakara (30a/3)

1. + ı erneb (30a/4)

[= 4]

laḥ : < Ar. Kırmızı renkte değerli bir
taş.

1. (15b/2)

[= 1]

laṭīf : < Ar. Temiz, hoş giden, hoş.

1. (10a/7), (13b/4), (20a/2),
(29a/5), (36b/13), (5a/14)

1. + den (29a/12)

1. + dendür (29b/2)

1. + eder (29b/1)

1. + eyle (27a/15)

1. + in (3b/5), (29b/14)

1. + olur (13a/11)

[= 13]

lāyık : < Ar. Yakışan, yaraşır.

1. + dur (4b/3), (4b/6)

1. + ola (4a/1)

[= 3]

lāzım : < Ar. Gerekli, gerek.

1. + gelür (3b/15), (4a/2), (4a/3)

[= 3]

leblāb : < Ar. Bir tür sarmaşık; (*Hedera helix*).

1. (34a/6)

[= 1]

leṭāfet : < Ar. Latiflik, hoşluk.

1. + de (30a/13)

[= 1]

leṭāyif : < Ar. Latifeler. “leṭāʾif “

l. + i celīleye (3a/5)

l. + leri (25a/14)

[= 2]

levz : < Ar. Badem; (*Amygdalus communis*).

l. (25b/11)

l. + i muḳaṣṣer (37b/12)

l. + i mürr (38a/2)

[= 3]

lezc : < Ar. 1. Yapışkan, kopmadan uzayan; balgam.

l. (13a/5)

[= 1]

lezzet : < Ar. Lezzet, tat.

l. + vērür (26b/13), (26b/14),
(27a/1)

l. + vērürler (26b/10)

[= 4]

līkin : < Far. Lakin.

l. (11a/11), (11b/9), (13a/9),
(15a/1), (17b/8), (18a/10), (18a/14),
(18b/13), (19a/14), (19b/3), (20a/12),
(22a/7), (22b/1), (24a/11), (27a/9),
(28b/1), (28b/12), (29b/11), (29b/5),
(30b/10), (30b/12), (30b/3), (31b/12),
(31b/13), (31b/14), (33b/5), (34b/9),
(39a/7), (3b/2), (4b/5), (7b/5), (8a/11),
(9a/8)

[= 33]

likin : bk. līkin

l. (32b/4), (33a/1), (33a/13),
(33a/3), (33a/5), (33b/1), (34a/15),
(34a/5), (38a/9), (39b/2)

[= 10]

liküllü : < Ar. Hepsi için.

l. (14a/7), (10b/5)

[= 2]

līmūn : < Gr. Limon, turunçgillerden,
sıcak ülkelerde yetişen beyaz çiçekli bir
ağaç; (*Citrus limonum*) ve bu ağacın
sarı renkli, kokulu, suyu ekşi, yumurta
biçimindeki meyvesi.

l. + ı (36a/10)

l. + şūrbāsı (19a/11)

l. (27b/1), (36a/7), (5b/9)

[= 5]

lisān-ı ‘aṣāfir : < Ar. Kuşdili bitkisi;
(*Rosmarinus officinalis*).

l. (39b/11)

[= 1]

loḵma : < Ar. Lokma, sokum.

l. (12b/9)

[= 1]

lu‘āb : < Ar. Salya; bitki suyu.

l. + ın (19b/15)

l. + ıyla (37b/15), (38a/3)

[= 3]

lūbiyā : < Far. Börülce; (*Vigna
sinensis*).

l. (30a/7)

[= 1]

lū‘lū’ : < Ar. İnci.

l. + i bi-ğayri şaḵb (15b/2)

[= 1]

lüzūc : < Ar. Yapışkan, kopmadan
uzayan.

l. + balğamdan (37b/6)

l. + balğamı (40a/13)

[= 2]

lüzūcet : < Ar. 1. Yapışkanlık. 2.

Yapışıp uzayan şeyin hali.

l. (29a/10)

[= 1]

-M-

mā : < Ar. Su, özsu.

m. (25a/7), (25b/2), (26a/11),
(2b/12), (4a/1)

[= 5]

ma'cūn : < Ar. Hamur kıvamına
getirilmiş bir grup ilacın ortak adı.

m. (40b/1)

m. + ède (40b/7)

m. + èdeler (40a/15)

m. + eyleye (40b/14)

m. + ı (40b/15), (40b/2)

m. + ı cālīnūs (40b/1)

m. + ı ekir (40b/12)

m. + ı rāḥat (40b/8)

[= 9]

ma'cūnu'n-necāḥ : < Ar. Kurtulma
macunu.

m. (40a/13)

[= 1]

ma'dan : < Ar. İstenilen, beğenilen.(?)

m. (2b/10)

[= 1]

mādde : < Ar. Madde, element, öge.

m. (14a/15), (34b/1)

m. + ler (18a/7)

m. + lerin (14b/6)

m. + yi (14b/1)

[= 5]

ma'de : < Ar. Mide.

m. (19b/12), (8a/10), (8a/7)

m. + dağı (16b/15)

m. + de (11b/13), (13b/2),
(17a/3), (19b/13), (19b/9), (6a/8),
(8a/4), (8a/6), (8a/8), (8b/13), (9b/10)

m. + den (13b/11), (37a/6),
(8a/14), (8a/4)

m. + lerinde (29b/6), (5b/6)

m. + nün (12b/7), (17a/1),
(8a/9), (9a/1), (9a/2), (9b/8)

m. + si (30a/15), (8a/2), (9b/1)	[= 1]
m. + sinde (8a/3), (9b/4)	maḥrūr : < Ar. İçi hararetli olan, ateşli,
m. + sinden (8a/13)	ateşlenmiş, kızmış.
m. + ye (10a/6), (35b/4), (39b/14), (8a/12), (8a/8)	m. + ı mizāc (22a/3), (20b/11), (23a/3), (7b/15)
m. + yi (11a/2), (18a/1), (18a/6), (35b/11), (36a/14), (36a/8), (36b/12), (37a/7), (4a/5), (8a/2), (8a/6)	[= 4]
[= 49]	maḥrūru'l-mizāc : < Ar. Ateşli mizaç.
mağrib : < Ar. Mağrib, batı, batı ülkeleri.	m. (22a/7)
m. (12a/3)	[= 1]
[= 1]	maḥşūş : < Ar. 1. Layık. 2. Özel, bilhassa. 3. Ayır, başlı başına.
maḥbūb : < Ar. Sevilen, sevgili.	m. + dur (14a/11), (14a/8)
m. + uñ (25a/10)	[= 2]
[= 1]	maḥzā : < Ar. Halis, katkısız, tam.
maḥmūde : < Ar. Mahmudiye otu, mahmude, bingöz; (<i>Convolvulus</i> <i>scammonia</i>).	m. (10b/7)
m. + yi (26b/14)	[= 1]
	māiyy : < Ar. Su.
	m. + in (3b/5)
	[= 1]

maḵṣūd : < Ar. İstenen, niyet edilen,
güdülen, amaçlanan.

m. (2b/11)

[= 1]

m. (19a/14), (27a/9)

m. + ın (34b/6)

[= 3]

malaṭara : < İt. Arapsaçı, rezene.

“mulaṭara, malaṭura”

m. + suyuyla (37b/10)

[= 1]

māle : < Far. Hoca, molla.

m. (11b/7)

[= 1]

mālīḥūlyā : < Ar.-Gr. Melankoli;
vesvese, kara sevda, kuruntu, boş
hayaller, delilik.

m. (23b/13)

m. + dan (17b/12)

[= 2]

mālīkū’r-rīḳābū’l-ūmem : Terkip adı.

ma‘lūm : < Ar. Bilinen, belli.

m. + oldu (4b/8)

m. + olunur (21a/9)

[= 2]

māni‘: < Ar. Engel, özür; engel olma,
engel olan.

m. + den (6a/8)

m. + dür (10b/15)

m. + olmaya (24b/10)

[= 3]

manşıblu : Dereceli.

m. (24b/1)

[= 1]

maraz : < Ar. Hastalık.

m. + lar (17a/14), (17a/5),

(24a/1), (28a/4)

m. + ları (17a/15)

[= 2]

m. + larından (32a/5)

[= 6]

mārul : < Gr. Birleşikgillerden, salatası yapılan, çiğ olarak yenebilen, yeşil ve bol yapraklı bitki; (*Lactuca sativa*).

m. (29a/11), (34a/8)

[= 2]

m. (31a/13), (33b/3)

[= 2]

māsik : < Ar. 1. Yapışkan. 2. Tutan, zapteden.

maşrık : < Ar. Güneşin doğduğu yer veya yön, gün doğusu, doğu, şark, mağrip karşıtı.

m. + a (12a/3)

[= 1]

m. (8a/13)

[= 1]

māye : < Far. Maya, öz, asıl, cevher, yaratılış, seciye.

maşnū'āt : < Ar. Sanatle yapılmış şeyler.

m. + dedür (3a/13)

m. + den (3a/15)

m. + ında (1b/9)

m + yile (3a/12)

[= 1]

m. + sinden (26a/2)

maştakī : < Gr. Sakız ağacı, fıstık ağacı vb. kabuğundan elde edilen sakız, bir çeşit reçine. (*Pistacia lentiscus*).

[= 4]

māyhūş : < Far. Tadı şekerli ve az ekşi olan.

m. (39b/14), (40a/1)

m. (35b/6)	m. (17b/15)
m. + nāruḡ (36b/6)	m. + a (21b/7), (24a/7)
[= 2]	m. + ı (11a/13), (11a/8), (6a/9)
māyil : < Ar. Andırır, benzer. “mā’il”	m. + ın (11a/6), (11a/7), (19a/4)
m. + dür (31b/4), (32b/10), (32b/11), (32b/12)	m. + ından (11b/15), (27b/6), (9a/7)
m. + ola (5b/6)	m. + lardan (13a/5), (30a/2), (6a/9)
[= 5]	[= 15]
mā-yucib : < Ar. Uyduğu şey	māzū : < Far. Mazı; (<i>Thuya</i>).
m. (8b/4), (9a/14)	m. + yı (41a/13)
[= 2]	[= 1]
māzārr : < A. Zararlar, ziyanlar.	mecārī : < Ar. 1. Su yatakları.
m. (23a/11)	m. + si (7b/11)
m. + ı menāfi‘den (1b/8)	[= 1]
m. + ın (20a/15), (23a/12)	meger : < Far. Eğer, o durumda.
[= 4]	m. (19a/8), (20a/10)
māzarrat : < Ar. Zarar, ziyan; zarar verme, dokunma.	[= 2]

mekāriḥ : <Ar. Tiksinilecek şeyler;
dertler, sıkıntılar.

m. (2a/3)

[= 1]

m. + den (15a/15), (1b/9)

[= 2]

mekkī : Mekke şehrine ait, Mekke ile
ilgili (şey).

memleket : <Ar. Ülke; şehir.

m. + ine (2b/9)

[= 1]

memleketü : bk. memleket

m. (41b/4)

[= 1]

melāṣere : <Ar. Rezene; (*Foeniculum
vulfare*). “mālsara”

m. (2b/14)

[= 1]

men : Ben. Teklik birinci kişiyi
gösteren söz.

m. + şuyıyla (27a/7)

m. + toḥmı (27a/6)

[= 2]

m. (1b/15), (2b/6), (3a/3)

[= 3]

melceü'l-efāzıl : <Ar. Bilginlerin
sığındığı yer.

men : <Ar. Kim, kim ki.

m. (1b/10)

m. (2b/13)

[= 1]

[= 1]

memdūḥ : <Ar. Medholunmuş,
övülmüş; övülecek.

men^c : <Ar. Engelleme, engel olma,
durdurma.

m. + eder (10b/13), (12b/12),
(12b/5), (35b/4), (36a/4), (39b/15),
(41b/5), (8b/12)

m. + ederüz (7b/15)

m. + êtdiler (11a/14), (11b/1)

m. + etmek (17b/10)

m. + ètmeye (14b/8)

m. + kıldılar (11b/2)

[= 14]

menāfiʿ : < Ar. Yararlar, faydalar.

m. (23a/11)

m. + den (1b/8)

m. + in (20a/15), (23a/11)

[= 4]

menāfiʿat : bk. menāfiʿ

m. (36b/10)

[= 1]

menāfiʿiʿl-ḥammām : < Ar. Hamamın
faydaları.

m. (21a/1)

[= 1]

menāfiʿiʿl-ḥareket : < Ar. Hareketin
faydaları.

m. (13b/13)

[= 1]

menāfiʿiʿl-iḡtisāl : < Ar. Yıkanmanın
faydaları.

m. (23a/1)

[= 1]

menāfiʿiʿl-ḳayʿ : < Ar. Kusmanın
faydaları.

m. (17b/15)

[= 1]

menevüş : < Far. 1. Menengiç, sakız
ağacının yemişi, çitlembik. 2. Menevşe;
(*Viola tricolor*).

m. (19a/11), (19a/11), (32a/14)

[= 3]

menfa‘at : < Far. Menfaat, yarar.

m. (21b/7)

m. + de (29a/13)

m. + i (21b/7)

m. + in (19a/6)

m. + leri (24a/7)

m. + lerin (13b/14)

[= 6]

meni : bk. menī

m. + si (26a/8)

m. + sin (3a/13)

m. + sindedür (3a/14), (3b/3)

m. + sinden (3a/12), (3b/4)

m. + siyile (3a/11)

[= 7]

menī : < Ar. Neslin devamını sağlayan
erkeklik tohumu, bel suyu, bel, atmık,
er suyu, nutfē, sperma.

m. (30b/5), (31a/10), (31b/5),
(3a/15), (3b/2)

[= 5]

mensūb : < Ar. Bir kimse, bir görüş
veya şeyle ilgisi, bağı bulunan, ilgili,
ait.

m. + olanlar (3a/1)

[= 1]

mercimek : < Far. 1. Mercimek. 2. Bu
bitkinin çorbası ve yemeği yapılan,
besin değeri yüksek, yassı ve yuvarlak
taneli tohumu; (*Lens culinaris*).

m. (15a/7), (30a/6), (33b/10),
(33b/9), (6a/2), (7a/12)

[= 6]

merkaşışā : < Ar. Göz taşı ve rûşena
taşı denen maden.

m. (15b/1)

[= 1]

merrāt : < Ar. Defalar, kerreler.

m. + ile (18b/12)

[= 1]

mersin : <Gr. Mersingillerden, kışın yapraklarını dökmeyen, Akdeniz sahillerinde çok bulunan, eğri büğrü gövdeli, beyaz çiçekli, hoş kokulu, uzun ömürlü ağaç; (*Myrtus communis*).

m. + yemişi (34a/1)

[= 1]

merṭūb : <Ar. Rutubetli, nemli, ıslak.

m. (21b/14), (5a/3)

m. + olur (17a/9)

[= 3]

mesāmm : <Ar. Cilt üzerindeki küçük delikler.

m. + eder (21a/12)

m. + ı (22b/12)

m. + ları (22b/15)

[= 3]

meṣelā : <Ar. Misal olarak, şunun gibi, söz gelişi.

m. (7b/11)

[= 1]

meṣīhī : <Ar. Meşhur bir hekim, Ebu Sehl. (öl. 1010-1011?)

m. (2b/8)

[= 1]

meṣḡūl : <Ar. Bir işle uğraşan.

m. (23b/13), (9b/7)

m. + eder (9b/9)

m. + ola (17b/9), (24b/7),

(26b/12)

m. + olası (27a/1)

m. + oldum (2b/6)

m. + olma (11a/12)

m. + olmaz (9b/10)

m. + olur (16a/12), (16a/9)

[= 12]

mevclü : Dalgalı.

m. + ola (12a/8)

[= 1]

mevcūdāt : <Ar. Var olanlar, hazır olanlar.

m. (1b/7)

[= 1]

mevīzec : <Far. Zehirli bir bitki türü, bit otu, kokar ot, mevezek, mevzek; (*Delphinium staphisagria*).

m. (41b/9)

[= 1]

mevt : <Ar. Ölüm.

m. (16a/15), (4a/14)

m. + i ṭabīʿī (4a/10)

[= 3]

mevz : <Far. Kuru üzüm. "meviz"

m. (31b/10)

[= 1]

mevzū^c : <Ar. Konu; geçer olan.

m. + dan (2a/13)

m. + ı (2a/12), (2a/14)

[= 3]

mevzūn : <Ar. Vezinli söz.

m. (16a/5)

[= 1]

meyl : <Ar. 1. Eğilme, eğilim. 2. Sevme, gönül akışı.

m. + eder (33b/11)

m. + etdügin (9a/12), (9a/9)

m. + i (24b/6), (2b/15), (9a/11),

(9a/9)

[= 7]

mezkūr : <Ar. Adı geçen, anılan.

m. (14a/12)

m. + den (30b/10)

[= 2]

mezkūrāt : < Ar. Adı geçenler,
anılanlar.

m. (29b/1)

m. + ı (28a/8), (4a/13)

m. + uñ (8b/2)

[= 4]

mezlekī : bk.maşṭakī

m. (40b/4), (40b/9), (40a/2)

[= 3]

mısr : < Ar. Afrika da bir ülke.

m. + a (2b/6)

[= 1]

mişmiş : < Ar. Kayısı; (*Prunus armeniaca*). “mişmiş”

m. (33b/3)

[= 1]

mīe : < Ar. Mesihî'nin tıp eserinin adı.

m. (2b/8)

[= 1]

mimmā : < Ar. Göre.

m. (4a/1), (4a/3)

[= 2]

min : < Ar. -den, -den beri.

m. (11b/7), (1b/10), (38b/11),

(8b/4)

[= 4]

mine'l-ağdiye : < Ar. Yemekten beri.

m. (8b/4)

[= 1]

mine'l-bürūd : < Ar. Soğuktan beri.

m. (38a/1)

[= 1]

mine'l-ḥarāret : < Ar. Sıcaklıktan beri.

m. (37b/12)

[= 1]

mine's-sem' : < Ar. İşitmeden beri.

m. (15b/9)

[= 1]

mine't-ṭa'āmi : < Ar. Yemekten beri.

m. (9a/15)

[= 1]

minḥa : < Ar. Ondan, bundan.

m. (6a/10)

[= 1]

miṣkāl : < Ar. Yirmi dört kırıtlık bir
ağırlık ölçüsü.

m. (26b/5), (27a/7), (39a/10),
(39a/11), (39a/12), (39a/12), (39a/13),
(39b/14), (40a/12), (40a/4), (40a/7),
(40b/11), (40b/14), (40b/5), (40b/7),
(41a/3)

[= 16]

miṣl : < Ar. Benzer, eş, tıpkı.

m. + i zālīk (29a/1)

[= 1]

misvākīlan- : Misvaklanmak.

m.-alar (41b/14)

[= 1]

mizāc : < Ar. Mizaç, bir insanın
bedeninde bulunan kan, safra, sevda,
balgam unsurlarından birinin
nispetindeki yaratılıştan gelen fazlalık
sebebiyle ortaya çıkıp o insanı
benzerlerinden farklı duruma
getirdiğine inanılan hal.

m. (21a/6), (22a/3), (23a/3),
(25b/13), (28b/13), (28b/14), (7a/11),
(7a/6)

m. + a (11a/10), (20b/11),
(20b/12), (20b/12), (20b/13), (20b/14),
(20b/15), (21a/3), (21a/5), (25b/12),
(28b/5), (36b/13)

m. + ı (12b/7), (31b/6), (32a/10),
(32a/11), (32a/12), (32a/12), (32a/13),
(32a/9), (5b/6), (6a/12), (6b/12), (6b/3),
(7b/11), (7b/15), (7b/3), (32a/9)

m. + ı demevī (32a/4)

m. + ından (32a/10), (32a/11),
(32a/13)

m. + ının (4a/11)

m. + ise (21b/14)

m. + ların (6a/11)

m. + un (10b/8)

[= 44]

mizāclu : Mizaçlı, bünyeye sahip.

m. (21b/15), (22a/2), (22a/5),
(25b/10), (25b/14), (28a/9), (28b/2),
(28b/3), (31b/10), (3a/8), (5a/3), (5a/3),
(5a/3), (6a/15), (6b/10), (7a/2)

m. + ların (36b/13)

[= 17]

muahhar : < Ar. Te'hir edilmiş,
sonraya, geriye bırakılmış; sonraki.

m. (8b/12)

[= 1]

mu'ālece : < Ar. İlaçla tedavi, sağaltım.

m. + étdüm (2b/9)

m. + si (3a/8)

[= 2]

mu'ālī : < Ar. Yücelten, yükselten.

m. (1b/12)

[= 1]

mu'ārız : < Ar. Karşı gelen.

m. + olmaya (4b/4)

[= 1]

mu'ayyen : < Ar. Belli, belirli;
kararlaştırılan.

m. + de (10a/14)

m. + dür (28a/15)

[= 2]

mu'ayyin : < Ar. Tayin eden, belirten.

m. + olur (9b/13)

[= 1]

mūceb : <Ar. Bir söz veya işin gerektirdiği, gerekli kıldığı şey.

m. + ince (2b/6)

[= 1]

mūcez : <Ar. İbnü'n-Nefis [öl. 687/1288]'in ünlü eserinin adı.

m. + de (33b/11)

[= 1]

mūcib : <Ar. Lazım gelen, gereken, gerektiren.

m. + dür (27b/13), (8a/9)

m. + dürler (10a/5), (4a/6)

m. + i (8a/11)

[= 5]

muhaffif : <Ar. Hafifleten, hafifletici

m. + dür (35a/11)

[= 1]

muğallī : 1. Galeyan haline getirilmiş, iyice kaynatılmış. 2. Papatya, ıhlamur, hatmi gibi çiçeklerin kaynatılmış suyu.

m. (19b/4)

[= 1]

muḥāl : <Ar. Mümkün olmayan, olamaz, olmaz, olmayacak.

m. + dur (13b/1)

[= 1]

muḥālefet : <Ar. Muhaliflik, uygunsuzluk, aykırılık.

m. + etmek (10b/2)

m. + etmeye (19b/2)

[= 2]

muḥālif : <Ar. Uygun olmayan, uymayan, benzemeyen (şey), aykırı.

m. + ise (7b/11)

[= 1]

muḥallil : <Ar. Parçalara, unsurlara ayıran, tahlil eden.

m. + dūr (27b/14)

[= 1]

muḥammed : Peygamber adı.“Hz.
Muhammed”

m. (1b/12)

[= 1]

muḥammed bin zekeriyyā : < Ar.
Meşhur bir hekim, er-Razi (ö. 925).

m. (2b/7)

[= 1]

muḥammed ibn maḥmūd şirvāni : < Ar.
Meşhur bir hekim, Şirvani (öl. 1438?).

m. + yem (2a/1)

[= 1]

muḥāṭara : < Ar. Zarar, ziyan.

m. + dur (22b/9)

[= 1]

muḥkem : < Ar. Dayanıklı, güçlü
duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış,
sağlam, kuvvetli, metin.

m. + eder (6a/6)

m. + ola (12a/2)

[= 2]

muḥkemlig : Muhkemlik.

m. + i (3b/10)

[= 1]

muḥriḳa : < Ar. Ateşli, hararetli.

m. (35a/11)

[= 1]

muḥtāc : < Ar. Muhtaç.

m. + dur (16a/10), (34b/7),

(7b/15), (9a/8), (13b/1)

m. + dururlar (6a/8)

m. + ise (8b/3)

m. + olduğın (13a/15)

m. + olmaya (30a/15), (34b/6)

[= 10]

muhtaşar : < Ar. İhtisar edilmiş,

kısaltılmış, kısaltma, kısa.

m. + 1 (3a/5)

m. + 1 müfîd (3a/4)

[= 2]

muhtaşşaya: < Ar. Yetkin, yetkili,

uzman.

m. (14a/7)

[= 1]

muhtelif : < Ar. 1. Zıt. 2. Türlü, çeşitli.

m. (18b/1), (18b/2), (18b/4),
(28a/4), (28a/4)

m. + dür (4b/7)

[= 6]

muhtevî : < Ar. İhtiva eden, içine alan,
içinde bulunduran, kavrayan.

m. + ārā-yı cemile(3a/5)

[= 1]

muḳadder : Takdir olunmuş, değeri
bilinmiş.

m. + dür (4a/10)

[= 1]

muḳaddime : < Ar. Giriş, ön söz.

m. (3a/7)

[= 1]

muḳārin : < Ar. Bitişik, ulaşmış,
erişmiş, yaklaşmış, bir yere gelmiş.

m. (2a/8)

[= 1]

muḳaşşer : < Ar. Taksir edilmiş,
kabuğu soyulmuş.

m. (37b/12)

[= 1]

muḳattıʿ : < Ar. Kesici, keskin.

m. (5b/8)

m. + dur (29b/7)

[= 2]

mukavvī : <Ar. Kuvvet veren, kuvvetlendirici.

m. + dūr (25a/14), (25b/10),
(25b/14), (25b/7)

[= 4]

mukavviyāt : <Ar. Kuvvetlendiriciler.

m. (25a/5)

m. + in (25a/6)

[= 2]

mukayyed : <Ar. Bağlı olan, bağlanmış.

m. + olma (27b/4)

[= 1]

mukl : <Ar. Günlük ağacı, sığla ağacı; mukl-ı azrak ve muklü'l-yehud olmak üzere başlıca iki türü vardır; (*Boswellia carteri*).

m. + ı yehūdī (27a/5), (41a/12)

[= 3]

muktezā : <Ar. İktiza etmiş, lazım gelmiş.

m. + sinca (4a/11)

[= 1]

mūm : <Far. Bal mumu, erimiş iç yağı, parafin, stearik asit gibi maddelerden daha çok çubuk şeklinde dondurularak yapılan ve ışığından faydalanmak için ortasına yerleştirilmiş bir fitili üst kısmından yakmak suretiyle kullanılan basit bir aydınlatma aracı.

m. + ıla (41b/10)

[= 1]

munzic : <Ar. Hazmettirici, sindirici.

m. + ı muğallī (19b/4)

[= 1]

murād : <Ar. 1. İstek, dilek. 2. Amaç, erek, gaye.

m. + inca (12b/10)

[= 1]

murtaẓā : < Ar. İrtiza edilmiş,
beğenilmiş, seçilmiş.

m. + yı müctebā (1b/12)

[= 1]

muştafā : < Ar. Peygamberimizin
adlarından biri.

m. + nuḡ (1b/12)

[= 1]

muṭālaʿa : < Ar. Okuma.

m. + kılanlar (3a/9), (4b/14)

[= 2]

muṭbika : < Ar. Bürüyen.

m. (35a/11)

[= 1]

muṭteber : < Ar. İtibarlı, hatırı sayılır,
saygın.

m. (2b/7)

[= 1]

muṭtedil : < Ar. Ilımlı, orta.

m. (13b/14), (14a/2), (14b/14),
(19a/6), (19a/7), (23b/10), (23b/4),
(28a/8), (30b/12), (30b/2), (30b/9),
(31a/11), (39a/5), (5a/3), (9b/2), (9b/3)

m. + dendür (30b/3), (30b/4)

m. + dür (30a/13), (30b/9),
(31a/10), (31a/8), (32b/11), (32b/12),
(32b/14), (32b/15), (32b/8), (32b/9),
(33a/1), (33b/10), (33b/4), (33b/5),
(34a/10), (34a/8)

m. + dürler (33a/5), (34a/9)

m. + eyler (23b/5)

m. + ola (16b/5), (16b/7),
(20b/6), (23a/13), (30a/14), (5a/7),
(7b/3)

[= 44]

muṭtedilü'l-mizāc : < Ar. Ilımlı mizaç.

m. (5a/2)

[= 1]

mu'terif : < Ar. Bir suçu veya gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklayan, açıkça söyleyen, itiraf eden (kimse).

m. + ola (1b/9)

[= 1]

muttaşıl : < Ar. Ara vermeksizin, devamlı olarak, aralıksız, biteviye.

m. + ola (16b/6)

[= 1]

muvāfık : < Ar. Uygun, yerinde.

m. (30b/8), (9b/13)

m. + dur (10b/1), (21a/3),
(21a/5), (25b/11)

m. + durlar (25b/12)

m. + éder (27b/15)

m. + ısa (8a/1)

m. + ola (7b/10), (9a/6)

m. + olmaya (9a/4)

[= 12]

muzādde : < Ar. Karşıt, zıt.

m. + siyile (4a/8)

[= 1]

mübdi' : < Ar. İbda eden, îcadeden, yeni şeyler bulan, söyleyen.

m. + i (1b/5)

[= 1]

müberrid : < Ar. Soğutan, soğutucu.

m. (35a/11)

[= 1]

mübtelā : < Ar. Düşkün, tutkun.

m. + éderler (24a/8)

[= 1]

müceffifāt : < Ar. Tecfif ediciler, kurutucular.

m. + dan (27b/9)

[= 1]

mücerreb : < Ar. Denenmiş, sınanmış, tecrübe edilmiş.

m. (26a/8)

müfred : < Ar. Tek, yalnız; basit; tekil.

m. + dür (15b/9), (26a/11),
(26a/3), (26b/2), (26b/8)

m. (19a/15)

[= 1]

[= 6]

müfriṭ : < Ar. İfrat eden, sınırı geçen,
ileri vardiyan, aşırı.

mücerred : < Ar. Tek, yalnız.

m. (7a/14), (7b/1), (7b/2)

m. (13b/15), (14b/10)

[= 3]

[= 2]

müctebā : < Ar. Seçilmiş, seçkin.

müfsid : < Ar. İfsad eden, bozan.

m. (1b/12)

m. + i (4b/4)

[= 1]

[= 1]

müdāvet : < Ar. Devam etme.

müherra : bk. mührerrā

m. + den (29b/11)

m. + ola (18b/7)

m. + etmek (15a/13)

[= 1]

[= 2]

müherrā : < Ar. Kaynama, iyice
kaynama.

müfid : < Ar. Faydalı.

m. (3a/4)

m. (36a/15)

m. + dür (31a/12), (38b/7)

m. + bişüreler (25b/4)

[= 3]

m. + olunca (18b/13), (30b/5)

[= 4]

müheyyā : < Ar. Hazırlanmış olan.

m. + èder (18a/7)

[= 1]

mükerrer : < Ar. Tekrarlanmış.

m. + èt (36b/2)

[= 1]

mülattıf : < Ar. Yumuşatıcı.

m. (29a/4), (29b/5), (5b/8)

m. + dandur (29b/6), (29a/14)

[= 5]

mülāyim : < Ar. Uygun, yumuşak
huylu.

m. (9a/4)

[= 1]

mülāzemet : < Ar. Bir işle devamlı
meşgul olma.

m. + ètdüm (2b/8)

[= 1]

müleyyin : < Ar. Telyin eden, linet
veren, yumuşatan, yumuşatıcı.

m. (8a/14), (8b/11), (8b/12),
(8b/7), (8b/7), (8b/9)

[= 6]

mülezziz : < Ar. Lezzet veren.

m. (26b/13)

[= 1]

mülezzizāt : < Ar. Lezzet verenler.

m. (26b/9)

[= 1]

mülūkī : bk. cevāriş

m. (39a/9)

[= 1]

mümkın : < Ar. 1. Olabilir. 2.
Muhtemel, olası.

m. (13b/9), (2b/4)

[= 2]

mümtelī : < Ar. 1. Dolu, dolmuş, 2.

Mide dolgunluğuna uğramış olan.

m. (17a/12), (23a/15)

[= 2]

münāsib : < Ar. Uygun, yerinde.

m. (10a/6), (16b/15), (19a/9),
(24b/11), (5a/4), (5b/13), (5b/7), (6b/1),
(6b/10), (7a/12), (7a/15), (7a/4), (7b/1),
(7b/12), (7b/2), (7b/3), (7b/4), (7b/6),
(8a/13), (8a/14), (8a/2), (8a/3), (8a/5),
(8a/7), (9a/12), (9a/5), (9a/9)

m. + di (20b/15)

m. + dür (19a/12), (20b/14),
(20b/15), (28b/3), (28b/4), (28b/6),
(29b/10), (29b/5), (30a/11), (30a/14),
(32a/2), (33a/9), (5a/13), (5b/2), (6a/1),
(6a/4), (8a/12)

m. + oldur (18a/12), (22a/3),
(29a/12), (8b/1)

m. + oldurur (21b/13)

[= 50]

münhall : < Ar. Açılan, çözülen.

m. + oluban (3b/14)

[= 1]

münhall : bk. münhall

m. + olmağa (6a/7)

[= 1]

münşī : < Ar. İnşa eden, yapan.

m. (1b/5)

[= 1]

müntefi' : < Ar. İntifa eden,
menfaatlenen, yararlanmış.

m. (2a/3)

[= 1]

müntehā : < Ar. Nihayet bulmuş.

m. + yı 'ömrine (4b/9)

[= 1]

münkadu'z-zu'afā : < Ar. Boyun eğen
zayıflar.

m. + y1 (2b/13)

[= 1]

mürebba : <Ar. Kaynatılıp kıvama getirildikten sonra dondurulan meyve suyu tatlısı.

m. (27a/5)

[= 1]

mürr : <Ar. Tıpta ve eczacılıkta kullanılan kokulu reçine sakızı.

m. (25b/14), (38a/2), (41b/13)

[= 3]

mürür : <Ar. 1. Geçme. 2. Sona erme.

m. + ı eyyāmıla (13b/6)

[= 1]

müsāʿade : <Ar. 1. İzin. 2. Yardım.

m. + ʿede (3b/8)

m. + ʿedevüz (3b/15)

m. + ʿetmesevüz (3b/12)

[= 3]

müşhil : <Ar. Bağırsakların çalışmasını sağlayan, kabızlığı giderici, dışkının kolayca dışarıya atılmasına yarayan ilaç.

m. (34a/12)

m. + lerden (19a/15)

[= 2]

müstahik : <Ar. Hak etmiş, hak kazanmış, layık.

m. + olmak (2b/3)

[= 1]

müsteān : <Ar. Kendisinden yardım istenen, yardımı dilenen (Allah).

m. + ı (2b/4)

[= 1]

müsteski : <Ar. İstiska olmuş, karnı su toplamış.

m. + ola (22a/7)

[= 1]

müşg : <Far. Misk.

m. (15b/3), (26b/4), (38a/6)

[= 3]

müştemil : < Ar. Kavrayan, saran, içine alan.

m. (3a/5)

[= 1]

müta'ayyin : < Ar. Belli, meydanda olan; karar verilmiş.

m. + oldı (13b/11)

[= 1]

müte'affin : < Ar. Taaffün eden, bozulup fena kokan; kokmuş, çürük.

m. + olur (13a/9)

[= 1]

mütecellî : < Ar. Tecellî eden, görünen, meydana çıkan.

m. + olmak (2b/3)

[= 1]

mütehayyile : < Ar. Hayal dünyası.

m. + si (14a/9)

[= 1]

mütehayyir : < Ar. Hayrette kalan, şaşmış, şaşırmış.

m. (1b/4)

m. + kılur (10b/13)

[= 2]

müyesser : < Ar. Kolaylıkla olan, kolaylıkla yapılan, kolaylaştırılmış.

m. + olmaz (2b/5), (4b/10)

[= 2]

müzehheb : < Ar. Tezhibolunmuş, altın suyuna batırılmış. 2. Yaldızlanmış.

m. (15a/12)

[= 1]

müzekkî : < Ar. Tezkiye eden, temizleyen, aklayan.

m. (1b/12)

[= 1]

müzmin : < Ar. Devam edip giden,
süregelen, kronik.

m. (14b/6)

[= 1]

-N-

nabak : < Ar. Bir cins erik ağacı ve
meyvesi. “nabk”

b. (33b/1)

[= 1]

nā-cār : < Ar. Çaresiz, biçare. “nā-çār”

n. (14a/3), (16a/12), (16a/13),
(16a/14), (19a/14), (29b/14), (3b/13),
(4a/4), (4a/7), (8b/11), (8b/12), (9b/10),
(9b/3)

[= 13]

nāfi^c : < Ar. Menfaatli, faydalı.

n. (19a/7)

n. + dür (18b/11), (23a/8),

(38a/14), (39a/1), (39b/14), (40b/15)

n. + ède (40a/15), (40b/11),
(41a/15), (41a/3)

n. + eyle (37b/11)

n. + gele (38a/13), (38a/8),
(38b/7), (39a/7), (40a/12), (40a/4),
(40a/7), (40b/8), (41b/14)

n. + ola (35b/3), (39a/1),
(39b/14), (41a/10), (41a/12), (41b/5),
(41b/7)

[= 28]

naķışlu : Nakşı olan, süslemesi olan.

n. (15a/12)

[= 1]

naķl : < Ar. Aktarma, taşıma, geçirme.

n. + ède (10b/3), (10b/4)

n. + èdevüz (11b/11), (13b/13)

n. + ètmek (10a/15)

[= 5]

na‘māe’l-vāfih : < Ar. Evet, kesinlikle
öyle.

n. (1b/10)	n. + ı hindī (40b/5)
[= 1]	[= 2]
namārbor : <Far.-T. Bir tür bağırsak paraziti. "namāzboz"	nār : <Far. Nar ağacı ve meyvesi; (<i>Punica granatum</i>).
n. + ları (40b/15)	n. (11b/3), (34a/1), (41b/13)
[= 1]	n. + ıla (11b/3)
na'ne : <Ar. Nane; (<i>Mentha piperita</i>).	n. + ın (35b/6)
n. (29b/8), (35b/9)	n. + uñ (36b/6)
[= 2]	n. + uñsuyı (5b/9)
na'ne : bk. na'ne	n. + yemeği (11b/3)
n. (19b/7)	[= 8]
[= 1]	nās : <Ar. İnsanlar; halk, herkes.
nānḥuvāh : <Far. Anason; (<i>Pinpinella anisum</i>).	n. + uñ (2a/1)
n. (38b/2)	[= 1]
[= 1]	nāṭka : <Ar. Düşünüp söyleme hassası, kuvveti.
nānḥuvah : bk. nānḥuvāh	n. + yı (2b/3)
n. (40a/5)	[= 1]

naẓc : < Ar. Pişme, olma, kıvam bulma, olgunluk.

n. +  der (3b/5), (21a/15),

(21b/3)

n. + larından (21b/1)

[= 4]

nezle : < Ar. Nezle; soğuk almaktan ileri gelen, burun akması, aksırma ile beliren hastalık, ingin, dumağı, z kam.

n. (28a/13)

[= 1]

n z k : < Far. Nazik, ince.

n. + olupdur (22a/12)

[= 1]

ne : Ne.

n. (10b/7), (12b/2), (14b/14), (14b/14), (16a/7), (16b/7), (16b/7), (16b/8), (16b/9), (21b/12), (21b/12), (21b/12), (27b/8), (36a/6), (4b/10),

(4b/11), (4b/11), (4b/11), (4b/12), (4b/12), (4b/12), (9b/1)

[= 22]

neb z : < Ar. Hurma veya arpadan yapılan bir  eşit şerbet, boza.

n. + ile (26a/6)

[= 1]

nef  : < Ar. Fayda, yarar.

n. + i (26a/6)

n. + in (13a/13)

[= 2]

nefes : < Ar. Nefes, soluk.

n. + i (35b/11)

[= 1]

nefh  : < Ar.  f rme

n. + i (16b/8)

[= 1]

nefret : < Ar. Bir şeyi veya bir kimseyi beğenmemekten, k t  bulmaktan ileri

gelen şiddetli itici duygu, iğrenç bulup
tiksenme.

[= 4]

n. (19b/6)

nergis : <Far. Nergis çiçeği,
zerrinkadeh çiçeği; (*Narcissus*).

[= 1]

n. (26a/13)

nefs : <Ar. Can, ruh, hayat.

n. + i (18b/12)

n. (19b/6)

n. + soğanın (18b/7)

n. + e (14b/3), (14b/4), (14b/5)

n. + üñ (18b/6)

n. + i nâııkayı (2b/3)

[= 4]

n. + inde (2a/3)

nesne : Nesne, şey.

n. + i zâkiyesi (1b/13)

n. (19a/15), (19a/8), (19b/11),
(6a/7)

[= 7]

n. + den (4a/9)

nefsānī : <Ar. Nefisle ilgili.

n. (17b/1)

n. + ler (11a/4), (11a/9),

(18b/11), (18b/3), (22b/10), (22b/10),

n. + nüñ (3b/9)

(25b/3), (28b/15), (29a/10), (29a/11),

[= 2]

(29b/5), (29b/7), (29b/9), (30a/5),

(32b/8), (34a/8), (5b/10), (7a/13)

nekim : Nitekim.

n. (13a/9), (30a/10), (39b/8),

n. + lere (15a/12), (15a/9),

(3a/8)

(27b/4)

n. + leri (10b/6), (15a/13),
(23a/1), (26b/10), (29a/15)

n. + lerile (22b/15)

n. + yi (25a/8)

[= 33]

nesrīn : <Far. Bir tür yaban gülü.

n. + yağın (16a/1)

[= 1]

neşāt : <Ar. Sevinç, neşe, şenlik.

n. + da (39b/8)

n. + ın (23a/4)

n. + vērür (36a/3)

[= 3]

ne‘üzübillāh : <Ar. 1. Allah'a sığınırız.

2. Allah korusun.

n. (11b/4)

[= 1]

nev‘ : <Ar. 1. Çeşit, türlü. 2. Cins. 3.

Sınıf.

n. + den (11b/11)

n. + dür (14b/9), (29a/5)

n. + i (16b/2), (16b/2), (41a/12)

n. + i ağdiye (29b/10), (29b/12)

n. + i ağdiyenün (29b/15)

n. + i eṭ‘ime (30a/14)

n. + i eṭ‘imeye (6a/7)

n. + i gızā (29a/11)

n. + i insānı (1b/6)

n. + i mülattıf (29b/5)

[= 14]

nevm : <Ar. Uyku.

n. (10a/4)

[= 1]

ney : <Far. Üflemeli bir çalgı.

n. (16a/4)

[= 1]

nezle : bk. nāzle

n. (39b/6)	[= 1]
n. + lerden (22a/14)	nīlūfer : <Far. Nilüfer çiçeği; (<i>Nymphaea</i>).
n. + olana (23a/5)	
n. + yi (17a/14), (21a/15)	n. (35a/6)
[= 5]	n. + şuyın (20a/5)
nice : Nice, kaç, ne kadar; birçok.	n. + yabragından (35a/8)
n. (10b/10), (12b/2), (15b/10)	[= 3]
n. + si (15a/5), (15a/5)	nīm : <Far. Yan, yarım, buçuk.
[= 5]	n. (38b/5), (40b/4)
nigendelü : <Far. Dikişli.	[= 2]
n. (27b/5)	nīm-birişt : <Far. Yarı pişmiş, rafadan.
[= 1]	n. (25b/15), (25b/8), (38a/12)
nīk : <Far. İyi, hoş, güzel.	n. + yumurda (5a/14)
n. (41a/8)	[= 4]
[= 1]	nīm-kūft : <Far. Yarı dövülmüş.
nīl : <Far. Mısır'dan geçip Akdeniz'e dökülen nehir.	n. (39a/4)
n. + şuyındadır (12a/10)	[= 1]
	nisbet : <Ar. Kıyaslama, ölçü; göre.

n. (33b/13)

[= 16]

[= 1]

nizāmü'l-memālik : < Ar.

Memleketlerin düzeni.

nişā : < Far. Nişasta.

n. (37b/13)

n. (2b/12)

[= 1]

[= 1]

nişāsta : < Far. Mısır, buğday vb. tahıllardan, mercimek, bezelye gibi baklagillerden ve patatesten elde edilen ve besin maddesi olarak kullanılan una benzer madde.

noḥūd : < Far. Nohut; (*Cicer arietinum*).

n. (31b/13), (38a/7)

n. + ābı (28b/15)

n. + dan (31b/14)

n. (33a/8)

n. + ı (25b/5)

[= 1]

n. + ıla (25b/4)

niteki : bk. nitekim

n. + uḡ (31b/11)

n. (35a/10)

[= 7]

[= 1]

noḥūdca : Nohut tanesi büyüklüğüne yakın.

nitekim : Nitekim, gerçekten.

n. (37b/10)

n. (11a/11), (20b/14), (22a/10), (29a/6), (2a/4), (36a/13), (3a/12), (3a/12), (3a/14), (3b/1), (4a/11), (4a/14), (4a/2), (4a/9), (9a/2), (9a/3)

[= 1]

noḥūdça : bk. noḥūdca

n. (26a/2)

[= 1]

noksān : < Ar. Eksik.

n. + ı haızmadur (8a/11)

[= 1]

nu‘adidu : < Ar. Hazırlıyoruz.

n. (1b/10)

[= 1]

nūr : < Ar. Aydınlık, ışıık, parıltı, ziya.

n. + ı (39b/8)

n. + ın (15a/15), (15a/5),

(15b/8), (16b/11), (18a/4), (18a/6),

(23b/9)

n. + ını (15a/14)

[= 9]

nuṭṭ : < Ar. Nutuk, söz; konuşma,

söyleyiş.

n. (1b/7)

[= 1]

nūfūs : < Ar. Ruhlar, canlar.

n. + ı zākiyye (1b/12)

[= 1]

-O-

od : Od, ateş.

o. (34b/10), (39a/14)

o. + dan (35a/1), (36b/1),

(39b/1)

o. + ıla (35b/2), (36a/12),

(36b/8), (37a/3), (37b/2), (39a/5)

[= 11]

oğlak : Keçi yavrusu.

o. (30b/7)

o. + eti (5a/10), (5a/12)

[= 3]

oğlan : Çocuk.

o. (24b/11), (24b/9)

o. + a (24b/12)

[= 3]	(13b/7), (13b/9), (14a/12), (15a/3),
oğlancuk : Çocuk, küçük çocuk.	(16a/1), (16a/3), (16a/4), (17a/12),
o. + lara (23a/5)	(17a/12), (17a/2), (17a/3), (17b/7),
[= 1]	(18a/15), (18a/6), (18b/11), (18b/13),
okı- : Okumak.	(18b/15), (18b/8), (19a/1), (19a/15),
o.-mağdan (15a/10)	(19a/2), (19b/11), (19b/2), (1b/13),
[= 1]	(1b/3), (20a/13), (20a/3), (20a/5),
okımaçlık : Okuma durumu.	(20a/6), (20b/10), (20b/11), (20b/13),
a. + dur (14a/11)	(20b/9), (21b/5), (22a/9), (22b/14),
[= 1]	(22b/15), (22b/4), (22b/5), (24a/8),
okıt- : Okutmak.	(24b/12), (24b/14), (24b/6), (24b/8),
o.-mağ (25a/15)	(25a/14), (25a/3), (25a/8), (25b/3),
[= 1]	(26a/12), (26a/3), (26b/10), (26b/14),
ol : O.	(26b/2), (26b/6), (26b/6), (27a/2),
o. (10a/1), (10a/4), (10b/14),	(27a/3), (27a/4), (27a/4), (28a/2),
(10b/15), (10b/6), (11a/2), (11a/9),	(28a/4), (28b/6), (29a/10), (29a/11),
(11b/14), (11b/15), (11b/4), (12b/12),	(29a/15), (29a/4), (29a/5), (29a/8),
(12b/3), (12b/5), (13a/5), (13a/7),	(29b/13), (29b/14), (29b/3), (29b/3),
(13b/15), (13b/2), (13b/5), (13b/6),	(29b/5), (29b/7), (29b/7), (29b/9),
	(2a/11), (2a/12), (2a/14), (2a/5), (2a/6),
	(30a/13), (30a/14), (30a/3), (30a/4),
	(30a/5), (30a/8), (30a/9), (30b/1),
	(30b/1), (30b/3), (30b/5), (30b/7),
	(31a/3), (31a/9), (31b/12), (31b/4),

(32a/2), (32a/6), (32b/10), (32b/11),
(32b/8), (32b/9), (32b/9), (33a/6),
(33a/7), (33a/9), (33b/8), (34a/8),
(34a/8), (34b/1), (34b/10), (34b/10),
(34b/13), (34b/15), (34b/3), (34b/9),
(34b/9), (35a/2), (35b/1), (35b/15),
(35b/2), (36a/11), (36b/1), (36b/5),
(36b/7), (37a/13), (37a/15), (37a/2),
(38b/8), (39a/14), (3a/1), (3a/3),
(3b/11), (3b/13), (3b/15), (3b/4), (3b/5),
(3b/6), (40a/2), (40b/2), (40b/6),
(41a/9), (41b/10), (41b/8), (4a/6),
(4a/7), (4b/2), (4b/3), (4b/6), (4b/8),
(5a/4), (5b/10), (5b/2), (5b/8), (6b/2),
(7a/13), (7a/3), (7a/4), (7b/10), (7b/10),
(7b/12), (7b/15), (8a/1), (8a/11), (8a/2),
(8a/3), (8a/5), (8a/8), (8a/9), (8b/12),
(9a/12), (9a/4), (9a/5), (9a/6), (9b/12),
(9b/3), (9b/6)

[= 197]

ol- : 1. Olmak. 2. Bulunmak, mevcut
olmak. 3. Meydana gelmek, ortaya
çıkma, görünmek. 4. İyileşmek,

sağlıklı duruma gelmek. 5. Hastalığa
yakalanmak, tutulmak.

o.-a (22b/11), (10a/11),
(10a/13), (10a/15), (11b/10), (11b/3),
(12a/10), (12a/12), (12a/2), (12a/3),
(12a/4), (12a/4), (12a/5), (12a/5),
(12a/6), (12a/7), (12a/8), (12b/14),
(12b/7), (13a/1), (13a/11), (13a/2),
(13a/4), (13a/4), (13a/6), (14a/12),
(14a/2), (14a/3), (14b/14), (14b/5),
(15a/2), (15a/3), (15b/1), (15b/14),
(16a/13), (16a/14), (16b/14), (16b/5),
(16b/6), (16b/7), (16b/7), (16b/9),
(16b/9), (17a/11), (17a/3), (17a/6),
(17b/13), (17b/9), (18a/12), (18a/5),
(18a/5), (18b/1), (18b/5), (18b/7),
(19a/11), (19a/2), (19a/9), (19b/3),
(19b/5), (19b/7), (19b/9), (1b/9),
(20a/11), (20a/13), (20a/3), (20a/4),
(20b/4), (20b/4), (20b/5), (20b/5),
(20b/6), (20b/7), (20b/7), (21a/5),
(21a/5), (21a/6), (21a/6), (22a/10),
(22a/2), (22a/3), (22a/7), (23a/13),
(23a/15), (23b/3), (23b/4), (24a/9),

(24b/11), (24b/7), (24b/9), (25a/12),
 (25a/13), (25b/13), (25b/9), (26a/10),
 (26a/6), (26a/7), (26a/8), (26a/8),
 (26b/12), (26b/6), (27a/9), (29a/9),
 (29a/9), (29b/6), (30a/14), (30a/5),
 (30b/15), (30b/8), (31a/4), (31a/6),
 (31a/7), (31a/8), (31b/1), (31b/2),
 (31b/3), (32a/4), (33a/10), (34b/12),
 (35a/14), (35b/15), (35b/3), (35b/6),
 (35b/7), (36a/5), (36a/6), (36b/1),
 (36b/2), (38b/1), (38b/11), (38b/9),
 (39a/1), (39a/15), (39a/4), (39a/6),
 (39b/1), (39b/14), (39b/3), (39b/5),
 (39b/7), (39b/7), (39b/8), (39b/9),
 (40a/3), (41a/10), (41a/10), (41a/12),
 (41a/14), (41b/5), (41b/7), (4a/1),
 (4a/1), (5a/7), (5b/14), (5b/2), (5b/4),
 (5b/5), (5b/6), (5b/7), (6a/12), (6a/14),
 (6a/14), (6a/15), (6b/1), (6b/10),
 (6b/12), (6b/14), (6b/15), (6b/3), (6b/4),
 (6b/4), (6b/5), (6b/5), (6b/6), (6b/6),
 (6b/7), (6b/9), (7a/1), (7a/10), (7a/10),
 (7a/10), (7a/12), (7a/15), (7a/15),
 (7a/2), (7a/2), (7a/7), (7a/7), (7a/8),

(7a/9), (7b/1), (7b/10), (7b/11), (7b/12),
 (7b/2), (7b/3), (7b/4), (8a/5), (8b/12),
 (8b/14), (8b/3), (8b/7), (8b/8), (9a/1),
 (9a/11), (9a/11), (9a/11), (9a/6), (9a/7),
 (9b/14), (9b/2), (9b/2), (9b/5)

o.-alar (15b/8), (29a/6), (30a/8),
 (30a/9), (30a/9), (30b/1), (30b/2),
 (30b/2), (31a/4), (32a/4), (37a/14),
 (38b/6), (39a/5), (5a/10), (5a/5), (6b/1)

o.-amam (4a/1), (4a/3)

o.-an (23a/1), (23b/7), (31a/8),
 (31b/10), (35b/5), (36b/15), (8a/2),
 (8a/3), (9a/1)

o.-ana (18a/3), (18a/4), (18b/1),
 (23a/5), (23a/5), (33a/8), (8a/15)

o.-anı (35b/12), (8b/15)

o.-anlar (3a/1)

o.-anlara (23a/5), (36a/14)

o.-anun (32a/11), (32a/11)

o.-asın (22a/14), (27a/1),
 (27b/6), (28a/9), (30a/2)

o.-dı (11b/11), (13b/11),	(20b/7), (21b/15), (22a/3), (23a/13),
(13b/12), (2a/15), (3a/1), (4b/13),	(23a/13), (23a/14), (23a/15), (23b/1),
(4b/8)	(23b/2), (23b/2), (24b/11), (24b/13),
o.-duğın (13a/15), (16b/2)	(24b/4), (26b/14), (27b/12), (27b/14),
o.-duğına (2a/11)	(28a/1), (29a/12), (29a/5), (34b/14),
o.-duğından (13b/2), (17a/12),	(35a/13), (35a/7), (38a/10), (38a/15),
(18a/11), (23a/15), (2a/12), (2a/13),	(38a/5), (38b/9), (39a/2), (39b/10),
(2b/5), (30a/15), (30b/15)	(40a/1), (40a/14), (40a/5), (40a/9),
o.-duğınlayın (24a/1)	(40b/12), (40b/3), (40b/9), (41a/1),
o.-duğdan (11b/10), (14a/2),	(41b/3), (5b/7), (6a/12), (6b/10),
(16b/4), (22b/6), (6a/3)	(6b/12), (6b/4), (7a/13), (7a/3), (7a/7),
o.-dum (2b/6)	(8b/1), (8b/15), (9a/5), (9a/9)
o.-dur (12a/1), (12a/3), (12a/4),	o.-ıcı (8b/14), (8b/15)
(12a/5), (12a/6), (12a/6), (12a/7),	o.-ınca (12b/10), (18b/13),
(12a/8), (12a/9), (12a/9), (13a/6),	(26b/11), (30b/5)
(13a/7), (14b/10), (14b/12), (14b/13),	o.-ma (11a/12), (26b/8), (27b/4)
(14b/14), (14b/15), (14b/9), (16b/11),	o.-mağa (12b/4), (20b/14),
(16b/14), (16b/15), (16b/3), (16b/3),	(20b/15), (27b/13), (3b/7)
(16b/5), (16b/5), (16b/6), (16b/7),	o.-mağıla (4a/9)
(16b/8), (18a/12), (18b/12), (19a/10),	o.-mağ (22a/1), (23b/12),
(19b/12), (20b/3), (20b/3), (20b/4),	(24a/3), (24a/3), (24a/3), (2b/3), (2b/3),
(20b/4), (20b/5), (20b/5), (20b/6),	(9b/8)

o.-mağdan (12b/4), (3b/8)	o.-sa (14a/9), (14a/9), (19b/9),
o.-mamağa (6a/7)	(22a/6), (24a/11), (24b/3), (4a/4),
o.-mamak (41a/8)	(6a/5), (7b/9)
o.-mamakdan (39a/2)	o.-sun (1b/13), (1b/14)
o.-masa (16b/13), (24b/3)	o.-uban (23b/14), (3b/14)
o.-maya (10b/12), (10b/4),	o.-updur (22a/12)
(11b/12), (12a/13), (16b/6), (18a/12),	o.-ur (10a/1), (10a/5), (10a/8),
(20b/6), (20b/8), (23b/1), (23b/1),	(10a/9), (10b/10), (11a/15), (12b/14),
(24b/10), (29a/11), (30a/15), (30a/15),	(13a/11), (13a/2), (13a/8), (13a/9),
(34b/6), (35b/13), (39b/7), (4b/4),	(13b/3), (13b/4), (13b/5), (13b/7),
(7b/14), (7b/9), (8a/1), (9a/13), (9a/4)	(14a/9), (14a/9), (14b/3), (16a/12),
o.-mayan (8a/6)	(16a/15), (16a/9), (17a/14), (17a/14),
o.-mayınca (13a/10)	(17a/8), (17a/8), (17a/9), (17a/9),
o.-maz (10a/13), (10a/8),	(17b/6), (17b/7), (17b/8), (18a/11),
(11b/9), (21b/7), (2b/5), (34b/4),	(18a/8), (18a/9), (19a/9), (20a/10),
(4b/10), (9b/10)	(20a/9), (21b/6), (22a/6), (22b/1),
o.-mazdan (8b/9)	(22b/11), (23b/10), (23b/11), (23b/12),
o.-mazise (19a/13)	(23b/15), (23b/7), (24a/2), (24b/10),
o.-mazsa (19a/14)	(25a/1), (27b/12), (27b/13), (28a/1),
o.-mış (33a/9), (36a/3), (38b/9)	(28a/2), (28a/4), (28a/7), (29a/5),
	(29b/15), (30a/1), (30b/4), (31a/4),
	(31b/2), (31b/3), (34b/3), (34b/4),
	(3b/4), (4a/10), (4a/6), (4b/3), (4b/7),

(7a/11), (8b/10), (9b/11), (9b/13), [= 1]

(9b/13), (9b/4), (9b/9)

olun- : Olunmak.

o.-urlar (6a/15)

o.-dı (18b/12), (36a/13), (4a/3),

o.-urmuş (21a/10)

(6b/3)

[= 532]

o.-madı (4b/6)

olağan : Olagelen, doğal, tabii.

[= 5]

o. + dur (27b/10), (28a/14)

on : On.

[= 2]

o. (12a/1), (15b/1), (35a/14),

oldur- : Oldurmak.

(36a/11), (38b/15), (3a/7), (40a/10),

(40a/9)

o.-ur (21b/13)

[= 8]

[= 1]

onar : Onar.

olın- : Olunmak.

o. (38a/15), (38b/14), (38b/6),

o.-a (19a/10)

(40a/14), (40a/6)

o.-sa (4b/2)

[= 5]

o.-ur (15a/5), (21a/9), (9a/15)

onuncı : Onuncu.

[= 5]

o. (12a/9)

olmaklık : Olmaklık, olma durumu.

[= 1]

o. + ina (16a/11)

ortancı : Ortanca, büyüklük, irilik
bakımından üç nesne arasında sondan
veya baştan ikinci gelen.

o. (20b/15)

[= 1]

oruc : <Far. Dinlerde, ibadet
maksadıyla şartları bildirildiği şekilde
belli bir süre perhiz etme.

o. + duta (6b/9)

[= 1]

ot : 1. Ot, bitki. 2. İlaç, ecza, ilaç ham
maddesi.

o. (19b/3), (19b/5), (27a/14)

o. + dan (19b/2), (20a/3),
(28b/10)

o. + ı (19a/6), (27a/6), (29b/8),
(29b/9), (32b/6), (32b/6), (32b/6),
(38b/2)

o. + ıyla (18b/7)

o. + içdüğü (19b/15)

o. + içdükden (20a/1)

o. + ice (19a/14), (19b/4)

o. + icecek (19b/1)

o. + içmegi (15b/13)

o. + içmek (4b/12)

o. + içmekden (19b/6)

o. + kokuşu (19b/13)

o. + lar (6b/8), (39a/15)

o. + lardan (15a/8), (15b/13)

o. + larıla (28b/7), (28b/8)

o. + uñ (19b/8)

[= 31]

otur- : Oturmak.

o.-a (20b/13), (22a/9), (22b/8),
(7a/4)

o.-duğı (22a/4)

o.-ğan (6b/10)

o.-mak (20b/11), (21b/13)

o.-mağdan (17b/6)

o.-maya (20a/1), (22b/3)

[= 11]

otuz : Otuz.

o. (39a/10), (40a/9)

[= 2]

otuz altışar : Otuz altışar.

o. (39a/10)

[= 1]

ov- : 1. Elini bir şeyin üzerinde bastıra bastıra gezdirmek. 2. Bir yer veya şeyi temizleyici bir madde ile sıkı sıkı sürterek temizlemek.

o.-a (24b/5)

o.-alar (14b/10), (14b/12)

o.-an (15a/2)

o.-mağı (15a/2)

o.-mağ (26a/13)

[= 6]

ova : Çevresindeki yüksek ve engebeli topraklara göre çukurda kalan geniş ve düz arazi.

o. + ya (12a/5)

[= 1]

ovdur- : Ovdurmak.

o.-mağ (22b/12), (22b/13),
(22b/14)

[= 3]

ovmaklık : bk. ovmaklık

o. + ı (15a/3)

[= 1]

ovmaklık : Ovma durumu.

o. (14b/9)

[= 1]

oyna- : Oynamak, sallanmak, hareket etmek

o.-mağ (14b/2), (25a/11)

o.-ya (24b/5)

[= 3]

ö.-ür (41a/1)

oynamağ : (kalp) çarpmak.

[= 1]

o. + ına (36a/4)

‘ömr : < Ar. Ömür, hayat.

[= 1]

a. + i (4a/14), (4b/7)

-Ö-

a. + ine (4b/9)

ögüd- : Tane halindeki maddeleri bir

[= 3]

araçla ezerek un durumuna getirmek.

öñ : Önce, mukaddem, evvel.

ö.-eler (5a/6)

ö. + din (12b/11), (16b/13),

[= 1]

(19b/3), (22a/10), (41a/11), (8b/9),

(9b/2)

ögüdül- : Ögütülmek.

[= 7]

ö.-miş (32a/7)

ört- : Kapamak.

[= 1]

ö.-eler (22a/13)

öksürük : Solunum organlarının

[= 1]

kasılması ve zorlanmasıyla ciğerlerdeki

havanın gürültülü bir şekilde ağızdan

örtü : Örtmek için kullanılan şey.

dışarı atılması.

ö. + ye (16a/10)

ö. (28a/13), (37a/1)

[= 1]

[= 2]

öldür- : Öldürmek.

öşek : Dişleri ve tırnakları keskin ve sivri, kulaklarının uçları püsküllü, postu çok kıymetli yırtıcı hayvan, vaşak.

ö. (28b/1)

[= 1]

öt : Acılık, öd kesesi, safra kesesi.

ö. + de (13b/9)

ö. + ile (13b/8), (13b/9)

ö. + iledür (13b/8)

[= 4]

ötürü : Bir şeyden dolayı, bir şey yüzünden, dolayı.

ö. (10a/1), (10b/3), (10b/9),
(11b/9), (14b/3), (14b/3), (17b/7),
(17b/8), (18a/11), (22a/12), (29b/13),
(30a/15), (30a/8), (30b/12), (30b/15),
(3b/8), (4b/9), (6a/4), (6a/8), (7b/14),
(7b/15)

ö. + dür (17a/12), (2a/12),
(2a/13), (2a/13), (2b/1), (16a/9)

[= 27]

öyke : Öfke, hiddet.

ö. + sini (23b/6)

[= 1]

öyken : Akciğer.

ö. + e (31a/12)

ö. + inde (33a/8)

[= 2]

öyle : Ona benzer, onun gibi.

ö. + den (16b/13)

ö. + ye (23a/2)

[= 2]

öy(ü)n : Vakit.

ö. + i (10a/3)

ö. + inden (10a/3)

[= 2]

-P-

pālūze : <Far. 1. Soğuk yenen bir çeşit pelte. 2. Süzölmüş, saf hale getirilmiş, rafine edilmiş. “pālūde”

p. (30a/10), (6a/2)

[= 2]

pamuk : <Far. Ebegümeçigillerden, koza durumundaki meyvesi üç dört veya beş dilim halinde açılan, büyümesi sırasında bol su isteyen, otsu veya odunsu tropikal bitki; (*Gossypium*).

p. (26b/4)

[= 1]

pamuklu : Pamuklu.

p. (28b/1)

[= 1]

pāre : <Far. Parça, cüz.

p. (26b/5), (26b/7), (41a/14)

[= 3]

pārele- : <Far. Parçalamak.

p. (34b/8)

p.-yeler (40a/4)

[= 2]

paslu : Pas tutmuş, paslanmış.

p. (20b/8)

[= 1]

peklık : Sağlamlık.

p. + eden (5b/12)

[= 1]

penīr : <Far. Sütün, bu işe özel bir maya ile mayalanıp katılaştırılması suretiyle elde edilen ve birçok çeşidi bulunan meşhur yiyecek.

p. (3b/1)

p. + ün (3a/15)

[= 2]

penir : bk. penīr

p. (30a/10), (6a/2), (7a/3)

p. + i (3a/12)

[= 4]
perde : <Far. İki yeri birbirinden ayıran bölme.

p. + leri (33b/13)

[= 1]
perhîz : <Far. Çekinme, sakınma, uzak durma.

p. + etmek (11a/10)

p. + etmekden (11a/9)

p. + etmemek (11a/11)

[= 3]
pes : <Far. Şimdi, o halde, sonuç olarak.

p. (10a/1), (10a/10), (10a/11),
(10a/15), (10a/6), (10a/8), (10b/3),
(10b/7), (11a/5), (11a/6), (11a/7),
(11b/11), (11b/12), (11b/4), (11b/8),
(12a/12), (12b/3), (12b/7), (12b/8),
(13a/15), (13a/3), (13a/3), (13a/6),
(13b/1), (13b/11), (13b/12), (13b/14),
(13b/2), (13b/4), (13b/5), (13b/7),

(14a/11), (14a/8), (14b/7), (15a/6),
(15b/11), (16a/10), (16a/7), (16b/14),
(16b/15), (16b/2), (16b/9), (17a/10),
(17a/11), (17a/5), (17a/7), (17b/1),
(17b/11), (17b/2), (17b/5), (18a/1),
(18a/12), (18a/6), (19a/13), (19a/6),
(19a/9), (19b/5), (19b/7), (19b/9),
(1b/11), (1b/15), (20a/10), (20a/11),
(20a/4), (20a/8), (20b/11), (20b/2),
(20b/8), (21a/2), (21a/9), (21b/14),
(21b/6), (22a/14), (22a/2), (22a/3),
(22a/6), (22a/8), (22b/14), (22b/15),
(22b/2), (22b/3), (22b/5), (23a/12),
(23a/2), (23b/13), (23b/3), (24a/3),
(24b/11), (24b/15), (24b/3), (24b/4),
(24b/5), (24b/7), (25a/1), (25a/4),
(25a/8), (25b/12), (25b/3), (26a/12),
(26a/4), (26b/11), (26b/3), (26b/5),
(27a/13), (27a/7), (27b/13), (27b/15),
(27b/8), (28a/15), (28a/3), (28a/4),
(29b/12), (2a/14), (2a/8), (2b/5),
(30a/1), (30b/14), (31a/14), (31b/1),
(31b/8), (32a/3), (33a/7), (33b/8),
(34b/14), (34b/4), (34b/7), (35a/15),

(35a/9), (35b/12), (35b/15), (35b/6),
(35b/8), (36a/1), (36a/10), (36a/12),
(36a/15), (36a/5), (36b/1), (36b/2),
(36b/5), (36b/8), (37a/2), (37a/4),
(37b/2), (38b/13), (38b/4), (38b/7),
(39a/13), (39a/15), (3a/1), (3a/10),
(3a/12), (3a/2), (3b/10), (3b/12),
(3b/15), (3b/7), (40a/1), (40a/2),
(40a/4), (41b/13), (4a/14), (4a/7),
(4a/9), (4b/13), (4b/7), (4b/8), (5a/4),
(5b/12), (5b/7), (6a/12), (6a/5), (6a/9),
(6a/9), (6b/1), (6b/10), (7a/12), (7a/15),
(7a/4), (7b/1), (7b/1), (7b/12), (7b/3),
(7b/4), (7b/6), (7b/7), (7b/9), (8a/5),
(8b/1), (8b/12), (8b/15), (8b/6), (8b/7),
(9a/12), (9a/5), (9a/9), (9b/1), (9b/10),
(9b/13), (9b/5)

[= 200]

peydā : < Far. Belli, açık.

p. + étđi (1b/6)

p. + étmek (4a/7)

[= 2]

peygāmbēr : < Far. Peygamber, yalvaç.

p. + i 'ālem (2a/4)

[= 1]

-R-

rābī'a : < Ar. Dört.

r. + da (21b/10)

[= 1]

rāḥat : < Ar. Rahat, üzüntüsüz bir halde
bulunma

r. (40b/8)

r. + a (5a/3)

[= 2]

rāḥatlandur- : Rahatlandırmak.

r.-ur (24a/11)

[= 1]

rahīm : < Ar. Allah'ın adlarındandır.

r. + i (1b/6)

[= 1]

raḥmet : < Ar. Acıma, esirgeme, koruma.

r. + i (1b/6)

[= 1]

rastuk : < Far. 1. Antimon tozundan yapılan, hanımların kaşlarını veya saçlarını boyamak için kullandıkları siyah boya. 2. Sürme.

r. + taşın (41a/14)

[= 1]

raṭb : < Ar. 1. Taze. 2. Nemli. 3. Yumuşak.

r. (21a/6), (31a/14), (31b/2), (31b/9), (33a/7), (7a/13), (7b/3), (6b/10)

r. + a (28a/2)

r. + dur (20b/10), (20b/9), (28a/14), (31b/11), (31b/12), (31b/12), (31b/14), (31b/15), (31b/6), (32a/1), (33a/12), (33a/14), (33a/15), (33a/2),

(33a/3), (33a/8), (33b/2), (33b/3), (33b/4), (33b/6),

r. + durlar (33a/15), (33b/2)

r. + ise (21a/8), (31a/15)

[= 33]

raūf : < Ar. “Yarattıklarına karşı çok merhametli olan” anlamında esma-i hüsnadan (Allah’ın en güzel isimlerinden)dır.

r. (1b/7)

[= 1]

ravend : < Far. İki çenekliler sınıfının kara buğdaygiller familyasından, büyük yapraklı, bazı türleri süs bitkisi olarak yetiştirilen, bazı türleri sebze olarak yenen çok yıllık otsu bitki; (*Rheum officinale*). “rāvend”

r. + i cīnī (37a/12)

[= 1]

rāy : < Ar. Rey, fikir, oy.

r. + ı (3a/11)

[= 1]

rāziyāne : < Far. Rezene; (*Foeniculum vulgare*).

r. (29b/8), (37a/10), (37a/9),
(37a/9)

r. + toḥmı (38b/2), (40b/13)

[= 6]

rebv : < Ar. Nefes darlığı. "astım"

r. (21b/2)

[= 1]

redā'et : < Ar. 1. Kötülük, fenalık, bayağılık. 2. Hastalık veya yara azgınlığı.

r. + den (12a/14)

[= 1]

redī : < Ar. Kötü, fena; bayağı; vahim.

r. (21a/11)

[= 1]

redīū'l-ğidā : < Ar. Kötü besin.

r. + durlar (30b/14)

[= 1]

reng : < Far. 1. Renk. 2. Boya.

r. + i (7a/1), (7a/1)

r. + in (30b/6)

r. + inden (24b/7)

[= 4]

resm : < Ar. Tarz, usul.

r. + e (17a/5), (21b/12), (21b/13)

[= 3]

reşād : < Ar. 1. Su teresi; (*Cichorium endivia*).

r. + uḡ (32a/15)

[= 1]

revāk : < Ar. Süzölmüş nesne, petek.

r. (40b/7), (41a/2), (39b/13)

r. + in (34b/14), (35a/9)

[= 5]	r. (2b/10)
reyhān : < Ar. Fesleğen; (<i>Ocimum basilicum</i>).	r. + a (3a/3)
	[= 2]
r. (19b/14)	rikḳat : < Ar. Rakiklik, yufkalık, incelik.
[= 1]	
ri'āyet : < Ar. Gütme, gözetme.	r. + de (5a/7)
r. + ède (15a/6), (27b/6), (7b/8)	[= 1]
r. + èt (28a/9)	riyāḥ : < Ar. Yeller, ağrılar, romatizmalar.
[= 4]	
ribās : < Ar. Ribas otu, ışgın otu; (<i>Rehum ribes</i>).	r. + ı (21a/12)
	[= 1]
r. (34a/1)	riyāza : bk. riyāzat
[= 1]	r. (14a/7)
ridāiyye : < Ar. 1. Destek, takviye. 2. Örtüye ait.	[= 1]
r. (16b/1)	riyāzat : < Ar. Nefsi terbiye etmek için yapılan talimler, riyazetler.
[= 1]	r. + dandur (14b/9)
rif'at : < Ar. Yükseklik, yücelik, büyük ve büyük rütbe.	r. + dur (14a/14), (14b/2), (14b/4), (14b/5)

r. + ı (14a/10), (14a/11)	r. (16a/10), (16a/8)
r. + ları (14a/13)	[= 2]
[= 8]	rūm : < Ar. Anadolu.
rub' : < Ar. Dörtte bir, çeyrek.	r. + memleketine (2b/9)
r. + ı (37a/15)	[= 1]
[= 1]	rūmmānū'l-hāmız : < Ar. Ekşi nar.
rubbu's-sūs : < Ar. Meyan balı.	r. (38a/10)
r. (37b/14), (38a/2)	[= 1]
[= 2]	rūṣenān : < Ar. 1. Aydın, parlak. 2.
rub'ıyye : : < Ar. "ḥummā-yı rub'ıyye"	Belli, meydanda. 'rūṣen'
Nöbeti dört günde bir tutan sıtma.	r. + ı (15a/14)
r. + yi (21b/1)	[= 1]
[= 1]	ruṭab : < Ar. Taze hurma.
rubūbiyyet : < Ar. Rab olma durumu,	r. + dur (6b/2)
Tanrılık.	[= 1]
r. + ine (1b/10)	ruṭūbet : Nem, nemli özellikte.
[= 1]	r. (3b/13), (4a/2), (7b/1)
rūḥ : < Ar. 1. Can, nefes. 2. His,	
duygu; canlılık.	

r. + de (23a/14), (31b/7), (32b/10), (32b/13), (32b/14), (32b/15), (33a/2), (33a/5), (34a/10), (34a/9)	r. + vèür (17a/10), (21b/5), (33a/10) [= 41]
r. + den (31b/13)	rümmān : < Ar. Nar; (<i>Punica</i>
r. + e (31b/4), (3b/12), (3b/15)	<i>granatum</i>).
r. + i (24b/15), (33a/10), (4b/1), (4b/2)	r. (27b/1), (29b/4), r. + i berri (39b/11) [= 3]
r. + i aṣlī (4b/5)	
r. + i faṣliyyeden (32b/4)	-S-
r. + i ġarībe (4a/7)	sā'at : < Ar. Saat
r. + i ġarībler (4a/6)	s. (12b/7), (18b/3), (27a/4), (41b/10)
r. + i ġaribiyye (19a/9)	
r. + ile (21a/8), (6b/11)	s. + den (16b/12)
r. + iledür (4a/13)	[= 5]
r. + in (11a/1), (28a/3), (7a/6)	sā'aten : < Ar. Bir saat.
r. + ler (4a/6)	s. (4a/12)
r. + lerden (28a/4)	[= 1]
r. + leri (22b/13), (31a/15)	ṣabāḥ : < Ar. Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri.
r. + üñ (3b/10), (3b/13)	

s. (18b/9), (27b/12), (40b/7)

şādık : < Ar. Doğru, gerçek.

s. + da (18a/15)

s. (9b/7)

[= 4]

[= 1]

sābık : < Ar. Geçici, geçen, geçmiş.

şādiku'l-va'ad : < Ar. Va'dinde, sözünde duran.

s. + da (9a/3)

s. + üñ (2a/8)

[= 1]

[= 1]

şabr : < Ar. Sabır, dayanma, katlanma.

şadr : < Ar. Göğüs, sine.

s. (26b/15)

s. + a (21b/2)

s. + ède (21b/15), (27a/8),
(41a/6), (41b/10)

[= 1]

s. + èdeler (11b/14), (40a/3)

şāfī : 1. Temiz, halis, saf. 2. İçinde saflığını bozacak başka bir şey bulunmayan, katıksız, arı.

[= 7]

sac : Baş derisini kaplayan kıllar.

s. (20b/7), (35b/1), (37a/14)

s. + ı (41a/7)

s. + èdeler (37b/1), (38b/13),
(38b/4), (39a/6)

[= 1]

sāde : < Ar. Katıksız, saf.

s. + èder (21b/4)

s. (39b/2)

s. + èt (34b/14), (35a/15),
(35a/9), (35b/15), (35b/8), (36a/11),
(36b/5), (36b/8)

[= 1]

s. + ola (12a/7)

[= 17]

şafra : bk. şafṛā

s. + sı (6b/7)

[= 1]

şafṛā : < Ar. Karaciğerin salgıladığı yeşil sarı renkte acı sıvı, öd; eski tıpta beden yapısının temelini oluşturduğu kabul edilen dört unsur (ahlat-ı erbaa)dan biri.

s. (10a/6), (10a/7), (13b/3), (20b/10), (8a/1), (8a/4)

s. + dan (35b/12), (35b/5), (36b/12), (36b/15)

s. + ya (29b/13), (35a/11)

s. + yı (27b/1), (27b/15), (33b/1), (35a/4), (36a/8), (36b/14), (40a/13)

[= 19]

şafṛāvī : < Ar. Karaciğerin diğer organlardan fazla çalışmasından dolayı hırçın, zayıf bir bünye ve mizaca sahip olan (kimse).

s. (20b/14), (6b/3)

s. + den (4a/15)

s. + nün (4a/15)

[= 4]

şag- : Memeyi parmak uçlarıyla sıkarak içindeki sütü akıtmak.

s.-mı (39a/5)

[= 1]

sağ : 1. Sağlam, sağlıklı, sıhhatli. 2. Bedende kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan, sol karşıtı.

s. + olur (17a/8)

s. + yanı (17a/1)

s. + yanına (17a/3)

[= 3]

şagırlık : İşitme duyusundan yoksun,

[= 6]

işitmeyen kimsenin durumu.

s. (16a/4)

[= 1]

sağlık : < Ar. Sağlık, esenlik, afiyet.

s. + uında (11a/9)

[= 1]

sāhem : < Ar. Sam yelinin hareketli
olası, hava sıcaklığının değişmesi.

s. (21a/7)

[= 1]

şāhib : < Ar. Sahip, iye.

s. + i hüsn (15a/3)

[= 1]

şahīh : < Ar. Gerçek, doğru.

s. (11a/10), (15b/8), (18b/12),
(3a/8)

s. + dür (26a/9)

s. + olduğundan (2b/5)

şahīha : bk. şahīh

s. + ya (3a/4)

[= 1]

şahk : < Ar. Dövme, ezme.

s. (41b/4)

s. + ède (41a/11)

s. + èdeler (15b/5), (15b/6),
(38a/6), (41b/9)

[= 6]

şahrā : < Ar. Kır, ova, çöl.

s. + yı şamediiyyetinde (1b/4)

[= 1]

şakal : Erkeklerde çene ve yanaklarda
çıkan kılların bütünü.

s. + ı (41a/4)

s. + ın (41a/10)

[= 2]

ṣaḡankūr : < Gr. 1. Timsah;

[= 3]

(*Crocodilus*). 2. Mısır'da bulunan bir
çeşit kum kertenkelesi.

s. + ı (25b/6)

[= 1]

ṣaḡb : < Ar. Delme, delinme.

b. + (15b/2)

[= 1]

ṣaḡın- : Sakınmak, kaçınmak.

s. (10b/11), (10b/12), (10b/12),
(10b/15), (11a/9), (11b/4), (22a/14),
(22b/2)

s.-alar (32a/3)

s.-an (15b/11)

s.-maḡ (17b/1), (28a/8), (9b/14)

[= 13]

ṣaḡın- : bk. ṣaḡın-

s.-a (20a/3)

s.-maḡ (19b/10), (25a/1)

ṣaḡıṭ : < Ar. Düşen, düşmüş.

s. (24a/3)

s. + eyler (11a/5)

s. + olmuş (36a/3)

[= 3]

ṣaḡīl : < Ar. Ağır.

s. + eder (20a/9)

s. + i (13b/7), (8a/14)

[= 3]

ṣaḡıl : bk. ṣaḡīl

s. (13b/10), (13b/6)

s. + i (13b/5)

[= 3]

sākin : < Ar. Sakin, dindirilmiş.

s. + ede (6b/11)

s. + eder (35b/12), (36a/4)

s. + ola (34b/12)

[= 4]

s. (30a/7), (3b/11)

şakla- : bk. şakla-

s. + i (3b/10)

s. (15a/8), (35a/6), (35b/10),
(36b/9), (37a/4)

s. + leri (30b/15)

[= 4]

s.-mak (15b/10)

şalāḥ : < Ar. Düzeltme, iyileşme.

s.-ya (15a/15), (15a/5), (8b/1)

s. + a (34b/2), (9a/6)

s.-yalar (15b/7), (38a/8)

[= 2]

s.-yan (17b/11)

şalavāt : < Ar. Hz. Muhammed'e saygı

[= 12]

bildirmek için okunan dua.

şakla- : Bozulmasını önlemek, olduğu
gibi kalmasını sağlamak.

s. (1b/11)

[= 1]

s.-r (36b/13)

şa'leb : < Ar. Tilki.

[= 1]

s. + i (34a/5)

şakmūniyā : < Gr. Mahmud otu,
bingöz otu; (*Convolvulus scammonia*).

[= 1]

s. + y1 herīkī (40b/10)

şameddiyyet : < Ar. Kimseye ve hiçbir

şeye muhtaç olmayan Allah.

[= 1]

s. + inde (1b/4)

şalābet : < Ar. Peklik, katılık,
sağlamlık.

[= 1]

şamġ-ı ‘arabī : <Ar. Arap zamkı;
(*Gummi Arabicum*).

s. (37b/13)

[= 1]

şamūr : <Ar. Sansargiller
familyasından, Avrupa’nın kuzeyinden
Kamçatka’ya kadar yaygın bir alanda
yaşayan, yumuşak ve ince tüylü çok
makbul postu için avlanan, kısa
kuyruklu, küçük, memeli hayvan;
(*Martes zibellina*).

s. (28b/2)

[= 1]

saṇ : “Sana” sen.

s. + a (28a/5), (9a/4)

[= 2]

sanadaḥ : <Far. Bir tür cevariş. (?)

s. (39a/9)

[= 1]

şan‘at : <Ar. Bir şeyi gerektiği gibi
tam ve güzel yapmak için sahip
olunması gereken bilgi ve ustalık.

s. (38a/4)

s. + ı (35a/13), (35a/7), (38a/14),
(38a/9), (38b/9), (39a/2), (39b/10),
(40a/1), (40a/14), (40a/5), (40a/9),
(40b/12), (40b/3), (40b/9), (41a/1),
(41b/2)

s. + ı cüllāb (35a/3)

s. + ı devāyī (41b/11)

[= 19]

şan‘atu’l-ḥuḳne

s. (38a/13)

[= 1]

sancu : Organlarda batar veya saplanır
gibi hissedilen şiddetli ağrı.

s. (20a/8)

[= 1]

şanavber : <Gr. Yer çamı, çam fıstığı;
(*Ajuga chamaepitys*).

s. (32b/13)

[= 1]

şāniye : <Ar. İkinci.

s. + de (32a/1), (32b/1)

[= 2]

saşsar : Sansargiller familyasından,
kürkü değerli, yabani, yırtıcı çeşitli
küçük etçil hayvanların ortak adı,
(*Martes martes*).

s. (28b/5)

[= 1]

şarard- : Sararmasına sebep olmak,
renginin sarıya dönmesine yol açmak.

s.-ur (17a/13)

[= 1]

sarımsak: 1. Zambakgiller
familyasından, toprak altında bir soğanı
olan, gövdesi uzun, yassı ve sivri uçlu

yapraklarla sarılmış, keskin kokulu, 30
– 100 santim yüksekliğinde otsu bitki.

(*Allium sativum*). 2. Bu bitkinin, dış
denen ufak parçalardan meydana gelen
ve ezilerek veya tane tane yenen soğan
kısmı.

s. (32b/3), (32b/2)

[= 2]

sarmusak : bk. sarımsak

s. (29b/8)

[= 1]

şaru : Altın rengi, kükürt rengi.

s. (25a/12), (6b/5), (6b/5)

s. + sı (25b/9)

s. + sın (38a/12)

s. + sıyla (25b/15)

[= 6]

şarulığ : 1. Sarı olma durumu. 2. Sarılık
hastalığı.

s. + ı (20a/9)

[= 1]

s. + ola (39b/5)

sāṭı : < Ar. Yükselen, yükseldikçe yükselen.

[= 2]

s. + dur (2a/9)

sāzec : < Far. Hint sümbülü; (*Nardustachys jatamansi*). “sādec-i hindī”

[= 1]

s. (22b/4)

sa’y : < Ar. Çalışma, gayret etme.

s. + ède (4b/8)

s. + i hindī (15b/3)

s. + etmek (2a/6)

[= 2]

[= 2]

sebeb : < Ar. Bir şeyin olmasına yol açan şey, neden.

sāyiğ : < Ar. Kolay yutulan yiyecek. “sā’iğ”

s. (17a/11)

s. + i (5a/15)

[= 1]

[= 1]

sec- : Seçmek.

sāyir : < Ar. Diğer, başka. “sā’ir”

s.-er (11b/6)

s. (2b/1), (5a/9), (5b/6)

[= 1]

[= 3]

sefer : < Ar. Seyahat, yolculuk.

şayru : Hasta.

s. + ler (6b/9)

s. (24a/6)

[= 1]

sefercel : < Ar. Ayva; (*Cydonia vulgaris*).

s. (36a/2)

[= 1]

sef l : < Ar. Sefil; al ak, baya ı.

s. (7a/1)

[= 1]

segirt- : Ko mak, y r mek, ko turmak.

s.-mek (14b/4)

[= 1]

seh l : bk. sehl

s. (5a/12)

[= 1]

sehl : < Ar. Kolay.

s. + i (8b/8)

s. + ola (18b/5)

s. + olur (8b/10)

[= 3]

sekb nec : < Far. Salatalı a benzer bir bitki ve bundan elde edilen zaml; (*Sagapenon*).

s. (27a/5)

[= 1]

sekirden : 1. Uca kemi i, p  . 2. Sa rı, kaba et, kıynak.

s. + a rısına (23a/8)

[= 1]

sekiz : Sekiz.

s. (15b/1), (16b/12)

[= 2]

sekizinci : Sekizinci.

s. (12a/8)

[= 1]

sekte : < Ar. Durma, kısıлма; kanın birdenbire durması; bozukluk; inme, fel .

s. + ye (37b/6)

[= 1]

selām : < Ar. 1. Selam ve esenlik. 2.

Barış ve rahatlık.

s. (1b/11)

[= 1]

selāṣe : < Ar. Üç.

s. (13a/13), (29a/2)

[= 2]

selmes sehīl : < Ar. Yemesi kolay olan

ve kolayca bilinen, pürüzsüz,

bütünüyle.

s. (5a/12)

[= 1]

sem^c : < Ar. İşitme, dinleme.

s. + ın (16a/5)

s. + uñ (14a/13)

[= 2]

semird- : Besili, yağlı bir duruma

getirmek, semizletmek.

s.-ür (15a/1), (16b/9), (18a/4),

(21b/3), (22b/1), (22b/5), (22b/7),

(23b/5), (30b/6), (31a/12), (40a/8)

[= 11]

semiz : Besili, etli, yağlı.

s. (18b/2), (19a/10), (24b/11),

(24b/3), (25b/7), (25b/8), (25b/8),

(6a/15)

s. + i (21b/3)

s. + ligicün (22b/3)

s. + olur (17a/9)

[= 11]

sen : Teklik ikinci kişiyi gösteren söz.

s. (11b/4), (22a/14)

[= 2]

sep- : Serpmek, saçmak.

s.-e (39a/14)

[= 1]

serce : Serçegillerden, koyu boz renkli, yuvarlak başlı, kısa boyunlu, uzun kuyruklu, gagası koni biçiminde, sıçrayarak yürüyen, çırpınarak uçan ve kışın göç etmeyen küçük ötücü kuş; (*Passer domesticus*).

s. (26a/6), (28b/9)

[= 2]

sercesme : <Far. Çeşme başı, su başı, pınar, kaynak.

s. + si (12a/5)

[= 1]

serī'ū'l-haẓm : <Ar. Hızlı sindirme.

s. + dur (5a/8)

s. + durlar (30b/12), (5a/14)

[= 3]

serī'ū'l-inhizām : <Ar. Hızlı sindirilme.

s. (29a/12)

[= 1]

ser-sām : <Far. Sersem; İnsana sersemlik veren bir hastalık.

s. + dan (17b/12)

[= 1]

sev- : Sevmek.

s.-dügi (24a/10), (24a/15),

(25a/12)

s.-e (27a/4), (7a/2)

s.-er (6a/15)

[= 6]

sevdā : <Ar. 1. Güçlü sevgi, aşk. 2.

Siyah, kara. 3. Gam, keder, sıkıntı. 4.

Balgamdan, kandan ve safradan başka vücuttan çıkan bir çeşit salgı, kara safra

s. (13b/4), (23b/7), (30b/4),

(8a/5)

s. + dan (23b/7)

s. + ya (27b/15), (29b/15)

s. + yı (40a/13)

s. + yı mizāca (20b/12)

s. + yı mizāclu (28a/9)	(16b/5), (16b/5), (16b/6), (16b/7),
[= 10]	(16b/8), (20b/3), (20b/3), (20b/4),
sevdāvī : < Ar. Kara safra maddesiyle ilgili.	(20b/4), (20b/5), (20b/5), (20b/6),
	(20b/7), (23a/13), (23a/13), (23a/14),
	(23a/15), (23b/1), (23b/1), (23b/2)
s. (20b/13), (7a/6)	s. + ı (12a/3)
s. + den (4a/15)	s. + ı cüllābī (34b/6)
s. + kıılır (11a/3)	s. + lar (23b/3)
[= 4]	s. + larla (23b/4)
sevindür- : Sevindirmek.	s. + ları (12a/10)
s.-ür (24a/11)	[= 36]
[= 1]	şıfatu'l-ḥammām : < Ar. Hamam durumu.
sezāb : < Ar. Sedef otu; (<i>Ruta graveolens</i>).	s. (20b/1)
s. (29b/8), (32a/15)	[= 1]
[= 2]	sıgın : Bir cins büyük geyik, ala geyik.
şıfat : < Ar. Hal, durum; şekil, özellik.	s. (5b/15)
s. (12a/1), (12a/1), (12a/4),	[= 1]
(12a/5), (12a/6), (12a/6), (12a/7),	
(12a/8), (12a/9), (12a/9), (16b/3),	

sıgır : Gevişgetirenlerden manda, öküz,
inek vb. büyükbaş, boynuzlu, evcil
hayvanların ortak adı.

s. (5b/14)

s. + eti (30a/4), (33b/13)

s. + etin (10a/9), (7a/12)

s. + uñ (39b/2)

[= 6]

şıhhat : < Ar. Sağlık, sıhhat.

s. (10b/7), (13b/7), (15a/5),
(18a/1), (1b/15), (27a/13), (27b/8),
(28a/11)

s. + e (10b/6)

s. + i 'ayn (15a/6)

s. + ile (1b/9)

s. + in (36b/13)

[= 12]

şıhhati'l-'ayni : < Ar. Göz sağlığı.

s. (15a/4)

[= 1]

şıhhati'l-üzni : < Ar. Kulak sağlığı.

s. (15b/9)

[= 1]

sık: Sıkamak.

s. (35a/15), (35b/15), (35b/7),
(36a/10)

[= 4]

sıkl : < Ar. Ağırlık, yük.

s. (19b/9)

s. + ı (8a/8)

[= 2]

şındur- : 1. Sindirmek. 2. Kırmak,
parçalamak.

s.-a (37a/2)

[= 1]

sırca : bk. sırça

s. (41b/3)

[= 1]

sırça : Sırça, cam.

s. (35a/2), (37a/4)

s. + bardağda (38a/7)

[= 3]

şırf : < Ar. Saf, katışıksız.

s. (26a/6), (27b/3), (6b/8),
(37a/13)

[= 4]

sıvıg : bk. sıvık

s. + ıdı (3b/2)

[= 1]

sıvık : Yumuşak kıvamlı, suyu fazla,
cıvık.

s. + dur (3b/1)

[= 1]

şıvık : bk. sıvık

s. + éder (11b/10)

[= 1]

sībistān : < Far. Sibistan ağacı ve
meyvesi, erik cinsinden, sırası lezzetsiz,
yapışkan bir meyve, köpekmemesi,
acem eriği; (*Cordia mixa*).

s. (34a/10), (38b/1), (38b/10)

[= 3]

sīh : < Ar. Sarı yavşan otu;
(*Artemisia*). "şīh"

s. (27a/6)

[= 1]

sikencübīn : bk. sikengübīn

s. + ile (28a/6)

[= 1]

sikengübīn : < Far. Balla sirkenin
karışımı olan, harareti kesen, safrayı
söndüren ekşi şerbet.

s. (18b/5), (22b/4), (36b/10)

s. + i 'aseli (37a/5)

s. + i büzūrī (37a/6)

s. + ile (18b/11)

[= 1]

[= 6]

sıl : Silmek.

s. (35b/13)

[= 1]

sill : < Ar. Verem, tüberlüzoz.

s. (27b/4)

s. (22b/11)

[= 1]

[= 1]

siğ- : Hazm edilmek, sindirilmek.

siğir : Duyulardan ve hareketlerden gelen uyarıları organlardan beyne ileten beyazımsı teller ve bunların oluşturduğu demet.

s.-e (11b/14), (12a/7)

s.-er (9b/4)

s. + lere (11a/1)

s.-mekden (17b/7)

s. + leri (21b/9)

s.-mez (10a/14)

s. + lerin (14a/5)

[= 5]

[= 3]

sinā-yı mekkī : < Ar. Baklagillerden, sarı çiçekli, çalı görünüşlü bir bitki, sinameki; (*Cassia officinalis*).

siğir- : Sindirmek, hazm etmek.

s. (41b/4)

s.-e (7b/6)

s.-imez (10a/10)

s.-mege (6b/13)

s.-ür (9a/14)

[= 4]

siğür- : bk. siğir-

s.-ür (10a/9), (15a/1)

[= 2]

sirşte : <Far. Yoğurulmuş;

karıştırılmış.

s. + êtdi (1b/7)

[= 1]

sirke : <Far. Çorbalara, yemeklere, salatalara ekşilik vermesi için konulan ekşimiş üzüm, elma vb. suyu.

s. (11b/1), (19b/7), (29b/3), (5b/8)

s. + den (37a/1)

s. + siyile (41a/9)

s. + yağı (38b/5)

s. + yağından (38b/13)

s. + ye (37a/14)

s. + yi (11b/3)

s. + yile (37a/13), (38a/12)

[= 12]

sirkengübîn : <Far. Bala sirke karıştırılarak yapılan ekşi şerbet.

s. (29b/4)

[= 1]

sittete : <Ar. Altı

s. (4b/15)

[= 1]

sivilce : Çok küçük çıban, içinde irin bulunan deri kabarcığı.

s. + lere (21a/14)

[= 1]

soğan : Zambakgillerden, kat kat kabuktan ibaret yumrusu ve şerit şeklindeki uzun yeşil yaprakları yemeklerde, salatalarda kullanılan, keskin kokulu ve acı otsu bitki; (*Allium cepa*).

s. (18b/3), (25b/4), (29a/15),
(32b/4)

s. + 1 (25b/5)

s. + 1n (18b/7), (18b/7)

[= 7]

şoğulcan : Birçoğu omurgalı
hayvanlarda ve insanlarda asalak
olarak, bir kısmı toprak içinde yaşayan,
ufak, uzun, yuvarlak veya yassı kurt.

s. + ları (40b/15)

[= 1]

şol : Bedende kalbin bulunduğu tarafta
olan, sağ karşıtı.

s. + yanına (17a/2)

[= 1]

şonra : İçinde bulunulan veya
bahsedilen anın daha ilerisindeki bir
zamanda, önce karşıtı.

s. (10a/11), (10a/13), (11b/10),
(11b/14), (11b/14), (11b/2), (12a/9),

(12b/10), (12b/13), (12b/13), (12b/14),
(12b/15), (12b/7), (12b/9), (13b/3),
(14a/3), (15b/4), (15b/5), (15b/6),
(16a/1), (16a/8), (16b/11), (16b/12),
(16b/14), (16b/14), (16b/4), (16b/4),
(16b/8), (17a/2), (18b/1), (18b/14),
(18b/15), (18b/4), (18b/6), (19a/1),
(19a/1), (19b/13), (19b/14), (19b/4),
(19b/5), (19b/6), (20a/1), (20a/1),
(20a/4), (21b/14), (21b/15), (21b/2),
(22a/13), (22a/8), (22b/3), (22b/4),
(22b/6), (22b/9), (23a/15), (23b/3),
(24a/13), (24a/13), (24a/14), (24b/12),
(24b/5), (25b/5), (26b/11), (26b/12),
(26b/6), (27a/1), (27a/3), (27a/8),
(27b/12), (29b/13), (2b/5), (30b/10),
(34b/13), (35a/1), (35a/1), (35b/13),
(35b/14), (35b/3), (35b/9), (36b/5),
(37a/14), (37b/1), (39b/1), (3b/7),
(40b/3), (41a/10), (41a/7), (41b/11),
(4a/13), (5a/5), (5a/6), (6b/15), (8a/11),
(8b/11), (8b/5), (8b/9), (9b/3), (9b/9),
(2a/10), (8b/8)

[= 99]

şora : bk. sonra

s. (13a/4)

[= 2]

s. (16b/7), (19a/8), (19b/11),
(22a/4), (22a/4), (22b/10), (23a/3),
(23a/6), (26a/4), (27b/12), (27b/9),
(28b/2)

şovı- : Soğumak.

s.-ya (35a/1), (36b/1)

[= 2]

s. + da (24a/14)

s. + dan (15a/8), (20a/2), (28a/7)

s. + eder (29b/12)

şovid- : Soğumasını sağlamak,
soğumasına sebep olmak.

s.-ur (36b/14)

[= 1]

[= 17]

şovuklğ : Soğuk olan şeyin etkisi,
soğuk olma durumu, soğukluk.

s. + ından (39b/14)

sovuğ : bk. şovuk

s. + ından (12a/12)

[= 1]

şovur- : Soğurmak.

s.-ur (17a/9)

[= 1]

sovuk : bk. şovuk

s. (12a/12), (13a/2), (15b/12),
(20b/6), (6a/14), (9b/12)

[= 6]

şoy : Soymak.

s. (35b/7), (36a/10)

[= 2]

şovuk : Soğuk; soğuk özellikte olmak.

sögüt : Sögütgiller familyasından, daha
çok su kenarlarında yetişen, pek çok

çeşidi olan, uzun ve acı yapraklı,
kabuğu kolay soyulur ağaç; (*Salix*).

s. + şuyın (20a/4)

[= 1]

söyündür- : Söndürmek.

s.-ür (33b/1)

[= 1]

söyün- : Sönmek, parlaklığı gitmek.

s.-ür (4a/9)

[= 1]

söyündür- : Söndürmek.

s.-e (27b/1)

s.-ür (4a/8)

[= 2]

söz : Söz, laf.

s. (13b/12)

[= 1]

şu : Yağmur şeklinde bulutlardan
yağan, yer altında bulunan, yer üstünde
deniz, göl, ırmak vb.ni meydana
getiren, hidrojen ve oksijenden meydana
gelmiş rengi, kokusu ve tatı olmayan
şeffaf sıvı madde, ab, ma.

s. (11b/9), (12b/11), (12b/13),

(12b/15), (12b/3), (12b/4), (12b/5),

(12b/8), (13a/4), (13a/6), (19b/9),

(22b/11), (26a/7), (7a/4)

s. + da (18b/12), (34b/9)

s. + dan (19b/2), (20a/2)

s. + katmış (37a/14)

s. + lar (31a/6)

s. + larda (23a/7)

s. + ları (11b/6)

s. + ların (11b/15)

s. + ya (13a/7), (19b/14),

(23a/3), (23a/6)

s. + yı (12a/12), (12a/13),

(12a/14), (12b/10), (12b/2), (18b/13),

(18b/8), (19b/11), (20b/4), (20b/6),
(22a/4), (27b/10), (29b/4), (30a/5),
(5b/9), (5b/9)

s. + yıdur (12a/1)

s. + yıla (18b/5), (11b/12),
(12b/9), (18b/10), (22a/3), (22a/4),
(26a/2), (26a/4), (27b/9)

s. + yın (11b/13), (18b/8),
(20a/4), (20a/5)

s. + yında (12a/11)

s. + yındadur (12a/10)

s. + yından (12a/15), (12a/15)

s. + yındanısa (22a/1)

s. + yını (26a/5)

s. + yıyla (27a/7)

[= 64]

su : bk. şu

s. (12b/8), (13a/2), (13a/3),
(16a/2), (34b/9), (35a/14), (36a/12),
(37a/2), (39a/14), (39b/15), (40a/2)

s. + da (38b/3)

s. + dan (35b/8), (36a/1),
(36a/11)

s. + döke (34b/12)

s. + içeler (37b/11)

s. + lar (13a/10), (13a/11)

s. + nuñ (12a/12)

s. + ya (35b/2), (36b/7), (38b/4)

s. + yı (12a/11), (13a/9), (13a/9),
(34b/11), (35a/5), (35b/15), (36b/5)

s. + yıla (33a/9), (35a/8),
(36a/15), (36b/4), (38a/11), (38a/7),
(38b/12), (40a/15), (41a/14), (41a/15)

s. + yın (36a/10)

s. + yından (36b/6), (36b/6),

(36b/6)

s. + yıyla (37b/10)

s. + yun (35a/9)

[= 46]

suʿāl : < Ar. Öksürük.

[= 1]

s. + a (33a/8)

[= 1]

subhāne : < Ar. Şanı yücedir.

s. (1b/10)

[= 1]

şulan- : Suyu çoğalıp yoğunluğu azalma.

s.-a (6b/13)

[= 1]

şulu : Suyu olan, suyu bol.

s. (36a/6)

[= 1]

sulu : bk. şulu

s. (12b/15)

[= 1]

şulurak : Daha sulu.

s. (27a/8)

sumāk : < Ar. 1. Antep fıstığıgiller familyasından, Kuzey ve Güney yarı kürenin ılıman bölgelerinde yüz elliye yakın türü bulunan, çoğu zehirli, kabuğu hekimlikte, yaprakları boyacılık ve dericilikte kullanılan ağaç veya ağaççık; (*Rhus coriaria*). 2. Bu ağacın ekşilik vermesi için dövülerek yemeklere, kebablara katılan, mercimek büyüklüğündeki kırmızı renkli meyvesi. s. (38a/10)

s. + aş (20a/12)

[= 2]

şūret : < Ar. Biçim, görünüş, kılık.

s. (34b/2)

s. + e (15a/12), (3a/14)

s. + in (25a/11)

[= 4]

şūretlu : Suretli.

s. (24a/6)

[= 1]

surh : <Far. Kırmızı, kızıl; kızıl
mürekkep.

s. (35a/13)

[= 1]

susa- : Su içme gereksinimi duymak.

s.-yıcağ (12a/13)

[= 1]

suşalığ : bk. şuşalık

s. + 1 (36a/8)

[= 1]

şuşalığ : bk. şuşalık

s. + 1 (6b/4)

[= 1]

şusalığ : bk. şuşalık

s. + 1 (12a/8), (12b/9)

[= 2]

şuşalık : 1. Suya kanmama hastalığı. 2.

Susama, susuzluk.

s. (13a/8), (13a/8)

s. + kandurur (35b/4)

[= 3]

suşalık : bk. şuşalık

s. (36b/12)

[= 1]

susalık : bk. şuşalık

s. (35a/12)

[= 1]

şuşamaklıg : Susama durumu.

s. + 1 (13a/5)

[= 1]

şūsen : <Far. Anayurdu Hindistan ile
güney adaları olan, meyvesi kapsül
şeklinde, beyaz veya alacalı beyaz
çiçekli otsu bitki, susam,
sevsen; (*Sesamum*).

s. (26a/13)

s. (7a/3)

[= 1]

s. + i (26a/7), (39a/5), (3a/13)

su sığır : Manda.

s. + ice (26a/7)

s. (5b/14)

s. + ile (11a/15), (31a/4), (3a/15)

[= 1]

s. + iyile (26a/9), (30b/5)

suy : Su.

s. + yemegi (11a/14)

s. + ın (35b/15), (35b/8)

[= 11]

[= 2]

südde : <Ar. Vücudun bir yerinde görülen tutukluk.

sū-yı kınye : <Ar. Umumi halsizliğe

yol açan, ishal (sürgün) ve benzerleri gibi hastalık.

s. (10b/9), (12b/12), (12b/5),
(20a/8), (22b/1), (29b/11), (5b/4),
(7b/13)

s. + ye (37a/7)

s. + den (17b/12), (22b/4),
(22b/5), (22b/7)

[= 1]

süci : Şarap

s. + leri (37a/6)

s. (6b/1), (6b/8)

s. + lerün (31b/8)

s. + sirkesiyile (41a/9)

s. + yi (31a/11)

[= 3]

[= 15]

süd : Süt.

südlü : Sütlü.

s. (25b/9)	[= 1]
s. + birinle (11a/15)	sümmye : < Ar. Zehirli, zehirle ilgili.
[= 2]	“semmye”
süflî : < Ar. Aşağıda bulunan.	s. (13b/9)
s. (1b/6)	[= 1]
s. + dür (2a/14)	sürmeklig : Sürme durumu.
s. + oldı (2a/15)	s. + i (15a/11)
[= 3]	[= 1]
sühûnet : < Ar. Sıcaklık, kızgınlık.	sürt- : Bir şeyi başka bir şeyin üzerine
s. + vërür (39b/9)	bastırıp hiç kaldırmadan öne arkaya,
[= 1]	sağa sola veya herhangi bir yöne doğru
	hareket ettirmek.
sükûn : < Ar. Durma, kımıldama	s.-e (24b/6)
s. + uñ (13a/13)	s.-mek (22b/15)
[= 1]	[= 2]
süleymân : < Ar. Hz. Süleyman, Hz.	sürün- : Sürünmek.
Davûd’un oğlu, İsrailoğulları’na	s.-mek (26b/1)
gönderilen hükümdar, peygamber.	[= 1]
s. + ı celâl (2b/10)	

süst : <Far. Gevşek, zayıf, güçsüz,
sölpük.

ş. + ile (19a/13)

[= 2]

s. (24a/3)

s. + eder (14b/13)

[= 2]

şāhbelūt : <Ar. Meşe ağacı. 2. Meşe
ağacı meyvası, palamut. (30a/6)

ş. (30a/6)

süstle- : Süstlemek, sölpüklemek.

[= 1]

s.-mezden (22a/10)

[= 1]

şahdāne : <Far. Kenevir tohumu, esrar
otu; (*Cannabis sativa*).

ş. (32b/6)

süstled- : Süstletmek, sölpükletmek.

s.-ür (11a/2), (17b/1), (18a/7)

[= 3]

[= 1]

şahs : <Ar. Şahıs, kişi.

ş. + da (4a/10)

süt : Süt.

s. + den (3a/12)

[= 1]

[= 1]

şakākūl : <Ar. Yabani havuç, kara
kök, mühr-i süleyman; (*Pastinaca*
sativa).

-Ş-

şāf : <Far. Fitol, çeşitli hastalıklarda,
makattan kullanılmak üzere hazırlanmış
fitil.

ş. (25b/14), (25b/6), (39b/10)

[= 3]

ş. + düzmek (26b/8)

şalgam : <Far. Turpgillerden, yumru köklü bir bitki; (*Brassica rapa*).

ş. (28b/15), (29a/15), (30a/7), (32a/1), (6a/3)

[= 5]

şāmī : <Ar. Şam'a ait, Şam'la ilgili.

ş. + dür (34a/9)

ş. + sırca (41b/3)

[= 2]

şarāb : <Ar. İçilecek şey; şarap; şerbet, şurup.

ş. + 1 elma (35b/10)

ş. + 1 emrūd (36a/14)

ş. + 1 enār (35b/4)

ş. + 1 gül (35a/11)

ş. + 1 ḥummārīn (36b/3)

ş. + 1 līmūn (36a/7)

ş. + 1 ında (36a/6)

ş. + 1 nīlūfer (35a/6)

ş. + 1 sefercel (36a/2)

ş. + 1 tuffāḥ (18b/15)

ş. + içme (27b/3)

ş. + lar (18b/15), (18b/4)

ş. + ları (34a/12)

[= 14]

şarābu'l-mā'i : <Ar. İçilecek su.

ş. (12b/1)

[= 1]

şart : <Ar. Şart, koşul; yemin

ş. + lardan (24b/12)

[= 1]

şāzlık : <Far. Sevinçli.

ş. (23b/5)

[= 1]

şeb-i yemenī : <Ar. Göztaşı, bakır sülfat.

ş. + (41b/9)

ş. + de (41b/6)

[= 2]

şebş : <Far. 1. Dorak otu, dereotu;
(*Anethum graveolens*).

ş. (40b/5)

[= 1]

şeftālū : <Far. Şeftali; (*Persica
Vulgaris*).

ş. (33a/14)

[= 1]

şehvet : <Ar. Şehvet, cinsel istek.

ş. (24b/14), (24b/8), (24b/9)

ş. + i (11a/2), (24b/14), (25b/1),
(9b/6)

ş. + in (31a/10)

ş. + inün (9a/11)

ş. + i ṭabī'i (9a/8)

[= 10]

şeker : <Far. Şeker.

ş. (31b/10), (34b/10), (34b/12),

(35a/10), (35b/2), (36a/12), (37a/3),
(37b/2), (39b/12)

ş. + den (34b/7), (36b/7)

ş. + e (35b/8), (36a/1)

ş. + i (34a/15)

ş. + ile (19b/9), (20a/5), (30b/6),
(40a/1)

[= 18]

şeker kāmışı : <Far.-T. Buğdaygiller
familyasından, öz suyundan şeker elde
edilen, boyu 10 metreyi bulabilen,
çiçekleri salkım durumunda başakçıklar
meydana getiren, kāmışı andıran bitki;
(*Saccarum officinarum*).

ş. (32b/14)

[= 1]

şems : <Ar. Güneş.

ş. + uñ (3b/8)

[= 1]

şengiyār : < Far. Eşek marulu,
havacıva, tosbağa otu, enlik, kızıl enlik,
tüylü boya, yerineği; (*Alkanna*
tinctoria).

ş. (33b/2)

[= 1]

şerʿ : < Ar. Allah'ın emri, ayet, hadis
üzerine kurulmuş din kaideleri.

ş. (2a/3)

[= 1]

şerʿān : < Ar. Şeriat bakımından,
şeriata göre.

ş. (2a/4), (2a/4)

[= 2]

şerbet : < Ar. Şurup; içilecek tatlı şey.

ş. (34b/15), (35a/3)

ş. + bişürmeginde (34b/7)

ş. + édüb (25b/13)

ş. + i (18b/4), (34b/6), (39b/14)

ş. + lere (34b/1)

ş. + lerün (34a/14), (34a/15)

ş. + ün (34b/2), (34b/3)

[= 12]

şeref : < Ar. 1. Büyüklük, yükseklik,
ululuk. 2. Övünme. 3. Üstünlük.

ş. + i (2a/11), (2a/13), (2a/15)

ş. + ine (2a/9)

[= 4]

şerīʿat : < Ar. Doğru yol.

ş. (2a/8)

[= 1]

şerīf : < Ar. Şerefli, mübarek, kutsal.

ş. + i şerʿ (2a/3)

ş. + olduğundan (2a/12)

[= 2]

şeyḥ ibni ʿalī sinā : < Ar. Ortaçağ
tıbbının önde gelen temsilcisi, İbn Sina
(ö. 1037).

	ş. (37b/13)
ş. (2b/7)	[= 1]
[= 1]	şirûrgan : <Far. Şirlagan otu; susam yağı.
şeyyede : <Ar. İnşa etmek.	
ş. (2b/14)	ş. + yağıyla (40a/3)
[= 1]	[= 1]
şîh-i ırmene : <Ar. Pire yavşanı, sarı yavşan otu; (<i>Artemisia</i>).	şiş- : Gerilip kabarmak, şişkin bir durum almak.
ş. (41a/2)	ş.-e (6b/13)
[= 1]	ş.-mek (23b/12)
şifâ : <Ar. Hastalıktan iyileşme, sağalma.	[= 2]
ş. + bula (39b/5)	şişek : İki yaşındaki koyun.
[= 1]	ş. + eti (25b/4), (25b/8), (5a/10)
	[= 3]
şimâl : <Ar. Kuzey.	şişür- : Şişirmek.
ş. + e (12a/4)	ş.-meye (12a/9)
[= 1]	[= 1]
şinhıyār : <Far. Yeşil ve büyük bir cins hıyar, acur; (<i>Cucumis anguria</i>).	şol : Şu.

ş. (14b/3), (35a/4), (35b/3),
(41a/13), (5b/1)

[= 5]

şöyle : Şunun gibi, şuna benzer
biçimde.

ş. (18b/13), (18b/7), (27a/10)

[= 3]

şūnīz : <Far. Kara çörek otu; (*Nigella
sativa*).

ş. (39a/10), (40a/6), (41b/13)

[= 3]

şūrbā : <Far. Yemeğin başında kaşıkla
içilen sulu, sıcak yiyecek, çorba.

ş. + bişürmek (19a/12)

ş. + s1 (19a/11), (28b/8)

ş. + sına (25b/5)

ş. + yıla (19a/10)

[= 5]

şükr : <Ar. Şükür.

ş. + i bīmūntehā (1b/3)

[= 1]

-T-

tā : <Far. Ta, dek, değin, kadar, beri.

t. (10b/4), (11b/10), (11b/11),

(11b/14), (11b/4), (12a/2), (12a/2),

(12b/10), (12b/11), (12b/9), (13a/5),

(13a/7), (14a/12), (15a/14), (15a/3),

(15b/14), (15b/8), (17a/1), (17a/2),

(17a/3), (17b/12), (17b/3), (17b/9),

(18a/15), (18b/13), (18b/5), (19a/14),

(19a/2), (19b/2), (1b/8), (20a/3),

(20a/5), (21b/15), (22a/14), (22b/4),

(24b/12), (24b/13), (24b/6), (26a/4),

(26b/11), (26b/6), (27b/6), (28a/9),

(30a/1), (30b/5), (32a/4), (34b/12),

(34b/13), (34b/15), (34b/5), (35a/1),

(35a/15), (35a/3), (35a/5), (35a/8),

(35b/15), (35b/15), (35b/2), (35b/9),

(36a/12), (36a/15), (36b/1), (36b/5),

(36b/8), (37a/4), (38b/12), (38b/3),

(38b/6), (39a/14), (39a/15), (39a/6),

(39b/3), (3a/6), (3a/9), (3b/11), (27a/8),

(3b/6), (40a/3), (4b/14), (6b/11), (7a/5),
(7b/13), (8a/1), (8a/12), (8a/8), (8b/3),
(8b/8), (9a/1), (9a/6), (26b/12)

[= 90]

ta'ab : < Ar. 1. Sınırların zayıflığı
dolayısıyla adelerde ve başka yerlerde
duyulan şiddetli sancı. 2. Yorgunluk.

t. + gören (5b/12)

t. + ından (26a/5)

t. + ları (30a/14)

[= 3]

ta'alluk : < Ar. İlişik, ilgi, bağ.

t. + ın (16a/9)

[= 1]

ta'am : < Ar. Yemek, yiyecek.

t. (10a/11), (10a/14), (11b/9),
(12b/10), (12b/3), (13b/2), (14a/2),
(16b/4), (17a/1), (17a/3), (17a/4),
(17b/7), (19a/1), (35b/5), (8a/13),
(8a/6), (8b/14), (8b/7), (9a/10), (9a/4),

(9a/5), (9a/7), (9b/1), (9b/10), (9b/11),
(9b/3), (9b/5), (10a/2)

t. + a (13b/1), (7b/15)

t. + dan (12b/7), (18b/6),

(23b/1), (8a/11), (9b/1), (9b/3), (9b/5)

t. + dur (7b/10)

t. + ı (10a/7), (10b/13), (10b/14),

(12b/12), (16b/11), (16b/15), (17a/4),

(22b/6), (23a/15), (40a/8), (6a/6),

(7b/5), (8a/12), (8a/8), (8b/5), (9a/15),

(9a/3), (9a/6), (9b/6), (9b/6)

t. + ıla (18b/6), (9a/1), (9a/5)

t. + lar (10a/6), (27b/4)

t. + lara (10a/8), (11a/12)

t. + lardan (10b/11), (15b/11),

(15b/12), (15b/12), (29b/9)

t. + lardur (6b/2), (7b/5), (7b/6),

(8a/14), (8a/15), (8a/3), (8a/5), (8a/7)

t. + ları (30a/13), (30a/3)

t. + uñ (10b/8), (16b/8), (25b/7),
(8a/14), (9b/9)

[= 85]

ṭaʿāmlu : Taamlı, yemekli.

t. (15b/12)

[= 1]

ṭabʿ : < Ar. Tabiat, huy, yaratılış.

t. + ı (35b/10)

[= 1]

ṭabḥ : < Ar. Pişirme, pişirilme.

t. + ın (34b/5)

t. + olmuş (33a/9)

[= 2]

ṭabḥiʿl-eşrebe : < Ar. İçeceklerin
pişirilmesi.

t. (34a/14)

[= 1]

ṭabḥiʿs-sikencübīnāt : < Ar.
Sikencübinatın pişirilmesi.

t. (36b/10)

[= 1]

ṭabīʿat : < Ar. Bir kimsenin
davranışlarına yön veren yaratılışı, huy,
meşrep, mizaç.

t. (15a/3), (17b/9), (19a/15),

(20a/11), (9a/10), (9a/13)

t. + da (38b/8)

t. + dur (20b/9)

t. + ı (10b/13), (13a/7), (20b/10),

(20b/8), (20b/9), (20b/9), (21a/12),

(22a/9), (28a/14), (28a/3), (31a/15),

(31b/8), (31b/9), (35a/12), (35a/7),

(38b/7)

t. + ıdur (10b/2), (20b/10),

(31b/8), (31b/9)

t. + ın (19b/1), (27b/15), (29a/3),

(9b/9)

t. + ını (20a/11)

t. + ları (19a/10)

t. + ların (19a/10)

t. (8b/4)

t. + uñ (20a/10)

[= 1]

[= 36]

tağ : Dağ.

tabīʿatlu : Tabiatlı, huylu.

t. + dan (12a/5)

t. (10b/11), (7a/13)

[= 1]

[= 2]

tağīd- : Dağıtmak.

tabīb : < Ar. Hekim, doktor.

t.-ur (16a/14)

t. + e (40b/3)

[= 1]

[= 1]

tağıl- : Dağılmak.

tabīʿī : < Ar. 1. Alışılmış olan, olağan,

t.-ur (13b/4)

normal. 2. Tabiatla ilgili, tabiatla olan.

[= 1]

t. + i (4a/10), (9a/8)

tāhir : < Ar. Temiz.

t. + lerinden (30a/7)

t. + ola (26a/6)

[= 3]

[= 1]

taḍ : Tat.

taḥlīl : < Ar. Halletmek, geçirmek,
dağıtmak.

t. + ı (6a/14)

[= 1]

t. + ède (28a/3)

taʿdem : < Ar. İyi olan.

t. +  der (14a/15), (14b/1),
(21a/10), (21a/12), (22b/12), (22b/13),
(29b/14), (40b/8)

t. +  d ben (13a/7)

t. + i (3b/7)

t. + ince (3b/10)

t. + olan (23a/1)

[= 13]

ta      : < Ar.  lim    renme.

t. + i (2a/11)

[= 1]

ta      : < Ar. Sunma, tanıtma;  ne
ge  irme.

t. (4a/11), (4b/9)

[= 2]

ta      : < Ar. Par alama, ayırma,
kesme.

t. (29b/3)

[= 1]

 alak  : bk.  alak 

t. + ında (5b/4)

[= 1]

 alak  : Karın bo lu unun sol  st
kısımında kaburgaların hemen altında,
midenin sol arka tarafında bulunan, kan
dola ımını d zenleyen ve kan yapan,
 ok damarlı, koyu kırmızı renkte, yassı
uzunca organ, dalak.

t. (17a/13), (5b/15)

t. + larında (29b/10)

[= 3]

 alak lu : 1. Fazla su i mekten ileri gelen
bir hastalık, karın        .

t. (7a/10)

[= 1]

ta      : < Ar. Yumu ma; yumu atacak
bir ila  kullanma.

t. +  derler (29b/3)

[= 1]

tām : < Ar. Tamam, bütün.

[= 1]

t. (4a/5)

[= 1]

tamām : < Ar. Tam, bütün; eksiksiz, kusursuz.

t. + de (34b/8)

[= 1]

t. (12b/4), (14a/2), (24b/15), (29b/12)

[= 4]

ṭamar : Canlıların bedenlerinde kan veya lenf dolaşımını sağlayan kanal, damar.

ṭar : Ensiz, genişliği az.

t. + ola (13a/4), (7b/12)

[= 2]

ṭaraf : < Ar. Taraf, yan.

t. + ından (12a/3)

[= 1]

t. (18a/8)

t. + ların (14a/5), (14b/15)

t. + larına (13b/4)

[= 4]

ṭanbūr : < Ar. Klasik musikimizin başlıca çalgılarından biri olan, yay ve mızrapla çalınan, ince uzun sapı perdeli, yuvarlak karınlı, telli çalgı.

t. (16a/4)

ṭarḥūn : < Ar. 1.Şifalı bir öd türü. 2. Kuzu pıtrağı; (*Agrimonia eupatoria*).

t. (32a/15)

[= 1]

ṭarīḳ : < Ar. Yol, usul.

t. + a (21b/12), (8b/2)

[= 2]

tarṭīb : < Ar. Taravet, tazelik verme.

t. + ın (41a/14)

t. + eyleye (17a/7)

[= 8]

t. + ile (21a/7)

[= 2]

taş- : Sıvı maddelerin bulunduğu yere sığmayarak dışarıya doğru akması.

t.-sa (34b/12)

taru : 1. Darı, buğdaygillerden, ufak taneli, hayvan yemi olarak ve boza yapımında kullanılan, bazı yerlerde ekmeği yapılan bitki; (*Panicum miliaceum*). 2. Mısır.

[= 1]

taşag : Er bezi, erkeklik bezi, haya.

t. + ı (26b/3)

t. (33b/9)

[= 1]

[= 1]

taşgun : Taşmış durumda olan, hizadan dışarı çıkmış olan, taşkın.

taş : Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki maden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim.

t. + ı (34b/12)

[= 1]

t. (30a/1), (35b/1), (40a/3), (12a/2)

tat : Bazı cisimlerin tatma organında bıraktığı tatlı, ekşi, acı, kekre vb. duyum.

t. + ından (11b/9)

t. + cömlege (36a/11), (37a/15)

[= 1]

t. + dibekde (35b/14)

ṭatlu : İçinde şeker bulunan, şeker tadında olan, tadı hoş olan, acı karşıtı.

t. (11a/2), (12a/7), (32b/10),
(35b/13), (6a/14), (6a/15), (6b/8)

[= 7]

tāva : <Far. Yiyecekleri kızartmak, yağ kızdırmak işlerinde kullanılan saplı yayvan kap.

t. + da (30a/9)

[= 1]

ṭavṣan : Tavşangillerden, kulakları başından uzun, ön bacakları arka bacaklarından kısa, çok hızlı koşan, kuyruğu kısa, postundan yararlanan kemirgen memeli hayvan. (*Lepus europeus*).

t. (28b/10), (5b/15)

t. + etidür (32a/8)

[= 3]

tavuk : Sülüngillerden, kanatları kısa ve küt, eti ve yumurtası için üretilen evcil kümes hayvanı (*Gallus*).

t. (29a/7)

t. + eti (25b/8), (5a/11)

t. + ıla (10a/9)

[= 4]

ṭayıncak : Kaygan, kaypak. “tayancak, tayrıncak”

t. + éder (11b/10)

[= 1]

te‘ālā : <Ar. “Şanı yüce olsun” anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.

t. (14a/13), (37b/12), (38b/7),
(39a/1), (39a/7), (39b/9), (40a/12),
(40a/15), (40a/4), (40a/7), (40b/8),
(41a/15), (41a/3), (41b/14), (8b/3)

[= 15]

tecāvüz : < Ar. Ötesine geçme, sınırı aşma, atlama.

t. + étmez (13b/11)

t. + étse (4a/4)

[= 2]

tecelliyāt : < Ar. Tecelliler.

t. + ina (2b/3)

[= 1]

tecribe : < Ar. Deneyim, tecrübe.

t. (11a/13)

t. + olundu (18b/12)

t. + si (18b/12)

[= 3]

tedbīr : < Ar. 1. Önlem. 2. Hazırlık.

t. (3a/4), (4b/2), (5b/10), (9a/14)

t. + étmek (27b/8)

t. + i (22a/6), (22a/7), (4b/2)

t. + icün (16a/11)

t. + i keyfiyyet (12b/1)

t. + in (23a/10), (27a/13), (8b/2)

t. + ine (16a/9)

t. + ler (7b/8)

t. + olunmadı (4b/6)

[= 16]

tedbir : bk. tedbīr

t. + lerin (28a/11)

[= 1]

tedbīri : bk. tedbīr

t. (15a/4), (15b/9), (19a/3),

(19a/5), (25a/5), (5a/1), (6a/10)

[= 7]

tedbīri'd-duḥūl : < Ar. Girişin tedbiri.

t. (20a/14)

[= 1]

tedbīri'l-cimā' : < Ar. Cimanın tedbiri.

t. (23a/10)

[= 1]

tedbīri'l-fuṣūli'l-erba'a : < Ar.

Dördüncü fasılın tedbiri.

t. (27a/11)

[= 1]

tedbīri'l-hareket : < Ar. Hareketin

tedbiri.

t. (13a/12)

[= 1]

tedbīri'l-ḥarīf : < Ar. Sonbaharın

tedbiri.

t. (27b/7)

[= 1]

tedbīri'l-ḳay' : < Ar. Kusmanın tedbiri.

t. (17b/13), (18a/13)

[= 2]

tedbīri'l-me'kūlāt : < Ar. Yiyeceklerin

tedbiri.

t. (4b/15)

[= 1]

tedbīri'l-miyā : < Ar. Suların tedbiri.

t. (11b/5)

[= 1]

tedbīri'n-nevm : < Ar. Uykunun tedbiri.

t. (16a/6)

[= 1]

tedbīri'r-rabī' : < Ar. Dört tedbir.

t. (27a/12)

[= 1]

tedbīri'ş-şitā' : < Ar. Kışın tedbiri.

t. (28a/10)

[= 1]

tedrīc : < Ar. Derece derece ilerleme,

azar azar, yavaş yavaş hareket etme.

t. (22a/11)

t. + ile (10b/4), (11a/13),

(17b/3), (22a/10)

t. + ileydi (22a/11)

[= 6]

tefāvūt : < Ar. İki şeyin birbirinden farklı olması.

t. (31b/1)

[= 1]

tefek্কür : < Ar. Düşünme, zihin yorma; düşünülme.

t. + éde (1b/9)

[= 1]

teferriüc : < Ar. 1. Açılma, ferahlama.

2. Gezinti.

t. + étmegi (15a/13)

[= 1]

teftīh : < Ar. Açma.

t. + i mesāmm (21a/11)

[= 1]

te'hīr : < Ar. Sonraya, geriye bırakma, geciktirme, geciktirilme.

t. + étmemek (9b/7)

t. + étse (9b/8)

[= 2]

te'hīrsiz : bk. te'hīrsüz

t. (4a/11)

[= 1]

te'hīrsüz : Tehiri olmayan, gecikmesiz.

t. (4b/9)

[= 1]

teke : Erkek keçi.

t. (30a/4), (39a/3)

[= 2]

tekellüfsüz : Külfetsiz, zahmetsiz iş görme.

t. (23b/2)

[= 1]

teleyyüni'l-batın : < Ar. Karnın yumuşaması.

t. (19a/3), (19a/5)

[= 2]

tembihā-yı k̄ānūn: (?) < Ar. Uyulması gereken kural, yasa.

t. + dur (3a/6)

[= 1]

temmet : < Ar. “Bitti, tamam oldu” anlamında kitapların ve yazıların sonuna yazılan kelime.

t. (41b/15)

[= 1]

temürhindi : bk. temürhindī

t. (36b/3)

[= 1]

temürhindī : < Far. Demirhindi, baklagillerden, Hindistan ve Tropik Afrika’da yetişen sıcak iklim ağacı; *Tamarindus indica*) ve bu ağacın yenen, şurup ve reçeli yapılan ve müshil olarak kullanılan meyvesi.

t. (33b/15)

[= 1]

ten : < Far. Beden, vücut.

t. + den (12a/14)

[= 1]

tena‘um : < Ar. Nimet ve bolluk içinde bulunma.

t. (5a/2)

[= 1]

tenkıyye : < Ar. Su vermek suretiyle kalın bağırsağın içini temizleme.

t. (15b/14)

[= 1]

tennūr : < Ar. Tandır.

t. + da (30b/2), (5a/7)

t. + etmegi (30a/8)

t. + etmegidür (5b/13)

[= 4]

teğri : Tanrı.

t. + nün (39b/5), (39b/5)

[= 2]

tere : <Far. 1. Turpgillerden, yapraklarından salata yapılan ve çeşitli türleri bulunan bitki; (*Lepidium sativum*).

t. + lerden (28b/10), (5b/1)

[= 2]

terengübîn : <Far. Kudrethelvası, beyaz çiçekli, 5-9 yaprakçıklı, 20 metre kadar yükselebilen, Kuzeybatı ve Batı Anadolu'da yaygın olan bir ağaç; (*Fraxinus ornus*).

t. (31b/10)

t. + den (38b/14)

[= 2]

terk : <Ar. 1. Bırakma. 2. Vazgeçme.

t. + etmemek (17b/3)

t. + inden (23b/10), (23b/14),

(23b/15), (24a/4)

[= 5]

te'sîr : <Ar. Etki; iz, işaret bırakma; içe işleme.

t. + i (3b/8)

[= 1]

teveccüh : <Ar. Güler yüz gösterme, yakınlık duyma; hoşlanma, sevgi.

t. + etmek (2b/2)

[= 1]

teybîz : <Ar. Kurutma, kurutulma, kurulama. "teybîs"

t. (41a/14)

[= 1]

tıbb : <Ar. Tıp, hekimlik.

t. (2a/7), (41b/15)

t. + a (2b/1)

t. + dur (1b/1)

t. + uñ (2a/10), (2a/9)

[= 6]

tıbbiyye : < Ar. Tıp mektebi, tıp okulu.

t. (2a/1)

[= 1]

tis'a : < Ar. Dokuz.

t. (34a/12)

[= 1]

tīz : < Far. 1. Çabuk. 2. Sık; keskin.

t. (10b/15), (7b/5)

[= 2]

tiz : bk. tīz

t. (12a/7), (16b/15), (19a/2),
(6a/6), (8b/14), (9b/4)

t. + olur (31a/4)

t. + tiz (14b/1)

[= 8]

tizrek : Daha çabuk.

t. (17a/4), (9a/13)

[= 2]

tobrağ : bk. toprak

t. + ıla (18b/8)

[= 1]

toğan : Doğan, yırtıcı bir kuş (Falco peregrinus)

t. + uñ (30b/13)

[= 1]

tohlı : Toklu, küçük baş hayvan.

t. (31b/7)

[= 1]

tohm : < Far. Bitkilerde döllenme sonunda çiçekten sonra oluşan ve toprağa gömülünce kendisinden yeni bir bitki üreyen tane.

t. + ı (27a/6), (29a/1), (32a/14),
(32b/9), (37a/11), (37a/11), (37b/7),
(38a/15), (38b/2), (40b/13)

t. + ı anasūn (37a/9)

t. + ıdur (32b/11)	t. + ina (37b/6)
t. + ı haşhāş (37b/13)	[= 1]
t. + ı hıyār (37b/12)	tonuğ : Canlılığı olmayan, fersiz, donuk (göz).
t. + ı kerefis (40b/5)	
t. + ı kerefüs (37a/8)	t. + ı (39b/7)
t. + ın (18b/9)	[= 1]
t. + ı rāziyāne (37a/9)	toprak : Yer kabuğunun, üzerini kaplayan çürümüş organik maddelerden ve kütle kırıntılarından oluşan canlıların yaşamasına elverişli kısmı.
t. + ı şebş (40b/5)	
t. + ı şinhıyār (37b/13)	
[= 20]	t. (12a/1)
tohmekān : <Far. Semizlik otu, semizotu; (<i>Portulaca oleracea</i>).	[= 1]
t. (33b/6)	torak otı : Dorak otu, dereotu; (<i>Anethum graveolens</i>).
[= 1]	t. (29b/9)
ton : Elbise, giysi.	[= 1]
t. + lar (28a/15)	tuffāh : <Ar. Elma; (<i>Pirus malus</i>).
[= 1]	t. (18b/15)
tonıg : bk. tonuğ	[= 1]

tuhaşşı : < Ar. Uzman, yetkin.

t. (1b/11)

[= 1]

tuhfe : < Ar. Armağan, hediye.

t. (3a/3)

[= 1]

tuhme : < Ar. Mide dolgunluğu,
hazımsızlık.

t. + si (23a/5)

[= 1]

tuluş : Şakak.

t. + ı (6b/6)

[= 1]

tır- : Beklemek.

t.-alar (37b/11)

t.-ub (25a/2)

[= 2]

tırac : Sülün, bir cins sülün, sülüne
benzer bir kuş, bir çeşit keklik.

t. + yavrusu eti (5a/11)

[= 1]

tırığ : Durak, durulan yer.

t. + ı (31a/1)

[= 1]

turb : bk. turp

t. (18b/2), (18b/8), (18b/9), (29a/15),
(32b/5)

[= 5]

turp : < Far. Turpgiller familyasından,
salkım durumundaki çiçekleri beyaz,
sarı veya mor renkte, yaprakları
karşılıklı, meyvesi acımsı ve etli,
kökleri yenen bitki; (*Raphanus sativus*).

t. + ı (18b/10)

[= 1]

türunc: < Far. Turunçgiller
familyasından, kışın yaprağını

dökmeyen, güzel kokulu beyaz çiçekler
açan Akdeniz bölgesi ağacı; (*Citrus
aurantium amara*) ve bu ağacın buruk
lezzetli, portakala benzer, sarı turuncu
renkli meyvesi.

t. (36b/6)

[= 1]

tut : <Far. Dut ağacı ve meyvesi;
(*Morus*).

t. (31b/10)

t. + ı şāmīdür (34a/9)

[= 2]

tuз : Suda eriyen, kokusuz, dili yakan
bir tada sahip, yiyecekleri korumada ve
tatlandırmada kullanılan billursu
madde.

t. (30b/2)

t. + ı (37b/8), (38b/5), (41a/14)

t. + ıla (25b/6)

t. + ından (38b/15)

[= 6]

tūzerī : <Far. Kuşekmeği; (*Polygonum
aviculare*). "tūderī"

t. (40b/6)

t. + yi ebyaž (39b/11)

[= 2]

tuзlan- : Tuzlanmak.

t.-mış (32a/12)

[= 1]

tuзlıg : Tuzluk.

t. + ınuη (20a/12)

[= 1]

tuзlu : Tuzlu.

t. (15a/7)

[= 1]

türbūd : <Far. Türbit otu;
(*Convolvulus turpethum*).

t. (37b/7)

[= 1]

türmis : < Far. Delice bakla, yahudi baklası, yaban baklası; (*Lupinus termis*). “türmüş”

t. (30a/7)

t. + dür (32a/7)

[= 2]

tütün : 1. Patlıcangillerden, birleşiminde nikotin bulunan, otsu bir bitki; (*Nicotiana tabacum*). 2. Buhar, duman.

t. + den (15a/8)

[= 1]

-U-

u : < Ar. Bağlama edatı.

u. (31b/2), (1b/4), (1b/7)

[= 3]

‘ubūdiyyet : < Ar. Kulluk, kölelik.

a. + ine (2b/2)

[= 1]

ucuğ : Uçuk; ateşli hastalıklar, ruhsal bunalımlar veya korku sonucu genellikle dudakta beliren kabarcık.

u. + a (37b/6)

[= 1]

‘ūd : < Ar. Öd ağacı; (*Aquilaria agallocha*).

a. + kömürü (41b/3)

[= 1]

‘ufūnet : < Ar. 1. İltihap, yangı. 2. Pis koku.

a. (20a/10)

a. + inden (12a/3)

[= 2]

‘uḳalā : < Ar. Akıllılar, akıllı olanlar.

a. (1b/4), (2a/11)

[= 2]

‘uḳūlu : < Ar. Akıllar, zihinler, uslar.

a. (1b/4)

[= 1]

‘ulemān : < Ar. Alimler, bilginler.

a. (2a/4)

[= 1]

‘ulūm : < Ar. İlimler, bilgiler.

a. (2a/15)

a. + dan (2b/2)

[= 2]

‘ulviyye : < Ar. Yüce.

a. (1b/5)

[= 1]

‘umūm : < Ar. Hep bütün, cümle, herkes.

a. + ı nāsuḡ (2a/1)

[= 1]

un : Tahıl veya bazı gıda maddelerinin öğütülmesinden elde edilen toz halindeki besin.

u. (25b/15)

[= 1]

‘unnāb : < Ar. Hünnap, kızılığde, üvez ağacı; (*Sorbus aucuparis*).

a. (31b/12), (36b/4), (38a/15), (38b/10)

[= 4]

unutsaḡu : Unutkan, unutkanlık.

u. + ola (6b/14)

[= 1]

unutsalıḡ : Unutkanlık, nısyān.

u. + a (37b/6)

[= 1]

‘uṣāre : < Ar. Öz su.

a. + i ḡāfıt (37a/11)

[= 1]

‘uṣfūr : < Ar. Meşhur bir çiçek, yalancı safran, uspur, (*Carthamus tinctorium*).

a. + toḡmı (29a/1)

[= 1]

uṣṭuḥūdūs : < Gr. Karağan çiçeği,
karabaş otu; (*Lavandula stoechas*).

u. (38a/2)

[= 1]

uṣaḳ : Maydanogzillerden, öz suyu
hekimlikte kullanılan, kan ve lenf
damarlarını genişletici, ağrı dindirici,
mikrop öldürücü hassalara sahip bir
bitki, çadır uşağı; (*Dorema*
ammoniacum).

u. (39a/11)

[= 1]

uvah : Ufak.

u. (40b/6)

[= 1]

uyḥu : bk. uyku

u. (16a/7)

u. + dan (16a/10)

u. + nuḥ (16b/2)

[= 3]

uyı- : Uyku durumunda olmak,
uyumak.

u.-mak (22b/8)

u.-maḳ (17a/9)

u.-maḳdan (16b/13)

u.-mamağa (17b/2)

u.-mamaḡuḥ (17b/5)

u.-mamaḳ (17b/11)

u.-mamaḳdan (15a/10), (17b/5)

u.-maya (19b/6)

u.-mayalar (16b/13)

u.-salar (17a/6)

u.-ya (16b/12), (16b/5), (16b/8),

(17a/2), (17b/3), (19b/5), (27b/5),

(6b/13), (6b/9), (9b/3)

u.-yalar (16b/13)

u.-yub (17b/11)

[= 23]

uyku : Organizmanın, dinlenip toparlanabilmesini sağlamak üzere bedenden ve dış dünyadan gelen uyarıları fizyolojik ve geçici olarak idrak edememesi durumu.

u. (16a/8), (16b/14), (16b/15), (16b/9), (17a/11), (21a/14), (23b/10), (27b/5), (6b/13), (9b/3)

u. + dan (6b/15)

u. + nuñ (16b/11), (16b/3)

u. + sı (16b/5), (17a/12), (17a/13), (6a/13), (7a/7)

u. + sın (17b/10)

[= 19]

uyuz : Örümcekgillerden, çıplak gözle görülemeyen bir böceğin meydana getirdiği kaşıntılı, bulaşıcı deri hastalığı.

u. (23b/12), (6b/6)

u. + ı (21a/13), (23a/8)

[= 4]

uza- : Uzamak.

u. + ğan (6b/9)

[= 1]

uzak : Yakın olmayan yer.

u. (6b/9)

[= 1]

uzal- : Uzamak.

u.-mağa (16a/14)

[= 1]

uzun : İki ucu arasında kendi ölçülerine göre fazla mesafe olan, kısa karşıtı.

u. + ola (13a/4)

[= 1]

‘uẓv : < Ar. Organ.

a. (14a/7)

a. + a (7b/10)

a. + uñ (14a/10), (14a/7)

[= 4]

-Ü-

üc : Üç.

ü. (13a/13), (14b/9), (15b/2),
(15b/6), (18b/7), (20a/2), (29a/3),
(29a/5), (35a/8), (37a/12), (37a/12),
(37b/14), (38b/12), (38b/3), (38b/3),
(38b/5), (39a/2), (39b/1), (39b/1),
(4a/9)

[= 20]

ücünci : Üçüncü.

ü. (12a/4), (16b/5), (20b/10),
(20b/11), (22a/8), (23a/15)

ü. + de (32b/5), (32b/7), (33b/6)

[= 9]

üc yüz : Üç yüz.

ü. (36b/5), (38b/4), (39a/5)

[= 3]

üc yüz altmış altı : Üç yüz altmış altı.

ü. (39b/3)

[= 1]

ükşüs : < Ar. Bağboğan, küsküt.

ü. + tohmı (37a/11)

[= 1]

ülü : Hisse, pay, kısmet, kısım, bölüm.

ü. + si (38b/12)

ü. + sinden (35a/8), (38b/12)

[= 3]

ün : Ses.

ü. + in (25a/13)

[= 1]

üsd : Üst.

ü. + ine (17a/5)

[= 1]

üst : Üst.

ü. + inde (10b/11), (12b/8),

(13a/1), (15a/2), (34b/10), (37a/2)

ü. + inden (12a/2), (12a/2),
(14b/2)

ü. + ine (11b/2), (24b/13),
(25a/2), (34b/12), (34b/8), (34b/9),
(35a/14), (37b/11), (38a/12), (38b/13),
(39a/14), (39a/15), (39a/5), (40a/2),
(40a/3), (41a/6)

ü. + ündeki (41a/5)

[= 26]

üşen- : Üşenmek, erinmek.

ü.-e (20a/11)

[= 1]

üzer : Hakkında, üstüne.

ü. + indedür (19a/5)

ü. + ine (17a/1), (17a/4), (18b/4),
(1b/12), (1b/13), (1b/14), (26a/7)

ü. + inedür (11b/6), (17b/14),
(20b/1), (25a/7), (27a/12)

[= 13]

üzre : Üzere.

ü. (3a/8)

ü. + dür (34a/13)

[= 2]

üzüm : Üzüm; (Vitis vinifera).

ü. (29a/10), (29a/14), (31a/7),
(31b/10), (33a/4), (38b/11), (5a/15)

[= 7]

-V-

vācib : < Ar. 1. Yapılması gerekli olan,
terkedilmesi caiz olmayan husus. 2.
Olmaması düşünülemeyen, olması
zaruri olan.

v. (7b/9)

v. + dür (10b/6), (13b/7),
(20a/11), (22a/11), (2a/5), (3b/15),
(4b/8), (7b/8)

v. + oldu (11b/11), (13b/12),
(3a/1), (4b/13)

v. + olduğına (2a/11)

v. + oldur (8b/15)

v. + olur (34b/4)	[= 14]
[= 16]	vakt : < Ar. Zaman, vakit.
vāfi : < Ar. Yeter, tam, elverir.	v. (10b/1), (12b/3), (14b/8), (21b/5), (38b/8), (4b/11), (9a/15)
v. (3a/4)	v. + a (10a/15), (19b/11), (24b/8), (34b/13), (3b/11), (3b/6)
[= 1]	
vāhidin : < Ar. Bir.	v. + da (10a/1), (12b/2), (4b/10), (4b/12), (4b/12), (4b/12), (9b/1), (9b/12)
v. (38b/11)	
[= 1]	
vaḥṣī : < Ar. 1. Yabani. 2. Yırtıcı (hayvan)	v. + dur (12b/3)
v. (32a/11)	v. + ında (10b/10), (17b/3), (19b/10), (36b/9), (37a/5), (37b/11), (37b/15), (37b/3), (38a/12), (38a/8), (39b/13), (40a/12), (40a/4), (40a/7), (40b/11), (40b/14), (40b/7), (41a/3)
[= 1]	
vakıyye : < Ar. Okka, dört yüz dirhemlik tartı.	v. + i (16b/6), (17a/11)
v. (35a/10), (35a/13), (35a/14), (35a/8), (35a/8), (35b/2), (35b/8), (35b/8), (36a/1), (36a/1), (36a/11), (37a/3)	v. + idür (18a/14)
v. + sine (35a/9), (37a/3)	v. + i mu'ayyende (10a/14)
	v. + in (17b/8), (18b/13)
	v. + inde (5a/15)

v. + larda (10a/6), (15b/15),
(23a/3), (9b/13)

v. + lardur (9b/12)

[= 52]

vālīh : < Ar. Şaşakalmış, şaşırmış.

a. (1b/4)

[= 1]

vallāhu a'lem : < Ar. Allah bilir.

v. (19a/2), (20a/6), (25a/4),
(27b/6), (30a/11), (33b/6), (4b/14),
(3a/10)

[= 8]

var : Var, yok karşıtı, mevcut.

v. (12a/14), (12a/15), (13a/10),
(24a/10), (25a/3), (31a/15)

v. + dur (11a/13), (12b/6),
(13a/13), (13b/9), (14a/10), (14a/13),
(14a/8), (16a/12), (18a/4), (19a/7),
(20b/12), (21a/1), (21b/1), (21b/2),
(22a/2), (23b/8), (24a/9), (28b/13),

(29b/11), (29b/2), (2b/15), (2b/15),
(30b/8), (31b/1), (31b/4), (35a/12),
(35a/7), (35b/6), (36a/10), (36a/14),
(36a/5), (36b/11), (36b/13), (36b/15),
(37a/8), (37b/7), (38b/8), (3a/1), (3a/8),
(40a/9), (40b/12), (40b/9), (23a/9)

v. + ımış (10a/11)

v. + ısa (30a/10)

[= 51]

var- : Varmak, ulaşmak.

v.-mağ (4b/12)

v.-maya (35a/3)

[= 2]

vāzīh : < Ar. Açık, meydanda.

v. (2a/9)

v. + dur (2a/10)

[= 2]

ve : < Ar. Ve bağlacı.

v. (10a/1), (10a/12), (10a/13),
(10a/14), (10a/14), (10a/2), (10a/3),

(10a/5), (10a/7), (10a/7), (10a/8), (13b/3), (13b/3), (13b/4), (13b/4),
 (10a/9), (10a/9), (10b/1), (10b/10), (13b/5), (13b/6), (13b/8), (13b/9),
 (10b/10), (10b/10), (10b/11), (10b/12), (14a/1), (14a/1), (14a/10), (14a/10),
 (10b/13), (10b/14), (10b/14), (10b/15), (14a/13), (14a/13), (14a/14), (14a/14),
 (10b/15), (10b/2), (10b/3), (10b/9), (14a/15), (14a/15), (14a/2), (14a/3),
 (11a/1), (11a/1), (11a/10), (11a/10), (14a/4), (14a/4), (14a/4), (14a/4),
 (11a/12), (11a/13), (11a/14), (11a/14), (14a/5), (14a/5), (14a/5), (14a/5),
 (11a/15), (11a/15), (11a/2), (11a/3), (14a/7), (14a/8), (14a/9), (14b/1),
 (11a/3), (11a/3), (11a/4), (11a/4), (14b/10), (14b/11), (14b/11), (14b/12),
 (11a/5), (11a/6), (11a/7), (11a/8), (14b/13), (14b/13), (14b/13), (14b/14),
 (11a/8), (11b/1), (11b/1), (11b/1), (14b/14), (14b/14), (14b/15), (14b/15),
 (11b/10), (11b/14), (11b/2), (11b/3), (14b/2), (14b/3), (14b/4), (14b/5),
 (11b/5), (11b/6), (11b/6), (11b/8), (14b/5), (14b/5), (14b/6), (14b/6),
 (12a/10), (12a/10), (12a/11), (12a/11), (14b/7), (14b/7), (14b/8), (14b/9),
 (12a/13), (12a/14), (12a/6), (12a/7), (15a/1), (15a/1), (15a/10), (15a/10),
 (12a/8), (12b/10), (12b/10), (12b/11), (15a/10), (15a/10), (15a/11), (15a/11),
 (12b/12), (12b/12), (12b/13), (12b/13), (15a/11), (15a/12), (15a/12), (15a/12),
 (12b/15), (12b/2), (12b/4), (12b/5), (15a/13), (15a/14), (15a/15), (15a/15),
 (12b/5), (12b/8), (12b/9), (13a/1), (15a/2), (15a/4), (15a/5), (15a/6),
 (13a/1), (13a/1), (13a/10), (13a/11), (15a/7), (15a/7), (15a/7), (15a/7),
 (13a/12), (13a/13), (13a/13), (13a/13), (15a/7), (15a/8), (15a/8), (15a/8),
 (13a/4), (13a/5), (13a/5), (13a/6), (15a/8), (15a/9), (15a/9), (15a/9),
 (13a/8), (13a/8), (13a/9), (13a/9), (15a/9), (15b/1), (15b/10), (15b/11),
 (13b/10), (13b/15), (13b/3), (13b/3), (15b/12), (15b/12), (15b/13), (15b/13),

(15b/13), (15b/14), (15b/15), (15b/4), (18b/11), (18b/11), (18b/12), (18b/13),
 (15b/5), (15b/5), (15b/6), (15b/6), (18b/14), (18b/15), (18b/2), (18b/2),
 (15b/7), (15b/7), (15b/8), (15b/8), (18b/3), (18b/3), (18b/3), (18b/3),
 (16a/1), (16a/1), (16a/12), (16a/14), (18b/3), (18b/4), (18b/5), (18b/6),
 (16a/14), (16a/15), (16a/15), (16a/2), (18b/8), (18b/9), (19a/1), (19a/1),
 (16a/2), (16a/3), (16a/4), (16a/4), (19a/11), (19a/12), (19a/13), (19a/13),
 (16a/4), (16a/5), (16a/6), (16a/8), (19a/15), (19a/15), (19a/2), (19a/2),
 (16a/9), (16a/9), (16b/1), (16b/10), (19a/3), (19a/4), (19a/4), (19a/4),
 (16b/10), (16b/10), (16b/10), (16b/10), (19a/5), (19a/6), (19a/7), (19a/7),
 (16b/11), (16b/14), (16b/2), (16b/4), (19a/8), (19a/8), (19a/9), (19b/1),
 (16b/6), (16b/7), (16b/8), (17a/10), (19b/1), (19b/10), (19b/10), (19b/10),
 (17a/10), (17a/11), (17a/12), (17a/13), (19b/11), (19b/12), (19b/12), (19b/12),
 (17a/14), (17a/14), (17a/15), (17a/15), (19b/13), (19b/13), (19b/14), (19b/15),
 (17a/2), (17a/3), (17a/5), (17a/8), (19b/2), (19b/4), (19b/4), (19b/4),
 (17a/8), (17a/9), (17a/9), (17b/1), (19b/4), (19b/5), (19b/6), (19b/7),
 (17b/10), (17b/10), (17b/11), (17b/12), (19b/8), (19b/9), (1b/10), (1b/10),
 (17b/12), (17b/13), (17b/14), (17b/15), (1b/11), (1b/11), (1b/12), (1b/13),
 (17b/15), (17b/2), (17b/6), (17b/6), (1b/14), (1b/14), (1b/14), (1b/3), (1b/4),
 (17b/8), (18a/1), (18a/12), (18a/2), (1b/4), (1b/4), (1b/5), (1b/9), (20a/1),
 (18a/2), (18a/3), (18a/3), (18a/3), (20a/1), (20a/1), (20a/11), (20a/13),
 (18a/3), (18a/3), (18a/4), (18a/4), (20a/14), (20a/14), (20a/15), (20a/15),
 (18a/5), (18a/6), (18a/6), (18a/7), (20a/15), (20a/15), (20a/2), (20a/2),
 (18a/7), (18a/8), (18a/8), (18a/9), (20a/2), (20a/2), (20a/3), (20a/4),
 (18a/9), (18b/1), (18b/10), (18b/10), (20a/5), (20a/6), (20a/8), (20a/8),

(20a/8), (20a/9), (20a/9), (20a/9), (22b/4), (22b/5), (22b/7), (22b/8),
 (20b/10), (20b/12), (20b/12), (20b/13), (22b/8), (22b/8), (22b/9), (22b/9),
 (20b/13), (20b/15), (20b/2), (20b/6), (22b/9), (23a/10), (23a/11), (23a/11),
 (20b/6), (20b/7), (20b/7), (20b/8), (23a/12), (23a/12), (23a/12), (23a/14),
 (20b/9), (20b/9), (21a/1), (21a/10), (23a/14), (23a/14), (23a/14), (23a/4),
 (21a/11), (21a/11), (21a/11), (21a/12), (23a/4), (23a/4), (23a/4), (23a/5),
 (21a/12), (21a/12), (21a/13), (21a/13), (23a/5), (23a/5), (23a/5), (23a/6),
 (21a/13), (21a/13), (21a/13), (21a/14), (23a/6), (23a/7), (23a/7), (23a/8),
 (21a/14), (21a/15), (21a/15), (21a/15), (23a/8), (23a/8), (23a/8), (23b/10),
 (21a/15), (21a/3), (21a/3), (21a/4), (23b/11), (23b/12), (23b/12), (23b/12),
 (21a/4), (21a/4), (21a/7), (21a/8), (23b/12), (23b/13), (23b/14), (23b/15),
 (21a/8), (21b/1), (21b/1), (21b/1), (23b/15), (23b/4), (23b/5), (23b/5),
 (21b/11), (21b/12), (21b/12), (21b/14), (23b/5), (23b/5), (23b/6), (23b/6),
 (21b/15), (21b/15), (21b/2), (21b/2), (23b/6), (23b/7), (23b/8), (23b/8),
 (21b/3), (21b/3), (21b/4), (21b/4), (23b/8), (23b/9), (23b/9), (24a/10),
 (21b/4), (21b/4), (21b/5), (21b/6), (24a/11), (24a/12), (24a/12), (24a/12),
 (21b/7), (21b/7), (21b/8), (21b/8), (24a/13), (24a/13), (24a/13), (24a/13),
 (21b/9), (21b/9), (22a/1), (22a/10), (24a/14), (24a/14), (24a/14), (24a/14),
 (22a/12), (22a/15), (22a/15), (22a/15), (24a/15), (24a/15), (24a/2), (24a/2),
 (22a/15), (22a/2), (22a/4), (22a/5), (24a/2), (24a/2), (24a/3), (24a/3),
 (22a/6), (22a/8), (22a/8), (22a/9), (24a/5), (24a/5), (24a/6), (24a/6),
 (22b/10), (22b/10), (22b/10), (22b/11), (24a/7), (24a/7), (24a/8), (24a/8),
 (22b/11), (22b/12), (22b/12), (22b/13), (24b/10), (24b/12), (24b/13), (24b/15),
 (22b/13), (22b/14), (22b/2), (22b/3), (24b/2), (24b/3), (24b/4), (24b/5),

(24b/5), (24b/6), (24b/7), (24b/8), (26b/9), (27a/1), (27a/14), (27a/14),
 (24b/9), (24b/9), (25a/1), (25a/10), (27a/15), (27a/15), (27a/15), (27a/2),
 (25a/10), (25a/10), (25a/11), (25a/12), (27a/3), (27a/4), (27a/5), (27a/5),
 (25a/12), (25a/13), (25a/13), (25a/14), (27a/5), (27a/6), (27a/6), (27a/6),
 (25a/15), (25a/15), (25a/2), (25a/2), (27a/7), (27a/8), (27a/8), (27a/8),
 (25a/6), (25a/6), (25b/1), (25b/10), (27a/9), (27b/10), (27b/11), (27b/12),
 (25b/11), (25b/11), (25b/11), (25b/11), (27b/13), (27b/14), (27b/14), (27b/15),
 (25b/11), (25b/12), (25b/13), (25b/14), (27b/15), (27b/2), (27b/2), (27b/2),
 (25b/14), (25b/15), (25b/15), (25b/3), (27b/3), (27b/3), (27b/3), (27b/4),
 (25b/4), (25b/4), (25b/5), (25b/5), (27b/4), (27b/5), (27b/5), (27b/9),
 (25b/5), (25b/6), (25b/6), (25b/6), (27b/9), (28a/1), (28a/12), (28a/12),
 (25b/7), (25b/8), (25b/8), (25b/8), (28a/12), (28a/13), (28a/13), (28a/13),
 (25b/8), (25b/9), (25b/9), (25b/9), (28a/13), (28a/14), (28a/14), (28a/15),
 (26a/1), (26a/10), (26a/10), (26a/13), (28a/2), (28a/3), (28a/5), (28a/6),
 (26a/13), (26a/13), (26a/13), (26a/14), (28a/6), (28a/7), (28a/7), (28a/8),
 (26a/15), (26a/15), (26a/3), (26a/3), (28a/8), (28a/9), (28b/1), (28b/1),
 (26a/5), (26a/5), (26a/5), (26a/6), (28b/1), (28b/10), (28b/10), (28b/10),
 (26a/7), (26a/8), (26a/8), (26a/9), (28b/11), (28b/11), (28b/12), (28b/12),
 (26a/9), (26b/1), (26b/1), (26b/1), (28b/12), (28b/13), (28b/13), (28b/15),
 (26b/1), (26b/11), (26b/11), (26b/12), (28b/15), (28b/15), (28b/2), (28b/2),
 (26b/12), (26b/13), (26b/14), (26b/14), (28b/2), (28b/3), (28b/4), (28b/5),
 (26b/15), (26b/2), (26b/2), (26b/3), (28b/5), (28b/6), (28b/7), (28b/7),
 (26b/3), (26b/3), (26b/6), (26b/7), (28b/8), (28b/8), (28b/9), (28b/9),
 (26b/7), (26b/7), (26b/7), (26b/8), (28b/9), (28b/9), (28b/9), (29a/1),

(29a/1), (29a/10), (29a/10), (29a/10), (30a/15), (30a/3), (30a/3), (30a/4),
 (29a/11), (29a/11), (29a/11), (29a/13), (30a/4), (30a/4), (30a/4), (30a/4),
 (29a/14), (29a/14), (29a/14), (29a/14), (30a/4), (30a/4), (30a/5), (30a/5),
 (29a/14), (29a/14), (29a/15), (29a/15), (30a/5), (30a/6), (30a/6), (30a/6),
 (29a/15), (29a/15), (29a/2), (29a/2), (30a/6), (30a/6), (30a/7), (30a/7),
 (29a/3), (29a/4), (29a/5), (29a/7), (29a/7), (30a/7), (30a/8), (30a/8), (30a/8),
 (29a/7), (29a/7), (29a/7), (29a/8), (29a/8), (30a/9), (30a/9), (30b/1), (30b/10),
 (29a/8), (29a/8), (29a/9), (29b/1), (30b/11), (30b/11), (30b/12), (30b/12),
 (29b/10), (29b/10), (29b/11), (29b/12), (30b/13), (30b/13), (30b/14), (30b/14),
 (29b/13), (29b/14), (29b/15), (29b/15), (30b/14), (30b/15), (30b/15), (30b/2),
 (29b/2), (29b/2), (29b/3), (29b/4), (30b/2), (30b/2), (30b/3), (30b/4),
 (29b/4), (29b/4), (29b/4), (29b/5), (30b/4), (30b/5), (30b/6), (30b/6),
 (29b/6), (29b/7), (29b/7), (29b/8), (30b/7), (30b/7), (30b/8), (30b/9),
 (29b/8), (29b/8), (29b/8), (29b/8), (30b/9), (31a/1), (31a/1), (31a/10),
 (29b/8), (29b/8), (29b/8), (29b/9), (31a/11), (31a/11), (31a/11), (31a/11),
 (29b/9), (29b/9), (2a/10), (2a/11), (31a/12), (31a/12), (31a/12), (31a/13),
 (2a/15), (2a/2), (2a/2), (2a/4), (2a/5), (31a/15), (31a/2), (31a/2), (31a/4),
 (2a/6), (2a/6), (2a/7), (2a/9), (2a/9), (31a/4), (31a/5), (31a/5), (31a/6),
 (2b/11), (2b/12), (2b/14), (2b/15), (31a/6), (31a/7), (31a/7), (31a/7),
 (2b/15), (2b/2), (2b/3), (2b/3), (2b/4), (31a/8), (31a/9), (31a/9), (31b/10),
 (2b/5), (2b/5), (2b/6), (2b/7), (2b/7), (31b/10), (31b/10), (31b/10), (31b/10),
 (2b/8), (2b/8), (2b/8), (2b/9), (30a/10), (31b/11), (31b/11), (31b/11), (31b/13),
 (30a/10), (30a/10), (30a/10), (30a/10), (31b/15), (31b/15), (31b/2), (31b/3),
 (30a/12), (30a/13), (30a/13), (30a/14), (31b/3), (31b/3), (31b/5), (31b/5),

(31b/5), (31b/6), (31b/7), (31b/7), (33b/11), (33b/11), (33b/12), (33b/12),
 (31b/8), (31b/9), (32a/1), (32a/1), (33b/12), (33b/13), (33b/13), (33b/13),
 (32a/10), (32a/10), (32a/11), (32a/12), (33b/13), (33b/14), (33b/14), (33b/14),
 (32a/12), (32a/13), (32a/14), (32a/14), (33b/14), (33b/14), (33b/15), (33b/15),
 (32a/14), (32a/14), (32a/15), (32a/15), (33b/2), (33b/2), (33b/2), (33b/3),
 (32a/15), (32a/15), (32a/15), (32a/15), (33b/3), (33b/3), (33b/3), (33b/4),
 (32a/2), (32a/3), (32a/3), (32a/4), (33b/4), (33b/4), (33b/5), (33b/6),
 (32a/6), (32a/7), (32a/7), (32a/8), (33b/6), (33b/7), (33b/8), (33b/8),
 (32a/8), (32a/8), (32a/8), (32a/9), (33b/9), (33b/9), (33b/9), (33b/9),
 (32b/1), (32b/1), (32b/1), (32b/10), (34a/1), (34a/1), (34a/1), (34a/1),
 (32b/10), (32b/11), (32b/11), (32b/11), (34a/10), (34a/10), (34a/11), (34a/12),
 (32b/12), (32b/12), (32b/13), (32b/13), (34a/12), (34a/13), (34a/13), (34a/13),
 (32b/13), (32b/14), (32b/14), (32b/15), (34a/2), (34a/2), (34a/2), (34a/3),
 (32b/15), (32b/2), (32b/2), (32b/2), (34a/3), (34a/3), (34a/4), (34a/5),
 (32b/3), (32b/4), (32b/5), (32b/5), (34a/5), (34a/6), (34a/6), (34a/8),
 (32b/5), (32b/6), (32b/9), (32b/9), (34a/9), (34a/9), (34b/1), (34b/1),
 (33a/1), (33a/1), (33a/1), (33a/1), (34b/10), (34b/11), (34b/11), (34b/12),
 (33a/10), (33a/10), (33a/11), (33a/12), (34b/13), (34b/14), (34b/15), (34b/15),
 (33a/12), (33a/12), (33a/13), (33a/14), (34b/3), (34b/3), (34b/6), (34b/8),
 (33a/14), (33a/15), (33a/15), (33a/2), (34b/8), (35a/1), (35a/1), (35a/1),
 (33a/2), (33a/2), (33a/3), (33a/4), (35a/10), (35a/10), (35a/10), (35a/11),
 (33a/4), (33a/4), (33a/4), (33a/5), (35a/11), (35a/11), (35a/12), (35a/12),
 (33a/8), (33a/8), (33a/8), (33a/9), (35a/13), (35a/13), (35a/14), (35a/14),
 (33a/9), (33b/1), (33b/1), (33b/11), (35a/15), (35a/2), (35a/2), (35a/3),

(35a/4), (35a/5), (35a/6), (35a/6), (36b/9), (37a/1), (37a/1), (37a/10),
 (35a/7), (35a/7), (35a/8), (35a/9), (37a/10), (37a/11), (37a/12), (37a/12),
 (35a/9), (35a/9), (35b/1), (35b/1), (37a/14), (37a/15), (37a/15), (37a/15),
 (35b/10), (35b/10), (35b/10), (35b/10), (37a/2), (37a/3), (37a/3), (37a/4),
 (35b/11), (35b/11), (35b/11), (35b/12), (37a/4), (37a/6), (37a/6), (37a/7),
 (35b/13), (35b/13), (35b/14), (35b/14), (37a/7), (37a/8), (37a/8), (37a/9),
 (35b/15), (35b/2), (35b/2), (35b/3), (37a/9), (37a/9), (37b/1), (37b/1),
 (35b/4), (35b/4), (35b/5), (35b/5), (37b/1), (37b/10), (37b/11), (37b/11),
 (35b/5), (35b/6), (35b/7), (35b/7), (37b/12), (37b/12), (37b/12), (37b/13),
 (35b/7), (35b/7), (35b/8), (35b/9), (37b/13), (37b/13), (37b/14), (37b/15),
 (35b/9), (36a/10), (36a/10), (36a/10), (37b/2), (37b/2), (37b/4), (37b/4),
 (36a/11), (36a/11), (36a/13), (36a/13), (37b/5), (37b/6), (37b/6), (37b/6),
 (36a/14), (36a/15), (36a/15), (36a/2), (37b/6), (37b/7), (37b/7), (37b/8),
 (36a/2), (36a/3), (36a/3), (36a/3), (37b/9), (37b/9), (38a/1), (38a/11),
 (36a/4), (36a/4), (36a/4), (36a/4), (38a/11), (38a/12), (38a/14), (38a/14),
 (36a/5), (36a/6), (36a/6), (36a/7), (38a/15), (38a/15), (38a/2), (38a/2),
 (36a/7), (36a/7), (36a/8), (36a/8), (38a/3), (38a/3), (38a/3), (38a/4),
 (36a/8), (36a/8), (36a/9), (36a/9), (38a/4), (38a/5), (38a/5), (38a/5),
 (36a/9), (36b/1), (36b/1), (36b/10), (38a/5), (38a/5), (38a/6), (38a/7),
 (36b/11), (36b/12), (36b/12), (36b/12), (38a/7), (38a/7), (38a/7), (38a/8),
 (36b/12), (36b/13), (36b/14), (36b/14), (38a/9), (38a/9), (38b/1), (38b/10),
 (36b/14), (36b/14), (36b/15), (36b/4), (38b/10), (38b/11), (38b/13), (38b/13),
 (36b/4), (36b/5), (36b/6), (36b/6), (38b/14), (38b/14), (38b/14), (38b/15),
 (36b/7), (36b/7), (36b/8), (36b/8), (38b/15), (38b/15), (38b/2), (38b/2),

(38b/2), (38b/4), (38b/4), (38b/5), (3b/9), (3b/9), (3b/9), (3b/9), (40a/10),
 (38b/5), (38b/5), (38b/6), (38b/7), (40a/11), (40a/11), (40a/11), (40a/13),
 (38b/8), (38b/8), (38b/9), (38b/9), (40a/13), (40a/14), (40a/2), (40a/2),
 (38b/9), (39a/1), (39a/1), (39a/10), (40a/2), (40a/2), (40a/4), (40a/5),
 (39a/10), (39a/10), (39a/11), (39a/11), (40a/5), (40a/6), (40a/6), (40a/7),
 (39a/11), (39a/11), (39a/12), (39a/13), (40a/7), (40a/8), (40a/8), (40a/8),
 (39a/13), (39a/14), (39a/15), (39a/15), (40a/9), (40b/10), (40b/10), (40b/10),
 (39a/2), (39a/2), (39a/3), (39a/3), (40b/10), (40b/11), (40b/11), (40b/13),
 (39a/4), (39a/4), (39a/5), (39a/5), (40b/13), (40b/14), (40b/15), (40b/15),
 (39a/6), (39a/6), (39a/6), (39a/9), (40b/2), (40b/3), (40b/3), (40b/4),
 (39b/1), (39b/10), (39b/10), (39b/11), (40b/4), (40b/4), (40b/5), (40b/5),
 (39b/11), (39b/11), (39b/11), (39b/12), (40b/6), (40b/6), (40b/8), (40b/9),
 (39b/12), (39b/12), (39b/12), (39b/12), (40b/9), (40b/9), (41a/1), (41a/10),
 (39b/13), (39b/14), (39b/14), (39b/15), (41a/11), (41a/12), (41a/12), (41a/14),
 (39b/15), (39b/2), (39b/3), (39b/4), (41a/14), (41a/15), (41a/15), (41a/2),
 (39b/4), (39b/5), (39b/6), (39b/6), (41a/2), (41a/3), (41a/4), (41a/5),
 (39b/6), (39b/7), (39b/7), (39b/7), (41a/7), (41a/7), (41a/8), (41a/9),
 (39b/7), (39b/7), (39b/8), (39b/8), (41b/10), (41b/10), (41b/10), (41b/11),
 (39b/8), (39b/9), (39b/9), (3a/14), (41b/12), (41b/12), (41b/12), (41b/12),
 (3a/14), (3a/2), (3a/3), (3a/4), (3a/4), (41b/13), (41b/13), (41b/13), (41b/13),
 (3a/5), (3a/5), (3a/6), (3a/6), (3a/7), (41b/2), (41b/2), (41b/3), (41b/3),
 (3a/7), (3a/8), (3a/9), (3b/10), (3b/11), (41b/4), (41b/4), (41b/5), (41b/5),
 (3b/11), (3b/14), (3b/3), (3b/4), (3b/5), (41b/8), (41b/9), (41b/9), (41b/9),
 (3b/5), (3b/5), (3b/6), (3b/6), (3b/8), (41b/9), (41b/9), (4a/1), (4a/12),

(4a/13), (4a/13), (4a/14), (4a/15), (6b/1), (6b/1), (6b/11), (6b/12), (6b/12),
 (4a/15), (4a/2), (4a/3), (4a/4), (4a/5), (6b/13), (6b/13), (6b/13), (6b/14),
 (4a/5), (4a/8), (4a/9), (4b/1), (4b/1), (6b/14), (6b/14), (6b/15), (6b/15),
 (4b/10), (4b/10), (4b/11), (4b/11), (6b/15), (6b/2), (6b/3), (6b/3), (6b/4),
 (4b/11), (4b/12), (4b/12), (4b/2), (4b/2), (6b/4), (6b/5), (6b/5), (6b/5), (6b/6),
 (4b/4), (4b/5), (5a/1), (5a/10), (5a/11), (6b/6), (6b/6), (6b/6), (6b/7), (6b/7),
 (5a/11), (5a/11), (5a/11), (5a/12), (6b/7), (6b/8), (6b/8), (6b/8), (6b/9),
 (5a/12), (5a/12), (5a/13), (5a/13), (6b/9), (7a/1), (7a/1), (7a/10), (7a/10),
 (5a/14), (5a/14), (5a/14), (5a/15), (7a/10), (7a/11), (7a/11), (7a/12),
 (5a/15), (5a/15), (5a/2), (5a/2), (5a/3), (7a/12), (7a/12), (7a/12), (7a/13),
 (5a/3), (5a/3), (5a/5), (5a/5), (5a/6), (7a/14), (7a/15), (7a/2), (7a/2), (7a/2),
 (5a/6), (5a/7), (5a/8), (5a/8), (5a/8), (7a/2), (7a/3), (7a/3), (7a/3), (7a/3),
 (5a/9), (5b/1), (5b/10), (5b/12), (5b/12), (7a/4), (7a/6), (7a/6), (7a/7), (7a/7),
 (5b/12), (5b/13), (5b/13), (5b/14), (7a/7), (7a/8), (7a/8), (7a/8), (7a/9),
 (5b/14), (5b/15), (5b/15), (5b/15), (7a/9), (7a/9), (7a/9), (7b/1), (7b/11),
 (5b/15), (5b/15), (5b/15), (5b/2), (5b/5), (7b/13), (7b/14), (7b/15), (7b/2), (7b/3),
 (5b/5), (5b/6), (5b/6), (5b/8), (5b/8), (7b/5), (7b/6), (7b/7), (7b/9), (7b/9),
 (5b/9), (5b/9), (5b/9), (6a/1), (6a/1), (8a/1), (8a/1), (8a/11), (8a/12), (8a/13),
 (6a/1), (6a/11), (6a/12), (6a/13), (8a/13), (8a/14), (8a/15), (8a/15),
 (6a/13), (6a/13), (6a/13), (6a/14), (8a/3), (8a/4), (8a/4), (8a/6), (8a/6),
 (6a/14), (6a/14), (6a/15), (6a/15), (8a/6), (8a/8), (8a/9), (8b/10), (8b/10),
 (6a/2), (6a/2), (6a/2), (6a/2), (6a/2), (8b/13), (8b/14), (8b/14), (8b/2), (8b/5),
 (6a/3), (6a/3), (6a/3), (6a/3), (6a/5), (8b/5), (8b/6), (8b/7), (8b/8), (8b/9),
 (6a/6), (6a/7), (6a/8), (6b/1), (6b/1), (9a/10), (9a/11), (9a/14), (9a/3), (9a/4),

(9a/4), (9a/7), (9b/10), (9b/11), (9b/13),
(9b/13), (9b/15), (9b/2), (9b/2), (9b/4),
(9b/4), (9b/4), (9b/6), (9b/7), (9b/9),
(9b/9), (1b/7), (11a/11), (22a/4)

[= 1802]

vebā : Veba hastalığı.

v. (6b/14)

[= 1]

vec : <Ar. Eğir otu, azak eğiri.

(*Acorus calamus*)

v. (40b/13), (40b/4)

[= 2]

veca' : <Ar. Ağrı, sızı.

v. + ı cenbe (21b/2)

v. + ı şadra (21b/2)

[= 2]

vech : <Ar. 1. Yüz, çehre. 2. Sebep. 3.

Üslup, tarz.

v. + ile (19b/11)

[= 1]

vefiyye : <Ar. Tam, mükemmel.

v. (4b/15)

[= 1]

ve'l-akab : <Ar. Ve arkası.

v. (5b/11)

[= 1]

ve'l-aşiru : <Ar. Ve on.

v. (29a/1)

[= 1]

ve'l-galīz : <Ar. Ve yoğunluğu.

v. (30a/12)

[= 1]

ve'l-hubūb : <Ar. Ve taneler.

v. (34a/11)

[= 1]

ve'l-hukn : Ve şırınga.

v. (34a/12)

[= 1]	v.-e (17a/7), (8a/4)
ve'l-inşāf : < Ar. Ve insafi.	v.-mekden (24a/12)
v. (2b/12)	v.-se (34b/3)
[= 1]	v.-ür (10a/7), (14b/11), (16a/12), (17a/10), (21b/5), (25a/11), (25a/12), (25a/15), (25a/9), (25b/1), (25b/13), (25b/3), (26a/3), (26b/13), (26b/14), (26b/2), (26b/9), (27a/1), (31a/11), (31a/11), (31a/2), (31a/5), (31b/6), (33a/10), (33a/13), (35b/11), (35b/4), (36a/3), (39b/9), (39b/9), (3b/6), (40a/8), (41b/12), (4a/5), (5a/9), (6a/5), (8b/14), (9b/10), (9b/6)
ve'l-i'tisāf : Ve yolsuzluk.	
v. (2b/12)	
[= 1]	
ve'l-miyāhu'l-kebīriyyet : < Ar. Ve suların büyüklüğü.	
v. (23a/2)	
[= 1]	
ve'l-yakāza : < Ar. Ve uyanıklık.	v.-ürler (26a/12), (26a/15), (26b/10)
v. (16a/6)	
[= 1]	[= 46]
vemā : < Ar. Yoktur.	veremlū : Veremli.
v. (5b/11)	v. (22a/15)
[= 1]	[= 1]
vēr- : Vermek.	verk : < Ar. Uyluk kemiğinin üst tarafı, kalça.

v. + in (26b/1)

[= 1]

ve'r-rü'yete : < Ar. Ve bakma.

v. (25a/7)

[= 1]

vesīle : < Ar. Yol, vasıta; bahane, sebep.

v. (3a/3)

[= 1]

ve's-sālīş : < Ar. Ve üç.

v. (21a/1)

[= 1]

ve's-sükūn : < Ar. Ve durma.

v. (13a/12)

[= 1]

ve's-şarab : < Ar. Ve şarap.

v. (25b/2)

[= 1]

veyā : < Ar.-Far. Veya, yahut.

v. (10b/8), (11b/3), (12a/2),
(12a/3), (13b/8), (13b/8), (15a/14),
(15a/2), (15b/15), (15b/7), (16a/1),
(16a/15), (17b/10), (18b/15), (18b/7),
(18b/8), (18b/9), (18b/9), (19a/11),
(19a/13), (19b/7), (19b/7), (19b/7),
(19b/8), (20a/12), (20a/12), (22b/15),
(24b/3), (25a/12), (26a/1), (26a/13),
(26a/14), (26a/14), (27b/1), (27b/1),
(27b/4), (29b/10), (29b/6), (2a/12),
(35a/2), (35a/2), (37a/4), (39b/2),
(4b/5), (5b/3), (5b/3), (5b/3), (5b/4),
(5b/4), (6b/9), (6b/9), (7b/4), (8a/5),
(9b/4)

[= 54]

vezin : < Ar. Ölçü, ağırlık.

v. + de (12a/6)

[= 1]

vezn : bk. vezin

v. + ince (36a/12)

[= 1]

-Y-

yā : < Ar. Ya, veya.

y. (18b/6), (19b/14), (20b/6),
(26a/14), (26a/14), (32a/14)

[= 6]

yābis : < Ar. 1. Ahlat-ı erbaaya dayanan eski mizaç teorilerinde kuru tabiatlı (karakter). 2. Kuru, rutubetsiz.

y. (21a/6), (32a/3), (32a/6),
(32b/3), (33b/8), (7a/5), (7b/2)

y. + dür (20b/11), (28a/3),
(32b/3), (32b/4), (32b/5), (33a/4),
(33b/10), (33b/12), (33b/14), (33b/9),
(34a/2), (34a/3), (34a/4), (34a/5),
(34a/6), (35b/10), (36a/2), (36a/7)

y. + dürler (32b/1), (32b/2),
(32b/7), (33b/13), (33b/15), (34a/1),
(34a/6)

y. + ise (21a/8)

y. + ola (19a/9)

[= 34]

yabrağ : Bitkilerin solunum, özümleme, terleme vb. olaylara yarayan, genellikle klorofilli, şekli bulunduğu bitkiye göre değişen yeşil uzantısı, yaprak.

y. + ı (19b/8), (19b/8)

y. + ından (35a/8)

[= 3]

yād : < Ar. Hatırlama, anma; hatır, gönül.

y. + edevüz (4b/13)

y. + etdügümüz (30a/11), (7b/4)

y. + etdük (25b/10), (28b/7),
(29a/13), (29a/7, (4a/10), (7a/14),
(7b/12), (7b/7)

[= 11]

yağ : Birleşiminde stearik, oleik, palmitik asitlerle gliserin bulunan ve bunların oranlarına göre kıvamları değişen bitkisel veya hayvansal madde.

y. (20a/13), (4a/9)

[= 1]

y. + ı (15a/11), (15a/11),
(31b/5), (38b/5), (38b/5), (39a/3),
(5a/15)

yağlı : 1. İçinde veya üzerinde yağ
bulunan. 2. Yağı çok olan.

y. (39a/13)

y. + ıla (22b/14), (26b/1),
(30a/9)

y. + dur (11a/8)

y. + nuñ (11a/8)

y. + ın (16a/1)

[= 3]

y. + ından (26b/8), (38b/13),
(38b/14)

yağmur : Atmosferdeki su buharının
yoğunlaşması sonucu yeryüzüne
damlalar halinde düşen su.

y. + ınuñ (26b/6), (32a/13)

y. + ıyıla (26a/14), (26b/5),
(30b/7), (40a/3)

y. + suyu (13a/9)

[= 1]

y. + ıyla (39b/2), (39b/2),
(41a/11), (41a/13)

yağmurca : Bir çeşit geyik, dağ keçisi.

y. + ları (26a/12)

y. (5b/15)

y. + larıla (26a/14)

[= 1]

y. + uñ (26b/2), (32a/13)

yāhūd : <Far. 1. Veya, ya da. 2. Bir
düşünceden cayıldığında daha doğrusu,
iyisi anlamlarında kullanılan bir söz.

[= 30]

yağlan- : Yağlanmak.

y. (19b/7), (25a/12), (5b/5)

y.-mıñ (40a/3)

[= 3]

yak- : 1. Yakmak. 2. Sürmek, merhem, yakı, kına ve benzeri sürmek.

y.-a (39a/14)

[= 1]

yakın : Arada az mesafe bulunan, uzak karşıtı.

y. (23a/3)

y. + dur (29a/13), (31a/12)

[= 3]

yaku : Tedavi maksadıyla bedenin ağrıyan, hasta olan yerlerine yapıştırılan, üzerine koyu lapa halinde bir madde yayılmış olan bez veya bu iş için özel olarak hazırlanmış eczalı parça, yakı.

y. + éde (27a/8)

y. + édesin (26b/15)

[= 2]

yan : Kalça sinirlerinde oluşan ağrılı hastalık."siyatik"

y. (23a/8)

[= 1]

yan : Yan, taraf.

y. + ı (17a/1)

y. + ın (25a/3)

y. + ına (17a/2), (17a/3)

y. + ındağı (8b/13)

[= 5]

ya'ni : < Ar. Yani.

y. (15b/2), (15b/5), (23a/6), (28b/15), (2a/5), (37a/10), (39b/11), (41a/11), (41b/1)

[= 9]

yaralı : Vücutta işlemekte olan çibana yakalanan kişi.

y. (22a/15)

[= 1]

yaramaz : Yaramaz; kötü.

y. (11a/11), (13a/10), (18a/2),
(20a/6), (20b/11), (20b/12), (21a/11),
(23b/6), (34b/3), (7a/8)

y. + dur (12b/13), (12b/15),
(17b/11), (22b/10), (24a/5), (25a/2),
(25a/3), (28a/6)

y. + durlar (24a/7)

y. + hastalık (25a/1)

y. + hastalıklar (23b/11)

y. + ına (9a/11)

y. + ısa (12b/6)

[= 23]

yaramazlık : bk. yaramazlık

y. + ından (10b/3)

[= 1]

yaramazlık : Kötülük, yaramazlık.

y. + da (12a/15)

[= 1]

yarat- : Yaratmak.

y.-dı (3a/11), (3a/12)

[= 2]

yardım : Yardım.

y. + eder (26a/1)

[= 1]

yarı : Yarı, yarım.

y. + sı (35b/1)

[= 1]

yarıl- : 1. Yarma işi yapılmak. 2.

Üzerinde yarık açılmak.

y.-ğan (6b/7)

y.-ur (18a/8)

[= 2]

yarım : Yarım.

y. (12b/7), (38b/2), (39a/2),
(39a/3)

[= 4]

yarı : bk. yarı

y. + ına (40b/12)

y. + sı (35b/15), (36a/12)

[= 1]

[= 2]

yaşlık : Nemlilik, rutubetlilik.

yaş : 1. Yaş, taze, ıslak. 2. Yaş, ömür.

y. (35a/15)

y. (31b/10), (31b/10), (32a/14),

[= 1]

(34a/4), (39a/3)

yaşlı : Yaşlı.

y. + balık (7a/3)

y. (24a/5), (30b/13), (31b/1),

y. + ı (31b/11), (32a/15), (4b/3),

(31b/2), (32a/8)

(4b/7)

[= 5]

y. + iken (41a/5)

yat- : Yatmak.

y. + ları (5a/10)

y.-a (17a/1), (24b/13)

y. + yedükden (11b/2)

y.-ıcağ (17a/1)

y. + üzüm (11b/2)

y.-mağ (17a/4), (17a/5), (17b/9)

[= 14]

y.-ub (25a/3)

yaşar : Bir yaşını geçmiş hayvan.

[= 7]

y. (30b/7)

yatlı : Fena, kötü.

[= 1]

y. (16b/2)

yaşarmağ : Islanmak, nemlenmek..

y. + dur (11b/8), (24b/3)

y. + oldur (24b/13)

y. (17a/5)

y. + sını (11b/6), (20a/15),
(20b/2), (23a/12)

y. + dur (17a/13), (17a/5)

[= 3]

[= 8]

yay : Yaz mevsimi.

yatluluk : Fenalık, kötülük.

y. (23a/2), (27b/14), (18a/14)

y. + da (9a/8)

y. + da (21a/4)

[= 1]

y. + dur (10a/3)

yatur- : Bir kimsenin bir yere yatmasını
sağlamak

y. + vaktında (10b/10)

[= 6]

y.-a (24b/4)

yay- : Yaymak.

[= 1]

y.-alar (40a/3)

yavru : bk. yavru

[= 1]

y. + sını (29a/8)

yaz : Yaz mevsimi.

[= 1]

y. (27a/13)

yavru : Yeni doğmuş hayvan veya
insan.

y. + da (21a/4), (27a/14)

y. + su (5a/11)

[= 3]

[= 1]

yaz- : Yazmak.

yavuz : Kötü, fena.

y.-dum (3a/2), (3a/8)

y.-mağdan (15a/10), (15a/9)	y.-meye (19a/1), (19b/11)
y.-ubdurlar (25a/15)	y.-meyeler (5b/1)
[= 5]	y.-meyen (39b/5)
yê- : Yemek yeme, karın doyurma işi.	y.-meyesin (28a/5)
y.-dügi (10a/13), (12b/4), (16b/3), (16b/7), (16b/8), (26a/3), (9b/3), (9b/5)	y.-se (18b/7), (26a/1), (8b/10), (8b/11)
y.-dügin (14a/4)	y.-ye (12b/10), (18a/15), (18b/3), (19b/15), (20a/2), (22b/4), (26a/7), (28b/6), (28b/7), (28b/8), (39b/4), (39b/8), (40b/3), (5b/8), (6b/8), (7a/13), (7a/3), (7a/9), (7b/5), (9a/6)
y.-dükce (28a/5)	
y.-dükden (11b/2), (19b/5)	
y.-me (10b/9), (11a/5), (27b/4)	y.-yegen (6b/1), (7a/12), (7a/9)
y.-mege (18b/1), (35b/5)	y.-yeler (25b/6), (30b/7), (5a/15), (5b/1), (6a/15), (7a/5), (8b/15)
y.-megin (25b/7)	
y.-mek (11a/15), (11a/15), (11b/1), (11b/1), (11b/4), (19a/12), (22b/10), (22b/10), (28a/10), (28b/10), (28b/11), (28b/14), (30b/8), (31a/7), (4b/11)	y.-yenün (9b/1) y.-yesin (11a/6) y.-yüb (17b/9) [= 80]
y.-mekden (12b/15), (15a/7), (15a/7), (15a/7), (19b/10)	yêceg : bk. yêcek y. + in (15a/1)

y. + inden (27a/15)

[= 2]

yecek : Yiyecek.

y. (12b/9), (22b/4)

y. + ler (18b/2)

y. + lerile (18b/2)

y. + yeye (18a/15)

[= 5]

yedi : Yedi.

y. (20b/3), (40a/1)

[= 2]

yedinci : Yedinci.

y. (12a/7)

[= 1]

yedişer : Yedişer.

y. (37a/11)

[= 1]

yedi yüz on beş : Yedi yüz on beş.

y. (35a/5)

[= 1]

yédür- : Yedirmek, yemesini sağlamak.

y.-mek (9a/12)

[= 1]

yég : İyi, üstün.

y. (24b/1)

y. + dür (11b/8), (8b/6)

y. + ise (10b/1)

[= 4]

yégreg : bk. yégreg

y. + i (16b/11), (16b/3),

(18a/14), (23a/12), (9b/11)

[= 5]

yégrek : Daha iyi, çok iyi

y. (12b/3), (24a/8), (24b/4),

(9a/10)

y. + dür (12b/1), (12b/7),
(22a/1), (25a/4), (30b/13), (31a/1),
(31a/3)

y. + ola (12a/5), (9a/11)

y. + oldur (21b/15)

[= 14]

yehūdī : < Ar. Yehuda'ya mensûp olan,
Yahudi.

y. (27a/5), (41a/12)

[= 2]

yêl:1. Bağırsaklardaki gaz.
2. Romatizma ağrısı.

y. (15b/12)

y. + lerden (15b/12), (39b/15)

y. + leri (40b/8)

[= 4]

yèmeg : bk. yèmek

y. + e (9b/7)

y. + i (11a/14), (11b/2), (11b/3),
(31b/3), (6b/13), (7a/9), (8b/6)

y. + icün (9b/12), (10a/2)

y. + in (6a/11), (9b/7)

y. + inden (7b/13)

[= 13]

yèmek : 1. Yenecek bir şeyle karnını
doyurmak. 2. Ağızda çiğneyerek
yutma.

y. (10a/11), (10a/12), (10a/13),
(10a/13), (10a/15), (11a/4), (11a/5),
(11a/6), (12b/4), (12b/5), (12b/6),
(12b/8), (22b/1), (22b/5), (6b/5), (8b/5),
(8b/6), (8b/7), (9a/4), (9b/1), (9b/14)

y. + de (10a/11)

y. + den (10b/11), (10b/12),

(10b/14), (10b/15), (11a/2), (12b/11),
(13a/8), (16b/14), (5b/4), (9b/14),
(9b/2)

y. + dür (10a/6)

y. + ler (10b/13), (32a/2)

y. + llerden (25b/3)

y. + lerdür (7b/12)

y. + leri (32a/6)

y. + lerine (6b/11)

y. + lerün (29a/3)

[= 41]

yemenī : < Ar. Yemen'e ait, Yemen'le ilgili.

y. (41b/9)

y. + de (41b/6)

[= 2]

yēmiş : Meyve; çeşitli bitkilerin tohum ve meyveleri.

y. + i (34a/1)

y. + llerden (30a/6), (31a/7),
(31b/9), (32a/14), (33a/14), (33b/14),
(5a/15), (5b/1), (31b/10), (28a/5)

y. + yemekden (12b/15)

[= 12]

yēnbağī : < Ar. Şayan, münasip; icab eder, lazım gelir.

y. (4a/1), (4a/1), (4a/3)

[= 3]

yēni : Sonradan ortaya çıkan, sonradan var olan, üzerinden çok zaman geçmemiş olan. “yēni”

y. (9a/13)

[= 1]

yēnid- : Canlanmak, yenilenmek.

y.-ür (16b/10)

[= 1]

yēñile : Biraz önce, çok zaman geçmeden.

y. (32a/7), (39a/5)

[= 2]

yēñilmeklig : Yenilgiye uğrama durumu.

y. + inden (14b/3)

[= 1]

y r : Bir nesne veya kimsenin kapladığı
yahut kaplayabileceği boşluk,
bulunduğı mahal.

y. (41a/7)

y. + de (41b/8)

y. + den (12a/4)

y. + e (25a/10), (41b/10)

y. + inde (13b/5)

y. + inden (13b/5), (36b/14),
(14b/6)

y. + ine (26a/7), (36a/3), (3b/13)

y. + lerde (32a/4)

[= 13]

yestek dim n : < Ar.  ne ge emezler.

y. (4a/12)

[= 1]

yeste  ir ne : < Ar. Geri kalmazlar.

y. (4a/12)

[= 1]

ye il : Ye il.

y. (15a/12)

[= 1]

y tmi  be er : Yetmi  be er.

y. (36b/7)

[= 1]

yevkul : < Ar. Olmak.

y. (9a/15)

[= 1]

yevmi'd-d n : < Ar. Din g n .

y. (2b/14)

[= 1]

yevmiyye : < Ar. G nl k, g ndelik.

y. + yi (21b/1)

[= 1]

y yeceg : bk. y yecek

y. + in (12b/10), (5a/4), (5b/12)

y. + üñ (27a/15)

[= 4]

yèyecek : Yenmeye elverişli olan her şey.

y. (10b/11), (10b/11), (10b/12),
(10b/9)

y. + den (28b/6)

y. + yèye (19b/15)

y. + yèyüb (17b/9)

[= 7]

yèyni : Hafif.

y. (23b/5)

[= 1]

yığ(ı)l : Birikmek, toplanmak, fazla olmak.

y. + ın (11a/12)

[= 1]

yıkan- : Yıkanmak.

y.-a (21b/15), (22a/4)

y.-acağ (22a/9)

y.-mayınca (22a/5)

[= 4]

yıl : Miladi takvime göre 1 Ocak'ta başlayıp 31 Aralık'ta sona eren on iki aylık süre.

y. (15b/13), (39b/3), (39b/4)

[= 3]

yılan : Omurgalı hayvanlardan, bacakları olmayan, üzeri pullarla kaplı, çatal dilli, büyük bir kısmı zehirli olan, uzun sürüngen hayvan, yerdegezen.

y. (33a/13)

[= 1]

yigirmi : Yirmi.

y. (26b/3), (29a/3), (40b/1),
(41b/6)

[= 4]

yigirmişer : Yirmişer.

y. (38b/1), (38b/11)

[= 2]

yigit : Delikanlı, genç erkek.

y. (6b/1)

[= 1]

yine : Yine, tekrar.

y. (15b/4), (23b/13), (2b/9),
(31b/4), (34b/11), (36b/1), (37b/1),
(4a/2), (4a/3)

[= 9]

yoğır- : bk. yoğur-

y.-alar (5a/6)

[= 1]

yoğrul- : Yoğrulmak, hamur kıvamına
getirilmek.

y.-mamış (5b/14)

[= 1]

yoğur- : Yoğurmak, hamur kıvamına
getirmek.

y.-a (27a/7)

y.-alar (37b/10), (38a/3),

(38a/7), (40a/11), (40a/7), (40b/11),
(41b/10)

y.-asın (26b/15)

y.-mamış (30a/8)

y.-mış (30b/1)

[= 11]

yoğurd : Maya katılarak koyulaştırılmış
beyaz, kıvamlı bir süt ürünü.

y. (7a/3)

[= 1]

yoğurul- : Yoğurulmak.

y.-mış (31a/4)

[= 1]

yok : Bulunmayan, mevcut olmayan.

y. + dur (10b/2), (23a/6),

(28a/2), (30b/9), (31a/9), (33a/10),
(33a/11), (5a/8)

[= 8]

yokaru : Bir şeyin aşağı kabul edilen kısmına göre üstte kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı, aşağı karşıtı.

y. (14a/12)

y. + sında (9a/1), (9a/2)

[= 3]

yon- : Yontmak, düzeltmek.

y.-miş (15b/1)

[= 1]

yu- : Yıkamak.

y.-ya (18b/14), (22a/4),

(41a/15), (41a/15)

[= 4]

yucib : < Ar. Uymak

y. (10b/5)

[= 1]

yumış : Yumuşak; hafif.

y. (29a/6)

y. + dur (35a/7), (38b/7)

y. + olalar (5a/5)

[= 4]

yumşad- : Yumuşatmak, sertliğini gidermek, yumuşak duruma getirmek.

y.-alar (19a/10), (19a/13)

y.-ur (14b/13), (14b/15)

[= 4]

yumşak : Yumuşak; hafif.

y. (14b/14), (20a/10), (21a/15),
(22b/12), (31a/7), (34b/10), (35b/2),
(36a/12), (36b/8), (37a/3), (37b/2),
(39a/14)

y. + dutar (35a/12)

y. + ola (29a/9)

[= 14]

yumurda : Yumurta.

y. (25b/8), (34b/9), (38a/12),
(5a/14)

y. + ağıyla (34b/11)

y. + lar (31b/8)

y. + in (6b/11)

y. + nuñ (25b/15)

[= 16]

[= 7]

yüklü : Gebe, hamile.

yun- : Yıkanmak.

y. + olur (24b/10)

y.-mağ (23a/6)

[= 1]

[= 1]

yüksək : Tabanı ile en üst noktası

yusūf : < Ar. Hz. Yakub'un oğlu Yusuf
peygamber.

arasındaki mesafe kendi cinsinden olan
şeylere göre fazla olan, alçak karşıtı.

y. + ı hāl (2b/10)

y. (12a/4), (20b/5)

[= 1]

[= 2]

yübūset : < Ar. Kuruluk.

yüli- : Tıraş etmek.

y. (32a/3), (7b/2)

y.-mek (25b/1)

y. + de (23a/14), (32b/10),

[= 1]

(32b/14), (32b/15), (33a/5), (34a/10),

yün : Yün, tüy.

(34a/11)

y. + den (35b/13)

y. + e (33b/11)

[= 1]

y. + i (33a/10), (33a/11), (34a/5)

yüreg : bk. yürek

y. + ile (7a/6)

y. + e (35b/11), (36a/2)

y. + iledür (4a/14)

y. + i (35b/11)

[= 3]

yürek : Kalp.

y. + oynamasına (36a/4)

[= 1]

yürid- : bk. yürit-

y.-ür (14b/15)

[= 1]

yürit- : Yürütmek, hareket ettirmek, sürmek.

y.-megün (19a/4), (19a/6)

y.-mek (19a/7), (19a/8)

y.-meye (19a/14)

[= 5]

yüz : Başın üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız ve çene bulunan ön kısmı, surat, çehre.

y. + i (6a/13), (6b/13)

y. + in (18b/14)

y. + ine (25a/9)

y. + inün (7a/1)

y. + ün (30b/6)

[= 6]

yüz elli : Yüz elli.

y. (36b/3), (36b/4), (36b/7),
(37a/1), (37a/13), (37b/1), (39a/6),
(40a/1)

[= 8]

yüz kırk üç : Yüz kırk üç.

y. (35a/5)

[= 1]

yüz yigirmi : Yüz yirmi.

y. (40b/1)

[= 1]

-Z-

zāc : < Ar. Demir sülfatı, kükürtle demir bileşimlerinden biri.

z. (41b/8)	z. + inden (16a/9)
[= 1]	z. + ine (22b/14), (9b/15)
ẓaʿf : < Ar. Zaaf, zayıflık.	z. + olmaz (34b/4)
z. (16a/15), (20a/4), (24a/2)	z. + olur (34b/3)
z. + den (20a/5)	[= 8]
z. + ından (39a/1)	ẓāhirü's-suṭūʿ : < Ar. Görünür
z. + olmak (24a/3)	yükselme.
z. + vèrmekden (24a/12)	z. (2a/2)
[= 7]	[= 1]
zaʿferān : < Ar. Safran, aspir, cehri,	ẓahmet : < Ar. Güçlük, sıkıntı, zorluk.
çiğdem, yemen safranı, safran çiçeği,	z. + ile (18a/12), (18a/12)
safran çiğdemi; (<i>Crocus sativus</i>).	[= 2]
z. (15b/3)	ẓaʿīf : < Ar. Zayıf, cılız, arık.
[= 1]	z. (14b/11), (14b/12), (21b/8)
ẓāhir : < Ar. Görünen, görünücü, açık,	z. + dür (20a/6), (4b/5), (5b/3)
belli, meydanda.	z. + düşmeye (19a/15)
z. (16a/8)	z. + eder (18a/6), (21b/8),
z. + dür (2b/5)	(21b/9)
z. + i (17a/11)	

z. + éderler (24a/10)

z. (3a/7)

z. + eyler (17a/15)

z. + dan (24a/9)

z. + olan (8a/2)

[= 2]

z. + olduğından (30a/15)

zanbağ: < Ar. Zambakgiller

z. + olur (10a/1), (17b/6),
(17b/8)

familyasından, pek çok türü bulunan,
güzel, iri, beyaz çiçekli, çok yıllık süs
bitkisi; (*Lilium candidum*).

[= 17]

z. (15b/15)

zākiyye : < Ar. Saf, temiz, doğru
hareketli.

[= 1]

z. (1b/12)

żarar : < Ar. Bir kimse veya şeyin
sebepe olduğu kayıp, kötü sonuç, ziyan.

z. + si (1b/13)

z. (10b/4)

[= 2]

z. + ın (18a/1)

żalik : < Ar. Şu, o.

z. + ından (17b/4), (28a/9)

z. (29a/1), (34a/12), (5b/11)

z. + larından (8b/3)

[= 3]

[= 5]

zamān : < Ar. Olmuş ve olacak
olayların birbiri ardınca cereyan
edişinin düşüncemizde meydana
getirdiği başı ve sonu belli olmayan
soyut kavram, vakit.

żarr : < Ar. Zarar.

z. + ın (13a/13)

[= 1]

za'rūd : < Ar. Alıç yemişi; (*Crataegus*).

z. + i (26a/8), (23b/2)

z. (34a/1)

z. + ile (24b/6)

[= 1]

z. + in (25b/15), (26a/12),

(26a/15), (26b/1)

zarūret : < Ar. Zorunluluk, gereklilik.

z. + ine (24b/15), (26b/12)

z. + olmayınca (13a/10)

[= 11]

[= 1]

zāt : < Ar. Kendi.

zencebīl: < Ar.1.Zencefil; Zencefilgiller

familyasından, Malezya ve

Hindistan'da yetişen, kamış

görünüşünde çok yıllık otsu bitki:

(*Zingiber officinale*). 2. Bu bitkiden

elde edilen ve baharat olarak kullanılan

ıtırılı toz.

z. + a (1b/3)

z. + ı kāmīle (1b/13)

[= 2]

zāyil : < Ar. 1. Devamlı ve kalıcı

olmayan, sona eren, yok olan, ortadan

kalkan. 2. Geçmiş olan. “zā'il”

z. + eder (23b/6)

z. (25b/14), (25b/6), (39a/11),

(39b/10), (40a/5), (40a/9), (40b/10)

z. + oluban (23b/14)

z. + i (26b/14)

z. + üñ (27a/5)

[= 2]

[= 9]

zeker : < Ar. Erkek cinsel organı,

penis.

zevāt : < Ar. Kişiler, şahıslar, kimseler.

z. + e (25b/1), (26b/15)

z. + ı kāmīle (1b/11)

[= 1]

z. + olundı (6b/3)

zeyt : < Ar. Zeytin; (*Olea europea*).

[= 10]

z. + yağı (38b/5)

zinhār : < Far. Asla.

z. + yağıyla (39b/2), (41a/11)

z. (16a/3), (20a/10), (24a/4),
(28a/8), (30a/1)

[= 3]

[= 5]

zeytūn : < Ar. Zeytin; (*Olea europea*).

z. (34a/2)

ziyāde : < Ar. Çok, daha çok, çok
fazla.

[= 1]

z. (16b/10), (22a/12)

zih̄n : < Ar. Bilinç, dimağ, hafıza.

z. + eder (30b/6), (31a/10),
(31b/5)

z. + i (17a/15)

[= 1]

[= 5]

zīkr : < Ar. İsmi söylenmek, bahsi
edilmek, anılma.

ziyān : < Far. Zarar, ziyan.

z. + dan (34b/4)

z. + edevüz (21b/10)

z. + dur (10a/12), (10a/13),
(10a/15), (11a/1), (11a/10), (11a/11),
(18a/8), (28b/11), (28b/12)

z. + ètdüğümüz (12a/10),
(24b/12), (35a/4), (7b/7)

z. + ètdük (6a/4), (9a/3)

z. + erişdürmeye (12b/11)

z. + i (2a/10), (2a/10)

z. + ètmeye (17b/10)

z. +1 (16a/4), (30b/9), (5a/8), (9a/12)

z. +1n (20a/8), (28a/5)

[= 18]

zurre : <Ar. Bir çeşit darı, Hint darısı.

z. (33b/9)

[= 1]

zūkām : <Ar. Nezle.

z. (28a/13)

z. +1 (21a/15)

[= 2]

Toplam kelime: 14881

Geçerli kelime: 14481

Alt madde: 4177

Maddebaşı:2189

SONUÇ

Muhammed bin Mahmûd-ı Şirvanî'ye ait Sultânîyye adlı eserin çalışmamıza kaynaklık eden ve en eski tarihli nüshası olan Kitâb-ı Güzîde-i 'İlm-i Tıbb adlı eser, 15. yüzyıl tıp bilimini günümüze yansıtması, dönemin dil özelliklerini aktarması ve zengin sözcük hazinesi nedeniyle oldukça önemlidir. Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerini yansıtan eser, insan sağlığı için önemli her alana değinmiş ve sade bir Türkçeyle kaleme alınmıştır.

Çalıştığımız nüshanın harekeli olması okunmasını kolaylaştırmış fakat metnin imlâsındaki bazı tutarsızlıklar okuma güçlüğüne neden olmuştur. Metinde imlâ yanlışlıkları daha çok bitki adlarında yapılmış, bazı bitki adlarının farklı yazılışlarına yer verilmiştir.

Eserin incelemesi yapıldığında çıkarılabilecek sonuçlar şöyle sıralanabilir:

1. Eserde her bab fasıllara ayrılmış, bab ve fasıl başlıkları önce Arapça olarak verilmiş sonrasında Türkçeleri ile devam edilmiştir: *“el-bābus-sānī fī beyānī tedbiri'l-miyā ve fihī fuşlān” (11b/5) bu bābda şuları bildürür ve eyüsin yatlusın secer ve bu iki faşl üzerinedür(11b/6)*
2. Eser, zengin bir söz varlığına sahiptir. Çok sayıda bitki, hayvan, organ, hastalık, macun, şerbet, terkip adı eserde yer almıştır.
3. Eserde tüm zaman çekimleri ve sözcük türlerini görülmemektedir. Genellikle geniş zaman çekimi kullanılmıştır.
4. Ünlülerden sonra -y- bağlama ünsüzü üzerine gelen -(y)ı/-(y)i belirtme durumu eki bazı yerlerde hemze ile (ء) işaretlenmiştir: **nesneyi, kebābeyi, māddeyi.**
5. Metinde sağlam bir cümle yapısı olduğu söylenemez.
6. Metnin imlâsında bazı tutarsızlıklar vardır. Metinde bazı bitki adlarının farklı yazılışlarına yer verilmiştir: **ispānāḥ, isfanāḥ, isbanah.**
7. Yabancı kökenli sözcüklerin yazımlarındaki çok şekillilik dikkat çekicidir: **iḥtirāz, iḥtirār, iḥtizār.**
8. Metinde Türkçe kelimeler farklı yazılışlarla karşımıza çıkmıştır: **şuşalık, susalık, suşalık.**

9. Metinde “ -(y)Up” zarf-fiil ekinin yazımında ikili bir kullanım sergilenmiştir: **dēyibdür, yēyüb.** Bu ikili kullanım çatı ekleri için de geçerlidir: **dögülmüş, düzilür, olunmadı, olnur.**
10. Metinde çoğunlukla “ammā” şeklinde yazılan edatın, metne has bir “immā” kullanımı tespit edilmiştir.
11. Eserde ekleşme sırasında ötümlüleşme örneği fazladır.
12. Metinde kelime başında a ünlüsü bazen üstünlü elif (إ), bazen de medli elif (ا) ile yazılmıştır.
13. Metinde “k, g ve ɣ” ünsüzleri için (ك) kullanılmıştır.
14. Eserde kelimenin aslında hemze (ء) olmasına rağmen çoğunlukla bu işaret kullanılmamıştır. **dāyim, kāyim, leṭāyif.**
15. Metinde “ç” ve “p” için çim (چ) ve pe (پ) harfleriyle gösterilen kelimeler, bazı yerlerde cim (ج) ve be (ب) harfleriyle de gösterilmiştir.
16. Metinde kapalı e (è) kullanımı oldukça fazladır.
17. Metinde göçüşme olayı görülmektedir: bigi-gibi
18. Metinde geçen ve içinde c-ç, b-p, d-t seslerini barındıran kelimeler yazıldığı gibi okunmuş, müdahale edilmemiştir.
19. Metnin dizininde 2189 madde başı yer almaktadır. Bu madde başlarının 991’i Türkçe (%45), 979’u Arapça (%44,7), 196’sı Farsça (%9), 22’si Grekçe (%1) ve 1’i İtalyancadır (%0,04). Anadolu’da yararlanılan ilk tıp kaynaklarının Arapça olması nedeniyle dönem eserlerinde Arapça kelimelerin sayıca üstünlüğü vardır. Ancak metnimizdeki Türkçe kelime kullanım oranının üstünlüğü dikkat çekicidir.
20. Hazırlamış olduğumuz dizinde Türkçe 991 madde başı bulunmakla birlikte; 747’si isim (%75) ve 244’ü fiildir (%24,6).

KAYNAKLAR

Kitaplar

- ADIVAR, A. Adnan (1991), **Osmanlı Türklerinde İlim**, Remzi Yayınları, İstanbul.
- ARAT, Reşit Rahmeti (2006), **Kutadgu Bilig**, Kabalcı Yayınları, İstanbul.
- ARGUNŞAH, Mustafa (1999), **Muhammed b. Mahmûd-ı Şîrvânî Tuhfe-i Murâdî, (İnceleme-Metin-Dizin)**, TDK Yayınları, Ankara.
- ARGUNŞAH, Mustafa, ÇAKIR Müjgân (2005), **15. Yüzyıl Osmanlı Mutfağı, Muhammed bin Mahmûd Şîrvânî**, Gökkubbe Yayınları, İstanbul.
- ARGUNŞAH, Mustafa (2012), **Tuhfe-i Murâdî, (Cevhernâme) Muhammed bin Mahmûd Şîrvânî**, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul.
- ATALAY, Besim (2006), **Dîvânu Lûgati't-Türk Tercümesi**, C.4., TDK Yayınları, Ankara.
- AYDIN, M. B. (2011), **İbn Avvâm-Terceme-i Kitâbü'l-Filâha [Ziraat Kısım], Çevirimetin-İnceleme-Sözlük**, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- BAYAT, Ali Haydar (2010), **Tıp Tarihi**, Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği, İstanbul.
- BAYAT, Ali Haydar, OKUMUŞ Necdet (2004), **Mahmûd-ı Şîrvânî, Mürşîd (Göz Hastalıkları)**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- BAYAT, Ali Haydar (2005), **Kitâbu'l- Müntehab fî't Tıb (İnceleme-Metin-Dizin Sadeleştirme-Tıpkıbasım)**, Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği Yayını, İstanbul.
- BÖLER, Tuncay (2014), **Tercüme-i Kâmilü's-Sinâ'a (3. Makale ve 4. Makalenin 6. Babına Kadar) İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım**, Kesit Yayınları, Ankara.
- CANPOLAT Mustafa, Zafer Önler (2007), **İshâk bin Murâd, Edviye-i Müfrede**, TDK Yayınları, Ankara.
- CLAUSON, Sir Gerard (1972), **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**, Oxford University Press, London.
- DOĞAN, Şaban (2011), **Ebulfeyz Mustafa Efendi-Risâle-i Feyziyye fî Lûgâti'l-Müfredâti't-Tıbbiyye**, Değişim Yayınları, İstanbul.
- DOĞUER, B. E. (2016), **Hekim Bereket- Hulâsa, Metin-Sözlük**, Ürün Yayınları, Ankara.
- ERCİLASUN, A. B., AKKOYUNLU Z. (2015), **Kaşgarlı Mahmud-Divânu Lugâti't-Türk**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- ERGİN, Muharrem (1993), **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul.

- ERGÜZEL, M. Mehdi (1999), **Tarih-i İbn-i Kesir Tercümesi, IV. Cilt, 2. Kısım, İnceleme – Metin – Sözlük – Dizin**, TDK Yayınları, Ankara.
- GABAİN A. Von (2003), **Eski Türkçenin Grameri**, Çev. Mehmet Akalın, TDK Yayınları, Ankara.
- GÜLENSOY, Tuncer (1995), **Türkçe El Kitabı**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- GÜLSEVİN Gürer, BOZ Erdoğan (2004), **Eski Anadolu Türkçesi**, Gazi Kitabevi, Ankara.
- GÜLSEVİN, Gürer, (2007), **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**, TDK Yayınları, Ankara.
- HACİEMİNOĞLU, Necmettin (1992), **Türk Dilinde Edatlar**, MEB Yayınları, İstanbul.
- İHSANOĞLU, Ekmeleddin (ed.) (2008), **Osmanlı Tıbbi Bilimler Literatürü Tarihi**, (Hazırlayanlar: İhsanoğlu E, Şeşen R, Bekar MS, Gündüz G, Bulut V), Cilt:1, İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA), İstanbul, s. 155-176.
- İslam Ansiklopedisi (2010), **Şirvânî, Muhammed b. Mahmûd Maddesi**, Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 39, s. 206-208.
- İslam Ansiklopedisi (2012), **Tıp Maddesi**, Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 41, s. 101-111.
- İZGİ, Cevat (1997), **Osmanlı Medreselerinde İlim- Tabii İlimler**, II. Cilt. İstanbul.
- KARASOY, Yakup (2009), **Tutmacı- Eski Oğuz Türkçesiyle Yazılmış Bir Tıp Kitabı Tabiatnâme**, Palet Yayınları, Konya.
- KORKMAZ, Zeynep (2003), **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara.
- KORKMAZ, Zeynep (2007), **Grammer Terimleri Sözlüğü**, TDK Yayınları Ankara.
- KÜÇÜKER, Paki (2010), **Mücerreb-nâme**, Kültür Ajans Yayınları, Ankara.
- MİANDJİ, Anooshirvan (2019), **Tıbbi Bitkiler Atlası**, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- ÖNLER, Zafer (1990a), **Celâlüddin Hızır Paşa, Müntahab-ı Şifâ I Giriş-Metin**, TDK Yayınları, Ankara.
- ÖNLER, Zafer (2000), **Revnak-ı Bustan**, TDK Yayınları, Ankara.
- ÖZÇELİK, Sadettin (2001), **Kitâbü'l-Mühimmât**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- RONAN, Colin A. (2005), **Bilim Tarihi** (Çev. Ekmeleddin İhsanoğlu, Feza Günergur), TÜBİTAK Yayınları, Ankara.
- ŞAHİN, Hatice (2003), **Eski Anadolu Türkçesi**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ŞEHİSUVAROĞLU Bedi, Ayşegül E. Demirhan, Gönül Ç. Güreşsever (1984), **Türk Tıp Tarihi**, Bursa.

ŞEHİSUVAROĞLU, Bedi N.(1961), Eşref bin Muhammed, **Hazainü's-Saadat**, TDK Yayınları, Ankara.

TİETZE, Andreas (2002), **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lûgatı**, Simurg Kitapçılık-Yayıncılık, İstanbul.

UZEL, İlter (1992), **Sabuncuoğlu Şerefeddin, Cerrahiyyetü'l-Haniye I-II**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

UZEL İlter, Kenan Süveren (1999), **Sabuncuoğlu Şerefeddin Mücerreb-Nâme (İlk Türkçe Deneyisel Tıp Eseri - 1468)**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.

UZEL, İlter (2004), **Amasyalı Hekim ve Cerrah Sabuncuoğlu Şerefeddin**, T.C. Amasya Valiliği Yayınları, Ankara.

ÜNVER, Ahmet Süheyl (1936), **Uygurlarda Tababet XII-XIV. Asır**, İstanbul Tıp Tarihi Enstitüsü Yayını, İstanbul.

YELTEN, Muhammet (1993), **Şirvanlı Mahmud Kemaliye**, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Makaleler

ACAR, H. Volkan, (2015), “Yazılışının 550. Yılında Cerrahiyetü'l-Haniyye Hakkında SCI-E Kapsamındaki Dergilerde Yayımlanan Türkiye Kaynaklı Makaleler”, **Lokman Hekim Dergisi**, 5(2): 37-44.

ACIDUMAN, Ahmet (2012), “Hekimbaşı Emîr Çelebi ve Ünlü Eseri Enmûzecü't-Tıbb'da Kafatası ve Omurga Anatomisi Üzerine”, **Türk Nöroşirürji Dergisi**, Cilt: 22, sayı: 2, s. 103-110.

ACIDUMAN, Ahmet (2013), “Ankaralı Hekim Nidâ'î ve Ünlü Eseri Menâfi'ü'n-Nâs: XVI. Yüzyıldan Çocuk Hastalıkları ve Tıbbî Deontolojiye Bir Bakış”, **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi**, 56, s. 151-167.

ALKAYIŞ, M. F. (2009), “Türkçede Kullanılan Alıntı Bitki Adları”, **Turkish Studies**, Volume 4/4 Summer 2009, p. 71-92.

ARGUNŞAH, Mustafa (1990), “II. Murad Devrinin (1421-1451) Ünlü Hekimi Muhammed Bin Mahmûd Şirvânî ve Türkçe Eserleri”, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 4, s. 483-498.

ARGUNŞAH, Mustafa (2005), “Sultaniye ve Sağlık-Yiyecek İlişkisi”, **Yemek ve Kültür**, S.2, s.50-53.

ARGUNŞAH, Mustafa (2009), “Edviye-i Müfrede'nin Neşri Üzerine Düşünceler”, **Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü**, s. 185-196, Ankara.

- AYDIN, M. Bedizel (2005), Osmanlı Tıbbında “Müfred Deva” Kullanımı ve “Müfredât” Eserlerinin Genel Özellikleri, **Osmanlı Bilimi Araştırmaları**, Emre Dölen Armağanı, 6. Cilt, Sayı 2, s. 299-315, İstanbul.
- AYDIN, Erhan (2016), “Eski Türk Yazıtlarında Bitkiler ve Hayvanlar”, **Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi**, Yıl: 54, Sayı: 1.
- BALCI, Melek (2020), Kitâb-ı Güzîde-i ‘İlm-i Tıbb’da (Sultâniyye İngiltere Nüshası) Tespit Edilen Bitki Adları, **Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRKLAD)**, C.4, S.1, s. 50-65.
- BAYAT, Ali Haydar (2001), Osmanlı Sarayına Sunulan İlk Tıp Kitabı Müntahab, **Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi**, s. 38-50, İstanbul.
- BAYAT, Ali Haydar (2003), “Muhammed Bin Mahmud Şirvanî ve Göz Hastalıklarına Ait Bilinmeyen Eseri ‘Mürşid’”, **IV. Türk Tıp Tarihi Kongresi**, İstanbul, 18-20 Eylül 1996, Ankara: TTK, s.483-501.
- BAYAT, Ali Haydar (2006), Anadolu Selçuklularında Tıp, Türk Tıp Eğitiminin Önemli Adımları, **CSA Global Publishing**, s. 10-19, İstanbul.
- BAYAT, Ali Haydar (2006), Beylikler Devri Anadolu Türk Devletlerinde Tababet, Türk Tıp Eğitiminin Önemli Adımları, **CSA Global Publishing**, s. 20-29, İstanbul.
- BÖLER, Tuncay (2013), “Hekim Beşir Çelebi ve Mecmûatü’l-Fevâyid Adlı Eseri”, Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi, **UTEK’13 Bildiri Kitabı II**, Saraybosna, 17-19 Mayıs, s. 493-501.
- DOĞAN, Şaban (2009a), “15. Yüzyıla Ait Bir Tıp Terimleri Sözlüğü: Terceme-i Akribâdîn’in İstilah Lügati”, **Turkish Studies**, 4/4, Yaz, s. 250-322.
- DOĞAN, Şaban (2010), Eski Oğuz Türkçesinde Tıp Dilinin Oluşumu ve Özellikleri, **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 5/1 Winter .
- DOĞAN, Şaban (2013), “Anadolu Türk Tıbbında Bahnamalar ve Musa Bin Mesud’un Bahname Tercümesi”, **AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Semih TEZCAN’a Armağan, Cilt: 13, Yıl: 13, s. 123-138.
- ERDAĞI, Binnur (2001), “Anadolu’da Yazılmış İlk Türkçe Tıp Kitabı”, **Türkbilig** (Temmuz), s. 46-54, Ankara.
- FAZLIOĞLU, İhsan (2003), Osmanlı Döneminde Bilim Alanındaki Türkçe Telif ve Tercüme Eserlerin Türkçe Oluş Nedenleri ve Bu Eserlerin Dil Bilincinin Oluşmasındaki Yeri ve Önemi, **Kutadgu Bilig Felsefe-Bilim Araştırmaları**, Sayı: 3, s.151-184.
- GÜMÜŞATAM, Gürkan (2010), “Eski Anadolu Türkçesinde Eczacılık Terimleri ve Bu Terimlerin Tıp, Botanik, Zooloji, Madencilik, Kimya Terimleriyle İlişkileri”, **Turkish Studies**, Volume 5/2 Spring 2010, s. 1033-1087.

- GÜMÜŞATAM, Gürkan (2015), “Risâle-i Mu’âlece’ye Göre XVI. Yüzyıl Türkçesinde Tıbbi Bitki Adları”, **JASSS** Number: 39, Autumn III 2015.
- GÜRLEK, Mehmet (2011), “Alâ’im-i Cerrâhîn’de Geçen Bitki Adları”, **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Yıl:4, Sayı: 7, Aralık 2011.
- GÜVEN, Meriç (2008), “Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Tıp Yazmalarındaki Türkçe Organ Adları Üzerine Bir İnceleme”, **Selçuk Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Bahar, s. 111-135.
- GÜVEN, Meriç (2011), “Türk Dili ve Kültürü Açısından XIV. XV. Yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi Türkçe Tıp Yazmalarına Eleştirel Bir Bakış”, **Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Vol. 6, s.844.
- GÜVEN, Meriç (2012), “İslâmî Dönem İlk Türkçe Tıp Yazmalarının Türk Tıp Bilimi ve Deontoloji Açısından Görüngesel ‘Perspektifi’ Bağlamda Değerlendirilmesi”, **Lokman Hekim Journal**, S.2, Mersin.
- HARMANCI, Esat, AKPINAR Aslıhan (2009), “On Beşinci Yüzyıl Anadolusundan Bir Beslenme Kuramı: Hekim Şirvânî’nin Sultâniyye Adlı Eseri”, **Türkiye Klinikleri J Endokrin-Özel Konular**, C.2, S.3, s.67-74.
- HARMANCI, Esat, AKPINAR Aslıhan (2006), Şirvani’nin Sultaniyye Adlı Eserinde Beslenme Anlayışı, IX. Türk Tıp Tarihi Kongresi, 24–27 Mayıs 2006, Kayseri. İçinde: Kahya E, Şar S, Ataç A, Mazıcıoğlu M (Ed), **IX. Türk Tıp Tarihi Bildirileri**, Ankara: Nobel Basımevi, 2006, s.240–250.
- İLHAN Nadir (2000), “Eşref Bin Muhammed ve Hazâinu’s-Sa’âdât’ında İmla ve Ses Bilgisi Özellikleri”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, **Fırat Universtiy Journal of Social Science**, Cilt: 10 Sayı:1, s.79-92.
- KARADENİZ, Yasin (2017), “Codex Cumanicus’ta Bitki Adları”, **MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 1, Mart 2017.
- KESKİNBORA, H. Kadircan (2013), “Şerefeddin Sabuncuoğlu’nun Cerrahiyet’ül Haniye Kitabında Göz Hastalıkları Konuları”, **Lokman Hekim Journal**, 2, Mersin, s.16-27.
- KOÇ, Mustafa (2017), “Eski Anadolu Türkçesi ile Yazılmış Bir Tıp Metni: Kâmilü’s-Sinâ’atî’t-Tıbbiyye Üzerine”, **Türkbilig**, 34, s. 1-6.
- KORKMAZ, Zeynep (2005), Eski Anadolu Türkçesinin Türk Dili Tarihindeki Yeri, Fikret Türkmen Armağanı, Kayrılmaz Matbaası, İzmir, s.471.
- KÖKTEKİN, Kazım (2007), Hazâinu’s-Saadât’ta Geçen Tıp Terimleri, **A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Sayı 35, Erzurum s.14-15.
- KUMBARACILAR, Sedat (1949), Beş Buçuk Asır Önce Yazılmış İki Önemli Tıp Kitabı Tesyir ve Sultaniye, **Dirim**, 10, s. 250-257.

- KUT, Günay (1984), 13. Yüzyıla Ait Bir Yemek Kitabı, **Kaynaklar**, 3, s. 50-57.
- KÜÇÜKER Paki, UÇAR İlhan (2007), 15. ve 16. Yüzyıllarda Osmanlı Devletindeki Tıp Çalışmalarına Genel Bakış ve Cerrah Mes'ud'un Hâzâ Kitab-ı Hulâsa-yı Tıbb Adlı Eseri, **Akademik İncelemeler Dergisi**, 2/2, s. 231-239.
- KÜÇÜKER, Paki (2010a), Kitâb-ı Güzîde ya da Sultâniyye, **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 18. sayı, s. 173-182.
- KÜÇÜKER, Paki (2010b), Lügat-i Müşkilât-ı Eczâ'da Türkçe Bitki Adları, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 3/11, s. 401-415.
- KÜÇÜKER, P., YILDIZ, Y. (2016), "Tercüme-i Müfredât-ı İbn-i Baytar'daki (1b-150a) Bitki Adları Üzerine Bir İnceleme", **JASSS**, Number: 44, Spring II 2016, p. 13-32.
- KÜÇÜKER, P., YILDIZ, Y. (2018), "Tercüme-i Müfredât-ı İbn-i Baytar'daki (150b-295a) Bitki Adları Üzerine Bir İnceleme (II)", **TÜRKLAD**, 2. Cilt, 1. Sayı, s. 109-137.
- KÜÇÜKER, P., YILDIZ, Y. (2019), "Hazâ Kitâb-ı Hulâsa-i Tıbb'daki Bitki Adları Üzerine Bir İnceleme", **ZfWT**, Vol: 11, No. 2, s. 51-67.
- MURAD, Sibel (2019), "Kadı Burhaneddin ve Nesîmî'nin Şiirlerinde Geçen Bitki ve Hayvan Adları Üzerine", **Littera Turca**, Volume: 5, Issue: 2, Spring 2019, p.194-206.
- ÖLKER, Perihan, Bekir Direkçi, (2009), "Hekim Mehmed Nidâî'nin Manzum Tıp Risâlesi Keyf-i Kitâb-ı Nidâî", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 22, s. 295-305.
- ÖNLER, Zafer (1990b), "XIV. ve XV. Yüzyıl Anadolu Türkçesi Botanik Terimleri", **Turkish Studies (Fahir İz Armağanı I)**, Cilt 14, Harvard, 357-392.
- ÖNLER, Zafer (1998), XIV-XV. Yüzyıl Türkçe Tıp Metinlerinin Dili ve Sözcük Varlığı, **Kebikeç**, Sayı: 6., s. 157.
- ÖNLER, Zafer (1985), Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yazılmış İki Tıp Kitabında Yer Alan Sağlık Bilgisi Terimleri, **TDAY**.
- ÖNLER, Zafer (2017), "Cerrahiyetü'l-Haniyye'deki Tıp Terimleri Üzerine", **Uluslararası Amasya Sempozyumu**, 4-7 Ekim 2017, 1317-1327.
- ÖZÇELİK, Sadettin (2000), 15.Yüzyılda Yazılmış Üç Tıp Kitabı Üzerine, **TDAY Belleten** 1997, s.385-395.
- ÖZÇELİK, Sadettin (2007), "Ali Haydar Bayat, Abdülvehhâb bin Yûsuf ibn-i Ahmed el-Mardânî Kitabu'l Müntehab Fi't-Tıbb (İnceleme-Metin-Dizin-Sadeleştirme-Tıpkıbasım)", Merkez Efendi Geleneksel Tıp Derneği Yayını, İstanbul, **Turkish Studies Volume**, 2/2.
- ÖZTÜRK, Faruk (2005), "Kutadgu Bilig'deki Bitki Adları", **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, Cilt: VI, Sayı: 1, İzmir 2005.

- SÜSLÜ, Ahmet (2015), “Türklerin Bilim Tarihine Katkıları”, **Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi**, 1(1), s. 6-16.
- SÜVEREN Kenan, İlter Uzel (1988), İlk Türkçe Tıp Yazmalarına Genel Bir Bakış, **Tıp Tarihi Araştırmaları 2**, s. 126-142, İstanbul.
- ŞAHİN Hatice (2005), Anadolu'da Yazılmış Bir Tıp Kitabı Kemâliyye, **Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi**, C.9, Bursa, 2005/2, s. 147-176.
- ŞAHİN, Hatice (2007), Câmî'ü'l-Fürs Örneğinde XVI. Yüzyıl Bitki İsimleri, **Turkish Studies**, Volume 2/2, p.570-602, s. 571, Spring 2007.
- ŞEHİSUVAROĞLU, Bedi N. (1960), Anadolu'da Türkçeleşme Cereyanları ve Türkçe İlk Tıp Yazmalarındaki Terimler, VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957, **Türk Dil Kurumu Yayınları**, Sayı: 179, s.25-35, Ankara.
- ŞEŞEN, Ramazan (1993), Ortaçağ İslam Tıbbının Kaynakları ve XV. Yüzyılda Türkçe'ye Tercüme Edilen Tıp Kitapları, **History of Medicine Studies**-5/ syf.11-20.
- TELLİ, Burak (2015), “Kenzü's-Sıhhatü'l-Ebdâniyye Eser-i Mürşid-i Osmâniyye'de Bitki Adları”, **Kesit Akademi Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 1, Eylül 2015.
- UÇAR, İlhan (2010), “Türkçede Eş Anlamlılık ve Eski Anadolu Türkçesi Tıp Yazmalarında Eş Anlamli Kelime Kullanımı”, **ZfWT Vol. 2, No. 1**.
- UÇAR, İlhan (2012), Türkiye Türkçesinde Organ Adlarıyla Türetilmiş Bitki Adları, **Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)**, 32, s. 307-330.
- UÇAR, İlhan (2013), Türkiye Türkçesinde Hayvan Adlarından Türetilmiş Bitki Adları, **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi (TEKE)**, 2/1, s. 1-19
- UÇAR, İlhan (2013), “Kavram-Çağırışım-Kelime” Bağlamında Bitki Adlarına Anlam Bilimsel Bir Yaklaşım, **Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 8/1 Winter 2013, p. 2671-2683, Ankara-Turkey.
- UÇAR, İlhan (2013). Yetiştigi/Geldiği Coğrafya Veya Etnik Adlandırmayla Oluşturulan Bitki Adları, **Zeitschrift für die Welt der Türken /Journal of World of Turks**, Vol. 5-1, pp. 115-135 – 135, ISSN:1868-8934, DOI:, Nisan, 2013.
- YAYLAGÜL, Özen (2010), “Prof. Dr. Yakup Karasoy, Tutmacı, Eski Oğuz Türkçesiyle Yazılmış Bir Tıp Kitabı: Tabiatnâme, Palet Yayınları: Konya 2009, 180+52, ISBN: 6058913738”, **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 7, Sayı 2 (Haziran).
- YILDIZ, Semra Canan (2019), Eski Anadolu Türkçesi İle Yazılmış Tıp Eserleri Ve Bu Eserler Üzerine Yapılan Çalışmalar, **AVRASYA Uluslararası Araştırma Dergisi**, 7/17, s. 416-436.
- YURDAKÖK, Murat (2003), “Kitâbu'l - Müntehabfi't-Tıb'da Çocuk Hekimliği”, **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi**, 2003: 46, s. 328-329.

Sözlükler

- BAYTOP, Turhan (2007), **Türkçe Bitki Adları Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara.
- BEDEVIAN, K. Armenag (1936), **İllustrated Polyglottic Dictionary of Plant Names in Latin, Arabic, Armenian, English, French, German, Italian and Turkish Language**, Argus and Papazian Presses, Kahire.
- DEVELİOĞLU, Ferit (2005), **Osmanlıca-Türkçe Lügat**, Aydın Yayınları, Ankara.
- DİLÇİN, Cem (1983), **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara.
- EREN, Hasan (1999), **Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü**, Bulak Neşriyat, Ankara.
- GÜLENSOY, Tuncer (2007), **Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü (I/II)**, TDK Yayınları, Ankara.
- GÜLENSOY Tuncer-KÜÇÜKER Paki (2015), **Eski Türk-Moğol Kişi Adları Sözlüğü**, Bilge Kültür Sanat, İstanbul.
- KANAR Mehmet (2011), **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Say Yayınları, İstanbul.
- KAROL, S., SULUDERE Z., AYVALI, C. (2010), **Biyoloji Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Mütercim Asım Efendi (2000), **Burhân-ı Katı (Haz. M. Öztürk, D. Örs)**, TDK Yayınları, Ankara.
- NACİ Muallim (1987), **Lügat-i Naci**, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- NİŞANYAN Sevan (2012), **Sözlerin Soyağacı Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü**, Everest Yayınları, İstanbul.
- ÖNLER, Zafer (1999), **Celâlüddin Hızır Paşa, Müntahab-ı Şifâ II Sözlük**, Simurg yayınları, Ankara.
- PAÇACIOĞLU, Burhan (2014), **İlaç ve Bitki Adları Sözlüğü**, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- SAMİ, Şemseddin (2007), **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- SARI, Mevlüt (1984), **El-Mevârid, Arapça Türkçe Lügat**, İpek Yayınları, İstanbul.
- STEINGASS, F.(2005), **Persian-English Dictionary**, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- TDK (1993), **Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- TDK (1995), **Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- TDK (2005), **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

UNAT Ekrem Kadri, Ekmeleddin İhsanoğlu, Suat Vural (2004), **Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü**, Türk Tarih Kurumu yayınları, Ankara.

Yayımlanmamış Tezler

AKTÜRK, Murat (1998), **Muhammed b. Mahmûd Şîrvânî, Cevher-nâme (İnceleme-Metin)**, Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü bitirme tezi, Kayseri.

AKTÜRK, Engin (2012), **Maddetü'l-Hayât (İnceleme-Metin-Dizin)**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ALKAYA, Yeliz (2004), **Derleme Sözlüğündeki Bitki Adları**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

ALKAYIŞ, Fatih (2007), **Türkiye Türkçesinde Bitki Adları**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Kayseri.

AYNACI, Mihrican (2014), **Sultânîyye (İnceleme, Metin, Dizin)**, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli.

ÇAĞIRAN, Önder (1992), **Ahmed-i Dâ'î Tıbb-ı Nebevî, İmlâ-Fonetik-Morfoloji Karşılaştırmalı Metin-İndeks ve Sözlük**, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Malatya.

ÇELİK, Anıl (2014), **Terceme-i Kâmilü's-Sinâ'a (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.

DEMİR, Aydın (2010), **Hekim Bereket Hulâsa (1-50. Sayfalar) (İnceleme-Metin Sözlük)**, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

DEMİR, Hüseyin (2002), **Zâhire-i Murâdiyye Mümin bin Mukbil Sinobi (İnceleme- Metin-1-80 varaklar arası Dizin)**, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

DERİN, Adnan (1987), **Tuhfe-i Mübarizî (Metin-Gramer Notları- Sözlük)**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

DOĞAN, Şaban (2009b), **Terceme-i Akribâdîn Sabuncuoğlu Şerefeddin (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler)**, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sakarya.

DOĞRU, Gizem (2015), **Hekim Bereket'in Hülâşatu't-Tıbb (25b-56a) Eseri -İnceleme, Metin, Dizin-**, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

EFE, Kürşat (2012), **Türkiye Türkçesi Ağzlarında Bitki ve Hayvan İsimleri**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

- ERDAĞI, Binnur (2000), **Tuhfe-i Mübârizî - İnceleme, Metin, Sözlük-** Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- GÖZLÜ KAYA Emel (2008), **Muhyiddin Mehî'nin Müfid (Nazmü't Teshil) Adlı Eseri (İnceleme- Metin- Dizin) ve Bu Eserin XV. Yüzyıl Türk Tıp Dilinin Oluşmasındaki Yeri,** Sakarya Üniversitesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya.
- GÜMÜŞATAM, Gürkan (2009), **Haza Kitab u Hukema-yı Tertib-i Mu'alece Adlı Eser Üzerine Bir Dil İncelemesi,** Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- GÜVEN, Meriç (2005), **Abdulvehhab bin Yusuf'un Müntahab-ı fi't-Tıbb'ı,** Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Denizli.
- İLHAN, Nadir (1998), **Eşref bin Muhammed ve Hazâ'înu's-Sa'ādât (İnceleme- MetinDizin),**Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Elazığ.
- KURBAN, Ferhat (1990), **Şirvanî Mahmud Sultaniye (Giriş-Metin-Sözlük),** Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- KURT, Ümit Emrah (2012), **Hekim Şerafeddin Sabuncuoğlu'nun Cerrahiyetü'l Haniyye Adlı Eserinde Yer Alan Cerrahi Aletlerin Tanımlanması, Çizimi, Sınıflanması ve Karşılaştırılması,** İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- KÜÇÜKER, Paki (1994), **Yadigar-ı İbn-i Şerif, Giriş-Metin-Dizin,** Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ.
- MURAD, Sibel (2009), **Lügât-ı Müşkilât-ı Eczâ Derviş Siyâhî Lârendevî (Giriş-Metin-İnceleme-Dizin),** Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- MURAD, Sibel (2015), **Tercüme-i Aynü'l-Hayat'ta Şekil ve Zaman Ekleri (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler),** Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Sakarya.
- ÖZÇELİK, Sadettin (1990), **Nidayî, Menâfiü'n-Nâs (İnceleme-Metin- Dizin),** İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya.
- ÖZER, Osman (1995), **Ahmedî, Tervihü'l-Ervah, Giriş-Metin-Dizin,** Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Elazığ.
- ŞAHİN, M. Ünal (1994), **Miftâhü'n-nûr ve Hazâînü's-Sürûr - Dil Özellikleri, Metin, Söz Dizini-** İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya.
- TELLİ, Burak (2017), **Kenzü's-Sıhhatü'l-Ebdâniyye Eser-i Mürşid-i Osmâniyye,** Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, Doktora Tezi, Adıyaman.

- TOKAT, Seval (2010), **Kitâb-ı Esbâbü'l-‘Alâmât**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- TURAN, Zikri (1992), **Hacı Paşa, Teshil, Dil Özellikleri, İnceleme, Söz Dizini**, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya.
- TÜRKMEN, Seyfullah (2006), **Eski Anadolu Türkçesinde Tıp Terimleri**, Kırıkkale Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kırıkkale.
- UÇAR, İlhan (2009), **Hazâ Kitâb-ı Hulâsa-i Tıbb Cerrâh Mes’ûd (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler)**, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya.
- YILDIRIM, Onur (2010), **Et-Teshil Fi’t-Tıbb**, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- YILDIZ, Y. (2016). **Tercüme-i Müfredât-ı İbn-i Baytâr (Giriş-Metin-İnceleme-Dizin)**. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

ÖZ GEÇMİŞ

2013 yılında Sakarya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı. 2017 yılında lisans eğitimini tamamlayarak aynı yıl Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Dili Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı.

